

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU

Nr zespołu: 47

Nazwa zespołu: **Urząd Wojewódzki Białostocki 1920-1939**

Sygnatura: 70

Miesięczne sprawozdania sytuacyjne wojewody białostockiego za 1933 r.

Spis zawartości:

1. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
nr 2 za miesiąc styczeń 1933 r.
 - I. Sytuacja ogólna
 - II. Przegląd prasy
 - III. Polski ruch polityczny
 - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
 - V. Ruch wyznaniowy
 - VI. Mniejszości narodowe
2. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
nr 3 za miesiąc luty 1933 r.
 - I. Sytuacja ogólna
 - II. Przegląd prasy
 - III. Polski ruch polityczny
 - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
 - V. Ruch wyznaniowy
 - VI. Mniejszości narodowe
3. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
nr 4 za miesiąc marzec 1933 r.
 - I. Sytuacja ogólna
 - II. Przegląd prasy
 - III. Polski ruch polityczny
 - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
 - V. Ruch wyznaniowy
 - VI. Mniejszości narodowe
4. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
nr 5 za miesiąc kwiecień 1933 r.
 - I. Sytuacja ogólna
 - II. Przegląd prasy
 - III. Polski ruch polityczny
 - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
 - V. Ruch wyznaniowy
 - VI. Mniejszości narodowe
5. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
nr 6 za miesiąc maj 1933 r.
 - I. Sytuacja ogólna
 - II. Przegląd prasy
 - III. Polski ruch polityczny
 - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
 - V. Ruch wyznaniowy
 - VI. Mniejszości narodowe
6. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
nr 7 za miesiąc czerwiec 1933 r.
 - I. Sytuacja ogólna
 - II. Przegląd prasy
 - III. Polski ruch polityczny
 - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
 - V. Ruch wyznaniowy
 - VI. Mniejszości narodowe
7. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
nr 8 za miesiąc lipiec 1933 r.
 - I. Sytuacja ogólna
 - II. Przegląd prasy
 - III. Polski ruch polityczny
 - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
 - V. Ruch wyznaniowy
 - VI. Mniejszości narodowe
8. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
nr 9 za miesiąc sierpień 1933 r.
 - I. Sytuacja ogólna
 - II. Przegląd prasy
 - III. Polski ruch polityczny
 - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
 - V. Ruch wyznaniowy
 - VI. Mniejszości narodowe
9. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
nr 10 za miesiąc wrzesień 1933 r.
 - I. Sytuacja ogólna
 - II. Przegląd prasy
 - III. Polski ruch polityczny
 - IV. Ruch wyznaniowy

V. Mniejszości narodowe

**10. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
nr 11 za miesiąc październik 1933 r.**

I. Sytuacja ogólna

II. Przegląd prasy

III. Polski ruch polityczny

IV. Ruch wyznaniowy

V. Mniejszości narodowe

**11. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
nr 12 za miesiąc listopad 1933 r.**

I. Sytuacja ogólna

II. Przegląd prasy

III. Polski ruch polityczny

IV. Ruch wyznaniowy

V. Mniejszości narodowe

**12. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
nr 1 za miesiąc grudzień 1933 r.**

I. Sytuacja ogólna

II. Przegląd prasy

III. Polski ruch polityczny

IV. Ruch wyznaniowy

V. Mniejszości narodowe

Urząd Wojewódzki Białostocki
Wydział Bezpieczeństwa Publicznego

miesięczne sprawozdania sytuacyjne

1933

70

Białystok dnia 10 lutego 1933 roku

TAJNE - B. P I L N E

De

W Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2
za miesiąc styczeń 1933 r.

/St. Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

1/ Pan Wojewoda w Wilnie.
2/ " " w Nowogrodku.
3/ " " w Brześciu nad Bugiem.
4/ " " w Warszawie.
5/ " " w Stanisławowie.
6/ " " w Lublinie.
7/ " " w Tarnopolu.
8/ " " w Łodzi.
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie.
10/ " " " " w Wilnie.
11/ " " " " Okręgowego w Białymstoku.
12/ " " " " w Grodnie.
13/ " " " " w Łomży.
14/ " " " " w Suwałkach.
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK. III. w Grodnie.
16/ " " " " DOK. IX. w Brześciu n/Bugiem.
17/ " " " " DOK. I. w Warszawie.
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie.
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białosockiego.
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku.
21/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku.
22/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/m.

J.
a. a.
An. 23. II. 1933+.

2

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.609/33.T.

Białystok, dnia 10.II.1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2
za miesiąc styczeń 1933 r.

I. Sytuacja ogólna.

W układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego, zobrazowanym w poprzednim sprawozdaniu, zmiany zasadnicze w ubiegłym miesiącu nie zaszły. Również w działalności stronnictw politycznych nie zaistniały nowe, tego rodzaju metody, które wymagałyby szerszego omówienia. Stronnictwo Narodowe obok organizacyjnego umacniania i rozszerzania Obozu Wielkiej Polski w oparciu się o duchowieństwo katolickie i nierzadko ogniwa Akcji Katolickiej oraz obok rozbudowy Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, przeciwstawianego Związkowi Strzeleckiemu i Zjednoczeniu Młodzieży Wiejskiej i Ludowej, generalizowało wszystkie, możliwe do powtórzenia zarzuty przeciwko Rządowi, wykorzystując specjalnie Ustawę o stowarzyszeniach i rządowe projekty Ustaw samorządowej i o szkołach akademickich. Ustawa o stowarzyszeniach nazywana była przez nie kagańcem, krępującym swobodny rozwój życia społecznego. Ustawa samorządowa nagrobkiem na mogile samorządu, który mimo wszystkie swoje wady obiecywał wiele po sobie, zaś Ustawa /projekt/ o szkołach akademickich przepisem policyjnym. W związku z pracami Sejmu nad budżetem Państwa działacze Stronnictwa podkreślali nierealność budżetu według przedłożenia rządowego i domagali się poważnych jego redukcji kosztem administracji i uposażeń pracowników państwowych.

Niemal identyczną w swej treści była działalność PS Chrzescijańskiej Demokracji, która w okręgu białostockim mimo zachowania pozorów lojalności w stosunku do Stronnictwa Narodowego, które coraz silniej i w sposób nierzadko dywersyjny w odniesieniu do Ch.D. stara się ten teren opanować poczyną przeciwdziałać zabiegom w tym względzie

Stronnictwa Narodowego. Wyrazem tego przeciwdziałania jest przede wszystkim powołanie przez Chrześcijańską Demokrację do życia własnego organu, tygodnika "Zjednoczenie Katolickie", którego redakcję powierzono K. Jędrychowskiemu, instruktorowi Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i mężowi zaufania Archidiecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej w Wilnie. Oba Stronnictwa pozatem propagowały akcję unarodowiania handlu i rzemiosła, przygotowując w ten sposób grunt dla wyraźnej już w odniesieniu do ludności żydowskiej działalności Obozu Wielkiej Polski, którego organizacje przeżywają kryzys finansowy, o czym świadczy m.in. fakt nie wydania dwóch kolejnych numerów Łomżyńskiego dwutygodnika "Młodzi". Jeżeli chodzi o nastawienie działalności Obozu Wielkiej Polski, to szkoła ona w kierunku przekonywania społeczeństwa, że rozwiązanie C.W.P. w województwach pomorskim, poznańskim i kieleckim, bynajmniej nie pomniejszyło jego szeregów, a raczej przeciwnie, propagowanie zdecydowanego bojkotu żydów na polu gospodarzem, walki ze Związkiem Strzeleckim i innymi ukłódzieżymi organizacjami prorzadowymi i dywersji na ich gruncie. Posunięcia dywersyjne C.W.P. na gruncie tych organizacji w niektórych miejscowościach stały się widoczne, stwierdzono bowiem fakty przesłania się działaczów i członków C.W.P. do oddziałów Związku Strzeleckiego, Stowarzyszenia Rezerwistów i b. Wojskowych i Związku b. Ochotników Armii Polskiej. O ile sądzić można z prz. pracowanych w styczniu informacji Obóz Wielkiej Polski coraz bardziej ucieka się do pracy konspiracyjnej, rozszerza sieć swych drużyn alarmowych i zaopatruje się w broń z zachowaniem legalności w jej nabywaniu i posiadaniu.

Niezwykle intensywna działalność Stronnictwa Ludowego obejmowała kilka powiatów, w których powstało wiele kół Stronnictwa i jego przybudówki zawodowej, Związku Zawodowego Robotników Rolnych.

Karakterystyczną metodą pracy organizacyjnej Stronnictwa Ludowego jest podstępny fakt na żywanie ludności, aby składować pieniądze.

na rzecz Stronnictwa Ludowego dawała pierwszeństwo przed podatkami. Działacze Stronnictwa podobnie jak stronnictw prawicowych, wytaczali najróżnorodniejsze zarzuty przeciwko Rządowi i władzom, atakując szczególnie zmianę Ustawy o ustroju szkolnictwa, która rzekomo zamknęła dostęp do szkół średnich i akademickich młodzieży wiejskiej, Ustawę o stowarzyszeniach, wymierzoną jakoby w ruch ludowy i rządowy projekt Ustawy samorządowej, oddający według oświadczeń, samorząd w całkowitą zależność od władz administracji ogólnej. Demonstrując przeciwko temu projektowi, wysuwali oni argument konieczności nie tylko uniezależnienia samorządu od czynnika administracyjnego, lecz także domagania się w Sejmie uchwalenia Ustawy, która by ustanowiła wybieralność władz administracji ogólnej włącznie do Wojewody.

PPS. prowadziła akcję obchodu 40-tolecia swego istnienia i starała się umocnić na terenie wiejskim, gdzie przy poparciu Stronnictwa Ludowego organizowała Związek Zawodowy Makorolnych, który w powiatach bielskim, grodzieńskim i częściowo wołkowyskim stanowi już dość silną organizację. W akcji propagandowej PPS. operowała tymi samymi argumentami, jakimi operują stronnictwa prawicowe.

W ruchu wyznaniowym ważniejszym momentem były przejście parafji Polskiego Kościoła Narodowego w Malinowie-Nowym, gminy Czerwin w powiecie ostrołęckim na łono cerkwi prawosławnej z zachowaniem obrządku zachodniego i przeprowadzona przez duchowieństwo katolickie akcja tygodnia unijnego pod hasłem Zjednoczenia z Rzymem chrześcijan oderwanych od jedności. Przypadać należy, że w akcji tego tygodnia duchowieństwo uzewnętrżniło daleko idącą ostrożność przy omawianiu ruchu neounijnego, który lokalna prasa proruska określała jako sprzeczny z interesami Państwa i szkodzący polityce wyznaniowej i narodowościowej Rządu na Kresach Wschodnich.

Z całokształtu spraw narodowościowych na specjalne podkreślenie nie zasługują dostrzeżone tendencje separatystyczne w ruchu sjonistycznym i sprawa Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Jeżeli chodzi o ruch sjonistyczny to stwierdzić trzeba, że odbiega on coraz da-

lej od swych założeń ideologicznych, palestyńskich, stwarza natomiast wśród ludności żydowskiej tendencję separatystyczne, przynajmniej pod względem gospodarczym i kulturalno-oświatowym. -

Ruch sjonistyczny zatem cechują coraz silniej szowinizm, dążenie do wyeliminowania społeczeństwa żydowskiego z orbity wszelkich wpływów społeczeństwa polskiego i bezwzględna nierządka walka z tymi wszystkimi czynnikami żydowskimi, politycznymi i społecznymi, które znalazły lub poszukują stycznych lojalnej współpracy z ludnością polską. Walka ta wymierzona jest przede wszystkim przeciwko grupom ortodoksyjnym i prowadzona jest przy użyciu najbardziej niewybrednych metod, o czym świadczą fakty z wyborów do organów zarządzających gminy wyznaniowej żydowskiej w Białymstoku. Szczegóły w tej materji Urząd Wojewódzki przedstawi Ministerstwu w oddzielnem sprawozdaniu. -

W życiu społeczeństwa polskiego ważnym momentem był obchód rocznicy powstania styczniowego. Zasluguje na uwagę, że prasa Stronnictwa Narodowego, która w ubiegłym roku w okresie obchodu rocznicy powstania listopadowego potępiała niejako wszystkie powstania polskie podciągając je pod wspólny mianownik awanturniczych działań rewolucyjnych, które raczej szkodę, a nie pożytek narodowi polskiemu przyniosły, obecnie gloryfikowana powstanie styczniowe i starała się demonstrować faktami udziału w powstaniu styczniowym czynników, dzisiejszemu obozowi prawicowemu pokrywnych. -

W sprawie Towarzystwa Szkoły Białoruskiej zauważyć można że trwa na jego gruncie proces zwracania umysłów i orjentacyj ludności białoruskiej w kierunku pozytywnych, polskich organizacyj społecznych i, że ten proces pomimo wszelkie akcje przeciwstawne daje znaczne rezultaty. znaczna bowiem ilość kół Towarzystwa z nazwanymi organizacjami polskimi współpracę już nawiązała. -

Sytuacja gospodarcza w Województwie nie pogorszyła się, a nawet uległa pod niektórymi względami pewnej poprawie. Zwiększyły się przede wszystkim wpływy podatkowe z terenu wiejskiego, co jest skutkiem bardziej, niż dotąd sprężystej działalności władz skarbowych i znanych Ministerstwu poczynani władz administracji ogólnej. Spostrzeżenia z grudnia i stycznia dowodzą, że ludność wiejska bardzo często uchyla się od płacenia podatków nie dlatego, że płacić ich nie może, a tylko z racji swóistego snobizmu, dawania posłuchu czynnikom wywrotowym, nawożującym do oporu podatkowego i wreszcie z powodu nieracjonalnego podejścia do niej, a raczej jej potrzeb życiowych ze strony władz. - Opierając się na tych spostrzeżeniach, władze administracji ogólnej zastosowały w zależności od warunków lokalnych represje względem opornych i złośliwych podatników, unieruchomiły tych działaczy wywrotowych, którzy prowadzili akcję antypodatkową i stworzyły jakby proces oddziaływania na umysły ludności. W rezultacie w całym szeregu gmin ludność uiściła większość zaległych podatków, a w każdym bądź razie został już przełamany bierny opór podatkowy wsi. Uruchomienie robót leśnych w wielu miejscowościach dało zarobek wsi i ożywiło cokolwiek jej sytuację finansową. -

W ośrodkach miejskich zaistniały możliwości poprawy konjunktury poszczególnych gałęzi przemysłu, co upoważnia do przypuszczenia, że bezrobocie w okresie lutego-marca r.b. nie przekroczy rozmiarów z roku ubiegłego, a może nawet do nich nie dociągnie. -

Ważnym zjawiskiem jest również dostrzegane przewartościowanie pojęć w handlu i rzemiośle. Stosowana zniżka cen i ułatwianie konsumentom nabywania wytworów przemysłowych stosowane są coraz szerzej. -

Większe zainteresowanie wśród społeczeństwa budziły rozszerzająca się akcja o zniżkę cen na oświetlenie elektryczne i wygasające z dniem 1 kwietnia b.r. moratorium eksmisyjne dla

lokatorów.

W pierwszym wypadku wysuwane jest żądanie interwencji czy
ków rządowych w drugim zaś - zawieszenie emisji do czasu pra
nia kryzysu i obniżenia komornego do godziwej wysokości.

---:---:---:---:---:---:---:---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. 609/33. T.

Dnia 10 lutego 1933 r.

8
5
Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 2
za miesiąc styczeń 1933 r.

II. Przegląd prasowy.

a/ Prasa prasyjowa.

"Przegląd Łomżyński"

Wskazywał na społeczne niebezpieczeństwo obecnego kryzysu przez podkreślanie i analizowanie tendencji, przejawiających się w dzisiejszym życiu gospodarczym. Tendencje te zaś, zdaniem pisma, winny zwrócić specjalną uwagę społeczeństwa i czynników rządzących, zdążają one bowiem w kierunku przekłamania zasady sztywności płac, złamania ustawodawstwa pracy, skasowania ubezpieczeń społecznych t.j. tych wszystkich czynników, które wpłynęły na stabilizację warunków życia pracowniczego i zapewnienie spokoju społecznego w Państwie.

Rozwijając w następnych numerach tezę, że obecne bezrobocie stwarza społeczne niebezpieczeństwo, pismo zaznacza, że niebezpieczeństwo to grozi i wpływa destrukcyjnie na kształtowanie się charakteru młodzieży, pozbawionej pracy. Według pisma, poczucie bezużyteczności w życiu, tem gorsze, że najczęściej połączone z niemożnościami stosunkami rodzinnymi, wywołanymi nędzą i rozleniwieniem - stanowią moralne rezultaty braku pracy i wszelkiej opieki nad młodzieżą bezrobotną. Z tej też racji pismo podkreślało konieczność organizowania pomocy materialnej i moralnej dla młodzieży bezrobotnej.

W artykule "Pro Russia" w związku z uchwałą Episkopatu polskiego co do uroczystego obchodu w styczniu b.r. tygodnia poświęconego zjednoczeniu ze Stolicą Piotrową

5

chrześcijan oderwanych od jedności, pismo skomentowało, że uchwała ta, dotycząca pozornie tylko spraw wewnętrznych Kościoła, ma swoje głębsze i aktualne znaczenie. Dla pisma nie ulega wątpliwości, że łączy się ona bezpośrednio z prowadzonym na Kresach Wschodnich Rzeczypospolitej od lat kilku akcją misyjną kościoła neounijnego, daje tej akcji demonstracyjną aprobatę episkopatu rzymsko katolickiego, zachęca kler i wiernych do dalszych w tym kierunku wysiłków. Ruchowi neounijnemu patronuje Watykan, który usiłuje zrealizować pośrednio przez stworzoną specjalną komisję "Pro Russia", własne przede wszystkim cele, nie zawsze zgodne z polską racją stanu. Watykan chce stworzyć z Kresów wschodnich Rzeczypospolitej bramę wypadową dla propagandy religijnej, której celem ma być cały wschód prawosławny. Z tych założeń wynika w konsekwencji to, że kościół neounijny zachowuje rygorystycznie obrzędowość prawosławną, prawosławne formy religijne, obyczaj i hierarchję cerkwi prawosławnej, a przede wszystkim zaś pielęgnuje się z pietyzmem rosyjski język w kościele i w zetknięciu się duchowieństwa z wiernymi. Z tej też racji, jak podkreśla pismo, ruch neounijny budzi wiele zastrzeżeń ze strony społeczeństwa i czynników rządowych i to tembardziej, że Konkordat zawarty między Polską a Watykanem nie przewiduje tego obrządku, że akcja misyjna nie była poprzedzona żadnymi pertraktacjami, któreby mogły doprowadzić do uzgodnienia stanowisk i, że akcja ta godzi z wielu względów w interesy Państwa. Kościół neounijny ausyfikuje ludność białoruską i ukraińską i w ten tkwi właśnie istota szkodliwości akcji neounijnej, która ponadto zamąca spokój religijny na Wschodzie, wprowadza zamęt w pojęciach religijnych kresowej ludności, podsyca nienawiści wyznaniowe między neounitami i prawosławnymi i utrudnia Rządowi konsekwentną politykę w sprawie ostatecznego zorganizowania prawosławnej cerkwi autokefalicznej.

Jak dotąd akcja neounijna przynosi straty polityce watykańskiej, nierzadko doktrynernej, nie liczącej się z miejscowymi warunkami i wykonywanej przez ludzi często obcych pochodzeniem i językiem tym środowiskom, w których działają. Po tych wywodach na temat akcji neounijnej pismo podkreślało, że społeczeństwo musi zaapelować do Episkopatu polskiego, aby stan się on tłumaczem i obrońcą stanowiska społeczeństwa polskiego i jego zastrzeżeń co do form propagandy neounijnej oraz rozbieżności polityki watykańskiej "Pro Russia" z polską racją stanu.

"Przegląd Łomżyński" miał w ostatnich tygodniach dwa procesy prasowe z oskarżenia prywatnego duchowieństwa.

Pierwszy proces odbył się przed Sądem Okręgowym w Łomży w dniach 14-16 stycznia b. r. z oskarżenia prywatnego ks. Łady prefekta seminarjum żeńskiego w Łomży, przeciwko redaktorowi Konstantemu Piotrowskiemu i 18 nauczycielom łomżyńskich, państwowych seminarjów nauczycielskich. Istotnym powodem tego procesu było mylne poinformowanie przez ks. Ładę ordynariusza diecezji w sprawach wf. na gruncie szkolnym i stosunków szkolnych, wskutek czego ordynariusz diecezji ks. biskup Łukomski wydał w roku ubiegłym list pasterski potępiający praktykowaną w szkołach metodę owieczek cielesnych.

W wyniku rozprawy sądowej redaktor Piotrowski i oskarżeni nauczyciele zostali uniewinnieni, przy czem Sąd zasądził od oskarżyciela prywatnego 20 zł opłaty sądowej i zwrotu kosztów postępowania w sprawie. Sama sprawa była omawiana bardzo szczegółowo w prasie lokalnej i stołecznej. Większość prasy stwierdziła jednomyślnie, że ks. prefekt Łada miał destrukcję naterenia szkoły.

W dniami 4 - 6 b. m. przed Sądem Okręgowym w Łomży odbył się proces przeciwko redaktorowi Konstantemu Piotrowskiemu z oskarżenia prywatnego ks. biskupa Łukomskiego, któremu redak-

tor Piotrowski w artykule p.t. "Prawo nie obowiązuje biskupa komżyńskiego" zarzucił omijanie prawa.

I w tym procesie redaktor Piotrowski został uniewinniony.

Szczegóły i przebieg obu procesów zostały przedstawione Ministerstwo w specjalnych opracowaniach.

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca".

Pismo podkreślało szybki rozwój Akcji Katolickiej i liczenie się z jej postulatami przez czynniki rządzące w Państwie. Postulaty te dotyczą organizacyj katolickich, wychowania religijnego młodzieży i nierozzerwalności małżeństw katolickich. Następnie dowodziło, że Polska przeżywa kryzys moralny, którego wyrazem jest wzrost przestępczości, oraz apelowało do władz administracyjnych, aby wykonywały przepisy prawa i okólniki ministerjalne w walce z bezwstydem i zgorzeniem publicznym. W ciągu całego miesiąca propagowało prasę katolicką, zwalczając równocześnie prasę Kościołowi Katolickiemu nieprzychylną i wrogą. Z racji śmiertelnego wypadku podczas walki bokserkiej w Białymstoku dnia 18 grudnia ub. roku / na ringu/ został zabity zawodnik wyznania katolickiego przez zawodnika wyznania mojżeszowego/ występowało przeciwko zawodom, które są sprzeczne z pojęciami i etyką katolicką.

Kilkakrotnie powracało do sprawy żydowskiej, przytoczając w jednym z artykułów, "co jest znamienne" wypowiedziało się że załatwienie sprawy żydowskiej w Polsce jest bardzo trudne, a przeto do rozwiązania jej obie strony powinny przystępować bez gniewu i zawziętości, spokojnie i rozważnie, aby samo rozwiązanie wyszło na dobro Polski. Znamienne jest również, że o ile w roku ubiegłym podczas obchodu rocznicy powstania listopadowego, pismo potępiało niejako powstanie, nazywając je rewolucją, które Polsce korzyści nie przyniosły, o tyle w styczniu b.r. spotęgowało powstanie styczniowe i jego bo

7

lycone-

ke taki

1992

0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000

gande b

colicki

[illegible]

a poske

W Łomży

7 14 8
wej O.W.P. Ruch O.W.P. będzie trwał dotąd, dopóki będą w Polsce
- polacy, sprze ajacy swój własny kraj z góry na pastwę żydom
lub komunistom, rozważający możliwość oddania Lwowa Ukraińcom,
lub Wilna litwinom w myśl jakiegoś idjotycznego projektu Fede-
racji oraz głoszący, ^{że} nby największej nieszczęściem byłaby wojna.
z czego sądzić należy, że dla uniknięcia tego największego nieszczę-
ścia zdecydowałiby się niektórzy na dobrowolne, pokojowe oddanie
niemcom Pomorza lub Poznańskiego...

Według wyjaśnień pisma, Obóz Wielkiej Polski nie jest par-
tją, gdyż dąży do objęcia i zorganizowania całego społeczeństwa
polskiego. Jego dotychczasowa działalność sprawia, że wytwa-
rza się sytuacja, w której Państwo coraz bardziej schodzi do roli
mechanicznie zacieśniającej się lub rozszerzającej rany, sprawując
rząd nad ciałami i majątkami obywateli, organizacja obozowa zaś
obejmuje rząd serc, ideologii i myśli całego narodu. Jest to
stan absurdalny, który musi ulec zmianie. Jedyne wyjście z
niego jest złączenie w jednym ręku zarówno kierownictwa formalnego
jakkie stanowi Rząd dzisiejszego Państwa - z kierownictwem wewnętrz-
nym, duchowym.

W drugim z nazwanych artykułów pismo wywodzi, że Polska bę-
dzie wielką, tylko wtedy, kiedy o losach jej będą decydować sami
polacy. Zatem Polska musi być Narodową, która będzie wychowywać
rusinów, białorusinów, poleszucków i inne odłamki etniczne na Pola-
ków, wykluczając z wszelkiego planu asymilacyjnego niemców i prze-
dewszystkiem żydów, jako rasę do asymilacji nie podatną. Żydzi
według pisma przedstawiają żywioł Polsce wrogi pod względem
gospodarczym, gdyż eksploatują Polskę, pod względem kulturalnym,
ignorują bowiem całkowicie polski dorobek duchowy i pod względem
politycznym z racji ciągłego ich współdziałania z wrogami Pań-
stwa i jako element rozkładowy.

Program obozowy w odniesieniu do żydów streszcza się do
stwarzania im takich warunków w Polsce, ażeby mieli gorzej, niż

gdziekolwiek na świecie, wtedy bowiem dopiero wyniosą się oni z Polski.

"Zjednoczenie
Katolickie"

W Białymstoku dnia 22 stycznia został wydany pierwszy numer tygodnika "Zjednoczenie Katolickie" będącego organem dekanalnej Akcji Katolickiej i PS.Ch.D. W artykule programowym pismo stwierdza, że będzie budziło i propagowało pracę dla Kościoła katolickiego w tem przekonaniu, że praca dla Kościoła jest równocześnie pracą dla Państwa. Omijając narazie zagadnienia polityczne, wysunęło sprawę współpracy władz przysposobienia wojskowego ze Stowarzyszeniem Młodzieży Polskiej i dowodziło, że Stowarzyszenie to, któremu patronuje duchowieństwo, zasługuje całkowicie na przyznanie mu pełnych praw organizacji pw.

W związku z przemówieniem w Sejmie wicemarszałka Dr.K. Polakiewicza w sprawie stosunku niektórych biskupów, m.in. ordynariuszy diecezji w Łomży i Kielcach, pismo biło na alarm, że rozpoczyna się generalny atak na duchowieństwo i Kościół Katolicki.

~::~:-:-:-:-:-::~

16 9
WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr BP.609/33.T

Dnia 10 lutego 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr 2 za miesiąc styczeń 1933r.

III Polski ruch polityczny

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Styczeń r.b. nie przyniósł większego ożywienia w działalności BBWzR. Większą ruchliwość wykazały jedynie komórki lokalne i gminne, natomiast Komitety Powiatowe w dalszym ciągu cechowała stagnacja i brak niejako zainteresowania się życiem wsi, mimo, że koła gminne BBWzR. domagały się większego pod tym względem ożywienia działalności ze strony Komitetów Powiatowych. Cała zresztą działalność BBWzR. w styczniu r.b. sprowadzała się do urządzenia trzech zebrań dyskusyjnych: dwóch przez komitety gminne i jednego przez Komitet Miejski, oraz - do jednego zebrania organizacyjnego, na którym dokonano wyboru zarządu komitetu gminnego.

Zebrania zamknięte.

Pow. białostocki. W dniu 22 stycznia b.r. w Goniądzu zebraniu Koła gminnego^{na} dokonano wyboru członków zarządu, w którego skład weszło 5 osób.
/15/.

Pow. łomżyński.

W Mińsku, w dniu 15 stycznia b.r. odbyło się zebranie organizacyjne koła BBWzR. Po ukonstytuowaniu się zarządu koła, wygłoszono dwa referaty. Tematem jednego referatu była ideologia BBWzR, drugiego zaś - kryzys gospodarczy i jego przyczyny. Dyskusji nie było. Na członków koła zapisało się 65 osób /100/.

Komitet Miejski BBWzR. w Łomży urządził w dniu 29 stycznia b.r. wieczór dyskusyjny, poświęcony zapoznaniu się z projek-

tem ustawy o szkołach akademickich /50/.

Pow.sokólski.

Na zebraniu koła BBWzR. w Babikach, gminy Odelsk, w dniu 8 stycznia b.r. prezes koła Ignacy Horczak, wygłosił referat o położeniu politycznym i gospodarczym kraju. W związku na ten temat dyskusji podnoszono między innymi potrzebę obniżenia emerytur oraz rent inwalidzkich /12/.

b/ Polska Partja Socjalistyczna, dawna Frakcja Rewolucyjna.

Pow.szczu-
czyński.

W Grajewie w dniu 22 stycznia r.b. delegat z Warszawy, Zwoliński poddał analizie zbrojne wystąpienia roku 1863 oraz 1905-1906, tudzież roku 1914, wskazując na udział w nich członków P.P.S. Gdy począł ostro krytykować duchowieństwo katolickie w kraju, które miało dopomagać zaborcy w gnębieniu członków PPS i wyraził wątpliwość co do zasług ks. Skorupki na polu walki, - na sali rozległy się wrogie okrzyki zarówno przeciwko samemu mówcy, jak i partji PPS, d.Fr.R. Okrzyki te, jak i ogólny tumult i zamieszanie na sali, wywołali członkowie O.W.P. i Stronnictwa Narodowego, zebrani w liczbie około 50 osób, do których wkrótce przyłączyła się większa część audytorjum. Sposób wywołania i przeprowadzenia zamieszania na sali wskazywał na zgóry uplanowane w tym kierunku przygotowania. Ponieważ wezwania Zwolińskiego do uspokojenia się nie odniosły skutku, a wręcz przeciwnie, zebrani coraz bardziej okrzykami swymi na cześć Obozu Wielkiej Polski, generała Józefa Hallera, Romana Dmowskiego i innych działaczy narodowych pogłębiali zamieszanie, przedstawiciel policji wezwał przewodniczącego zebrania, kolejarza Andrzeja Witkowskiego, do rozwiązania wiecu, co też niezwłocznie zostało wykonane. Sam wiec trwał zaledwie około 30 minut. Wychodzący z sali członkowie OWP w liczbie 5 osób.

poturbowali silnie bez żadnego powodu napotkanego na ulicy żyda Izaaka Kołka. Dwóch głównych sprawców pobicia zatrzymano i przekazano do dyspozycji władz sądowych /150/.

c/ Stronnictwo Narodowe.

Podobnie jak w okresie poprzednim działalność Stronnictwa Narodowego polegała głównie na werbowaniu nowych członków dla Stronnictwa, kontynuowaniu nastawienia umysłów swych zwolenników i sympatyków przeciwko ludności żydowskiej, zwalczaniu Rządu na urządzanych wiecach, do czego okazji dostarczały projekty nowej ustawy samorządowej, oraz ustawa o szkołach akademickich. Jak i poprzednio, w działalności Stronnictwa Narodowego wielce pomocnymi są księża katolicy, którzy w dalszym ciągu nie przestają zwalczać organizacji prorządowych, jak Związek Strzelecki i inne, co dało się szczególnie zaobserwować obecnie, w czasie odbywania przez księży tak zwanego kolendowania, kiedyto, zwiedzając mieszkania swych parafjan, księża w wielu wypadkach oświadczały, a nawet grozili, że należącym do Związku Strzeleckiego osobom nie będą dawali rozgrzeszenia na spowiedzi. Miało to miejsce głównie w powiatach: Łomżyńskim, ostrołęckim i ostrowskim. Na terenie znów powiatu białostockiego, w Goniądzu, kolportowano broszury S.N. p.t. "Tępić chwasty", zaś zarząd powiatowy S.N. w Wysokim-Mazowieckim rozsyłał do swych członków i sympatyków pisma, wykuszające program tego Stronnictwa i zachęcające do zaciągania się pod sztandary Stronnictwa Narodowego.

Zgromadzenia publiczne.

Pow. Łomżyński.

W Kolnie, w dniu 22 stycznia posłanka Ewelina Peplowska zwołała wiec. Na wstępie swego przemówienia zaznaczyła, że wyśiłki Stronnictwa Narodowego za niekasowaniem powiatu kolneń-

skiego nie zostały zwiędzone powodzeniem z tego powodu że Rząd bynajmniej nie liczy się z wymogami i koniecznościami życiowymi ludności, natomiast uprawia gospodarkę rozrzutną, budując okazałe gmachy rządowe, kupując luksusowe samochody i posyłając na emeryturę młodych a niedogodnych sobie urzędników i wojskowych. Przyczyną spadku cen produktów rolnych widzi posłanka w zarządzeniu b. ministra Meysztowicza, polegającym na zezwoleniu sprządzania zboża z zagranicy. Wywodziła, że ustawa o zgromadzeniach i stowarzyszeniach pogłębiła nieufność zagranicy do Polski, która z tego powodu nie uzyskała przyobiecanej pożyczki z Francji, ustawa zaś samorządowa, o ile zostanie uchwalona przez Sejm w brzmieniu rządowym, przekreśli jakiegokolwiek elementarne zasady samorządu i stanie się wówczas raczej "samrządem". Po zarzuceniu projektu nowej ustawy o szkołach akademickich że faworyzuje ona żydów posłanka Pepkowska podniosła że polityka obecnego Rządu rozbija jedność narodową i osłabia odporność narodu, co tembardziej jest szkodliwe wobec zagrażającego obecnie niebezpieczeństwa z Zachodu. W końcu uchwalono rezolucję, protestującą przeciwko projektom ustaw samorządowych i o szkołach akademickich /300/

Pow. ostrołęcki

W dniu 15 stycznia br. w Troszynie odbył się wiec sprawozdawczy posła Jana Choromańskiego, który poruszył kryzys gospodarczy i budżet, krytykując Rząd za rzekomą przeprowadzanie programu socjalistycznego, nie liczącego się bynajmniej z potrzebami ludności wiejskiej, która stanowi 70% ogółu ludności w Polsce. Następnie omówił rozwiązanie OWK, podkreślił że to nie zaszkodzi bardzo Stronnictwu Narodowemu w jego pracy, przeobrazi się ona bowiem w konspirację. Nadmieniał że na czo-

łowych stanowiskach Związku Strzeleckiego stoją ludzie, zaży-
wający złej opinii i że do samej tej organizacji należą naj-
goraze męty społeczne, z wyjątkiem powiatu ostrołęckiego. Za-
rzucił Rządowi popełnienie nadużyć podczas ostatnich wyborów
do Izb prawodawczych i zawyrokował, że przy następnych wybo-
rach BBWZR większości nie uzyska, gdyż wielu zwolenników BBWZR
odsunie się od niego, a to wskutek panującego wśród nich roz-
gorzyczenia. Wywodził dalej, że policję używa się do celów po-
litycznych, wskutek czego wzrasta przestępczość kryminalna i
komunizm, że zwalnia się urzędników narodo-wo myślących, że po-
ciera się Żydów, a zapomina się wcale o ludności wiejskiej.
W końcu zaznaczył, że mógłby dużo powiedzieć w sprawie nadu-
żyć obecnego Rządu, lecz z uwagi na obecność policji i zdając
sprawę, że nie wszyscy na wiecu są zwolennikami Stronnictwa
Narodowego, musi tego zaniedbać z obawy przed rozwiązaniem
zgromadzenia, natomiast może to uczynić przy drzwiach zamknię-
tych, na zebraniu wyłącznie członków Stronnictwa Narodowego,
posiadających legitymacje członkowskie. Po skończonem przemó-
wieniu poseł Choromański rozdawał ulotki p.t. "Tępie chwasty"
i "O co walczą Narodowcy" /150/.

Zebrania zamknięte.

Pow. Łomżyński.

W dniu 29 stycznia b.r. w Wiźnie odbyło się zebranie
członków Stronnictwa Narodowego. Przemawiał poseł Witold Sta-
niszki. Oświadczył on, że budżet Państwa jest nadmiernie roz-
budowany, że monopole państwowe wskutek złej gospodarki dają
jedynie straty, że obniżka cen kartelowych nie jest zasługą
Rządu, lecz samych fabrykantów i rolników, że wymiar sprawied-
liwości został zagrożony uzależnieniem sędziów od Rządu, że

znosi się autonomję szkół akademickich, co wyjdzie jedynie korzyść żydów, którzy wkrótce opanują wszystkie wyższe stania społeczne i urzędowe, że projekt ustawy samorządowej, która ma być uchwalona, ograniczy prawa obywateli na rzecz władz administracyjnych i że dyskusję nad budżetem w Sejmie ograniczono do minimum, czego powodem ma być obawa Rządu, wiele spraw nie przedostało się do wiadomości szerokich warstw ludności. Po ukończeniu przemówienia posła, jeden z obecnych sali zapytał, dlaczego przesyłanie płaćnikom upomnienia tego kosztuje. Na powyższe posł Staniszkis odparł, że jest to skutek nadmiernego rozrostu biurokratyzmu.

Po zebraniu tem odbyła się "pogawędka" specjalnie członków "Sokoła". /130/.

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek	Uwagi
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	Rozciągłość		
Łomżyński	2	430	130-300		
Ostrołęcki	1	150	150		
Razem :	3	580	130-300		

d/ Obóz Wielkiej Polski.

Podobnie jak i w okresach poprzednich, Obóz Wielkiej Polski czynił dalsze wysiłki w kierunku zakładania nowych placówek oraz urządzania częstych zbiórek swych członków. Na terenie łomżyńskim zaobserwowano próby wciągania młodzieży gimnazjalnej do OWP. Najbardziej czynnym był OWP na terenie powiatu łomżyńskiego, następnie - szczuczyńskiego i wreszcie - wysokomazowieckiego.

wieckiego. Gorzej ma się z funduszami poszczególnych placówek co dosadnie wykazują sprawozdania kasowe. wszędzie deficyt. Czynione są zatem zabiegi o uzyskanie pożyczek od osób prywatnych. W kilku placówkach, wobec stanowczego żądania przez zarządy tych placówek, by członkowie regularnie uiszczali swe składki, niektórzy członkowie opuścili tę organizację, tłumacząc się brakiem środków na opłacenie składek.

Zebrania OWP w styczniu r.b. były wyłącznie zamknięte, a często i zakonspirowane.

Pow. Łomżyński.

W dniu 18 stycznia b.r. w Łomży odbyło się zebranie lokalnej placówki OWP, poświęcone omówieniu spraw organizacyjnych. Podkreślano szczególnie konieczność punktualnego przybywania na zbiórki oraz regularnego opłacania składek członkowskich, a to wobec trudności finansowych, w jakich znalazła się ta placówka, nie mając nawet czem opłacić czynszu dzierżawnego za lokal /20/.

W tymże dniu odbyło się w Łomży zebranie lokalnej placówki żeńskiej OWP. Zebranie to ograniczyło się do odczytania kilku artykułów z czasopism "Szczerbiec" i "Zorza", oraz do zachęty członków, by w wyższym stopniu zainteresowali się sprawami politycznymi. /2/.

Na połączonym zaś zebraniu lokalnych placówek męskiej i żeńskiej OWP w Łomży w dniu 22 stycznia b.r. przemawiał poseł Witold Staniszkis oraz sekretarz Staryszak z Warszawy. Tematem przemówień był budżet państwowy, oraz projekty ustawy samorządowej i o szkołach akademickich /40/.

Następne zebrania placówki męskiej odbyły się w dniach 20 i 25 stycznia b.r. przy nieco zmniejszonej frekwencji obecnych bowiem na pierwszym zebraniu było obecnych 22 członków, na drugo

23

giem zaś tylko 15

W dniu 27 stycznia b.r. odbyło się w Łomży zebranie Wydziału Powiatowego Obozu Wielkiej Polski, przy udziale 50 osób. Omawiano plan i program pracy OWP na terenie powiatu.

W mieszkaniu oboźnego okręgowego Stefana Lniskiego w Łomży w dniu 30 stycznia b.r. odbyło się zebranie uczniów szkół średnich, kandydatów do OWP.

We władzach zwierzchnich OWP w Łomży ostatnimi dniami dokonano pewnych zmian. Tak tedy, oboźnym powiatowym został Stanisław Kujadłowicz na miejsce Józefa Przybyszewskiego, który trzymał funkcję referenta propagandowego Wydziału Okręgowego OWP. Kierownikiem placówki męskiej w Łomży został Stanisław Kowalczyk, zaś Rejon Podmiejski OWP objął Saturnin Romanow.

Obecnie są w Łomży następujące placówki OWP: placówka męska z 43 członkami i żeńska z 22 członkiniami. Akademicy tworzą oddzielną placówkę liczącą 68 członków. Kontakt z Warszawą wszystkie placówki utrzymują, za pośrednictwem placówki domowej, przytłumia się przesyłanie korespondencji pocztą, lecz przewożą zaufani przy okazji, lub też umyślni posłańcy, szczególnie to ma miejsce w tych wypadkach, gdy korespondencja wysyłana jest z Łomży na prowincję.

Jedną z drużyn placówki męskiej OWP w Łomży ma charakter bojówki, która stanowi straż w czasie zebrań. Specjalnego uzbrojenia tej bojówki poza łaskami nie zauważono.

Pow. szc. zuchyn-

ski.

W dniu 10 stycznia b.r. we wsi Karwów gminy Radziłów odbyło się zebranie miejscowej ludności, zwołane przez kierownika placówki OWP w Radziłowie, Adama Wiśniewskiego. Przemawiając OWP z Grajewa, Teodor Henczel, dowodził, że w kraju istnieje niezasadzony kryzys, że Rząd nie posiada zaufania

ani w kraju ani zagranicą, która z tego powodu nie chce udzielić Polsce pożyczki, że Rząd obecny niedługo już będzie przy władzy, że popiera on żydów, że Stronnictwo Narodowe posiada wybitne i godne zaufania jednostki, jak Dmochowski, Haller, Dowbór-Muśnicki, którym ufa nawet zagranica, że w wojsku S.N. posiada oddanych sobie generałów, którzy są tam nie ze względów na pobory, ale po to, by obserwować co się dzieje i co zamierza uczynić Rząd i by być przygotowanymi na objęcie władzy i że S.N. domaga się reformy rolnej kosztem parcelacji gruntów wielkich obszarników, jak ks.Radziwiłł i inni. Kończąc przemówienie, Henczel apelował do zebranych, by zapisywali się na członków OWP. Zapisali się wszyscy obecni. Przy zapisywaniu zapytywano, kto służył w wojsku /100/.

Podobne zebranie odbyło się w dniu 11 stycznia b.r. we wsi Kiejlany, Przemawiał wspomniany wyżej Henczel na ten sam temat, co i w Karwowie. Po przemówieniu wszyscy zebrani zapisali się na członków OWP. /50/.

Dnia 1 stycznia b.r. w mieszkaniu ks.Szepietowskiego w Sokołach odbyło się poufne zebranie członków miejscowej placówki OWP. Na zebraniu tem poruszono spr. bardziej skoordynowanej pracy organizowania się, zachow. przytem jak największą tajemnicę. Podnoszono potrzebę dobierania odpowiednich członków do OWP, a to z obawy przed prowokatorami i zdrajcami, oraz uświadomienia społeczeństwa o celach i zadaniach OWP.

Placówka OWP. w Sokołach liczy obecnie 43 członków.

Placówka OWP. w Zarębach Bieśdugach gminy Dmochy-Glinki zawiesiła swoją czynność i pracę organizacyjną wskutek wystąpienia członków, którzy nalegani o wpłacanie składek członkowskich i prenumeraty za pisma nie uiszcili należnych kwot, tłumacząc

okazał się brakiem gotówki i prosili o wykreślenie ich z o-
zacji.

Powiat	Zebrania		Ilość no- wych ko- mórek	
	Ilość	Frekwencja Ogólna	Rozciągłość	
Łomżyński	7	124	12-70	
Szczuczynski	2	150	50-100	2
Wysoko-mazow	1	12		1
R a z e m	10	286	12-100	3

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Okres sprawozdawczy znamionuje ożywioną działalność
W Białymstoku, ośrodku wpływu Ch.D., odbyły się dwa wiec-
oraz otwarto Chrześcijański Uniwersytet Robotniczy. Jako do-
pewnego stopnia kontrakcję przeciwko poszerzającym się
Stronnictwa Ludowego, Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej
Demokracji usiłuje zakładać swe placówki właśnie w tych miejs-
wościach, gdzie najsilniej ujawnia się działalność Stronnictwa
Ludowego. Z tych względów w Augustowie utworzono Radę Powiat-
ową Ch.D. Nadto, poza założeniem tej nowej placówki Ch.D. zmie-
do zakładania swych kół wiejskich.

Założenie w Białymstoku w pierwszej połowie stycznia
tygodnika p.t. "Zjednoczenie Katolickie", mieniącego się organem
Akcji Katolickiej, nie pozostaje bez wpływu Ch.D.

Charakterystycznym jest, iż w dniu 27 stycznia b.r. po-
seł Romuald Połujan konferował w Augustowie z miejscowym dzia-
łaczem Stronnictwa Ludowego, Piotrem Gołubowem, który wystąpił
z inicjatywą połączenia dawniejszego Stronnictwa Chłopskiego
z Ch.D. Na powyższą propozycję poseł Połujan oświadczył, że pr-

ponowane połączenie wydaje się niemożliwym wobec znacznej różnicy w programach politycznych tych stronnictw oraz z uwagi na to że w łonie Stronnictwa Ludowego są ludzie niepewni, skłonni do zdrady i komunizmu i wskazał tutaj na posła Karola Polakiewicza, wicemarszałka Sejmu insynuując mu zdradę Stronnictwa Chłopskiego w poprzednich wyborach. Podkreślił że jakakolwiek mowa o połączeniu może być w tym wypadku, jeżeli Stronnictwo Ludowe uskuteczni odpowiedni dobór ^{ludzi} zarówno w swej Centrali, jak i w poszczególnych kołach. Na te wywody posła Połujana zauważył Gołubow, że jeżeli Stronnictwo Ludowe nie połączy się z Ch.D., to b. Stronnictwo Chłopskie wyeliminuje się ze Stronnictwa Ludowego i stworzy specjalny blok łącznie z b. grupami P.S.L. "Piast".

Zgromadzenia publiczne.

W dniu 8 stycznia b.r. w Białymstoku poseł Wacław Bitner zwołał wiec sprawozdawczy. W przemówieniu swem poseł Bitner poddał krytyce ustawy o zgromadzeniach i stowarzyszeniach, oraz projekt ustawy o szkołach akademickich. O ustawie o stowarzyszeniach i zgromadzeniach powiedział, że jest ona zaprzeczeniem jakichkolwiek swobód obywatelskich, gdyż władze administracyjne, szczególnie w województwach południowych, stosując się ściśle do litery prawa, pod nader błahymi, a często i nieuzasadnionymi pretekstami, rozwiązują zebrania ugrupowań opozycyjnych, zaś o projekcie ustawy o szkołach akademickich, iż ustawa przetworzy szkoły wyższe w narzędzie utrzymania się przy władzy obecnego Rządu, który składa się z 15 pułkowników, którzy znów nie wybierają w środkach, byleby tylko utrzymać się przy tej władzy. Podniósł następnie, że skutkiem zawieszenia ustawy o uniesuwalności sędziów około 700 sędziów zostało wyrzuconych na bruk.

Dalej oznajmił, że opracował projekt utworzenia narodowych warsztatów pracy i w razie zrealizowania tego projektu, zmniejszy się w znacznym stopniu bezrobocie. Wreszcie ostrzegając przed niebezpieczeństwem niemieckim i wezwał zebranych, że gdy gdzie potrzeba, by wszyscy stanęli w obronie granic kraju.

Drugie zgromadzenie odbyło się w Białymstoku w dniu 29 stycznia b.r. Pierwszy przemawiał generalny sekretarz Ch. D. z Warszawy Stefan Kaczorowski, który dowodził, że Niemcy pod wodzą b. cesarskich generałów zdążają obecnie systematycznie do zniesienia wielu postanowień Traktatu Wersalskiego, co w konsekwencji musi doprowadzić do wojny z Polską. Mówiąc o rządzie pomajowym w Polsce, zarzucał im ~~W~~owca złą gospodarkę, rozruch w latach dobrej konjunktury gospodarczej, skutkiem czego granica nie ma do obecnego Rządu żadnego zaufania, a zatem i jakiegokolwiek pożyczce nie może być mowy, przytem do pertraktacji o pożyczkę wysyła się nieodpowiednich ludzi, poruczników piechoty, zamiast wykwalifikowanych bankowców i finansistów. Po przemówieniu Kaczorowskiego przewodniczący zebrania, poseł Bitner, wezwał zebranych by przybyli tłumnie na otwarcie Chrześcijańskiego Uniwersytetu Robotniczego /200/..

Pow. białostocki.

W Czarne. Ws. w dniu 29 stycznia b.r. odbyło się zebranie z udziałem posła Bitnera, który też przemawiał na tem zebraniu. Tematem jego przemówienia były sprawy poruszone poprzednio na wiecu w Białymstoku w dniu 8 stycznia b.r. /100/.. Zebrania zamknięte.

Pow. augustowski.

W Augustowie w dniu 27 stycznia r.b. odbyło się zebranie organizacyjne członków Ch. D. przy udziale posła Romualda Pożujana, celem powołania do życia Rady powiatowej Ch. D. w Augustowie.

stowie. Po przemówieniu posła Połujana, który ostro skrytykował poczynania Rządu na polu gospodarczym oraz zarzucał Rządowi rozrzutność i bezplanowość gospodarczą, a także podkreślał brak fachowców na naczelnych stanowiskach państwowych, zaimitował Związkowi ^{lekiem} że nie jest wychowywany w duchu chrześcijańskim i oświadczył, że polepszenie bytu w Polsce może nastąpić jedynie przez zmianę ^{obecnego} systemu rządu. Wybrano zarząd traktowanej Rady Powiatowej Ch. D., w skład którego weszło 6 osób /60/

P o w i a t	Zebrania			Ilość nowych komórek	Uwagi
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	rozciągłość		
Augustowski	1	60	60	1	
Białystok-miasto	2	450	200-250		
Białostocki	1	100	100		!
R a z e m :	4	610	60 - 250	1	

f/ Stronnictwo Ludowe.

Stronnictwo Ludowe w dalszym ciągu usilnie krząda się koło zakładania nowych kół Stronnictwa, co mu też w znacznym stopniu udaje się. Ruch organizacyjny Stronnictwa obejmuje obecnie powiaty: augustowski, białostocki, grodzieński, suwalski, wołkowyski, wysoko-mazowiecki, a ostatnio także tereny bielskiego, gdzie agitację w tym kierunku uprawia b. wójt Jan Saciuk z Radziwiłłówki. W tworzeniu nowych kół S. L. nadaje się taktikę unikania publicznych zgromadzeń i przechodzi do pracy bardziej konspiracyjnej, polegającej na tem, że jak po przednio, działacze i mężowie zaufania obchodzą poszczególnych gospodarzy i zapisują ich na członków S. L. Jeżeli zaś chodzi

zebrania celem utworzenia koła i wykonienia zarządów tego koła. To zebrania takie najczęściej odbywają się nielegalnie. Ma to miejsce szczególnie na terenie powiatu suwalskiego. Zastosowane tam represje, w postaci grzywien nakładanych w drodze administracyjnej przez Starostwo Powiatowe, ostudziły nieco dalsze poczynania działaczy S.L. co do zwoływania nielegalnych zebrań. Z tej przyczyny ruchliwość zwolenników S.L. na terenie powiatu suwalskiego pod koniec okresu sprawozdawczego nie przycichła. Nie oznacza to bynajmniej, by aktywność S.L. na tym terenie zamierała.

Sygnalizowane w poprzednim sprawozdaniu zbieranie podpisów za rozwiązaniem Sejmu i Senatu, w styczniu r.b. jednak nie tak szeroko, jednakowoż w dalszym ciągu było prowadzone i odbywa się głównie w powiatach białostockim i grodzieńskim.

O dążeniu do spotęgowania ruchu organizacyjnego S.L. w powiatach augustowskim i grodzieńskim świadczą zorganizowane w dniach 27, 28 i 29 stycznia r.b. we wsi Grandzicze, gminy powiatu grodzieńskiego, kursy instruktorskie, na których wygłosili posłowie Adolf Sawicki, Michał Róg, Kazimierz Bagiński i Pawłowski z Warszawy.

Zebrania zamknięte.

Pow. Augustowski.

We wsi Planta, gminy Dowspuda, odbywało się w dniu 27 stycznia b.r. zebranie członków powiatowego Komitetu Stronnictwa Ludowego pod przewodnictwem b.posła Aleksandra Putry. Przewodził poseł Józef Białoskórski. Ponieważ na zebraniu tem obecni byli nie sami tylko członkowie S.L. więc organa policji zebranie rozwiązały, uważając go za zgromadzenie publiczne zwołane bez zezwolenia. /150/

Pow. grodzieński.

W dniach 27, 28 i 29 stycznia r.b. we wsi Grandzieże, gm. Hoża odbyły się kursy instruktorskie, na które przybyło przeszło 100 członków i sympatyków Stronnictwa Ludowego z okolicznych gmin oraz pobliskiego powiatu augustowskiego.

W pierwszym dniu kursów wykładali poseł Adolf Sawicki oraz Pawłowski z Warszawy, działacz organizacji "Wici". Obaj wykładowcy w przemówieniach swych ostro krytykowali politykę gospodarczą Rządu, oświadczając przytem, iż kryzys na wsi zawdzięczać należy li tylko polityce kartelów i jedynie obniżenie cen artykułów przemysłu skartelizowanego może polepszyć obecną sytuację na wsi. Poza tem szczególny nacisk kładli na potrzebę organizowania się włościan pod sztandarami S.L. i udzielali wskazówek co do sposobu prowadzenia pracy organizacyjnej. Wykłady drugiego dnia rozpoczęto przemówieniem posła Michała Roga, który dotykał przeważnie podatków, które - zdaniem jego - są zbyt wysokie i w licznych wypadkach doprowadzają gospodarstwa rolne do upadku. Omawiał również budżet, podnosząc, że wydatki na wojsko są niepomiarne wysokie i że wojskowi, a szczególnie podoficerowie zawodowi są ~~niezadowolone~~ ^{bardziej} lepiej uposażeni od urzędników państwowych. Poruszając pamujące na wyższych uczelniach stosunki oświadczył, że obecnie dostęp do tych uczelni dla chłopskich synów został zamknięty z powodu zbyt wysokich opłat za naukę. Zarzucał policji stronnictwo i szykanowanie członków/opozycyjnych. Kończąc przemówienie, dał wyraz nadziei, iż Rząd obecny już długo nie utrzyma się i "musi zginąć, jak śnieg w kwietniu".

W trzecim dniu kursów wykładali posłowie Kazimierz Bagiński i Adolf Sawicki. Pierwszy przemawiał poseł Bagiński, twierdząc, że w Polsce panuje dyktatura, nie licząca się

z obowiązującą Konstytucją, że złoty polski traci coraz bardziej na wartości i wkrótce stanie się pieniądzem bezwartościowym, czemu mają być winni sami działacze BBWzR, którzy kapitały swe lokują w bankach zagranicznych, że dygnitarze państwowi prowadzą hulastyczny tryb życia, trwoniąc ogromne sumy podczas gdy na wsi panuje okropna nędza. Poddał następnie ostrej krytyce budżet państwa, wskazując na zbyt wysokie wydatki na administrację i wojsko, oraz na pensje dla duchowieństwa, a gdy wspominał, że od roku 1934 chłopci będą musieli płacić podatek kościelny, zebrani wyrażali głośno swe niezadowolenie z tego nowego podatku. Drugim i ostatnim mówcą był poseł Sawicki, który poruszył tylko sprawy podatkowe, wyjaśniając różne kwestje w tej materji. Zaznaczył on, że wprowadzić podatki należy płacić, lecz tylko w miarę możliwości, przede wszystkim zaś trzeba opłacać składki członkowskie. Nadto wspominał o strajkach rolnych, apelując do zebranych, by byli gotowi do wywołania takiego strajku gdy zajdzie tego potrzeba. Przemówienia posłów wywarły na zebranych naogół dodatnie wrażenie.

Ruch organizacyjny.

Pow. augustowski. W dniu 1 stycznia r.b. we wsi Janówka, gminy Dowspuda, znany na tym terenie działacz S.L. Antoni Trochim, po uprzednim wyjaśnieniu na zebraniu programu S.L., założył tam koło tego Stronnictwa. Na członków koła zapisało się 16 osób. /40/.

Pow. białostocki. We wsi Tryczówka, gminy Zawyki, Jan Ostaszewski na zebraniu w dniu 8 stycznia r.b. założył koło S.L. Przedłożonej przez Ostaszewskiego deklaracji o rozwiązanie izb ustawodawczych zebrani nie chcieli podpisać. Ponieważ we wsi Tryczówce większość gospodarzy stanowią zwolennicy Chrześcijańskiej Demokracji, przeto Ostaszewski zakładając koło S.L. unikał wymienienia nazwy Stronnictwa Ludowego, samo zaś koło nazwał kołem

32

rolniczen /20/

W Klewinowie, gminy Juchnowiec w dniu 21 stycznia r. b. odbyło się zebranie członków miejscowego koła S. L. celem omówienia spraw organizacyjnych.

Pozatem, w styczniu r. b. powstały koła S. L. jeszcze w następujących miejscowościach powiatu białostockiego: wieś Romejki - 19 członków, wieś Gurwice - 9 członków, wieś Maciesze - 13 członków, wieś Judeszki - 16 członków, wieś Rzepniki - 10 członków.

Pow. suwalski.

W okresie sprawozdawczym utworzono nowe koła Stronnictwa Ludowego w następujących miejscowościach, przy czym nowootwarte koła liczą od 7 - do 30 członków: wieś Zarzecze Pawłowskie, Błaskowizna, Malisowizna, Bochanowo - gminy Pawłówka, wieś Kaletnik - gminy Sejwy, wieś Kuków i Kuków folwark - gminy Kuków, wieś Działówek, Użmąda i Kłajpedka - gminy Wiązajny, wieś Jakowo - gminy Kadarzyski, wieś Smieciuchówka i Łopuchowo - gminy Pawłówka i kolonie I i II Przerośl.

Dnia 29 stycznia r. b. bawił w Suwałkach poseł Białostocki. Badał on w sekretarjacie powiatowym Stronnictwa Ludowego księgi i ewidencje. Zalecał również, aby składać odwołania od orzeczeń Starostwa, nakładających kary za urządzenie zebrań bez uprzedniego zgłoszenia tych zebrań w Starostwie.

Pow. wołkowyski.

W dniu 19 stycznia r. b. założono koło Stronnictwa Ludowego we wsi Juszkowy Gród, gminy Jakówka. Zapisano się do koła 11 członków. Zwołał zebranie celem utworzenia koła Szczepan Zaddello, wspomniany już w poprzednim sprawozdaniu, a pochodzący z osady Juljanka, gminy Michałowo, powiatu białostockiego. W przemówieniu swem Zaddello krytykował Konstytucję, żądał obniżenia podatków, usunięcia sekwestratorów, wybieralności administracji aż do wojewody włącznie, podniósł rzekome zdzierstwo uprawiane

przez duchowieństwo wysuwając równocześnie postulat rozdziału Kościoła od Państwa. /30/.

Pow. wysoko-
mazowiecki.

W dniu 25 stycznia r.b. we wsi Kulesze Kościelne gminy Wysokie-Mazowieckie, założono koło Stronnictwa Ludowego. Na członków zapisało się 20 osób. Ponadto w powiecie wysoko-mazowieckim działa mąż zaufania pociąg Adolfa Sawickiego, Wacław Karwowski, zachęcając ludność do zapisywania się na członków S. L. podkreślając, że jeśli rolnicy będą zorganizowani to uzyskają wiele korzystnych dla siebie ulg, jak obniżenie podatków, skasowanie kpytkowego, regulowanie cen ziemiopłodów i ułatwienie ich zbytu. Agitacja ta w pewnym stopniu odnosi skutek i wielu gospodarzy zapisuje się na członków Stronnictwa Ludowego.

P o w i a t	Zebranie			Ilość nowych komórek	UWAGI
	Ilość	Rekwencja			
		ogólna	rozciągłość		
Augustowski	2	190	40 - 150	1	
Białostocki	2	40	12 - 25	6	
Grodziński	3	350	100-130	1	
Suwałski	15	390	7 - 30	15	
Wołkowyski	1	30	30	1	
Wysoko-Mazow.	1	20	20	1	
R a z e m	24	1020	7 - 150	25	

g/ Polska Partja Socjalistyczna C.K.W.

Jak i w okresie poprzedzającym działalność P.P.S. OKW. sprowadzała się głównie od zakładania nowych ogniw swego rachunku oddziałów Związków Zawodowych Rolniczych. Wyteżoną pracę w tym kierunku zaobserwowano na terenie powiatów: sokólskiego i grodzieskiego, gdzie ~~xxxxxx~~ uwija się instruktor Związku Zawodo-

wego Małorolnych. Zygmunt Walter. Praca ta napotyka jednak na przeszkody wyrażające się w niemożności opłacania przez małorolnych wkłóscian składek członkowskich i z tego powodu często nie dochodzi do skutku założenie oddziału traktowanego Związku Zawodowego. Ponadto, zwłaszcza w powiecie grodzieńskim, księża katolicycy występują ostro przeciwko poczynaniom socjalistów, co również znacznie utrudnia tym ostatnim swą pracę. Nadto okres sprawozdawczy znamionuje znaczna ruchliwość PPS OKW w urządzaniu wieców, gwoili pogłębiania swych wpływów.

Zgromadzenia publiczne.

Pow. bielski.

W dniu 22 stycznia r.b. w Mielniku posek Stanisław Dubois oświadczył, że kryzys obecny jest skutkiem niesprawiedliwości społecznej, gdzie władza spoczywa w rękach klas posiadających, które wyzyskują robotnika, lecz, że już się zbliża kres panowania ustroju kapitalistycznego, po którym przyjdą rządy robotniczo-wkłósciańskie. Podał ostrej krytyce posunięcia Rządu w dziedzinie gospodarczej, nazywając równocześnie Rząd "Rządem dyktatury" /150/...

Pow. ostrowski.

W dniu 30 stycznia r.b. w Ostrowi-Mazowieckiej odbył się wiec PPS OKW. Przemawiał posek Stanisław Dubois. Temat przemówienia identyczny, jak na wiecu w Mielniku, powiatu bielskiego.

Pow. wysokomazowiecki.

Dnia 11 stycznia r.b. w Łapach odbyło się zebranie, na którym przemawiał posek Stanisław Dubois. Po wypowiedzeniu stereotypowych komunałów socjalistycznych i prognostyków co do przyszłego ustroju świata, oraz po zobrazowaniu obecnej sytuacji w kraju ze stanowiska PPS OKW, posek Dubois przeszedł do omówienia spraw lokalnych, poruszył mianowicie sprawę zwolnienia z warsztatów kolejowych w Łapach czterech pracowników b. członków Związku Zawodowego Kolejarzy. Podkreślił przytem, że zwolnionym tym kolejarzom nie postawiono konkretnych zarzutów, ani

nie podano powodów zwolnienia, i że należy przypuszczać, zwolnienie to jest raczej reakcją ze strony władz administracyjnych w stosunku do tych kolejarzy, którzy byli odmiennie niż prorzadowe przekonania politycznych /700/.

Ruch organizacyjny.

Pow. grodzieński.

Instruktor Związku Zawodowego Małorolnych, Zygmunt, założył oddział tego Związku we wsi Pieśle, gminy In białko
Zapisało się tam 19 osób, wyłącznie przeciwników komasacji
którzy bodaj dla tego tylko zapisali się na członków Związku
że organizator jego, Walter, przyrzekł im, iż do komasacji
dopuszcza.

Pow. sokólski.

Wspomniany wyżej Zygmunt Walter, w dniu 3 stycznia
zwołał zebranie włościan we wsi Bierwicha, gminy Sidra, o ostr
utworzenia w tej wsi oddziału Związku Zawodowego Małorolnych
Mimo oświadczenia organizatora, że Związek członków swych
dzie bronił przed wysokimi podatkami, nikt na członka tego
Związku nie zapisał się, nie mając możliwości uiścić opłaty
wpisowej i składki członkowskiej; wskutek czego do założenia
oddziału traktowanego Związku w tej wsi nie doszło. /20/

P o w i a t	Z e b r a n i a			Ilość nowyc komórek
	Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	rozciągłość	
Bielski	1	150	150	0
Grodzieński	1	200	200	1
Ostrowski	1	200	200	0
Sokólski	1	20	20	0
Wysoko-Mazow.	1	700	700	0
R a z e m	5	1270	20-700	1

w Ostrołęce - 80 członków, w Czerwinie, Kadzidle, Du-
dach Grodzkich i Warmjaku - 100 członków.

W powiecie sokólskim we wsi Kuplisk, gminy
Janów, nowozałożone Koło Stow.Rez. i b.Wojsk. liczy
32 członków.

b) Związek Strzelecki.

Na terenie powiatu białostockiego odbył
się opłatek strzelecki, przyczem w uroczystości tej,
poza miejscowem społeczeństwem wzięli udział księża
w następujących miejscowościach: w dniu 21 stycznia
rb. - w Zabłudowie oraz w Kalinówce Kościelnej i w
22 stycznia rb. w Wasilkowie.

c) ostrołęcki.

W dniu 5 stycznia rb. został urządzony w
Ostrołęce poraz pierwszy wspólny opłatek dla członków
Związku Strzeleckiego, oraz dla wspierających ten
Związek. Opłatek ten zgromadził przeszło 200 osób ze
wszystkich sfer miejscowego społeczeństwa, a najlicz-
niej z pośród inteligencji, co jest objawem bardzo
znamiennym dla tamtejszych stosunków i świadczy o ra-
dykalnej zmianie nastrojów i o przychylnem ustosun-
kowaniu się do Związku Strzeleckiego, zwłaszcza star-
szej generacji społeczeństwa, dotąd obojętnego na ws-
zelkie poczynania Strzelców.

W Związku Strzeleckim w Gowerowie szereg
członków tego Związku należy równocześnie i do OWP
i biorą oni udział w konspiracyjnych posiedzeniach
tego ostatniego składając odpowiednie przyrzeczenie.

Białystok dnia 10 lutego 1933r.

IV Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne

a) Stowarzyszenie Rezerwistów i b. wojskowych

Okres sprawozdawczy, przyległy bezpośrednio do uroczystych świąt oraz w związku z przypadającą w tym okresie 70 letnią rocznicą wybuchu Powstania Styczniowego, wyraża się szeregiem urządzanych przedstawień oraz zorganizowanymi w wielu miejscowościach uroczystych obchodów rocznicy Powstania przez Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych oraz przez Związek Strzelecki.

Zebrania kół

W Jasionówce powiatu Białostockiego, w dniu 22 stycznia rb. odbyło się zebranie Koła S.R. i b.W. celem dokonania wyborów członków nowego Zarządu Koła.

Na zebraniu członków Koła Stow. Rez. i b. Wojsk. w dniu 18 stycznia br. w Szulberzu Kotach powiatu ostrowskiego dokonano wyboru członków nowego zarządu Koła (30)

W dniu 12 stycznia rb. na zebraniu Koła Stow. Rez. i b. Wojsk. w Bokółce powiatu wycieczki dokonano wyboru nowego Zarządu Komisji Rewizyjnej, dokonano wyborów nowego Zarządu (50)

Nowe koła

W powiecie białostockim w Jasionówce założone koło Stow. Rez. i b. Wojsk. liczące 30 członków.

W powiecie ostrołęckim powstały Koła Stow. Rez. i b. Wojsk. w następujących miejscowościach:

3 38 20
Ustalono także, że członek Strzelca w tejże miejscowości, Maliszewski, jest konfidentem ks. prałata Gościckiego, zdecydowanego zwolennika Stronnictwa Narodowego.

wołkowyski.

W Wołkowysku w dniu 22 stycznia rb. odbył się walny zjazd delegatów Zarządów Oddziałów Zbiorowych Związku Strzeleckiego. Na zjeździe podnoszone negatywne ustosunkowanie się do Związku Strzeleckiego kleru katolickiego i ziemiaństwa, a zwłaszcza tego pierwszego. Uznając ten stan rzeczy za szkodliwy Zjazd postanowił zmienić dotychczasowy stosunek i przystąpić do współpracy nie tylko z pokrewnymi organizacjami, ale i ze Stowarzyszeniem Młodzieży Polskiej, przez wzajemne popieranie urządzanych przez poszczególne stowarzyszenia imprez, jaknajczęstsze stykanie się ze sobą członków poszczególnych organizacji, widomym zaś znakiem tej współpracy ma być wciąganie członków S.M.P. do uchwalonej akcji sadzenia drzewek. Co się tyczy pracy w ~~całym~~ łonie samego Związku Strzeleckiego, to postanowiono nie rozszerzać ram Związku poza dotychczasowy stan organizacyjny, skoncentrowany w 10-ciu gminach z zarządami zbiorowymi na czele, lecz dążyć do umocnienia się Związku na zewnątrz przez nasilenie pracy wychowawczo - obywatelskiej i przysposobienia wojskowego. (50).

W powiecie białostockim, we wsi Dolistowo Stare założono oddział Związku Strzeleckiego, liczący 20 członków.

W powiecie bielskim, we wsi Rybakty, gminy Grodzisk powstał oddział Związku Strzeleckiego, do

którego zapisało się 16 osób.

W powiecie ostrowskim oddziały Związku Strzeleckiego powstały w następujących miejscowościach: w Małkini, Andrzejowie i Rostkach Wielkich - 20 członków.

W powiecie suwalskim zorganizowano oddział Związku Strzeleckiego we wsi Gawienance, gminy Krasnopol.

c) Związek Podoficerów Rezerwy.

Pow. ostrołęcki.

Na zebraniu członków Związku Podoficerów w Goworowie w dniu 15 stycznia rb. dokonano wyboru członków nowego Zarządu. Jak stwierdzono, większość członków tego Związku wrogo jest usposobiona do obecnego Zarządu, a zapiszają się do Związku jedynie w tym celu, by wiedzieć co się dzieje w łonie tej organizacji. Podobnie ma się sprawa i z członkami istniejącego w Goworowie Koła Stow.Rez. i b. Wojsk. (20).

d) Związek Oficerów Rezerwy.

Pow. grodzieński.

W dniu 8 stycznia rb. na zebraniu Zarządu Związku Oficerów Rezerwy w Grodnie wybrano nadzwyczajną komisję rewizyjną, która ma zbadać sprawy kasowe Związku.

e) Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Pow. białostocki.

W Zabłudowie w dniu 6 stycznia rb. Z.P.O.K. urządził "choinkę" dla biednych w liczbie 90 dzieci.

5 40 21
f) Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Poza urządzeniem szeregu imprez rozrywkowych, jak przedstawienia amatorskie i zabawy, S.M.P. wiele uwagi poświęcał sprawom organizacyjnym, odbywając w tym celu liczne zebrania.

ow. augustowski.

W dniu 15 stycznia rb. na zebraniu S.M.P. w Raczkach wybrano nowy zarząd koła. Zaś na zebraniach w dniu 23 stycznia rb. w Krasnymborze, w dniu 24 stycznia w Janówku i 26 stycznia w Sztabinie omawiano sprawy organizacyjne. Na zebraniach tych przemawiał niejaki Subra, delegat Centralnego Związku Młodzieży Polskiej w Łomży.

ow. ostrowski.

W dniu 9 stycznia rb. w Ostrowi - Mazowieckiej na zebraniu członków S.M.P. przybyły z Łomży generalny sekretarz patronatu, ks. Łapiński wygłosił referat, w którym scharakteryzował życie i pracę dzisiejszej młodzieży katolickiej i podkreślił potrzebę organizowania się w S.M.P. (150)

Dnia 15 stycznia rb. odbyło się tamże zebranie członków Oddziału Lokalnego Okręgowego Zrzeszenia Patronatów Młodzieży, na którym omawiano sprawy organizacyjne. (80)

we koła.

W powiecie białostockim zorganizowano nowe koła S.M.P. w następujących miejscowościach: we wsi Raf kówce - koło męskie, liczące 15 członków i żeńskie z 13 członkiniami, we wsi Kamionce koło żeńskie

do którego zapisało się 13 członkiń.

W powiecie Wysoko-Mazowieckim powstały nowe koła S.M.P. męskie i żeńskie we wsi Dworaki Stańki i Dworaki Pikoty. Każde koło liczy po 10 członków, względnie członkiń.

Nadto w Sokołach, powiatu Wysoko-Mazowieckiego zorganizowano Koło Przyjaciół Młodzieży. Koło to ma za zadanie opiekę nad S.M.P.

g) Polska Macierz Szkolna.

Pow. gródzki.

W Grodnie w dniu 27 stycznia rb. odbyło się walne zebranie członków Polskiej Macierzy Szkolnej celem zbadania przez Zarząd sprawozdania z dotychczasowej działalności i uchwalenia budżetu na rok bieżący oraz wybranie nowego zarządu. Ze sprawozdania wynika, że P.M.S. prowadzi w Grodnie i w powiecie grodzieńskim 15 szkół powszechnych, gimnazjum męskie i szkołę handlową i szkołę rzemieślniczą.

h) Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych.

Pow. sokółski.

W Sokółce w dniu 14 stycznia rb. odbył się Zjazd powiatowy, członków Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Omawiano nową pragmatykę służbową dla nauczycieli i dawano wyraz nadziei, iż zostanie ona zmieniona, jako krzywdząca stan nauczycielski. Poza tem dokonano wyboru członków Powiatowego Zarządu Związku. (200).

7 22
i) Chrześcijański Uniwersytet Robotniczy.

Dnia 15 stycznia rb. odbyło się w Białymstoku uroczyste otwarcie Chrześcijańskiego Uniwersytetu Robotniczego, pozostającego pod auspicjami Ch.D. (400).

j) Organizacje Rolnicze.

W dniu 8 stycznia rb. we wsi Zbójna założono Kółko Rolnicze i wybrano Zarząd tego kółka. (30)

Nazwa Organizacji	I	II	III	IV	ilość osób razem	rozpiętość od - do	Dochód
Stowarzyszenie Rezerwistów i b. wojsk.	10	1	2	-	1020	30 - 400	114 zł.
Zw. Ofic. Rezerw.	1	-	-	-	15	-	-
Zw. strzelec.	13	30	10	2	5358	40 - 300	924 zł.
Zw. Podofic. Rezerw.	1	-	-	-	20	-	-
Przyspos. Wojsk.	1	-	-	-	30	-	-
Stow. Przyjaciół	-	-	-	-	-	-	-
Zw. Strzel.	1	-	-	-	-	-	-
Zw. Obr. Kres. Zach.	2	-	-	-	116	36 - 80	-
Zjednocz. Związków	-	-	-	-	-	-	-
Kł. wiejsk. i Lud.	1	8	-	-	940	60 - 300	82.40
Zw. Polsk. Młucz.	-	-	-	-	-	-	-
Szkół Powszech.	1	-	-	-	200	-	-
Zw. Pr. Obyw. Kob.	-	-	1	-	90	-	-
Ochot. Str. Poż.	4	17	4	-	1506	15 - 130	53 -
L.O.P.P.	3	-	-	-	80	30 - 35	-

Polski Macierz Szk	1							
Stow.Mł.Polskiej	11	26	2	2	2944	44-300	206 zł.	
Zrzeszenie Patronatu								
Stow.Mł.Polskiej	2				230	80-150		
Chrz.Uniwer.Robot.	1				400			

I.- zebrania,

II.- przedstawienia,

III.- zabawy,

IV.- odczyty.

OWIATO BIAŁOSTOKI

Nr. BP. 609/33.T.

Dnia 10 lutego 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 2.
za miesiąc styczeń 1933 rok.

Va. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Kościół Narodowy.

Powiat Bielski.

Do wsi Dołubów, gminy Grodzisk w dniu 24 stycznia b. r. zjechał na stałe duchowny Polskiego Kościoła Narodowego. Szczególnie pan Kolonko, pochodzący z Lipnicy, powiatu świętochłowskiego. Posiada on nominację na proboszcza w Dołubach, podpisaną przez biskupa Farena. W dniu 29 stycznia b. r. odprawił on nabożeństwo w prywatnym domu. Słuchało nabożeństwa około 30 osób.

Powiat Łomżyński.

Parafia Polskiego Kościoła Narodowego w Łomży liczy obecnie przeszło 120 rodzin, obejmując również i sąsiednie powiaty. Duchowny tego kościoła używa szat liturgicznych, opatrzonych w godkę Kościoła Narodowego: Krzyż nad otwartą biblią.

Powiat Ostrołęcki.

W dniu 22 stycznia b. r. we wsi Malinowo-Nowe, gminy Czerwin odbyło się walne zebranie wyznawców Polskiego Kościoła Narodowego. Na zebraniu tem wybrano członków Rady Gospodarczej i Komitetu Parafialnego.

Parafia Polskiego Kościoła Narodowego we wsi Malinowo-Nowe wraz ze swym duchownym, Józefem Janikiem zgłosiła przystąpienie do cerkwi prawosławnej, do której została przyjęta z zachowaniem obrządku wschodniego.

b/ Kościół Ewangelicko-Reformowany.

Powiat Wołkowyski

Były ksiądz Kościoła Narodowego obrządku wschodniego obecnie misjonarz kościoła ewangelicko-reformowanego. Sergiusz

wyznawców, obiecywał, że wyznawcom sw. m kościół ewangelicko-reformowany dopomoże do odbudowy gospodarki i zapłaci za nich wszelkie długi. Obietnice takie nie pozostały oczywiście bez wpływu na powiększenie parafjan kościoła ewangelicko-reformowanego. Z chwilą jednakże przybycia do Konnej dwóch pastorów z Wilna celem zorientowania się w sytuacji na miejscu i po wyjaśnieniu właściano, nieprawdziwości czynionych obietnic nastąpiło silne rozgołyczenie i ferment wśród wyznawców, którzy nadto, zdezorjentowani ciągłymi zmianami wyznań przez duchownego Szwedkę, nie wiedzą ostatecznie, do jakiego wyznania należą.-

c/ Badacze Pisma Świętego.

Wiat Augustowski.

Wc wsi Topikówka, gminy Dowspuda, nieznany osobnik sprzedawał książki religijne sekty Badaczy Pisma Świętego. Dowiedziawszy o tem, miejscowy ksiądz katolicki, Kondracki wezwał imiennie z ambony nabywców tych książek do ich spalania, co też wezwani uskuteczнили.

Wojewoda Białostocki

Nr.BP.609/33.T.

Dnia 10 lutego 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 2

za miesiąc styczeń 1933 r.

VI. Mniejszości narodowe.

Życie mniejszości białoruskiej w okresie sprawozdawczym nie nastąpiło bardziej charakterystycznych uwag. Zaskakuje na podkreślenie urządzenie szeregu odczytów i przedstawień w języku białoruskim przez prelegentów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Tematy odczytów dotyczyły ogólnych dziedzin wiedzy i nauki i zrzadka tylko ~~zaczęły~~ o kwestje polityczne. Dotyczy to w ogólności życia mniejszości białoruskiej. Gdy chodzi o szczegóły przejawów tego życia, to najbardziej ruchliwym okazał się powiat wólkowski, gdzie poza imprezami rozrywkowymi i odczytami urządzone były częste zebrania kół Towarzystwa Szkoły Białoruskiej oraz kursy wieczorowe dla analfabetów. W postępowaniu działaczy kół T.S.B. są widoczne nierzadko tendencje, przeciwne uchwałom zjazdu okręgowego T.S.B., odbytego w dniu 20 listopada 1932 r. w Białymstoku. Przejawiają się one nie tylko w negatywnym ustosunkowaniu się do współpracy z organizacjami polskimi, ale też w wyraźnym wypowiedaniu się przeciwko tej współpracy, przyczem przy werbowaniu członków do istniejących już kół, jak i przy zakładaniu nowych, widoczny jest wpływ elementów komunizujących. Uświadamianie chłopów przez działaczy białoruskich idzie po linii nie tyle narodowej, ile antypaństwowej, przyczem jako cel wskazuje się połączenie z Białorusią Sowiecką, w drodze rewolucyjnej i jednocześnie wychwala się ustrój sowiecki. Akoja ta znajduje posłuch, wywołując nieprzychylnie ku państwowości polskiej nastroje na wsi.

Uwaga ludności żydowskiej nastawiona była przede wszystkim na sprawy gospodarcze, które w okresie sprawozdawczym szczególnie miały wagę w związku z wykupywaniem na rok 1933 świadectw przemysłowych. Przeprowadzone w okresie sprawozdawczym w kilku pomniejszych miejscowościach wybory do gmin wyznaniowych żydowskich nie rozbudziły u ludności żydowskiej większego zainteresowania. Ponadto zauważono znaczną ruchliwość w urządzaniu odczytów i wieczorów dyskusyjnych zwłaszcza w sprawach, dotyczących Palestyny. Na takich wieczorach dyskusyjnych niejednokrotnie bardzo ostro ścierały się poglądy różnych odłamów społeczeństwa żydowskiego.

a/ Ż y d z i.

Ż y d i e p o l i t y c z n e.

S j o n i ś c i.

W Białymstoku dnia 21 stycznia r.b. odbyło się walne doroczne zebranie członków miejscowej organizacji sjonistycznej. Na zebraniu tem dokonano wyboru członków nowego zarządu /180/. W Zambrowie powiatu łomżyńskiego, Rabinowicz Chackiel z Warszawy wygłosił w dniu 14 stycznia r.b. odczyt p.t. "Sjonizm jest ideą wyzwolenia narodu żydowskiego" /250/.

W dniu 7 stycznia r.b. w Nurze powiatu ostrowskiego odbyło się zebranie lokalnej organizacji sjonistycznej, celem omówienia spraw organizacyjnych. Wygłoszone na nim referat p.t.: "Kolonizacja Palestyny".

W Łapach, powiatu wysoko mazowieckiego, w dniu 24 stycznia r.b. przy udziale przybyłego delegata z Warszawy, odbyło się zebranie organizacji sjonistycznej. W wygłoszonym przez delegata odczycie p.t. "Ukłon Palestyny" podniesiono, że do utrzyma-

33 42 21
nia jednej rodziny żydowskiej w Palestynie wystarczą dwie morgi
gruntu, o ile posiadacz ich będzie sumiennie pracował na roli,
przytem w Palestynie żydom obecnie powodzi się lepiej niż w
Polsce /60/..-

Sjoniści-rewizjoniści.

Na terenie powiatu wołkowyskiego sjoniści-rewizjoniści
urządzili dwa odczyty w dniach 1 i 2 stycznia r.b. w Zelwie,
oraz odczyt w Wołkowysku w dniu 27 stycznia b.r. Wygłosił te
odczyty dr.Lipman z Warszawy, który udawał, że racje ist-
nienia mają tylko sjoniści-rewizjoniści /200 i 90/..-

Tenże dr.Lipman wygłosił dnia 8 stycznia r.b. w Sokołach
powiatu wysoko-mazowieckiego odczyt na temat "Sjonizm, a kwestja
żydowska" /200/.

Poalej-Sjon.

Lokalny oddział Poalej-Sjonu w Łomży otworzył t.zw.
tanią kuchnię, w której wydają dziennie 30 obiadów po 25 gr.za
obiad..-

W Ostrowi-Mazowieckiej staraniem organizacji Poalej -
Sjon wygłoszone były następujące odczyty: w dniu 19 stycznia r.b.
Chaim Zylbersztajn mówił na temat: "Robotnicy żydowscy wobec
kwestji narodowej i socjalnej żydów", zaś w dniu 20 stycznia b.r.
o twórczości Bialika, wreszcie w dniu 27 stycznia r.b, dr.Kruk
z Warszawy wygłosił odczyt na temat "Roman Rolland, a Maksym Gor-
kij" /90 i 60/.

W Sokółce w dniu 21 stycznia r.b. odbyło się zebranie
miejscowej organizacji Poalej-Sjonu. Na zebraniu tem omawiano
sytuację w Palestynie i zachęcano do wyjazdu do tego kraju./18/.

Życie kulturalno-oświatowe.

W Ostrowi-Mazowieckiej staraniem "Kultur-Ligi" w dniu 20 stycznia r.b. Lejba Kersa wygłosił odczyt na temat: "Szolem-Alejchem" w literaturze żydowskiej. Na wstępie odczytu, na który przybyło około 40 komunistów, sekretarz dzielnicowy KPP, Judel Lewkowicz, powstawszy z miejsca i zdjawszy czapkę, odezwał się do zebranych temi słowy: "Dzisiaj przypada rocznica 3/L z których dwóch zostało zamordowanych przez rządy kapitalizmu i socjal-demokracji, a trzeci legł na posterunku po dokonaniu swęgodzieła; celem uczczenia ich pamięci proszę wstać i zdjąć czapki". Obecni komuniści wraz z częścią bundowców zastosowali się do tego wezwania, poczem odbył się, przewidziany programem odczyt Kersa. Lewkowicza aresztowano.

W Wołkowysku w dniu 28 stycznia r.b. staraniem Zarządu żydowskiej biblioteki im. Pereca, Henryk Erlich z Warszawy wygłosił odczyt na temat: "Dziesięć lat faszyzmu". W odczycie swym prelegent dowodzi, że faszyzm nie ma widoków powodzenia nawiązując zaś do stosunków w Polsce oświadczył, że gdyby nie pomoc Radziwiłłów i Sapiechów, Marszałek Piłsudski nie mógłby rządzić, że rządy obecne są niestające, bowiem nie mają oparcia w socjalizmie, że kapitalizm wkrótce musi upaść, po którym nastąpi ustrój kolektywny.-

Ponadto, podobnie jak w okresie poprzednim poszczególne kulturalno-oświatowe organizacje żydowskie urządziły szereg odczytów, mających na celu kulturalne uświadamianie mas żydowskich.-

Życie gospodarcze.

W dniu 15 stycznia r.b. w Białymstoku odbyło się zebranie rejonowe grupy Nr.8 członków Banku Udziałowo-Dzielnego.

czego. Wybrano pełnomocników w liczbie 15 osób /90/

W Sokółce, w dniu 4 stycznia r.b. odbyło się zebranie Związku drobnych kupców. Delegat Centrali tego związku w Warszawie dr. Berliner utyskiwał nad kurczeniem się handlu żydowskiego wobec wzmagającej się konkurencji handlowej Polaków oraz oświadczył, że obciążenie podatkowe handlu jest za wysokie. /100/

Wspomniany wyżej dr. Berliner na ten sam temat mówił na zebraniu Związku drobnych kupców w Wołkowysku w dniu 1 stycznia r.b.

Sprawy wyznaniowe.

W dniu 15 stycznia r.b. odbyły się wybory do zarządów gmin wyznaniowych żydowskich w Sokółce i Suchowoli. Zainteresowanie tymi wyborami było bardzo słabe.

Podobne wybory odbyły się również w Wołkowysku w dniu 8 stycznia r.b. W wyborach tych największe zainteresowanie wykazali sjonści i oni też odnieśli poważny sukces.

P r a s a

Prasa grodzieńska i komżyńska zasługujących na uwagę spraw nie poruszała, zaś prasę białostocką interesowały głównie dwie sprawy; a mianowicie: bezrobocie w przemyśle włókienniczym i wyborów do organów zarządzających wyznaniowej gminy żydowskiej. W pierwszej sprawie stwierdzała ona, że białostocki przemysł włókienniczy nie otrzymał poparcia Rządu i, że Rząd powinien przysłać temuż przemysłowi z pomocą, bądź w formie zamówień rządowych, bądź w formie kredytu pieniężnego, któryby pozwolił pracować na zapas. Sprawy wyborów do organów zarządzających wyznaniowej gminy żydowskiej traktowane były z lokalnego punktu widzenia i przeważnie w ocenie sjonistów, którzy na prasę białostocką posiadają wpływ zdecydowany...

b/ Białorusini.

Koło Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w powiecie wołkowyskim były w dalszym ciągu terenem intensywnej działalności elementów wywrotowych. Na urządzanych przez te koła zebraniach i imprezach rozrywkowych zauważono wielką frekwencję włościan nawet z odleglejszych miejscowości, co by wskazywało na fakt przejmowania się ludności białoruskiej hasłami głoszonymi na zebraniach, a dotyczącymi kwestji usamodzielnienia się obszarów zamieszkałych przez ludność białoruską.

Zarząd Okręgowy Towarzystwa Szkoły Białoruskiej zorganizował w okresie sprawozdawczym szereg przedstawień amatorskich i urządził kilka odczytów o charakterze kulturalno-oświatowym.

Pow. białostocki.

Dnia 7 stycznia r.b. odbyło się w Bielewiczach walne doroczne zebranie koła T.S.B., na którym dokonano wyborów członków zarządu koła /33/.

Pow. wołkowyski.

Na zebraniu koła T.S.B. w Dobrowoli w dniu 2 stycznia b.r. omawiano sprawy organizacyjne oraz nawoływano członków do uczęszczania na kurs dokształcający zorganizowany i kierowany przez sekretarza koła, Jana Panotczyka. Członek Bazyli Hordziuk pouczał członków o zachowaniu się na zebraniach i wzywał, by w czytelni żadnych spraw nie omawiano. /54/.

Koło T.S.B. w Swiskoczy organizuje sekcję dramatyczną z 10 osób. Z koła tego wystąpił ze względów wyznaniowych Borys Borodziuk katolik. Na jego miejsce wszedł Konstanty Nozdrzecki komunista. W łonie tego koła ścierają się poglądy co do pracy poszczególnych członków w partji komunistycznej; przy pracy ta wypowiadają się prezes Mikołaj Leszczuk i Jan

Komuniści Łukasz Choruk i Grzegorz Połubjanczyk zabiegają koło zorganizowania koła T.S.B. we wsi Horbacze gminy swiażockiej i pozyskali dla swej idei 11 członków, prawie wyłącznie komunistów. Koło to nie zostało jeszcze zatwierdzone przez zarząd główny.

W dniu 20 stycznia r.b. przybyły z Wilna sekretarz Zarządu Głównego T.S.B Grzegorz Szyrma, w mieszkaniu członka koła T.S.B w Jelcowszczyźnie, gminy Izabelin, Aleksandra Bakacza, wygłosił dwa odczyty o znaczeniu literatury dla życia narodu wogóle, a piśmiennictwa białoruskiego dla białorusinów w szczególności. Przytaczając wpływ utworów Tokstojana i Turgieńiewa na pozyskanie swobód obywatelskich i zniesienie pańszczyzny w Rosji a wpływ Sienkiewicza na odrodzenie się Polski, wzywał ludność białoruską do zainteresowania się literaturą rodzimych pisarzy. Na naczelnem miejscu których postawił Janka Kupale, z jego "Żywą krynica", zachęcał do posługiwania się stale językiem białoruskim oraz uczenia się pieśni białoruskich, których kilka przytoczył zebranych.

c/ Rosjanie.

W związku z zamierzonym przez Magistrat m. Grodna skreśleniem subsydjum dla ochronki Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności także zarząd nazwanego Towarzystwa wszczął starania w celu niedopuszczenia do cofnięcia traktowanego subsydjum.

d/Ukraińcy.

Powiat Augustowski.

W dniu 6 stycznia r.b. w Augustowie odbyło się zebranie kozaków azylantów im. atamana Nazarewa. Wybrano nowego kasjasa, kozaka Andrzeja Gromowa /17/

Białystok Miasto.

W Białymstoku w dniu 22 stycznia r.b. odbyło się zebranie członków oddziału Ukraińskiego Centralnego Komitetu w R.P. Przemawiał inż. Suchestewski na temat "Powstanie Ukraińskiej Republiki Ludowej i organizacje ukraińskie na wypadek osłabienia władzy sowieckiej w Rosji". Po odczytaniu dokonano wyborów zarządu oddziału / 21/

e/ Litwini.

Powiat Grodzieński.

Oddziały Litewskiego Sw. Kazimierza we wsiach Mustejka, Szklary, Kobele i Puchacz, gminy Marcinkańce na zebraniach swych członków dokonały wyborów zarządów na rok 1933.

Nauczyciel szkoły litewskiej we ws. Gruta, gminy Marcinkańce, Maciej Biegiel wszczął silną agitację wśród młodzieży litewskiej za wstępowaniem do Towarzystwa Sw. Kazimierza. Zabiega on w kierunku założenia oddziału tego Towarzystwa w Grutach. Ostatnio urządził agitacyjne zebranie w dniach 15 i 17 stycznia r.b. we wsi Rotnia.

Na zebraniach tych oświadczył, że należy spotęgować pracę na rzecz Towarzystwa Sw. Kazimierza, jeżeli zaś dotychczasowe zarządy kół tego T-wa nie mogą sprostać swym zadaniom, to należy je zmienić.

Powiat Suwalski.

Na terenie powiatu suwalskiego oddziały Towarzystwa Sw. Kazimierza odbyły zebrania celem dokonania wyborów nowych zarządów w następujących miejscowościach: dnia 8 stycznia - w Wołyńcach, gminy Sejwy /150/, w Radziuciach, gminy Krasnowo /37/, w Burbiszkach /60/. Na zebraniu w tej ostatniej miejscowości, na skutek polecenia Centrali wileńskiej Towarzystwa zapytano zebranych, czy nie wyrażą ktokolwiek zgodę na nieużywanie wódki i niepalenie papierosów. Odpowiedź była negatywna. Dalsze zebrania odbyły się: w dniu 14 stycznia w Oszkiniach gminy Sejwy /50/ i 15 stycznia w Rasześciach, gminy Krasnowo /23/.

Szczegółową działalność politycznych i społecznych organizacji mniejszości narodowych ilustruje poniższa tabela:

Nazwa organizacji	I.	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od - do	Dochód
Żydzi ogólni	3	1	-	7	1210	80 - 250	
Żydzi-rewizjoniści	1	-	-	3	410	120 - 200	
Żydzi-Sjon prawica	2	-	-	3	193	18 - 90	
Żydzi	2	2	1	3	630	90 - 150	
Mizrachi	-	-	-	1	150		
Zjednoczenie Szkół Żyd.	-	-	-	3	210	50 - 80	
Kultur-Liga	-	1	1	3	290	40 - 150	
T wo Kursów Wieczorowych	-	1	-	1	110	40 - 70	34 40 zł
Makkabi	-	-	1	4	500	50 - 300	
Hechaluc-Pionier	2	-	-	1	159	9 - 150	

Brith - Trumpeldor	2	-	-	-	80	130	50
Gemilus Chesed	-	1	3	/kwesty/			
Linas Chacedek	-	1	-	-			
T-wo Szkoły Białoruskiej	3	11	-	13	1847	24 - 200	330 zł.
Lit. T-wo Sw. Kazimierza	10	4	-	-	387	80 - 120	30 zł.

I. Zebrania.

II. Przedstawienia.

III. Zabawy.

IV. Odczyty.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Białystok, dnia 17 marca 1933 roku

29

r. BP.1006/33.T.

TAJNE - B. PILNE!

---:---:---:---:---:---:---:---:---:---:---

sytuacyjne sprawozdanie
miesięczne Nr. 3 za mie-
siąc luty 1933 r.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I. Polityczny

w Warszawie.

---:---:---:---:---:---:---:---:---:---:---

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 3
za miesiąc luty 1933 rok.

Za Wojewodę

Modliński

/St. Modliński/

Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

trzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Tarnopolu,
" " w Łodzi.

Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " w Łomży,
" " " w Grodnie,
" " " w Suwałkach.

Samodzielny Referat Informacyjny DOK. III. w Grodnie,
" " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
" " " DOK. I. w Warszawie.

K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego.

Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.

ŁÓDZKI URZĄD WOJEWÓDZKI	
Podano dn.	17/3/33
Zal.	
Waga	

J. a.
a. a.
dn. 24. III. 33

F.

29 2
WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.1006/33.T

Dnia 10 marca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 2
za miesiąc styczeń 1933 rok.

I Sytuacja ogólna

Zobrazowany w poprzednim sprawozdaniu układ stosunków społeczno-politycznych na terenie województwa Białostockiego uległ o tyle zmianie że działalność niektórych stronnictw politycznych została wyraźnie nastawiona na przygotowanie gruntu do spodziewanych jesiennych wyborów do przedstawicielstw samorządowych. Akcje w tym kierunku prowadzą już z dużym nasileniem Stronnictwo Narodowe, Obóz Wielkiej Polski i Stronnictwo Ludowe, które budzą wśród społeczeństwa zainteresowanie sprawami samorządu i organizują kursy samorządowo-gospodarze. Na płaszczyźnie tej akcji zarysował się wyraźnie w lutym b.r. stosunek Stronnictwa Narodowego i duchowieństwa katolickiego do Stronnictwa Ludowego. Stosunek ten można zobrazować stwierdzeniem że Stronnictwo Narodowe i duchowieństwo odnoszą się naogół biernie do Stronnictwa Ludowego, zwalczając go jedynie tam gdzie jego działalność zagraża bezpośrednio interesom Stronnictwa Narodowego i O. P., najczęściej zaś widzą w nim sui generis sojusznika w zwalczaniu Rządu. Na luty przypadło także wyłonienie się kilku zasadniczych momentów charakteryzujących pewną walkę podjazdową Stronnictwa Narodowego w odniesieniu do Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji. Walka ta uwidacznia się specjalnie w Białymstoku i powiecie białostockim gdzie Stronnictwo Narodowe stara się zepchnąć

Chrześcijańską Demokrację z zajmowanych dotąd przez nią pozycji. Pewnego rodzaju awangardy Stronnictwa Narodowego w tej walce stanowi Obóz Wielkiej Polski, nie znajdujący dotąd poparcia ze strony czynników oddanych Chrześcijańskiej Demokracji. Jeżeli chodzi o Obóz Wielkiej Polski, to w lutym b.r. zgrupowano dalsze materiały, stwierdzające ścisłe jego zazębianie organizacyjne ze Stowarzyszeniem Młodzieży Polskiej i popieranie go przez duchowieństwo. W działalności Obozu Wielkiej Polski przeważały momenty konspiracyjne, dążenie do rozszerzenia sieci placówek, stworzenia aparatu alarmowego, podniesienia dyscypliny wewnątrz organizacji, zaostrzenia karności członków i poskuszeństwa ich dla jednostek kierowniczych, a także usiłowania w kierunku zaopatrzenia placówek w broń w drodze legalnej i nielegalnej. Metody działalności Stronnictwa Narodowego, Chrześcijańskiej Demokracji i Obozu Wielkiej Polski, omówione w sprawozdaniu poprzednim, zmianom nie uległy. Stronnictwo Ludowe działało w kierunku zbudowania sieci ogniw lokalnych Stronnictwa i Związku Zawodowego Rolników i podjęło akcję, zmierzającą do wprowadzenia na teren Związku Młodzieży Ludowej "Wici", którą przeciwstawiało Zjednoczeniu Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej, Związkowi Strzeleckiemu i w mniejszym stopniu Związkowi Rezerwistów. Pod koniec miesiąca poszczególni działacze Stronnictwa włącznie z posłem Adolfem Sawickim rozpoczęli konspiracyjną agitację wśród włościanstwa za niepłaceniem podatków zaległych i wpłacanie przedewszystkiem bieżących podatków samorządowych, jako idących na zaspokajanie bezpośrednich potrzeb włościanstwa. W agitacji tej niektórzy z działaczy powoływali się na okólniki władz centralnych Stronnictwa Ludowego.-

Polska Partja Socjalistyczna prowadziła w nieznacznych rozmiarach akcję obchodu czterdziestolecia swego istnienia, starała się umocnić na terenie wiejskim Związek Zawodowy Łańcucholnych, zwłaszcza w powiatach bielskim, grodzieńskim i wołkowyskim i związać swe organizacje w ośrodkach przemysłowych powiatu bielskiego z tworzonemi w szybkim tempie organizacjami w ośrodkach z ludnością białoruską w tymże powiecie.- W Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym organizacje PPS. propagowały konieczność podjęcia wiosennej akcji o uzyskanie umowy zbiorowej w przemyśle włókienniczym.-

W życiu społecznym ważniejszym momentem było podjęcie w kilku powiatach Województwa przez prorządowe organizacje społeczne inicjatywy co do nawiązania na gruncie pozytywnym dla Państwa pracy społecznej współpracy z organizacjami, pozostającymi pod wpływami politycznych ugrupowań opozycyjnych. Wysiłki w tym względzie dały pewne rezultaty, pozwalające dopatrywać, że sama inicjatywa jest celową i przy odpowiednim jej wykorzystaniu może dać pozytywne wyniki.

Ze spraw wyznaniowych na szczególną uwagę zasługuje ogłoszenie przez duchownego prawosławnego, ks. J. Kabłukowa, b. proboszcza parafji prawosławnej w powiecie grodzieńskim listu otwartego do Metropolity Dionizego, Arcybiskupa Grodzieńskiego Aleksego i duchowieństwa prawosławnego, w którym ks. Kabłukow zarzuca duchowieństwu prawosławnemu brak odczucia dla konieczności pracy społecznej i humanitarnej poza kościołem i zasklepianie się wyłącznie w murach kościoła, a także czyni zarzut przełożonym cerkwi prawosławnej, że nie pozwalają duchowieństwu pracować nad gruncie społecznym. List

ten został potraktowany ogólnikowo przez prasę polską, pozostającą pod wpływem kleru katolickiego, prawdopodobnie dla tego, że zawarte w nim zarzuty odnosiły się także do duchowieństwa katolickiego.-

W ruchu narodowościowym dostrzegane były w dalszym ciągu sjonistyczne tendencje separatystyczne, określone bliżej w poprzednim sprawozdaniu i specjalnych opracowaniach do Ministerstwa. W ciągu miesiąca odbywało się kształtowanie organów zarządzających gmin wyznaniowych żydowskich, do których wybory odbyły się w grudniu i styczniu. Podkreślić należy, że związku z temi wyborami zaostrzyła się dotąd niebywale walka sjonistów z Agudą, której sjonisci czynią zarzut wysługiwania się władzom państwowym i zaprzeczania interesów ludności żydowskiej.-

Zycie społeczne ludności białoruskiej wyczerpywała niemal całkowicie działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, na którego gruncie odbywała się walka elementów skomunizowanych z jednostkami, wypowiadającymi się zdecydowanie za utrzymaniem działalności Towarzystwa w ramach statutowych. Walka ta, jak dotąd ma różne formy, prowadzona jest ze zmiennem szczęściem, odsłania poważne jeszcze wpływy komunistyczne w poszczególnych kołach Towarzystwa i przekonywuje, że doły Towarzystwa orientują się w dużej mierze na partję komunistyczną, niemniej jednakże daje podstawy do uzasadnionych dopatrywań, że sprowadzenie działalności Towarzystwa do ram statutowych nie jest zagadnieniem, którego by rozwiązać nie było można.

Sytuacja gospodarcza w Województwie nie pogorszyła się. Wpływy podatkowe są różne w poszczególnych powiatach i miejscowościach. Zmniejszenie się ich w porównaniu ze styczniem wa ha

4 32
WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. 1006/33.T.

Dnia 10 marca 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 3
za miesiąc luty 1933 rok.

II. Przegląd prasowy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

Wiele miejsca poświęcił echom prasowym procesowi nauczycielskiego w Łomży, wytoczonego przez prefekta ks. Ładę gronu nauczycielskiemu żeńskiemu seminarjum państwowego w Łomży, przyczem stwierdzał, że ^w procesie tym starły się dwa diametralnie różne poglądy na sposoby i cele wychowania młodzieży w Odrodzonej Polsce.- Podkreślał przytem z naciskiem, że z procesu wyszedł zwycięsko pogląd czynników prorządowych.-

Pozatem pismo omawiało kwestję funduszu pracy, podnosząc doniosłość projektu rządowego w dziedzinie walki z bezrobociem. Stwierdzało ono, że o powodzeniu działalności Funduszu Pracy zdecyduje wiara i wola samego społeczeństwa oraz zrozumienie sprawy przez bezrobotnych, którzy winni mieć na uwadze, że uruchomienie rychło robót publicznych nie tylko da zatrudnienie bezrobotnym, lecz wpłynie na ożywienie pewnych przynajmniej gałęzi przemysłu i stworzenie znacznych możliwości gospodarczo-społecznych.

Wreszcie pismo propagowało ideologję poszczególnych organizacji prorządowych, a zwłaszcza Związku Strzeleckiego, Legjonu Młodych i Związku Rezerwistów oraz demaskowało obłudną i nierzadko perfidną metodę walki dwutygodnika "Młodzi", organu Łomżyńskiego O.W.P. ze Związkiem Strzeleckim.

Traktując o Stowarzyszeniu Młodzieży Polskiej, pismo na podstawie faktów dowodziło, że Stowarzyszenie to stanowi

organizację, przygotowującą kandydatów na członków Obozu Wielkiej Polski.-

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca".

numerze z dnia 12 lutego b.r. stwierdzało, że list pasterski ks. biskupa Łukomskiego w sprawie wychowania fizycznego młodzieży zwrócił uwagę kół watykańskich, które dały wyraz swego uznania dla działalności kościelnej ks. biskupa Łukomskiego.-

Omawiając rzekomy upadek ducha w narodzie, jako groźne niebezpieczeństwo społeczne, pismo wyrażało żal, że największa organizacja młodzieży w Polsce, jaką jest Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej nie tylko nie doznaje poparcia, ale jest źle widziane w kołach pr rządowych, które natomiast popierają organizację młodzieży żydowskiej. Zdaniem pisma sytuacja Polski jest tego rodzaju, że nakazuje dbać o przysposobienie wojskowe całego narodu i wszystkich jego organizacji, a nie tylko tych czy innych, które się więcej podobają. Tego rodzaju przeciwnością, stawianym organizacjom katolickim, pismo zaleca przeciwstawiać organizowanie się całej społeczności katolickiej dla pracy, której charakter określa Kościół.-

Traktując o niebezpieczeństwie wojny, pismo oświadczało, że wtedy, kiedy zdrowy rozsądek nakazuje narodowi jednoczyć się wewnątrz i zbliżyć do przyjaciół zagranicznych, w Polsce dzieje się inaczej, gdyż wewnątrz naród jest skłócony, a od przyjaciół się oddala. Trzeba zatem zastanowić się, jak skłócony naród zjednoczyć i z przyjaciółmi utrzymać jak najlepsze stosunki.

W dwóch numerach pisma został zamieszczony pełny tekst listu pasterskiego ks. biskupa Łukomskiego w sprawie

33

dobrych obyczajów, podkopywanych przez szerzone ze wszech-
stron zgorszenia, jak urządzenie w czasie nabożeństw nie-
dzielnych i świątecznych popisów, pochodów i t.p. publiczny
rozmowy nieobyczajne, prasa niemoralna i antykatolicka,
źle pojęte t.zw. wychowanie fizyczne, odstępstwa od wiary,
zrywanie małżeństw i łączenie się w inne nieprawne związki.
W liście tym podkreślono, że odpowiedzialność za mnożenie
się objawów rozluźnienia obyczajów ponoszą także ci katoli-
cy, którzy je w swoich kołach i między swoimi tolerują.

Podnosząc gromadzenie się rzekomych niebezpieczeństw
dla Kościoła i zaliczając do nich rugowanie religji ze
szkół coraz większą tchórzliwość społeczności katolickiej
w walce o interesy Kościoła i t.p., pismo zaznaczało, że
społeczność katolicka może te niebezpieczeństwa od Kościoła
uchylić, ale musi zdawać sobie sprawę z tego, że w walce
z temi niebezpieczeństwami nie może liczyć na pomoc an-
Sejmu ani też Rządu, lecz tylko na własne siły. Dlatego
też społeczność ta musi się konsolidować, zrzeszać w organi-
zacjach katolickich, wypowiadać zdecydowaną walkę szerzące-
mu bezbożnictwu w szkołach nauczycielstwu i walczyć bezwzględ-
nie z każdym przeciwnikiem kościoła. Analizując wszystkie
możliwości przyjscia z pomocą rolnictwu, pismo domagało się
roztoczenia przez Rząd ściślejszej opieki nad rolnictwem,
podniesieni odpowiednio premij przy wywozie zbóż zagranicę
i obniżania cen na produkty wytwórczości karteli.

W numerze z dnia 5 marca b.r. pismo wystąpiło przeciw-
ko Stronnictwu Ludowemu. Wyjaśniło ono, że może więcej, niż
Stronnictwo Ludowe dbają o interesy rolnictwa Stronnictwo
Narodowe, Chrzescijańska Demokracja M.P.R. i inne, a zatem
ludowcy nie są jedynymi opiekunami gospodarza. Zdaniem pisma

słabą stronę Stronnictwa Ludowego stanowi jego całkowite odseparowanie się od robotnika i włościanina, co jest równoznaczne z rozbijaniem przez nie narodu na grupy polityczne. Pismo odmawia Stronnictwu Ludowemu posiadanie ludzi wyrobionych, zdolnych do kierowania organizacją polityczną i mogących walczyć skutecznie z obozem prcządowym. Z tej też racji, zdaniem pisma, Stronnictwo Ludowe prowadzi pracę burzycielską, rozpyla nienawiść pomiędzy dworem i wsią, wicherzy i tumani ludzi, a nadto prowadzi walkę z Kościołem.

"Nowe Życie".

Traktując o sprawach wewnętrznych Niemiec dopatrywa-
 1., że widoki powodzenia Hitlera są niezbyt różowe, nie-
 mniej jednakże zwycięstwo Hitlera stwarza duże niebezpieczeń-
 stwo dla Polski. Rozprawę apelacyjną w proc. sie brzeskim
 nazywało "Niemcy procesem brzeskim". Sytuację gospodarczą
 w kraju oceniało jako katastrofalną i beznadziejną i zazna-
 czało, że tylko przejście rządów w ręce stronnictw niezależ-
 nych może uratować kraj od ruiny, czego jednak nie chce zro-
 zumieć sanacja, która zlekceważyła wołanie tych stronnictw
 w Sejmie o nowe uczciwe wybory, wołanie, które było jednocześnie
 nie jednym głosem oskarżenia i jako takie nie powinno było
 być lekceważone. W sprawie ustawy samorządowej pismo ograniczy-
 ło się do stwierdzenia, że i w tym wypadku została opozycja
 całkowicie pokonana, ale za to całkowita odpowiedzialność
 za błędy sanacyjnej ustawy samorządowej spada niepodzielnie
 na sanację.-

Charakteryzując bilans prac Sejmu, pismo dowodziło, że
 uchwalone zostały ustawy uzależniające jeszcze bardziej
 ważne dziedziny życia panującej dzisiaj sanacji, że ustawy
 te o charakterze kagańcowym następowały jedna po drugiej, a

jednocześnie padały resztki tych wartości, jakie dają wolność i niezależność w państwie demokratycznym. Ustawy te stworzyły taki obraz, w którym Rząd, Sejm, Senat, administracja, samorząd instytucje sprawiedliwości i całe szkolnictwo - zostały całkowicie uzależnione od jednego kierunku politycznego, wszystkie zaś inne kierunki polityczne uznane za szkodliwe i zakwalifikowane do zwalczania. Sprowadzi to, według dopatrywań pisma, burzę na Polskę, której posiew dla kraju może być zabójczy.

W kilku artykułach pismo wypowiadało się przeciwko podwyższaniu podatków i dalszemu obciążaniu świadczeniami na rzecz Państwa spauperyzowanych mas włościańskich i robotniczych.-

Białostockie
Nowiny Codzienne

Domagały się interwencji władz administracji ogólnej w sprawie strajku elektrycznego w Białymstoku, Powodziły, że w języku polskim i w prasie polskiej nie ma miejsca na słowo, "kurytarz pomorski", który był i jest odwieczną pomorską ziemią Polską i dopatrywały, że nowa ustawa samorządowa sprowadzi katastrofę mniejszych miast w kraju, odda je bowiem w ręce żydów. Oceniając sytuację polityczną w kraju jako niezmiernie skomplikowaną w związku z wyborami prezydenta i ewentualną zmianą Konstytucji, dopatrywały blisko wyborów sejmowych, podkreślając, że przed majem Rząd na nowe wybory nie pójdzie, gdyż byłyby one dla niego zbyt ryzykowne. Apelowało przytem do społeczeństwa uświadomionego narodo-wo, ażeby było przygotowane do stoczenia bliskiej walki wyborczej i rozstrzygnięcia jej na swą korzyść. W sprawie uchwalonej przez Sejm ustawy o szkołach akademickich wypowiadały przekonanie, że obóz prorządowy dał tutaj dowód, iż w dziedzinie polityki szkolnej reprezentuje najpotworniejszą reakcję i dowodziły, że rozpoczęta przez sanację walka z ideami młodzieży

akademickiej jest niebezpieczna i zgóry dla sanacji przegrana. Traktując o polityce zagranicznej Rządu, pismo starało się dowiedzieć, że polityka ta sprowadzana jest do podziemi i wyjaśniało, że jest to naturalnym skutkiem tego, że ludzie stojący dzisiaj u steru władzy przeszli zupełnie specyficzną szkołę konspiracji w okresie niewoli i defenzywy w pierwszych latach Niepodległości, stąd też dopuszczają do rozpanoszenia się prowokacji, konfidentyzmu i szpiegostwa politycznego, stanowiących niebezpieczną chorobę państwową.-

"Zjednoczenie Katolickie"

Nawoływało społeczność katolicką do wyzbycia się tchórzostwa w walce o interesy Kościoła, podkreślało konieczność stwierdzania czynami przynależność do Kościoła Katolickiego i przyznawało, że interesy Kościoła zazębiają się z tak dalece z życiem świeckim, że duchowieństwo katolickie nie może odżegnywać się od polityki i to tembardziej, że posiada ono potrzebnego zaopiekowania do władz państwowych.-

"Młodzi"

W numerze 2 pismo wyjaśniało, że naczelnym hasłem Obozu Wielkiej Polski jest: przez wielki naród do wielkiego państwa, gdyż tylko naród stanowić może jedynie podstawę do snucia planów o wielkiem Państwie. W imię tego hasła Obozu Wielkiej Polski rozpoczął walkę, której program streszcza się do: walki o rządy w Państwie jako środek do stworzenia z Polski wielkiego i silnego państwa narodowego i ograniczenia praw obywateli przynależnych do Państwa Polskiego. Do obywateli przynależnych pismo zalicza przedewszystkiem Żydów, którym odmawia biernych i czynnych praw wyborczych, praw do zajmowania stanowisk w służbie państwowej, samorządowej, szkolnictwie i wolnych zawodach, a także odbywania służby wojskowej. W zamian za zwolnienie od odbywania służby wojskowej - Żydzi powinni płacić pogłównę wojskową.

WOJEWÓDZA BIAŁOSTOCKI

Nr BP.1006/33 T

Dnia 10 marca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 3

za miesiąc l u t y 1933 r

III. Polski ruch polityczny

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem

Okres sprawozdawczy znamionuje nieco żywszą działalność BBWZR zarówno w terenie, jako też w sprawach organizacyjnych. Jest to może skutkiem domagania się komórek gminnych BBWZR, by Komitety Powiatowe wykazywały większą ruchliwość i bardziej interesowały się życiem wsi gdzie w ostatnich czasach szczególnie ożywioną działalność ujawniają stronnictwa opozycyjne a mianowicie Stronnictwo Ludowe i PPS CKW przez Związek Zawodowy Rolników Związek Małorolnych i organizację "Wici" oraz Stronnictwo Narodowe współpracujący z niem. Ścisłe Obóz Wielkiej Polski. W warunkach takich żywienie działalności BBWZR było poprostu konieczne. W lutym b.r. działalność BBWZR wyraziła się w zwołaniu dwóch zgromadzeń publicznych, dwóch zebrań i w założeniu nowego koła.

Powiat Łomżyński

Zgromadzenia publiczne

W dniu 12 lutego b.r. Komitet gminny BBWZR w Sniadowie zwołał publiczne zebranie, na którym omawiano projekt ustaw o szkołach akademickich, projekt ustawy samorządowej oraz dyskutowano nad obecną sytuacją gospodarczą i polityczną kraju /200/.

Drugie podobne zgromadzenie publiczne odbyło się w dniu 19 lutego b.r. w Lubotyniu. Poruszano te same sprawy, co i na zebraniu w Sniadowie /80/.

Pozatem na terenie powiatu Łomżyńskiego działalność BBWZR ożywiła się znacznie jeszcze przez nawiązanie kontaktu Rady Powiatowej BBWZR z Komitetami gminnymi i radami zaufania w terenie.

Złączność ta nawiązana została przez wyjazdy członków Rady Powiatowej w teren. -

powiat Szczuczynski.

Zebrania zamknięte.

W Rajgrodzie dnia 5 lutego odbyło się zebranie członków BBWzR. Omawiano sprawy organizacyjne, oraz poruszono sytuację gospodarczą i polityczną kraju, tudzież zamierzenia Rządu w dziedzinie zwalczania obecnego kryzysu /26/.-

powiat Wołkowyski.

W Zelwianach, gminy Piaski koło gminne BBWzR. zwołało zebranie swych członków na posiedzenie informacyjne. Przedewszystkiem omawiano sprawy ekonomiczne robotników miejscowej fabryki dykt, która od 6-ciu miesięcy wypłaca zarobki kwitami, upoważniającymi do nabywania artykułów pierwszej potrzeby w miejscowych wesołach sklepach, co nader ujemnie wpływa na stan materialny robotników i co było powodem, że większość robotników omawianej fabryki, poprzednio członków BBWzR., zapisała się na członków Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego i opuściła oczywiście szeregi BBWzR. Uczynił to nawet prezes koła gminnego BBWzR., Bolesław Boufało. Zapisując się do traktowanego wyżej Związku Zawodowego, robotnicy mieli na względzie, że Związek ten skuteczniej będzie bronił ich interesów ekonomicznych. Na zebraniu tem oświadczone właśnie robotnikom, że Sekretariat Powiatowy BBWzR. poczyni wszelkie kroki, by unormować sprawę zarobków na korzyść robotników i wzywano ich do niezapisywania się do Związku Zawodowego, wyjaśniając, że Związek ten ma na celu nie tyle poprawę sytuacji ekonomicznej robotników, ile względy polityczne /30/.-

powiat Białostocki.

Ruch organizacyjny.

W Gródku w dniu 14 lutego b.r. zorganizowano koło BBWzR.,

dokonywując jednocześnie wyboru członków zarządu tego koła /13/ -

P o w i a t	Z e b r a n i a			Ilość no- wych ko- mórek.	U w a g i
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	Rozcią- głość.		
Białostocki	1	13	13	1	
Łomżyński	2	280	80-200		
Szczuczynski	1	26	26		
Wołkowyski	1	30	30		
R a z e m :	5	349	13-200	1	

b/ Stronnictwo Narodowe

Działalność Stronnictwa Narodowego w lutym b.r. była słaba i ograniczyła się do dwóch powiatów białostockiego i ostrołęckiego. Przyczem zarówno w powiecie białostockim, jak i w ostrołęckim akcję na rzecz Stronnictwa Narodowego prowadzi głównie ksiądz.

Powiat Białostocki. W Surażu i parafji surażskiej nader ożywioną i agresywną akcję na rzecz Stronnictwa Narodowego uprawia proboszcz tamtejszy ksiądz Piotr Niewiarowski. Nawołuje on parafjan do bojkotowania handlu żydowskiego zaś objeżdżając parafję, agituje przeciwko Związkowi Strzeleckiemu, zapisując równocześnie parafjan na członków Stronnictwa Narodowego. W zwalczaniu Związku Strzeleckiego ks. Niewiarowski posuwa się tak daleko, że zabrania swym parafjanom nawet uczęszczania na urządzane przez Związek Strzelecki przedstawienia amatorskie, grożąc niepożądanym wstrzymaniem udzielania Sakramentów Sw. i innych posług kościelnych. Poza tem rozpowszechnia on, rozdając przeważnie bezpłatnie, "Białostockie Nowiny Codzienne".

Na zebraniach Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej ks. Niewiarowski w przemówieniach swych stale zwalcza Związek Strzelecki.

17 37

Na jednym z takich zebrań, odbytem w dniu 19 lutego b.r. w Suraziu, obecny był Czesław Serwatko, znany działacz Stronnictwa Narodowego i Obozu Wielkiej Polski w Białymstoku. W przemówieniu do zebranej młodzieży Serwatko zachęcał do wstępowania do S.M.P.

W dniu 9 lutego b.r. odbyło się w Suraziu zebranie członków koła Stronnictwa Narodowego przy udziale Czesława Serwatki, który zarzucał zarządowi koła bezczynność i nawoływał do wzmożenia pracy w kierunku organizacyjnym oraz propagandowym przez pozyskiwanie nowych czytelników dla pism Stronnictwa. Jeden z obecnych na sali słuchaczy wyraził wątpliwość co do możliwości rozwoju propagandy za pośrednictwem prasy, a to z tej racji, że obecnie ludność nie ma pieniędzy na opłacenie prenumeraty.

Wiat Ostrołęcki. Na terenie gminy Goworowo księża ostatnio prowadzą agitację przeciwko Związkowi Rezerwistów, wmawiając w ludność, iż jest to organizacja o charakterze bolszewickim. Agitacja ta odnosi skutek, czego najlepszym dowodem jest ta okoliczność, że na zwołane przez Związek Rezerwistów zebranie do wsi Kobylin, gminy Goworowo, przybyły zaledwie 4 osoby.

Zwalczając organizacje prorządowe, księża ci agituja równocześnie za zapisywaniem się do S.M.P. i in.

Tak tedy, podczas kazania w niedzielę dnia 5 lutego b.r. w Rzekuniach, ksiądz Snarski, omawiając sprawę gniazda Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół" na stacji Ostrołęka, gorąco zachęcał młodzież do zaciągania się do tego Towarzystwa, równocześnie zaś potępił Związek Strzelecki.

Tenże ksiądz Snarski usilnie zabiega koło tworzenia nowych kół S.M.P. Dzięki tym zabiegom powstało takie, narazie żeńskie koło we wsi Głdaki, gminy Rzekun zaś istniejące tam koło Zjednoczenia Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej zostało rozwiązane wskutek braku zainteresowania się zrzeszonych tym Towarzystwem zabaw towarzyskich

kołem -

Wśród członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego w powiecie ostrołęckim wywołało znaczne przygnębienie i rozezarrowanie nagłe przejście zdawałoby się zdeklarowanych zwolenników Stronnictwa Narodowego, inż. Napiórkowskiego i in. w Ostrołęce do Związku Strzeleckiego. Czołowi przedstawiciele Stronnictwa Narodowego w powiecie ostrołęckim zostali tym faktem zaskoczeni. Tłumaczą oni, że takie posunięcie niektórych byłych członków Stronnictwa Narodowego uczynione zostały jedynie "dla oka", gwo-
li uniknięcia represyj ze strony władzy przełożonej. -

c/ Obóz Wielkiej Polski.

Okres sprawozdawczy upłynął na usilnem zaieganiu koło tworzenie nowych placówek O.W.P., uświadamianiu swych członków o ideologii O.W.P. i przyzwyczajaniu ich do zastanawiania się nad różnymi zagadnieniami drogą wygłaszania referatów. Na podkreślenie zasługuje sposób przygotowania tych referatów. Szkice takiego referatu i jego związką treść opracowuje Wydział Okręgowy O.W.P. w Łomży i przesyła do najbliższej swej placówki, która z kolei powierza znowu jednemu ze swych członków drobiazgowe i szczegółowe opracowanie danego tematu i następnie wygłoszenie go na zebraniu członków placówki, przyczem, jako obowiązek stawia się by referaty takie były wygłaszane z pamięci, a to celem przyzwyczajenia członków do myślenia i zastanawiania się nad omawianymi referatami. Wydział Okręgowy O.W.P. wysyła traktowane szkice sposobem sztafetowym i w odstępach tygodniowych. Zatem pierwsza placówka, po otrzymaniu nowego szkicu referatu, winna pierwszy szkic odesłać następnej placówce, ta zaś trzeciej i t.d. Sposób ten przedewszystkiem ma na celu zaoszczędzenie czasu i papieru na pisanie naraz kilkudziesięciu szkiców referatów o jednakowej treści. -

Przy doborze ludzi na członków placówek O.W.P. pilnie zwraca uwaga na ich jakość, zatem ilość schodzi niejako na plan drugi. Z tych też względów od czasu do czasu odbywa się przetasowywanie osób, wchodzących w skład zarządów poszczególnych placówek O.W.P.

Równoległe z gorączkową pracą, zdążającą w kierunku tworzenia nowych placówek zauważa się równocześnie zanik działalności niektórych placówek ze względów li tylko materialnych.-

Intensywnie kolportowane są szczególnie w powiecie szczuczyńskim Czasopisma stojące na gruncie ideologii O.W.P., jak "Młodzi", "Wielkopolanin", "Akademik", "Szczerbiec" i "Wstęga".-

Projektuje się w Łomży zaopatrzenie członków O.W.P. w mundur. Ma to być czapka "batorówka" z mieczykiem, siwa koszula drelichowa z wyszytym na lewym rękawie szczerbcem, spodnie granatowe typu marynarskiego i pas koalicyjny.-

Szczegóły zauważonej działalności w powiatach łomżyńskim i szczuczyńskim w okresie sprawozdawczym, przedstawiają się następująco:

at Łomżyński.

W lutym placówki O.W.P. odbyły następujące zebrania: w dniach 30 stycznia i 1 lutego b.r. odbyły się w Łomży zbiórki placówki męskiej - alarmowa /19/, dyskusyjna /21/. Przyjęto roczne sprawozdanie kasowe tej placówki. Sprawozdanie to wykazało niedobór w kwocie zł. 89 gr. 70. Niedobór ten miano pokryć zaciągniętymi pożyczkami od różnych osób.-

W dniach 2 i 3 lutego b.r. bawił w Łomży znany działacz O.W.P., Kurcusz junior, konferując z kierownikami placówek miejskich i podmiejskich.-

Dnia 1 lutego b.r. odbyła się zbiórka alarmowa placówki żeńskiej /22/.-

Dnia 12 lutego b.r. placówki męska i żeńska w Łomży odbyły zebrania celem omówienia sposobów urządzenia zabaw towarzyskich

- 2 -

w Łomży i w Jednaczewie.

W dniu 17 lutego b.r. odbyło się w Łomży zebranie członków miejscowego Wydziału Powiatowego O.W.P., zaś w dniu 19 lutego miejscowej placówki męskiej.

Dnia 26 lutego w Jednaczewie odbyło się zebranie członków miejscowej placówki przy udziale posłów Jana Choromańskiego i Witolda Staniszkisa oraz Kierownika Wydziału Powiatowego O.W.P. w Łomży, Józefa Przybyszewskiego, który następnie został usunięty z tego kierownictwa, pozostając jednak nadal członkiem organizacji i oddając się pracy na prowincji i w redakcji organu O.W.P. "Młodzi".

Placówka uczniowska na terenie gimnazjum męskiego w Łomży liczy obecnie 16 członków, rekrutujących się z pośród uczniów klas VI, VII i VIII.

Na terenie łomżyńskim zauważono jako jeszcze jeden dowód ścisłej współpracy S.M.P. z O.W.P., mianowicie wspólne urządzenie amatorskich przedstawień. Miało to miejsce w dniu 2 lutego b.r.

We wsi Kubra-Nowa, gminy Przykuły, przy miejscowym kołach Stronnictwa Narodowego utworzono placówkę O.W.P. Zorganizował tę placówkę w dniu 2 lutego Józef Przybyszewski, który objeżdżając również w tym celu sąsiednie wioski, jak Aleksandrowo, Dolin, Chrzanowo, Chrzanowo-Wypychy i Obrytki. Wszędzie ukatwił pracę mężowie zaufania Stronnictwa Narodowego. Tematem przemówienia Przybyszewskiego podczas objazdu było wykazywanie, że Stronnictwo Narodowe zdąża do obniżenia budżetu Państwa do połowy i że rządy "sanacji" pogrzebały wiarę w BBWR.

W powiecie Szczuczynskim Wikarjusz z Grajewa, ksiądz Białokoziewicz, członek miejscowej placówki O.W.P., objeżdżając swych parafian "z kolan" namawiał młodzież do wstępowania do O.W.P. i do tworzenia nowych placówek tej organizacji.

21

39

Kierownik placówki O.W.P. w Grajewie, Franciszek Szelażek został zawieszony w czynnościach z powodu zdekonspirowania się przed władzami policyjnymi ze swej funkcji w O.W.P. Mianowicie w dniu 23 stycznia b.r. zatrzymano go za opilstwo i osadzono w areszcie do wytrzeźwienia. Posiadał on przy sobie legitymację, jako kierownik placówki O.W.P. w Grajewie.-

Placówka O.W.P. w Wasoszu od pewnego czasu nie przejawia żadnej działalności i obecnie znajduje się w stanie rozkładu. Powodem tego jest brak zaufania członków do księdza Krysiaka i Józefa Przybyszewskiego, którzy zapewniali, że nikt nie poniesie żadnych konsekwencji z racji należenia do O.W.P., ponieważ ewentualne kary, nałożone przez władze administracyjne, pokryje organizacja. Gdy tymczasem wybitniejsi członkowie, po nałożeniu na nich wysokich grzywien i bezwzględnego aresztu, zwrócili się o pomoc do księdza Krysiaka i do posła Staniszkisa, to ksiądz Krysiak oświadczył, że organizacja nie może ponosić ciężarów za swych członków, którzy niedostatecznie strzegli się przed policją. Poseł zaś Staniszkis zabrał wprowadzić ze sobą nakazy karne, lecz po pewnym czasie zwrócił je bez żadnej odpowiedzi. Fakty te wpłynęły nader ujemnie na członków placówki którzy nie przychodzą obecnie nawet na zebrania placówki, mimo kilkakrotnych zabiegów w tym kierunku księdza Krysiaka i innych czynniejszych członków.-

Stwierdzono, że we wsi Bogusze ożywioną akcję w kierunku werbowania nowych członków dla O.W.P. prowadzi mieszkaniec tejże wsi, Franciszek Zyskowski. We wsi zaś Mirucie taką akcję oraz agitację za biciem żydów, uprawia Kazimierz Gapski przy pomocy Jana i Feliksa Gutowskich i przy cichem poparciu sołtysa tejże wsi, Pisowackiego, który, zapytany o działalność O.W.P. oraz dlaczego o agitacji nie doniósł policji, oświadczył, że do tej organizacji należy cała wieś i, że on sam ma zamiar zapisać się formalnie na członka tejże, bowiem uważa ją za organizację dobrą

tak samo, jak i agitację w tym kierunku, zatem i donosić policji o tej działalności nie potrzebuje.-

Utworzono nową placówkę O.W.P. we wsi Konopki, gminy Radziłów. Kierownikiem tejże został Juljan Borawski. Placówka liczy 15 członków. Borawski, na zebraniu członków, odzywając się ironicznie o Rządzie, zarzucał Rządowi, że wysyła na wieś ukrywających się sekwestratorów, że udzielił im prawa strzelania do chłopów w razie stawiania oporu i nadmienił, że chłopci utracili obecnie wszystkie prawa do tego stopnia, że nawet wójt nie mają prawa wybierać, gdyż wójtowie są narzucani przez Starostę, jak to miało miejsce niedawno w gminie Radziłów.-

Powiat.	Z e b r a n i a			Ilość nowych komórek.	U w a g i
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	Rozciągłość		
Łomżyński	6	78	19 - 30	1	
Szczuczynski	1	15	15	1	
R A Z E M :	7	93	15 - 30	2	

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji

P.S.Ch.D. w dalszym ciągu rozwija pracę w terenie, która w pewnej mierze i na niektórych odcinkach stanowi niejako kontrakcję przeciwko Stronnictwu Ludowemu. W okresie sprawozdawczym Ch.D. zwołała wiec publiczny w Dobrzyniewie, powiatu białostockiego, w trakcie którego nastąpiło starcie słowne poseła Macieja Bitnera z byłym posełem, a obecnie działaczem S.L., Danielem Łosiem. Pożtem, w ośrodku ruchu Ch.D. w Białymstoku odbyło się zebranie członków tego Stronnictwa, tudzież w Grodnie poseł Pułjan wygłosił odczyt na temat "Kryzys społeczno-gospodarczy w świetle nauki katolickiej". Świadczy to, że Ch.D. z ciasnego dotychczas kręgu swej działalności na terenie samego Białegostoku usiłuje wyjść na szerszy teren.-

powiat Białostocki.

Zarządzenie publiczne.

W Dobrzyniewie w dniu 19 lutego b.r. odbył się wiec sprawozdawczy posła Ch.D. Wacława Bitnera, który na wstępie swego przemówienia podkreślił, że obecny budżet Państwa jest nadmierny, którego ludność nie będzie w stanie zrealizować. Wspomniał, że w okresie dobrej konjunktury, zamiast gromadzić nadwyżkę dochodów, wydawano pieniądze na budowę luksusowych budynków, że Rząd nie dba o rolnika głównie w dziedzinie handlu zbożem, że zamierza się wprowadzić nowy podatek majątkowy, że nadmiernymi podatkami zabija się przemysł, a stąd ~~stwarza~~ się wzrost bezrobocia. Scharakteryzował członków obecnego Rządu, kładąc szczególnie nacisk, że ministrem spraw zagranicznych nie powinien być wojskowy, gdyż tem się wzbudza nieufność zagranicą do Rządu Polskiego. Wyjaśniał, że społeczeństwo, to nie jest wojsko i, gdy w wojsku musi być przestrzegana ściśle dyscyplina, to społeczeństwo winno mieć prawo krytyki, gdyż ponosi wszelkie ciężary państwowe. Przytoczywszy kilka nader charakterystycznych przykładów obciążeń podatkowych, wspomniał o projekcie ustawy samorządowej, kwalifikując ją jako zaprzeczenie samorządu ludności, oraz poddał krytyce ustawę o szkołach akademickich. Podniósł grożące Polsce niebezpieczeństwo ze strony Niemiec, poczem omówił program i działalność 4 największych stronnictw w Sejmie: Stronnictwa Narodowego, Polskiej Partji Socjalistycznej, Stronnictwa Ludowego i Chrześcijańskiej Demokracji nadmieniając przytem, że o BBWzR. mówić nie chce. Mówiąc o Stronnictwie Ludowym, podniósł, że w programie swym dawniej mało ono odbiegało od zasad głoszonych przez Ch.D., obecnie zaś znacznie zradykałizowało się z chwilą, gdy do tego Stronnictwa weszli posłowie Putek i Sawicki. Radykalizm S.L. ma się wyrażać obecnie w dążeniu do wprowadzenia małżeństw cywilnych, rozdzielaniu Kościoła od Państwa i in.-

24

Na powyższe wywody posła Bitnera obecny na wiecu b. poseł Stronnictwa Ludowego, Dominik Koś, po udzieleniu mu głosu, oświadczył, że właśnie celem skuteczniejszej obrony swych interesów, włościanstwo musiało się zjednoczyć w jeden związek i, że Stronnictwo Ludowe nie jest bynajmniej wrogo usposobione ani do kościoła, ani do religji, czego najlepszym dowodem jest to, że nawet kilku księży należy do Stronnictwa Ludowego. Nadkreślił następnie obecne ciężkie położenie wieśniaka, podnosząc z naciskiem, iż właśnie w jednym silnym związku drobnego włościanstwa można zdobyć dla wsi lepszy byt.-

Odpowiadając na oświadczenie Łosia, poseł W. Bitner wyjaśnił, że należy dbać o podniesienie dobrobytu wszystkich warstw społeczeństwa, z chwilą bowiem pauperyzacji mieszczaństwa, włościanstwo również podupadnie, gdyż nie będzie komu nabywać produktów rolnych.-

W końcu nadmienił poseł Bitner, że Ch.D. dąży obecnie do rozwiązania Sejmu i rozpisenia nowych wyborów, które muszą się odbyć sprawiedliwie, bez "cudów nad urną" i zachęcał do zapisywania się na członków Ch.D. oraz czytania pism tego Stronnictwa.-

Naogół przemówienia posła Bitnera utrzymane były w tonie umiarkowanym /300/.-

Białystok Miasto.

Zebranie zamknięte.

W dniu 12 lutego b.r. w Białymstoku odbyło się zebranie członków Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji. Przemawiał poseł Wacław Bitner, który po odczytaniu swego przemówienia, wygłoszonego w Sejmie, poddał krytyce działalność Rządu, zarzucając Mu wydawanie pieniędzy na budowę luksusowych gmachów, wymierzanie szkodliwych, szczególnie dla rolników, podatków, twierdził, że rządzący obecnie generałowie i pułkownicy mogą być dobrymi żołnierzami, ale do rządzenia 32 miljo-

nowem państwem nie nadają się. W końcu apelował do zebranych, ażeby jednoczyli się pod sztandarami Ch.D. /300/-

powiat Grodzieński

O d c z y t .

W Grodnie w dniu 5 lutego b. r. poseł z P.S.Ch.D., Pułjan wygłosił odczyt na temat: "Kryzys społeczno-gospodarczy w świetle nauki katolickiej". Wywodził on, że li tylko oparcie życia społeczeństw na zasadach chrześcijańskich da możliwość wybrnięcia z obecnego kryzysu /500/-

a/ Stronnictwo Ludowe.

Jak i poprzednio, Stronnictwo Ludowe wysila się na tworzenie coraz to nowych kół przez swych mężów zaufania i w znacznym stopniu to mu się udaje, a to z tego powodu, że działacze tego Stronnictwa zwracają uwagę na nastroje właścicieli w odniesieniu do podatków. Na zebraniach zatem i w potocznych rozmowach działaczy S.L. z wieśniakami omawiane są bodaj wyłącznie sprawy podatkowe, zaś kwestje polityczne albo nawiasem się poruszają albo też zupełnie się o nich przemilczą. Na wzrost kół S.L. i stan liczbowy członków miały znaczny wpływ odbyte w dniach 27, 28 i 29 stycznia b. r. kursy instruktorskie, urządzone przez S.L. we wsi Grandziecach, powiatu grodzieńskiego, o czem przedłożone były do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych osobne sprawozdania.-

W okresie sprawozdawczym akcja Stronnictwa Ludowego najintensywniej uwidoczniła się w powiecie białostockim, gdzie odbyło się jedno zgromadzenie publiczne i gdzie idzie wyteżona praca organizacyjna. Na tym terenie stale przebywa poseł Adolf Sawicki, któremu wielce pomocnym w jego akcji agitacyjnej, jak i organizacyjnej jest ksiądz Alfons Borowski, proboszcz w Tryczówce, gminy Zawyki. Dalej silną działalność S.L. sygnalizować z powiatu grodzieńskiego, następnie suwalskiego, augustowskiego, wołkowyskiego i wreszcie bielskiego.-

Powiat Białostocki. Zgromadzenia publiczne.

W dniu 19 lutego b.r. we wsi Tryczówce, gminy Zawyki, odbyło się zgromadzenie publiczne, zwołane przez posła Adolfa Sawickiego, który też pierwszy przemawiał, poruszając obecny kryzys, oraz rzekomą niesprawiedliwość, dziejącą się chłopom z powodu zbyt wysokich podatków. Wspominał o niewspółmiernej rozpiętości cen w kraju i zagranicą na produkty skartelizowane, jak cukier i inne. Podniósł, że Stronnictwo Ludowe dąży do powiększenia gruntów nakorolnym drogą wywłaszczenia i rozparcelowania większych obszarów dworskich za opłatą, rozłożoną na długoterminowe spłaty, że uznaje równouprawnienie wszystkich wyznań, że rolnicy, celem obrony przed wyzyskiem, winni organizować się, zakładając w tym celu koła S.L., że na zebraniach tych kół, poza omawianiem spraw zawodowych, winno się czytać prasę ludową. Podkreślił, że władze winne przestrzegać prawo i nie utrudniać zwoływania zebrania. Wreszcie dodał, że ze strony Niemiec i Rosji grozi Polsce niebezpieczeństwo, więc w narodzie musi być jedność i zgoda.

Drugi z kolei przemawiał Dr. Władysław Gogolewski, krytykując Rząd za nieudolność w zwalczaniu obecnego kryzysu i nawoływał wkończeniu do organizowania się.-

Wreszcie trzecim mówcą był sekretarz Wojewódzkiego Sekretariatu Stronnictwa Ludowego w Białymstoku, Jan Kreczko, który poddał krytyce wysokość i sposób ściągania podatków. Wspominał, nawiązując do Cudu nad Wisłą, że i "podczas wyborów do Sejmu i Senatu również był cud, ponieważ w urnach wyborczych siódemki zamieniały się w jedyne". Wzywając zebranych do organizowania, odczytał, uchwaloną następnie przez zebranych, rezolucję treści następującej:

" Żądamy nowych i niesfalszowanych wyborów do Sejmu .
Żądamy powołania rządów ludowych. Żądamy zniesienia opłat targowych. Żądamy obniżenia cen na produkty skartelizowane, jak: sól, naftę, zapalki, żelazo, cement i t.p. przy najmniej o 50%.

42

Zadamy zmniejszenia podatków, zalegających odroczenia wzgl. zmniejszenia. Zadamy udzielenia długoterminowych pożyczek dla drobnych rolników z kas państwowych".-

Po odczytaniu i uchwaleniu powyższej rezolucji, poseł Sawicki zaproponował odśpiewanie "Roty" Konopnickiej, co też zebrani zdjawszy czapki, uskuteczнили, odśpiewując tylko jedną zwrotkę /400/..-

Do zorganizowania i powodzenia tego wiecu przygotował odpowiedni grunt miejscowy proboszcz, ksiądz Alfons Borowski, który po posła i jego towarzyszy posłał konie na stację, gościł ich następnie u siebie na plebanji, podczas zaś nabożeństwa i posadził na honorowym miejscu w kościele. Zegnając się zaś serdecznie z posłem Sawickim przy odjeździe, powiedział: "Niech pan poseł o mnie pamięta, gdy będzie ministrem".-

powiat Wołkowyski.

Dnia 13 lutego b.r. we wsi Podozierany, gminy Jakówka, wywołane zostało zgromadzenie publiczne przez instruktora Stronnictwa Ludowego, Szczepana Zedela, który też przemawiał, poddając krytyce postępowanie Rządu w stosunku do rolników, od których ściągają się nadmierne podatki, by następnie wypłacać wysokie pensje urzędnikom. Nadmieniwszy, by robotnicy żądali wyższych zarobków za pracę, wezwał zebranych do zapisywania się na członków Stronnictwa Ludowego. Deklarację podpisało 7 osób /20/..-

powiat Augustowski.

Ruch organizacyjny.

Na terenie powiatu augustowskiego ożywioną agitację za zakładaniem kół S.L. prowadzi Bronisław Makarewicz, mąż zaufania posła Adolfa Sawickiego..-

Zakończył on koło w dniu 11 lutego b.r. we wsi Łojki, gminy Balla-Wielka. Zapisano się do tego koła 28 osób..-

powiat Białostocki.

Dnia 4 lutego b.r. we wsi Olmontach, gminy Dojlidy, odbyło się zebranie członków S.L. przy udziale posła Sawickiego. Na zebraniu tem założono koło S.L., do którego zapisano się na człon-

421
kół 12 osób /100/-

Dnia 11 lutego b.r. na zebraniu koła S.L. we wsi Klewino-
wo, gminy Tuchnowiec, debatowano nad sprawami organizacyjnymi,
propagandowymi oraz w kwestji wnoszenia podań do Urzędu Skarbowe-
go o rozłożenie podatków na raty /15/-

W tejże wsi, prezes koła S.L., Julian Kosior zebrał 80 po-
pisów pod deklaracjami o rozwiązaniu Izby Ustawodawczych i rozpi-
sanie nowych wyborów.-

W dniu 26 lutego b.r. we wsi Krywickie, gminy Zabłudów,
na zebraniu członków i sympatyków S.L., debatowano nad sprawami,
poruszonemi na wlecu w Tryczówce i postanowiono złożyć na ręce
posła Sawickiego rezolucję, domagającą się zniesienia opłat za
ponaglenia zaległości podatkowych, oraz zniesienia podatku woj-
skowego /50/-

W tymże dniu na zebraniu we wsi Rutkowskie-Duże, mając za-
ufania posła Sawickiego, Wacław Karwowski zachęcał zebranych, by
domagali się zmniejszenia urzędników i policji, obniżenia cen
na artykuły pierwszej potrzeby i narzędzia rolnicze, oraz pod-
niesienia cen ziemiopłodów.-

Wspomniany wyżej Karwowski złożył w lutym b.r. nowe
koła S.L. we wsi Kosiorzki /11/ członków i we wsi Swierzbienie
/10 członków/-

Pozatem zorganizowano 4 nowe koła jeszcze w następują-
cych wsiach, gminy Kalinówka: Potoczyna, Szpakowo, Krzeczkowo
i Bagno.-

Powiat Bielski.

znany działacz S.L. na terenie powiatu bielskiego, Jan
Saciuk, za pomocą agitacji domokreślnej zorganizował koło S.L. w
Mielniku, licząc 16 członków.-

Powiat Grodzieński.

W dniu 1 lutego b.r. sołtys wsi Kapienki zwołał zebra-
nie gromadzkie celem omówienia spraw podatkowych. Po załatwie-
niu tej sprawy wezwał zebranych do rozjeżdża się, lecz włości-

nie usłuchali tego wezwania i w tym momencie rozpoczął przemowę do nich zwolennik Stronnictwa Ludowego, Jan Małyszko, nawołując zebranych do zapisywania się na członków S.L. oraz do walki z Rządem i obozem rządowym /50/.

Nowe koła Stronnictwa Ludowego powstały w następujących miejscowościach: we wsi Zarzycza /24 członków/, we wsi Podjezior-ki, gminy Hoża /1 członków/ i we wsi Hoża /38 członków/.

St Suwalski.

Dnia 26 stycznia b.r. we wsi Soliny, gminy Kadaryszki, w lokalu zamkniętym przy udziale posła Franciszka Rogowskiego odbywało się zebranie członków i sympatyków S.L. w liczbie 300 osób, przybyłych z okolicznych wiosek. Przemówienie posła, niektórzy z zebranych poczęli przerywać, wówczas usiłował on urządzić zebranie tylko członków, lecz, wskutek powstałej wrzawy, nie doszło do tego, właściciel zaś lokalu zabronił dalszego odbywania zebrania w mieszkaniu. Następnie czynione były usiłowania przez posła Rogowskiego w kierunku urządzenia zgromadzenia na podwórzu, lecz policja do tego nie dopuściła i zebranie rozwiązała. Wśród zebranych wyczuwano się silne podniecenie i szemranie z powodu niedopuszczenia do dalszego zebrania.

Nowe koło S.L. powstało w lutym b.r. we wsi Zielone-Królewskie.

Wołkowyski.

Instruktor Stronnictwa Ludowego Szczepan Zedello, zwołał kilka zebrań organizacyjnych a mianowicie: dnia 2 lutego b.r. we wsi Niesbódzice, rozwiązane przez policję z powodu niezgłoszenia /20/.

Dnia 4 lutego b.r. we wsi Ciwoniukach, gminy Jałówka. Na zebraniu tem Zedello wygłosił referaty na tematy: "Niewola ludu hiszpańskiego i tureckiego", "Ucieczka polskich magnatów z Warszawy podczas inwazji bolszewickiej w 1920 r.", "Religia państwowa" i "Program Stronnictwa Ludowego". Po przemówieniu, utworzono koło S.L., do którego zapisało się 10 osób /20/.

43

Takież zebranie odbyło się dnia 5 lutego b.r. we wsi Ju-
kowsy Gród, gminy Jałówka i zorganizowano koło S.L. /30/.

Dnia 11 lutego b.r., zebranie organizacyjne we wsi Podo-
zierany, gminy Jałówka, wskutek niezgłoszenia, zostało przez
licję rozwiązane /30/.

Nowe koła Stronnictwa Ludowego zorganizowane zostały
lutym b.r. w następujących miejscowościach: we wsi Tanica-Gó-
gminy Tarnopol /11 członków/, we wsi Łuplanka-Stara, gminy Ja-
kówka /11 członków/ i we wsi Podozieranach, gminy Jałówka /12
członków/.

P o w i a t .	Z e b r a n i a			Ilość nowych komórek.	Uwa
	Ilość	Frekwencja	Rozciągłość		
		Ogólna			
Augustowski	-	-	-	1	
Białostocki	7	593	10 - 400	7	
Bielski	-	-	-	1	
Grodzieński	1	50	50	3	
Suwalski	1	300	300	1	
Wołkowyski	8	120	20- 30	5	
R A Z E M :	17	1063	10 - 400	18	

f/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

W okresie sprawozdawczym PPS. usilnie zabiegała o wci-
gnięcie w orbitę swych wpływów ludności wiejskiej, tworząc w
celu oddziały Związku Zawodowego Młokrolnych. W tym kierunku
działała zarówno w bielskim okręgu przemysłowym, jako też na
terenach powiatów grodzieńskiego i łomżyńskiego. Działalność
PPS. wśród klasy robotniczej wiejskiej zaszła niejako na drug
plan i ograniczała się do urządzenia kilku odczytów w Białym-
ku i zwożenia wieceu w Grodnie.

Szczególne nasilenie akcji propagandowej miało miejsce na terenie powiatu bielskiego, gdzie pozyskiwała ona coraz większy posłuch wśród włościan białoruskich. Ukoronowaniem tej akcji miał być zjazd makorolnych w Narewce, na którym poseł Stanisław Dubois miał dokonać ostatecznego podporządkowania uczestników zjazdu, jak zorganizowanej masy, wpływom PPS.CKW. Zjazd ten jednak nie doszedł do skutku z tej racji, że został on poprzedzony zgromadzeniem publicznem w Narewce w dniu 18 lutego b.r., które ze względu na zakłócenie spokoju publicznego, zostało rozwiązane, a organizatorzy zjazdu po tej wstępnej porażce, zrezygnowali ze zwołania go. /Sprawozdanie ze zgromadzenia w Narewce przedłożone było osobno do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych/.

powiat Grodzieński.

Zgromadzenia publiczne.

Dnia 12 lutego b.r. w Grodnie odbył się wiec, zwołany przez posłów Kazimierza Pużaka i Marjana Nowickiego. /500/
/Sprawozdanie z tego wiecu przedłożono do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych osobno/.

Pozatem, na terenie Grodna, PPS. prowadziła ożywioną agitację przeciwko magistratowi tego miasta, a to z tej racji, że magistrat^{zalega} z wypłatą poborów swym pracownikom.

powiat Łomżyński.

Zebranie zamknięte.

W Łomży w dniu 26 lutego b.r. odbył się zjazd członków Związku Zawodowego Makorolnych. Zapowiadany przyjazd posła Świątkowskiego i sekretarza Głównego Zarządu Związku Zawodowego Makorolnych nie nastąpił, wskutek czego wśród zebranych wyczuwało się z tej racji niezadowolenie. Po przedstawieniu obecnego położenia na wsi i zaata^{ka}waniu Rządu za rzekomo zbyt wysokie podatki, uchwalono odpowiednią rezolucję /100/.

Powiat Wołkowyski.

Dnia 2 lutego b.r. w Zelwianach, gminy Piaski zwołane przez delegatów PPS. z Grodna zebranie robotników miejscowej fabryki dykt, zostało przez policję rozwiązane, jako niezgłoszone władzy administracji ogólnej. Do chwili jednak rozwiązania, jeden z delegatów, Kazimierz Krasieński zdążył jeszcze wypowiedzieć krótkie przemówienie, atakując Rząd oraz wzywając robotników do organizowania się w szeregach PPS., gdyż ma być utworzona armja robotnicza, gotowa do ataku.-

Powiat grodzieński.

Ruch organizacyjny.

Wśród małorolnych w gminach Porzecze i Marcińkańce prowadzona jest usilna agitacja za tworzeniem oddziałów Związków Zawodowych Małorolnych.-

W dniu 7 lutego b.r. instruktor Związków Małorolnych, Zygmunt Walter z Grodna odwiedził wieś Pieśle, gminy Indura, gdzie zbierał od członków istniejącego tam oddziału Związku składki, obiecując przy tej okazji, że każdy zrzeszony w Związku członek otrzyma na wiosnę po kilka pudów zboża. Włoszczenie w większości uwierzyli tym obietnicom.-

Wśród członków PPS. w Porieczu nastąpił rozłam. Część dawnych sympatyków PPS. przeszła do BBWR.-

Białystok Miasto.

O d c z y t y

Sekretarz Okręgowej Komisji Klasowych Związków Zawodowych w Białymstoku, Tomasz Kapitułko wygłosił trzy odczyty.

Pierwszy odczyt wygłosił w dniu 9 lutego b.r. na temat: "Krwawy Hitler u władzy". Podkreślił on agresywną politykę obecnego rządu niemieckiego, która doprowadzi wreszcie do wojny, oraz nadmienił, że zwycięstwo Hitlera oznacza koniec partji komunistycznej w Niemczech. W końcu dał wyraz przekonaniu, że i w Niemczech zbankrutuje dotychczasowy ustroj kapitalistyczny i zapadną tam rządy robotniczo-chłopskie /180/-

drugim odczyt p.t. "Plusy i minusy piatiletki", wygłoszonym w dniu 16 lutego b.r., prelegent do plusów "piatiletki" zaliczył nadzwyczajną rozbudowę przemysłu oraz dokonane postępy w szkolnictwie, do minusów zaś kolektywizację wsi która doprowadziła w końcu do ogłodzenia miast. Dodaje przytem, że ZSRR daleka jest od socjalizmu i pomimo głoszonej buńczucznie dyktatury proletariatu, niema tam wolności dla robotnika (150).

reszcie trzeci odczyt na temat: "Jedność robotnicza" Kapituła wygłosiła w dniu 23 lutego b.r. i referacie swym prelegent główny nacisk położył na udowodnienie, że połączenie socjalistów z partją komunistyczną nie może nastąpić wobec uprawianej przez komunistów obłudnej taktyki postępowania, jakkolwiek w Niemczech, celem zwalczania Hitlera, istnieją możliwości takiego połączenia. (180)

Zebrania					Ilość nowych komórek	U w a g i
P o w i a t	Ilość	Frekwencja		Ogólna rozciągłość		
Białystok miasto	1	180	180			
Białostocki	1	35	35			
Grodzieński	1	500	500	1		
Łomżyński	1	100	100			
Łukowski	1	35	35			
Razem	5	850	35-500	1		

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP.1006/33.T.

Dnia 10 marca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr.3 za miesiąc luty 1933 roku.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne

a/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych.

Okres sprawozdawczy dla Stowarzyszenia Rezerwistów i b. Wojskowych upłynął pod znakiem wyjątkowej pracy w kierunku organizacyjnym. Akcja w tym kierunku ~~wydała~~ się najsilniejszą w powiatach ostrołęckim i sokólskim.

Zebrania
kół.

Na zebraniu członków koła w ~~wsi~~ Kąpsk, gminy Janów powiatu sokólskiego, w dniu 7 lutego ~~1933~~ nawiano sprawę zorganizowania ochotniczej straży ogniovej, oraz poruszono konieczność przeprowadzenia ścisłej rejestracji rezerwistów, poczem dokonano wyboru członków ~~nowego zarządu~~ /60/

W dniu 12 lutego r. b. na zebraniu ~~koła~~ gminnego w Rycinie, powiatu sokólskiego, wybrano nowy ~~zarząd~~ koła. Na zebraniu tem nauczyciel Stefan Toporkiewicz z Ostrej Góry w sposób de-magogiczny występował przeciwko Związkowi Rezerwistów i b. wojskowych, podkreślając, że rolnicy muszą tworzyć własne organizacje zawodowe i klasowe.

Nowe koła.

Nowe koła Związku Rezerwistów i b. Wojskowych powstały w następujących miejscowościach:

w powiecie ostrołęckim: wieś Popiołki, gminy Gawrychy - 20 członków, wieś Białobrzeg-Dalszy, wieś Białobrzeg-Bliższy, wieś Nakły - 9 członków, osada Maszyniec, wieś Laski, gm. Gawrychy - 14 członków i wieś Dobrylas, ~~gm. Gawry~~

~~koła~~

46

2 35

w powiecie sokólskim: wieś Ostryńka, gminy Janów - 20 członków, wieś Teolin, gminy Janów - 15 członków i wieś Przystawka, gminy Janów - 25 członków;

w powiecie wołkowyskim: wieś - Łysków - 19 członków.

b/ Związek Strzelecki.

Związek Strzelecki w dalszym ciągu krząta się koło zakładania nowych oddziałów, przeprowadzania ćwiczeń polowych, co wpływa wydatnie na spopularyzowanie tej organizacji wśród ludności. Ponadto, w okresie sprawozdawczym, poszczególne oddziały Związku Strzeleckiego urządziły szereg przedstawień amatorskich i zabaw.

Zebrania.

W Łunnie, powiatu grodzieńskiego, odbyło się w dniu 5 lutego b.r. zebranie działaczy Związku Strzeleckiego celem omówienia sprawy ożywienia działalności tego Związku, która ostatnio znacznie osłabła wskutek agitacji przeciwstrzeleckiej księdza Radziszewskiego. Postanowiono energicznie zająć się pracą wychowawczą wśród młodzieży.

W dniu 24 lutego r.b. w Sokółce na odbytem posiedzeniu Powiatowego Zarządu Związku Strzeleckiego omawiano sprawy organizacyjne, oraz pracę nauczycielstwa w Związku Strzeleckim.

Ćwiczenia.

W dniach 18 i 19 lutego r.b. we wsi Kwasówka, gminy Łasza, odbyły się ćwiczenia polowe oddziałów strzeleckich, poprzedzone nabożeństwem w kościele. Równocześnie był to obchód 70-letniej rocznicy Powstania Styczniowego. Całość uroczystości wywarła dodatnie wrażenie na ludności.

Podobne ćwiczenia polowe odbyły się w dniu 26 lutego r.b. we wsi Poświętne, powiatu wysoko-mazowieckiego, w których brało udział przeszło 70 strzelców.

Nowe oddziały.

W lutym zorganizowano nowe oddziały Związku Strzeleckiego w następujących miejscowościach:

w Białymstoku, przy fabryce dykt Dojlidy - 70-ciu członków;

w powiecie grodzieńskim - 5 oddziałów;

w powiecie ostrołęckim: Myszynie - 21 członków;

w powiecie ostrowskim: wieś Gostkowo, gminy Szulborze-Koty.

c/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

W okresie sprawozdawczym S.M.P. urządziło szereg imprez rozrywkowych, jak przedstawienia amatorskie i zabawy. Ponadto prowadziło akcję w kierunku tworzenia nowych kół, przeciwstawiając się wszędzie organizacjom prorządowym, a w szczególności Związkowi Strzeleckiemu i Stowarzyszeniu Rezerwistów i b. Wojskowych i innym. Charakterystycznym jest, że ksiądz Walentynowicz z Korycina, powiatu sokólskiego, prowadzący dotychczas ożywioną agitację na rzecz S.M.P., ostatnio wyraził się, że nie wierzy w jej powodzenie, lecz musi ją kontynuować z uwagi na nakaz z góry.

Zebrania.

W dniach 20 i 23 lutego r.b. w Łuninie, powiatu grodzieńskiego z inicjatywy działaczy^{cz} prorządowych odbyły się zebrania porozumiewawcze celem złagodzenia tarć między organizacjami prorządowymi i chadeckimi. Choć iko głównie o korzystanie ze wspólnej świetlicy przez członków Związku Strzeleckiego i członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Jednakże ksiądz Radziszewski nie zgodził się na to, by członkowie S.M.P. uczęszczali do świetlicy gminnej i proponował, by organizacje prorządowe odbywały zebrania w lokalu Komitetu Akcji Katolickiej. Do porozumienia wobec tego nie doszło.

Na zebraniu członków S.M.P. w Sokołach, powiatu wysoko-mazowieckiego, odbytem w dniu 19 lutego b.r., kółdź Szepietowski zakazał zebranym popierać w jakikolwiek sposób Związek Strzelecki i zalecał by członkowie S.M.P. agitowali wśród młodzieży, zrzeszonej w Związku Strzeleckim, by o-puszczają ona szeregi tej organizacji.-

Kursy instruk-torskie.

W Siemiatyczach, powiatu bielskiego, w dniach od 6 do 9 lutego b r odbył się kurs instruktorów Stowarzyszenia Młó-dzieży Polskiej, na który uczęszczało 12 słuchaczy. Wykła-dowcą był Janusz Sukiennikowicz z Pińska, delegowany przez Kurję Biskupią Pińską.

Nowe koło.

Zorganizowano nowe żeńskie koło S.M.P. we wsi Ołda-kach, gminy Rzekun, powiatu ostrołęckiego, liczące 20 człon-kin.

d/ Związek Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

Zebrania.

W dniu 12 lutego b r w Mielejczycach, powiatu bielskie-go, na zebraniu koła dokonano wyborów członków nowego Zarządu.

W Suwałkach w dniu 12 lutego b r. odbył się zjazd po-wiatowy delegatów kół wiejskich Związku Młodzieży Wiejskiej i Ludowej. Omawiano sprawy organizacyjne./40/.-

Nowe koła

W lutym powstały nowe koła Związku Młodzieży Wiejskiej i Ludowej w następujących miejscowościach:

we wsi Skupowo, gminy Masiewo, powiatu bielskiego, li-czące 31 członków i

we wsi Olchowo, gminy Roś, powiatu wołkowyskiego.

e/ Legjon Młodych.

W Łomży w dniu 12 lutego b.r. odbyła się inauguracja oddziału Legjonu Młodych, poprzedzona nabożeństwem i złożeniem

wieńca na grobie poległych w 1920 roku /300/.

f/ Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół
Powszechnych.

W dniu 19 lutego w Suwałkach odbyło się zebranie członków oddziału Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Debatowano nad pragmatyką służbową.

g/ Związek Hallerczyków.

Z okazji 15-letniej rocznicy powstania Armji Polskiej we Francji i 15-letniej rocznicy bitwy pod Rarańczą, placówka Związku Hallerczyków w Wysokiem-Mazowieckiem urządziła uroczystą akademię, w której wzięli udział przeważnie członkowie S.M.P. i P.O.W., oraz przybył delegat Chorągwi Warszawskiej, kapitan rezerwy Sierociński. Gloryfikowano generała Józefa Hallera i jego działalność oraz nakreślono dzieje Armji Polskiej we Francji. /150/.

h/ Związek Osadników.

Pow.grodzieński. W dniu 12 lutego b.r. odbył się w Grodnie powiatowy zjazd osadników przy udziale Pana Wojewody. Uchwalono rezolucję, dotyczącą ulg podatkowych, pomocy siewnej w okresie wiosennym oraz wybrano nowy zarząd powiatowy. Zjazd zadeklarował gotowość współpracy z władzami administracji ogólnej w zwalczaniu ruchu wywrotowego.-

Pow.suwalski. W Suwałkach na zebraniu członków Związku Osadników w dniu 17 lutego b.r. omawiano sprawę bezpła tnegoddziału gruntów i egzekucji należności przez Państwo wy Bank Rolny. /200/.-

i/ Sprawy gospodarcze.

Pow.augustowski. W dniu 26 lutego b.r. na zebraniu rolników miasta

Augustowa omawiano sprawę likwidacji serwitutów brzegowych na jeziorach w Augustowie i, uważając, że odszkodowanie za serwituty w kwocie zł. 4200 jest zaniskie, postanowiono wnieść rekurs do Główniej Komisji Ziemskiej w Warszawie /60/.-

ow.wysoko-
azowiecki.

W dniu 18 lutego b.r. w Wysokiem-Mazowieckiem odbyło się zebranie członków spółdzielni rolniczo-handlowej tamże. Omawiano sprawę skonstatowanych nadużyć, dokonanych przez zarząd spółdzielni i postanowiono winnych pociągnąć do odpowiedzialności sądowej. /200/

f/ Zjazd Polaków z Kowieńszczyzny.

W Suwałkach, w dniu 26 lutego b.r. odbył się zjazd Polaków-uchodźców z Litwy. Na zjeździe postanowiono utworzyć koło Suwalskiego Związku Kowieńszczan. i powołać komisję organizacyjno-ewidencyjną. /100/.-

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość		Dochód
						od	do	
Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych	17	4	3	2	1348	20	200	475
Związek Strzelecki	12	58	17	-	3262	12	250	1274
Zw. Podofic. Rezerwy	1	-	-	-	23	-	-	-
Przysposob. Wojskowe	1	-	-	-	200			
Stow. Przyjaciół Zw. Strzeleckiego	1	-	-	-	18			
Związek Inwalidów R.P.	1	-	-	-	75			
Związek Obrony Kresów Zachodnich	2	-	-	2	710	60	500	
Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Lud.	2	6	4	-	603	35	90	310
Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet	1	-	-	-	8			

- 7 - 40

Ochotnicza Straż Pożarna	9	17	3	1331	24 - 170
L.O.P.	2	-	2	1 1520	100 - 800
Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej	3	24	7	- 2070	25 - 150
Chrześcijański Uniwer- syte ^t Robotniczy	-	-	2	500	200 - 300

- I. - zebrania,
- II. - przedstawienia,
- III. - zabawy,
- IV. - odczyty.

H.B.

V. Ruch Wyznaniowy.

a) Kościół Katolicki.

Prezes Komitetu Akcji Katolickiej w gminie Ejsmonty Wielkie, powiatu grodzieńskiego, dr. Antoni Docha wybudował ostatnio we wsi Zukiewicze przy własnej lecznicy kaplicę i sprawował w niej nabożeństwa katolickie. Ponadto czynił on starania do utworzenia tam filji parafji wielko-ejsmontowskiej, proboszcz zaś tej ostatniej jest przeciwny zamierzeniom dr. Dochy którego nazwał z ambony rozbijaczem parafji oraz oświadczył, że dołoży wszelkich starań, by do utworzenia filji parafji nie doszło.

b) Kościół Prawosławny.

W dniu 14 lutego br. w szkole powszechnej we wsi Krasna, powiatu sokólskiego, zaszedł następujący charakterystyczny incydent. Według zarządzeń władz szkolnych, religja dla dzieci prawosławnych wykładana jest w języku słowiańskim, tłumaczenie zaś przeprowadza się po polsku. W dniu tym, gdy duchowny prawosławny rozpoczął tłumaczenie jak zwykle, po polsku, dzieci nie chciały odpowiadać, mówiąc, iż są prawosławni, a zatem, należy ich uczyć religji w języku "prawosławnym". Ponieważ mimo interwencji kierownika szkoły, dzieci nie chciały ^{słuchać} religji w języku polskim, lekcję przerwano.

c) Sekta Adwentystów

Z początkiem lutego br. przebywał we wsi Krasna, gmi.

ny Dubiażyn, powiatu bielskiego, przełożony sekty adwentystów, niejaki Dzik z Wilna. Po odprawieniu modłów, informował on swych wyznawców o możliwości wybuchu wojny polsko-niemieckiej.

d) Sekta Baptystów.

W okolicach Hajnówki, powiatu bielskiego, zauważono wzmożoną ruchliwość niejakiego Iwanowa, starszego sekty baptystów, zmierzającą do pozyskania nowych członków dla tej sekty. W wyniku tej akcji liczba sekciarzy urosła do 80 osób.

VI. Mniejszości narodowe.

Najbardziejymi spostrzeżeniami z dziedziny życia mniejszości narodowych były zataczająca coraz szersze kręgi walka na gruncie Towarzystwa Szkoły Białoruskiej je noster umiarkowanych, stojących na gruncie statutowej działalności Towarzystwa z elementami skomunizowanymi. - Poczynania władz administracji ogólnej, zmierzające do usanowania stosunków w Towarzystwie, wywołują silną reakcję ze strony czynników wywrotowych, niemniej jednakże dają pewne, pozytywne rezultaty, zwłaszcza w powiecie białostockim, w którym zaistniał już w kilku miejscowościach lojalny stosunek kół T.S.B. do porządowych organizacji polskich. Gorzej przedstawia się sprawa w powiecie wołkowyskim, gdzie władze administracji ogólnej nie mają oparcia o wyrobione jednostki białoruskie, których tutaj brak. Zarząd Główny Towarzystwa poczynił zabieg co do odbycia zjazdu okręgowego delegat w T.S.B. w Wołkowysku i powołania do życia zarządu Okręgowego dla powiatu wołkowyskiego. Do poczynania tych Urząd wojewódzki ustosunkował się pozytywnie, dąży bowiem do wykorzystania ich w celu podjęcia planowej w powiecie wołkowyskim pracy w odniesieniu do T.S.B., jaka prowadzona już jest w powiecie białostockim. -

Ze spraw żydowskich zasługuje na uwagę zaostrzająca się stale walka pomiędzy sjonistami i Agudą i prowadzona w ciągu miesiąca dyskusja w prasie żydowskiej na temat, czy jest celowe pozostawanie sjonistów w gminach wyznaniowych żydowskich, które są instytucjami, pozbawionymi wszelkiej możliwości oddziaływania na życie ludności żydowskiej. W dyskusji tej przeważały zdania, że tak, jak stronnictwa opozycyjne nie mogą opuścić Sejmu, sjonisci nie mogą wysunąć się poza nawias gmin wyznaniowych żydowskich. -

a/ Ż y d z i.

Życie polityczne.

Poalej-Sjon.

W dniu 24 lutego b.r. w Grodnie dr. Bergier z Warszawy wygłosił odczyt na temat: "Odbudowa Palestyny przez Poalej-Sjon", podkreślając w nim rolę Poalej-Sjonu w odbudowie Palestyny oraz jej dbałość o losy robotnika żydowskiego. /200/.

W Zelwie, powiatu wołkowyskiego w dniu 4. lutego b.r. Chackiel Rabinowicz wygłosił odczyt na temat: "Położenie materialne i polityczne współczesnej Palestyny". /50/.

B u n d.

Bund w Białymstoku i Grodnie rozpoczął akcję za obniżką komornego, a w Białymstoku ponadto akcję za strajkiem elektrycznym.

Z tej racji w Białymstoku w dniu 19 lutego r.b. odbyło się zgromadzenie publiczne, zwołane przez Bund. Po przemówieniach, w których atakowano kartele, obecny ustrój i rzekomy wyzysk robotnika przez klasy posiadające, uchwalono rezolucję, domagającą się obniżenia komornego o 50%, wstrzymania eksmisyj oraz moratorium na wszelkie zaległości z tytułu komornego /1700/.

Życie kulturalno-oświatowe.

W Białymstoku w dniu 17 lutego br. staraniem "Kultur-Ligi" przybyły z Warszawy Erlich wygłosił odczyt na temat: "Hitler przy władzy w Niemczech i źródła faszyzmu w Europie". W momencie, gdy prelegent wspominał o "czerwonym Hitlerze", obecni na sali komuniści, w liczbie kilku osób, wszczęli hałas, a następnie bójkę, w rezultacie której poturbowano komunistów. Od-

czyt został rozwiązany./350/.

W dniu 7 lutego b.r. w Grodnie, na posiedzeniu Żydowskiego Towarzystwa Krajoznawczego, po złożeniu sprawozdania z dotychczasowej działalności, postanowiono rozpocząć organizowanie wycieczek krajoznawczych. /20/.

Życie gospodarcze.

W okresie sprawozdawczym odbyły się zebrania członków Żydowskiego Banku Ludowego w Dąbrowie i Janowie, powiatu sokólskiego, w Świsłoczy, powiatu wołkowyskiego oraz Banku Spółdzielczego w Rajgrodzie, powiatu szczuczyńskiego. Na zebraniach tych, po złożeniu sprawozdań z działalności za rok ubiegły, dokonano wyborów nowych ~~xx~~ zarządów.

Sprawy wyznaniowe.

W dniu 19 lutego b.r. odbyły się w Bielsku-Podlaskim, oraz na terenie tego powiatu w Brańsku, Boćkach, Ciechanowcu, Drohiczyń, Siemiatyczach, Orli i Narewce wybory do zarządów gmin wyznaniowych żydowskich, które przyniosły znaczne zwycięstwo sjonistom.

P r a s a

Prasa białostocka poruszała sprawę gminy wyznaniowej żydowskiej, zamknięcia Syndykatu Dziemikarzy Polskich w Białymstoku oraz sprawy podatkowe. Czasopismo "Białystoker Frymorgen" w artykule zatytułowanym: "Walka naokoło gmin wyznaniowych", nawiązując do uchwał X Zjazdu Sjonistycznego w Warszawie z przed roku, zastanawiało się, czyby nie lepiej było, gdyby sjonisci uchylili się od prac w gminach, a to z tej racji, że kompetencje tych instytucji są nader ograniczone i, że sjonisci muszą walczyć na dwa fronty: z czynnikami admini-

stracyjnymi na zewnątrz i z "czarną reakcją Agudy", nawewnątrz. W rozważaniach tych traktowane pismo dochodziło do wniosku, że jednak należy brać czynny udział w pracach gmin wyznaniowych, bowiem one, jakkolwiek w bardzo wązonym zakresie, stanowią niemniej jedyną legalną placówkę samorządową ludności żydowskiej. Na poparcie tej tezy, jako przykład, przytaczało obecny Sejm, i instytucje samorządowe, w których istnieje większość prorządowa, stanowiąca faktycznie zdaniem pisma, doradcę Rządu, jednakże instytucyj tych członkowie stronnictw opozycyjnych nie opuszczają, mimo, iż wiedzą, że różne ich wnioski nie będą uchwalone. Powracając do zagadnienia gmin, pismo konkludowało: "Smutno jest takiej organizacji, która, chcąc uchodzić za przedstawicielkę samorządu szerokich mas ludności, sama ma związane ręce i nogi, nie mogąc nic uczynić, mając nadto nad sobą czujne oko, które kontroluje, czy czasem ten związany nie uczyni coś takiego niepotrzebnego".

Z powodu zamknięcia Syndykatu Dziennikarzy Polskich w Białymstoku, to samo pismo wyraża sżziwienie z takiego kroku władz administracyjnych i daje wyraz nadziei, że zarządzenie to przez władze nadzorcze będzie uchylone.

"Unzer Leben" w artykule pod tytułem: "Kupcy żydowszy dla Komitetu Bezrobocia", podkreślając ciężki stan kupiectwa żydowskiego, które jednak śpieszy z ofiarami na rzecz bezrobotnych, podnosiło szuszność zarządzenia omawianego Komitetu, że wśród kupiectwa żydowskiego ofiary zbierają obecnie inkasenci żydzi, a nie chrześcijanie, którzy, zdaniem pisma uważali się za wielkich dygnitarzy i przybierali stanowisko nader agresywne.

Z prasy grodzieńskiej "Grodner Moment", omawiając wyrok Sądu Okręgowego w Grodnie w sprawie Buksztelskiego i innych

sprawców zabójstwa Szmerela Ławlera, ubolewał, że tego rodzaju przykre i smutne wypadki /morderstwo/ mogą mieć miejsce w społeczeństwie żydowskim. Zabójstwo żyda przez żyda nazywa pismo rzadkiem zjawiskiem, które zmusza każdego zdrowo myślącego człowieka do zastanowienia się nad stanem duchowym młodzieży żydowskiej. Sytuację życiową tej młodzieży pismo określało następująco: "Młodzież bez pracy, bez nadziei, bez widoków na lepsze jutro, młodzież, która w najlepszych latach swego życia zawiera bliższą znajomość z głodem, z nędzą i z bezrobociem, młodzież, która wciąż widzi wokoło siebie ruiny i zniszczenie żydowskich kulturalnych i gospodarczych instytucyj. Kończyło zaś następującem zdaniem: "Czyż wobec tego dziwnem jest, że młodzież ta stanowi podatny materiał na różne hasła, obiecujące jej lepszą przyszłość!"

Prasa komżyńska zasługujących na uwagę spraw nie poruszała

b/ Białorusini.

Pow. białostocki.

Na zebraniu członków koła TSZB w Pieszczykach, prezes zarządu Józef Grześ wzywał obecnych do złożenia podpisów pod petycją do Sądu Okręgowego w Wilnie o uniewinnienie oskarżonych członków Zarządu Głównego TSZB.

To samo koło czyni starania o otwarcie w Pieszczykach prywatnej szkoły białoruskiej.

W dniu 10 lutego b.r. w Gródku, na pogrzebie członka TSZB, Dziermańskiego, brat zmarłego Aleksander Dziermański, składając na grobie wieniec z białą-czerwoną wstążką i z napisem "Na pamiątkę TSZB towarzyszowi D", rzekł po białorusku: "Drogi bracie, przyjm wieniec za zasługi przed narodem" Pod adresem obecnych na pogrzebie policjantów jedna z uczestniczek,

Luba Januszkiewicz, rzekła: "Pilnują nawet nieboszczyków".

Dnia 24 lutego b.r. na zebraniu członków koła T.S.B. we wsi Załuki, gminy GRódek, Filip Kiziewicz, zachęcał zebranych do pracy bez obawy przed odpowiedzialnością za swą działalność, a to z tej racji, że Sąd Okręgowy w Wilnie uniewinnił oskarżonych o działalność wywrotową członków zarządu Głównego T.S.B. Szyrmę i innych. Nadto wzywał zebranych do wpłacania składek członkowskich./15/.

Pow. wołkowyski.

Na zebraniu członków koła T.S.B. w Niezbedziczach, gminy Jakówka, omawiano sprawę biblioteki i możliwości jej udostępnienia wszystkim członkom koła oraz zachęcano do zapoczątkowania oświaty, zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci w języku białoruskim./18/.

W związku z zapowiedzianym na dzień 26 lutego b.r. Okręgowym Zjazdem Delegatów TSB w Wołkowysku, następujące koła TSB Zwołały zebrania swych członków i wybrały delegatów na ten zjazd: we wsi Dobrowola, gminy Swisłocz, Jelcowszczyzna, gminy Izabelin, Swisłocz, Hrynki i Romanowce, gminy Swisłocz.

c/ Litwini.

Pow. grodzieński.

Na zebraniu w dniu 19 lutego r.b. członków oddziału Towarzystwa Świętego Kazimierza we wsi Morgiewiczze, gminy Marcinkanie, wybrano nowy zarząd oddziału /21/.

Pow. suwalski.

Na zebraniu oddziału Towarzystwa Świętego Kazimierza we wsi Poluńce, gminy Kramowo, wykreślono z liczby członków 7-miu ewangelików za to, że nie chcą posyłać swych dzieci do miejscowej prywatnej szkoły litewskiej, czynili starania o szkołę państwową, do której uczęszczają obecnie ich dzieci.

W dniu 12 lutego b.r. na zebraniu członków Towarzystwa Świętego Kazimierza w Bubelach postanowiono zaprenumerować czasopismo z Wilna p.t. "Vilniaus Ausra"/80/.

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od do	Dochód
Sjoniści ogólni	1	-	-	2	280	80 - 180	
Sjoności rewizjoniści	-	1	-	1	75	25 - 50	
Poalej-Sjon prawica	-	1	-	8	540	50 - 200	
Bund	2	1	-	-	2100	400 - 1700	
Mizrachi	-	-	-	3	380	100 - 150	
Tarbut	3	5	-	2	1026	60 - 300	80.-
Kultur Liga	-	-	-	2	350	80 - 120	
Makkabi	2	-	-	-	115	35 - 80	
Hechaluc-Pioner	-	-	-	1	150		
Brith-Trumpeldor	1	-	-	-	300	-	
Gemilut Chesed	-	1	2 kwesty		120		13.-
Linas Chacedek	1	1	-	-	165	65 - 100	12.-
Towarzystwo Szkoły Białoruskiej	7	7	-	-	701	18 - 200	68.-
Litewskie Towarzystwo Świętego Kazimierza	4	4	1	-	521	70 - 150	

- I. - zebrania,
 II. - przedstawienia,
 III. - zabawy
 IV. - odczyty

00000

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

-: T A J N E :-

Nr.BP.1484/33.T.

B. P I L N E

Białystok, dnia 10/W.1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie
miesięczne Nr.4 za miesiąc
marzec 1933 roku.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w W a r s z a w i e

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne za mie-
siąc marzec 1933 roku.-

Za Wojewodę Po przyjęciu do wiadomości

/St.Modliński/

Lublin, dn. 28 /IV/ 1933

Naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa
Publicznego

Otrzymują do wiadomości:

- 1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
- 2/ " " w Nowogrodku,
- 3/ " " w Brześciu n/Bugiem,
- 4/ " " w Warszawie,
- 5/ " " w Stanisławowie,
- 6/ " " w Lublinie,
- 7/ " " w Tarnopolu,
- 8/ " " w Łodzi,
- 9/ Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
- 10/ " " w Wilnie,
- 11/ " " Okręgowego w Białymstoku,
- 12/ " " w Łomży,
- 13/ " " w Grodnie,
- 14/ " " w Suwałkach,
- 15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK III w Grodnie,
- 16/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK IX w Brześciu n/Bugiem,
- 17/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK I. w Warszawie,
- 18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
- 19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
- 20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
- 21/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
- 22/ Pan Naczelnik Urzędu Sledczego w Białymstoku.

H.B.

LUBELSKI URZĄD WOJEWÓDZKI

Przyjęto dn. 27/4 1933 r.

Zal.

Waga

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.1484/33.T.

Białystok, dnia 10.IV.1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.

za miesiąc marzec 1933 rok.

I. Sytuacja ogólna.

W układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego, zobrazowanym w sprawozdaniu za styczeń b.r. i uzupełnionym w sprawozdaniu za luty b.r. zaszczyły tego rodzaju zmiany w marcu, które zasługują na baczniejszą uwagę. Przedewszystkiem w powiatach siódmego okręgu wyborczego, a właściwie diecezji łomżyńskiej wystąpił zgoła otwarcie Obóz Wielkiej Polski jako czynnik, zagrażający w sposób wybitny porządkowi i bezpieczeństwu publicznemu.- Aczkolwiek działalność tych organizacji w nazwanych powiatach pozostawała w rażącej sprzeczności z nakazami władz państwowych i postanowieniami Kodeksu Karnego, to jednakże spotkała się z całkowitem poparciem kleru katolickiego, nie mówiąc już o Stronnictwie Narodowym, którego Obóz Wielkiej Polski, przynajmniej na terenie Województwa Białostockiego do chwili rozwiązania, był integralną częścią składową.- Dowodzą tego takie fakty, jak zaopatrywanie członków O.N.P. w legitymacje Stronnictwa Narodowego, zespolenie obu organizacji na wierzchołkach, obsługiwaniu konferencji, zjazdów i t.p. Obozu Wielkiej Polski przez Stronnictwo Narodowe i odwrotnie i t.d. Już w pierwszych dniach marca nie ulegało jakiegokolwiek wątpliwości, że Obóz Wielkiej Polski wypłynął z całą wyrazistością na widownię życia politycznego, jako inspirowana awangarda Stronnictwa Narodowego, której zadaniem było doprowadzenie do niepożądanych z punktu widzenia bezpieczeństwa publicznego ekscesów, szczególnie antyżydowskich, któreby sprawiły kłopot Rządowi w płaszczyźnie zarówno polityki zagranicznej, jako też poczynań wewnętrznych w kraju. Świadczą o tem wydarzenia, które zaistniały dnia 19 i 20 marca b.r. w Grajewie

i dnia 3 marca b.r. w Radziłowie. Po tych wydarzeniach decyzja Pana Ministra Spraw Wewnętrznych co do zawieszenia działalności i równoczesnego rozwiązania Obozu Wielkiej Polski, znalazła całkowite oparcie w opinii myślącego państwowymi kategorjami społeczeństwa polskiego, jeśli pominąć opinie społeczeństwa żydowskiego, które w Obozie Wielkiej Polski widziało już od dłuższego czasu czymik polityczny, godzący w jego bezpieczeństwo osobiste i mienia.- wspomniana decyzja przyczyniła się w dużym stopniu do złagodzenia nastrojów ludności w tych powiatach, w których działał Oboz Wielkiej Polski i zlikwidowała w dużym stopniu proces demoralizowania społeczeństwa, stworzony przez Stronnictwo Narodowe oraz popierający Oboz Wielkiej Polski kler katolicki. Na rozwiązaniu Obozu Wielkiej Polski straciło wiele Stronnictwo Narodowe, którego działalność w zasadzie polegała nadal na generalizowaniu wszelkiego rodzaju zarzutów przeciwko Rządowi i dążeniu do jak najszerszego opanowania terenu. Prowadziło ono w dalszym ciągu dywersję w odniesieniu do Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji w Białymstoku i powiecie białostockim ze znacznymi nawet wynikami, co zmusiło Chrześcijańską Demokrację do reakcji, rozpoczętej odbytym dnia 12 marca b.r. w Białymstoku zjazdem przy udziale posłów Wojciecha Korfantego, Antoniego Ponikowskiego i Józefa Bitnera. Zjazd ten, mimo pokładane w nim nadzieje nie uintensyfikował działalności Ch.D. w terenie, która silniejszą była tylko w Białymstoku, gdzie na ożywienie jej wpłynęła podjęta pod koniec marca przez Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe obronna akcja ekonomiczna robotników przemysłu włókienniczego.- Rozwiązanie Obozu Wielkiej Polski nie wywołało większego oddźwięku w działalności Obozu Wielkiej Polski. Dyskontował je tylko poza stronnictwem Narodowym w akcji terenowej BBWR., którego działalność nie odpowiadała natężeniu działalności stronnictw opozycyjnych, z których ożywienie działało Stronnictwo Ludowe. Wzrost jego działalności szło głównie w kierunku rozszerzenia działalności oświaty organizacyjnej i przygotowania jej do udziału w przyszłych wyborach.

Bi
nistwa, mającego się odbyć w dniach 27 i 28 maja b.r. i działalności
swej Stronnictwo Ludowe nie wahało się przed propagowaniem akcji
biernego oporu podatkowego ludności wiejskiej i dyskredytowaniem
władz państwowych. Zasluguje na uwagę, że spotykało się ono z prze-
ciwdziałaniem Stronnictwa Narodowego i duchowieństwa katolickiego
tylko tam i w tych wypadkach, kiedy zagrażało bezpośrednio ich in-
teresom materialnym, organizacyjnym i politycznym, natrafiało zaś
na ich jakby neutralne tolerowanie wówczas, gdy było ich taktycznym
sprzymierzeńcem w zwalczaniu BBWR. i prorządowych organizacji spo-
łecznych. Na terenie wiejskim działalność Stronnictwa Ludowego
zazębiała się niejednokrotnie z poczynaniami PPS., która z kolei
rzeczy umacniała się organizacyjnie w powiecie bielskim, podjęła
akcje ekonomiczne wśród robotników poszczególnych gałęzi przemysłu
w Białymstoku i starała się zognieć nastroje bezrobotnych i pracują-
cych robotników w Grodnie i powiecie grodzieńskim, co jej się części-
wo i na krótką metę udało.-

Ogólnie w działalności stronnictw politycznych zarysowały się
widocznie orientacje na spodziewane w jesieni b.r. wybory do prze-
wodniczących samorządowych.-

W życiu społecznym dominowała akcja obchodu Imienin Marszałka
Piłsudskiego, która wypadła imponująco, aczkolwiek usiłowały ją za
wszelką cenę osłabić stronnictwa opozycyjne, zwłaszcza zaś Stronnictwo
Narodowe i PPS.

W życiu mniejszości narodowych wysunęły się na czoło reakcja
ludności żydowskiej przeciwko prześladowaniu Żydów w Niemczech, któ-
rą nierzadko usiłowano wykorzystać jako doskonały moment do zorgani-
zowania społeczeństwa żydowskiego przy operacji się o władze państwowe
i społeczne organizacje polskie. Przypadałoby przypisać, że w wielu wypad-
kach demonstracyjnej akcji protestu ludności żydowskiej przeciwko
prześladowaniu Żydów w Niemczech nadawano charakter żydowskiej akcji
bojowej, mającej na celu zaaktualizowania zagadnienia walki Żydów w

Polsce o pełnię praw obywatelskich i wciągnąć do tej akcji pod pozorem bojkotu gospodarczego nie iść władze państwowe. Poza to uwagę ludności żydowskiej absorbowały sprawy gospodarcze i wewnętrzne kwestie wyznaniowych gmin żydowskich, na których gruncie rozgrywa się w dość ostrej formie walka pomiędzy Agudą i sjonistami.-

Ze spraw białoruskich zasługuje na podkreślenie odbyty dnia 12 marca b.r. w Wołkowysku zjazd powiatowy delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Na zjeździe tym, mimo ostrzeżenia uczestników zjazdu przez przedstawicieli władz administracji ogólnej, został wybrany Zarząd Okręgowy, złożony z osób, które nie dawały gwarancji utrzymania działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w ramach statutowych i lojalności względem nakazów władz.- Z tych też względów Starosta Powiatowy odmówił prawnego uznania tego zarządu, zaś Urząd Wojewódzki zażądał od Zarządu Głównego T.S.B. w Wilnie usunięcia całego szeregu momentów antystatutowych z działalności kół T.S.B. w powiecie wołkowyskim, uzależniając od tego swoje ustosunkowanie się do sprawy wyboru nowego zarządu okręgowego T.S.B. w Wołkowysku.-

Życie pozostałych mniejszości narodowych bardziej charakterystycznych i wymagających omówienia uwag nie nastarczyło.-

Sytuacja gospodarcza w Województwie Białostockim pogorszyła się cokolwiek na terenie wiejskim, ludność bowiem rolnicza wyekspansowała się finansowo na uiszczenie podatków państwowych i samorządowych w ubiegłych miesiącach, wobec czego połącznie jej materialne w marcu było dość ciężkie.- W ośrodkach miejskich bądź nastąpiło odprężenie w płaszczynie bezrobocia, bądź też zaistniały znaczne możliwości zatrudnienia bezrobotnych.

W ciągu miesiąca w większości ośrodków miejskich Województwa trwała akcja społeczna o tańszy prąd elektryczny i niższe komorne.

Dnia 10 kwietnia 1933 r.

II. Przegląd prasy.a/ Prasa prorządowa."Przegląd Łomżyński".

Przypominał Stronnictwu Narodowemu, że o ile dawa demokracja zachowywała zawsze w sprawach szkolnych i akademickich pokorę wobec najeźdźców, o tyle pochlebny bunt przeciwko władzy polskiej, co wyraźnie odzwierciedliły wybryki bojówek akademickich w związku z Ustawą o ustroju szkół akademickich. Demaskował podłą moralność "Życia i Pracy" jako organu kurji biskupiej w Łomży w odniesieniu do Związku Strzeleckiego i bojówek O.W.P. Dowodził, że Obóz Wielkiej Polski, inspirując i wywołując ekscesy antyżydowskie, ratował Niemcy od kompromitacji i dawał społeczeństwu polskiemu lekcję poglądową tej praworządności, jakiej może się ono spodziewać ze strony Stronnictwa Narodowego i jej organów wykonawczych. Podniósł, że kurja biskupia w Łomży nie zezwoliła na odprawienie projektowanego nabożeństwa szkolnych w dniu 18 marca b.r. w związku z tegoroczną uroczystością obchodu Imienin Marszałka Piłsudskiego, motywując swoje stanowisko niezakończonym konfliktem, jaki powstał wskutek niezezwolenia na odprawienie w dniu 4 września 1930 roku w katedrze łomżyńskiej nabożeństwa za duszę ś.p. Ministra Sławomira

57

Czerwińskiego. -

b/ Prasa opozycyjna.

"Białostockie Nowi-
ny Codzienne". -

W związku z przybyciem dnia 12 marca b.r. na zjazd Ch.D. do Białegostoku posła Wojciecha Korfantego pismo podkreślało zasługi jego w dziedzinie walki o polskość Śląska i przynależność ziemi śląskiej do Polski, zaznaczało jednakże, że poseł Korfanty niema szczęścia do ludzi, których nie umie sobie dobrać, że nie docenia on znaczenia dobrego sztabu i, że przeto jest na firmamencie politycznym gwiazdą pierwszej wielkości, ale samotną, nie wplecioną w żadną konstelację. W odcinkach kilku numerów drukowało pismo panflet polityczny Viktora Hugo p.t. "Napoleon Mały", dając mu tytuł "Zbudź się sumienie". W artykule "My i Wy" pismo stwierdzało, że aczkolwiek obóz prorządowy wywodzi swój ród z obozu demokratycznego i rewolucyjnego, to jednak w rzeczywistości jest jak najbardziej kategorycznym zaprzeczeniem demokracji, stał się bowiem skrajnie reakcyjnym przyjacielem kapitalistów i poprzecznikiem kapitału, a przede wszystkim obozem konspiracji, który wprowadzi ma olbrzymie zasługi w walce o polskość, lecz dyskontuje te zasługi z korzyścią materialną dla siebie. - Omawiając represje władz względem Obozu Wielkiej Polski, stwierdzało, że w ogniu represyj i prześladowań nie zginą idee obozu narodowego, ale zahartują się i skrzepną, co zapewni temu obozowi ostateczne zwycięstwo. Traktując o ekscesach antyżydowskich O.W.P., dowodziło, że ekscesy te nie są bynajmniej wynikiem zbrodniczej agitacji, lecz tylko przejawem walki ludności polskiej o

chleb we własnym kraju.

" Życie i Praca "

Wskazywało na konieczność organizowania się społeczności katolickiej do walki wyborczej na wypadek rozpisania wyborów do przedstawicielstw samorządowych, podkreślało potrzebę podniesienia przez Rząd dopłat przy wywozie zboża zagranicę w celu przyjęcia z pomocą rolnictwu, wzywało do pracy nad rozwojem życia gospodarczego, widząc w tem drogę do zwalczania bezrobocia i przekonywało swych czytelników, że nie policja, lecz Kościół Katolicki jest tym czynnikiem, który skutecznie zмага się z działalnością antypaństwową. Na marginesie wydarzeń w Niemczech wyjaśniało, że Polska winna umacniać przyjaźń^z przyjacielkami zagranicznymi, oraz godzić się wewnątrz kraju i jednoczyć siły oraz apelowało do Rządu, ażeby w interesie mas pracujących zamknął granicę przed przybyszami z Niemiec. Pozatem propagowało w dalszym ciągu akcję bojkotową żydów i alarmowało, że klęska bezrobocia, której Rząd nie może zapobiec, prowadzi do ruiny kraju.

" Nowe Życie "

Rozważając sprawę udzielenia przez Sejm pełnomocnictw Rządowi, pismo zaznaczało, że pełnomocnictwa te pozwolą Rządowi załatwić najważniejsze sprawy bez udziału Sejmu i Senatu i, że taki sposób rządzenia jest wyraźną dyktaturą, przynoszącą Państwu nieobliczalne szkody. Po zamknięciu sesji parlamentarnej, pismo, zestawiając bilans jej wyników, dowodziło, że uchwalone podczas tej sesji ustawy - samorządowa, akademicka i o pełnomocnictwach staną się dla Polski gorzkimi owocami, za które Polska może bardzo drogo zapłacić.

W związku z wydarzeniami w Niemczech pismo przestrzegało przed stwarzaniem psychozy zdenerwowania, niepewności i niepokoju, gdyż zdaniem jego utrudni tą pracę nad uzdrowieniem stosunków wewnętrznych w kraju i zjednoczeniem sił narodowych, co jest nakazem chwili.-

"Zjednoczenie Katolickie"

Upatrywało jedyne lekarstwo na wszystkie bolączki życia społecznego, gospodarczego i państwowego w organizowaniu się społeczeństwa polskiego przy Kościele Katolickim.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP.1484/33.T.

Dnia 10 kwietnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 4
za miesiąc marzec 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWR, po okresie pewnej stagnacji, stale potęguje się i to zwłaszcza w tych miejscowościach, gdzie dotychczas grunt opanowany był przez stronnictwa opozycyjne, jak np. powiaty łomżyński i ostrołęcki. Akcja jego nie wszędzie jednak stoi na odpowiednim poziomie, wymaganym zachodzącymi zdarzeniami dnia oraz posunięciami opozycji. Odnosi się to głównie do terenu powiatu białostockiego, gdzie, pomimo zaistniałej ostatnio wzmożonej działalności Stronnictwa Narodowego, Stronnictwa Ludowego, a częściowo i P.S. Chrześcijańskiej Demokracji, BBWR nie wykazuje inicjatywy, któraby paraliżowała poczynania stronnictw opozycyjnych, czego nawet stanowczo domagają się komórki gminne w terenie. Komórki te, nie mając należytego poparcia ze strony organizacji powiatowej, bezradne są, by uczynić jakąkolwiek dywersję w licznie ostatnio inicjowanych przez ugrupowania opozycyjne zebraniach, mających na celu kooptowanie sobie zwolenników. Naogół, działalność BBWR sprowadzała się do zebrania, poświęconych omówieniu spraw organizacyjnych, oraz do zgromadzeń, na których referowano aktualne zagadnienia polityczne, dotyczące bądź polityki wewnętrznej, bądź też polityki zewnętrznej w nawiązaniu do zachodzących wypadków na terenie międzynarodowym. Lwia jednak

część zebrania poświęcona była roztrząsaniu zagadnień doby obecnej życia państwowego Polski.

Zgromadzenia publiczne.

Pow. Łomżyński.

Dnia 12 marca r.b. w Kolnie odbyło się zgromadzenie publiczne, na którym działacze BBWzR z Łomży omawiali sytuację gospodarczą kraju oraz poruszali zagadnienie stosunku Polski do Niemiec. /600/.

W tymże dniu we wsi Rutki, staraniem miejscowego Koła BBWzR zwołano zgromadzenie, na które przybyło około 2000 osób. Ponieważ przy tak licznej zebraniu nie można było spokojnie przeprowadzić dyskusji, tembardziej, że niektórzy z pośród zebranych usiłowali krzykami przeszkadzać wygłaszającym przemówienia, przeto zgromadzenie to rozwiązano, by po upływie kilku godzin ponownie otworzyć, tym razem przy udziale około 500 osób. Poruszano te same sprawy co i na zgromadzeniu w Kolnie.

Zebrania zamknięte.

Pow. augustowski.

W dniu 5 marca r.b. w Sztabinie poseł Michał Łazarski na zebraniu członków Kasy Stefczyka złożył sprawozdanie poselskie

Pow. białostocki.

Dnia 4 marca r.b. odbyły się posiedzenia lokalnych kół BBWzR w Knyszynie, w Krypnie i w Jasionówce. Omawiano sytuację gospodarczą oraz sprawę przyścia z pomocą rolnikom w czasie zasiewów wiosennych.-

Pow. Łomżyński.

Dnia 21 marca r.b. odbył się w Łomży powiatowy zjazd sekretarzy komitetów gminnych BBWzR, poświęcony omówieniu spraw organizacyjnych /22/.

Dnia 26 marca r.b. na zebraniu komitetu gminnego BBWzR

w Przytułach przemawiał sekretarz Rady Powiatowej BBWzR, Witold Raganowicz, na temat nowej ustawy samorządowej i poczynania Rządu odnośnie walki z kryzysem. /60/.

Pow.ostrołęcki. W dniu 25 marca r.b. w Czerwiniu odbyło się zebranie członków koła BBWzR. Postanowiono skierować na tory bardziej czynnej pracy to koło, które dotychczas nie przejawiało żadnej działalności.

Pow.sokólski. Na odbytem w dniu 25 marca r.b. zebraniu koła gminnego BBWzR w Janowie dokonano wyboru nowego zarządu oraz poruszono sprawę paszenia bydła w lasach państwowych. /30/.

Pow.szczeciński. W dniu 5 marca r.b. w Grajewie odbyło się zebranie informacyjne członków miejscowego Komitetu BBWzR. Omawiano sytuację gospodarczą oraz obecną międzynarodową sytuację polityczną. Zebranie to usiłowali zakłócić członkowie miejscowej oraz sąsiednich placówek OWP w liczbie około 70 osób. Wskutek interwencji policji do zajść nie doszło.

Pow.wołkowyski. Na zebraniu w dniu 5 marca r.b. w Wołkowysku sekcji gospodarczej miejscowego Komitetu BBWzR, posek Włodzimierz Bzowski omawiał sprawy gospodarcze.

W inicjatywy sekretariatu BBWzR w Wołkowysku, dyrektor gimnazjum dr.Hirszberg wygłosił odczyt o ś.p.Tadeuszu Hołowce./400/.

W dniu 12 marca r.b. odbyło się w Wołkowysku zebranie miejscowego Komitetu BBWzR. Na zebraniu ten posek Sławomir Dabulewicz omówił cele, zadania i działalność BBWzR, poczem odbyły się wybory zarządu, które jednak przez Sekretariat Powiatowy BBWzR ze względów formalnych zostały unieważnione.-

Na zebraniu członków BBWzR w Łyskowie w dniu 9 marca r.b. po omówieniu spraw organizacyjnych, przeprowadzono wybory

nowego Zarządu. /37/.-

Takież zebranie członków BBWR odbyło się dnia 10 marca r.b. w Podorosku, oraz dnia 12 marca r.b. w Piaskach i Węrejwach, wreszcie w dniu 26 marca r.b. w Mścibowie.

Pow. wysoko-mazowiecki.

W Wysokiem-Mazowieckiem w dniu 26 marca r.b. odbył się zjazd kół gminnych i miejskich BBWR. Omawiano sprawy organizacyjne. Pozatem wskazywano na konieczność urządzania przez posłów z BBWR sprawozdań poselskich, któreby wyjaśniły niejedną wątpliwość, a to tembardziej, że działalność stronnictw opozycyjnych paraliżuje wszelkie poczynania BBWR. /45/.-

P o w i a t	Zebrania			Ilość nowych komórek
	Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozpię- tość	
Augustowski	1			
Białostocki	3			
Łomżyński	4	2682	22-2000	
Ostrołęcki	1			
Sokółski	1	30		
Szczuczynski	1	20		
Wołkowyski	7	166	30 -45	
Wysoko-Mazow.	1	45		

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Na terenie powiatu białostockiego rozpoczął akcję w kierunku organizacyjnym Antoni Szczepański, mieszkaniec wsi Kamionka, gminy Kalinówka. Założył on Koło Chłopskiego Stron-

nictwa Rolniczego w swej wsi. Liczy ono 9 członków. Akcja Szczepańskiego spotyka się jednak wszędzie z nieufnością i brakiem chętnych do zapisywania się na członków tego stronnictwa.-

c/ Stronnictwo Narodowe.

Okres sprawozdawczy wykazuje ożywioną działalność Stronnictwa Narodowego i to naraz w szeregu powiatów. Działalność ta wyraziła się w zwołaniu kilku zgromadzeń publicznych oraz w urządzeniu szeregu zebrań. Tendencja działalności S.N. szła, poza zwalczaniem obecnego Rządu, głównie w kierunku akcji antyżydowskiej i wywołania bojkotu ekonomicznego żydów. Jak i poprzednio, a obecnie może nawet w wyższym stopniu dopomaga ją Stronnictwu Narodowemu w jego poczynaniach księża katolicy, którzy w tym celu bardzo często nadużywają ambony a nawet konfesjonału. Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, stanowiące domną wpływów księży i Stronnictwa Narodowego, są w wielu wypadkach współczynnikami w akcji Stronnictwa Narodowego. S.M.P. służy głównie Stronnictwu Narodowemu jako teren do rozbijania Związku Strzeleckiego i innych młodzieżowych organizacji prorządowych. Akcja ta w niektórych miejscowościach odnosi powodzenie z powodu zbyt może słabej, a często niezdecydowanej reakcji ze strony czynników prorządowych.

Zgromadzenia publiczne.

Pow. białostocki.

W dniu 26 marca r.b. w Zabłudowie zwołał zgromadzenie publiczne poseł Rutka, którego przemówienie wypowiedziane bardzo zawile, polegało na krytyce wydanych ostatnio ustaw - samorządowej i o szkołach akademickich, oraz budżetu. Następnie zabrał głos zwolennik Stronnictwa Narodowego, Wincenty Krasow-

ski, który zwrócił się z prośbą do posła, by w przyszłości przy uchwalaniu ustaw posłowie Stronnictwa Narodowego mocno popierali w Sejmie swe postulaty, a nie opuszczali Sejmu, oraz by dążyli do zmniejszenia djeł poselskich, tudzież, by przeprowadzili ustawę, w myśl której przymus szkolny rozpoczynałby się od 10-go roku życia dziecka, a nie od 6-go roku. W odpowiedzi na powyższe prośby, poseł Rutka wyjaśnił, że Stronnictwo Narodowe bardzo często zabiera głos w Sejmie, lecz, że zawsze była przegłosowana przez większość rządową, a co do szkolnictwa, to przyrzekł sprawę tę przedstawić w klubie stronnictwa. Po tej odpowiedzi posła, członek Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, Julian Łabrowski, podkreślając szkodliwość dla Polski ludności żydowskiej, wzywał do bojkotu handlu żydowskiego. /400/.

W tymże dniu miało się odbyć zgromadzenie publiczne w Jasionówce, zapowiedziane uprzednio podczas nabożeństwa z ambony przez księdza Mażynicza-Malickiego, który zachęcał wiernych, by tłumnie pośpieszyli na wiec. W ostatniej chwili, gdy na placu przed kościołem zgromadziło się około 2000 osób, a poseł Lech miał rozpocząć swe przemówienie, przedstawiciel Starosty nie dopuścił do tego zgromadzenia wobec stwierdzonych na miejscu uchybień natury formalnej ze strony organizatorów. Skutek takiego obrotu sprawy odbyło się w lokalu zamkniętym zebranie, na którym wspomniany poseł Lech poddał krytyce ustawę o zgromadzeniach oraz ustawę prasową. /150/.

Bezpośrednio po tem zebraniu zorganizowano w Jasionówce komitet miejscowy Stronnictwa Narodowego.

Również na dzień 26 marca r.b. zapowiedziane było zgromadzenie publiczne w lokalu zamkniętym w Choroszczy. Prze-

mawiać miał senator Michał Siciński. Do zgromadzenia tego jednak nie doszło, a to z obawy jego organizatorów przed ewentualną opozycją ze strony członków innych ugrupowań politycznych, którzy, jako na zgromadzenie publiczne, mieli prawo wstępu do lokalu, w którym miał się odbyć omawiany wiec.

Zapowiedziane na tenże dzień zgromadzenie publiczne w Juchnowcu również nie odbyło się z powodu nieprzybycia posła, który miał przemawiać na tem zgromadzeniu. Ograniczono się do rozdania ulotek p.t. "O co walczą narodowcy" i "Jak wyglądamy z końcem roku 1932". /300/.

Zebrania zamknięte.

Pow. augustowski.

Dnia 26 marca b.r. poseł Witold Staniszkis odbył konferencję w Augustowie z miejscowym aptekarzem, Stanisławem Stankiewiczem. Treść konferencji narazie nie jest znana.

Pow. białostocki.

Dnia 26 marca r.b. na plebanji w Surazhu odbyło się zebranie członków Stronnictwa Narodowego, zwołane przez miejscowego proboszcza księdza Piotra Niewiarowskiego. Przemówienie wygłosił Jan Choromański, który zaznaczył, że Rząd nadał szerokie prawa żydom, którzy tuczą się pracą polaków i wypierają ich z różnych dziedzin życia. Podkreślił, że polacy winni organizować się celem przeciwstawienia się zakusom żydowskim. Wreszcie potępił program Stronnictwa Ludowego oraz, omówiwszy politykę Hitlera, pochwalił jego stanowisko i postępowanie w stosunku do żydów. /85/-

Następnie w tymże dniu poseł Choromański razem z księdzem Niewiarowskim udał się do wsi Zawyki, gdzie zamierzał zwołać zgromadzenie publiczne, które jednak do skutku nie doszło wobec sprzeciwu policji. Ograniczył się tedy do zebrania w lokalu zamkniętym, gdzie wygłosił przemówienie identyczne co do treści z przemówieniem w Surazhu, doda-

jąc przytem, że zbyt wielkie sumy pieniędzy idą na wygórowane pensje różnych dyrektorów przedsiębiorstw państwowych, oraz na wypłatę emerytur, co ma być właśnie powodem obecnego kryzysu w kraju. W końcu porównał obecną cenzurę prasową do cenzury z czasów zaborczych. /130/.

W Białymstoku w dniu 26 marca r. b. poseł Stanisław Zieliński wygłosił odczyt dla członków Stronnictwa Narodowego p. t. "Adolf Hitler". /Szczegółowe sprawozdanie z tego odczytu zostało przedłożone Ministerstwu/. /120/.

Pow. suwalski.

W dniu 26 marca r. b. w Suwałkach na zebraniu członków Stronnictwa Narodowego w lokalu zamkniętym poseł Witold Staniszkis wygłosił przemówienie, w którym poddał surowej krytyce budżet Państwa, ustawy samorządową i o szkołach akademickich, poczem nawoływał do zwalczania żydów na polu ekonomicznym, dodając, że na tym odcinku życia winni być solidarni wszyscy polacy, bez różnicy przekonań politycznych. /200/.

Działalność księży.

Pow. białostocki.

Jasionówce w dniu 25 marca r. b. ksiądz Małpich-Malicki podczas kazania zaznaczył, że subsydjowana przez Rząd prasa atakuje księży i, że w Polsce należy się spodziewać takich prześladowań religijnych, jak to ma obecnie miejsce w Hiszpanji. Potępił następnie nowopowstałe koło Legjonu Młodych w Jasionówce, nazywając organizację tę niekatolicką i zachęcał do walki z nią.

Pow. ostrołęcki.

W dniu 5 marca r. b. w Rzekuniu, podczas kazania ksiądz Stanisław Suliński zachęcał parafjan, by wstępowali w szeregi Obozu Wielkiej Polski i Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, które jedynie są chrześcijańskimi. Ponieważ całe

to kazanie nacechowane było wycieczkami przeciwko organizacjom prorządowym i nie wspólnego z nauką kościoła nie miało, przeciwko ks. Sulińskiemu Starosta wdroył dochodzenia.

Pow. ostrowski.

Po dłuższym okresie pewnego uspokojenia ostatnio zauważono objawy zaostrenia stosunku duchowieństwa do organizacji prorządowych. Sprawdzianem zaszkłych wśród duchowieństwa traktowanych zmian są następujące fakty:

Podczas kazania w dniu 9 marca r.b. w Brańszczyku, ks. Wacławski ostro wystąpił przeciwko działalności miejscowego koła Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, oświadczając, że akcja koła obliczona jest jedynie na zdobycie głosu dla "jedynki" przy przyszłych wyborach.

W dniu 12 marca r.b. podczas kazania w Małkini, ks. Sniegocki zwrócił się do ludności z wezwaniem, by zaniechać popierania Związku Strzeleckiego i nadmieniał, że organizacja ta i jej kierownicy są to szubrawcy, którzy doprowadzają młodzież do zguby. Potępiając w ten sposób Związek Strzelecki, ks. Sniegocki równocześnie wzywał do gremjalnego zaciągania młodzieży do organizacji, popieranych przez Kościół.

Pow. wysokomazowiecki.

We wsi Perki, gminy Sokoły, pod pretekstem zebrania bractwa Sw. Różańca, ks. Szepietowski urządza zebrania polityczne, na których krytykuje organizacje prorządowe i równocześnie zachęca do uiszczania składek na rzecz Stronnictwa Narodowego. Zebrania takich odbyło się kilka. Składki wynosiły po 20 gr osoby. Zebrane pieniądze przekazano sekretarzowi Stronnictwa Narodowego, Janowi Roszkowskiemu.

Powiat	Z e b r a n i a			Ilość nowych: komórek	Uwagi
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	Rozciąg- łość		
Biskostocki	4	765	85-400	1	Jasio- Nówka
Łomżyński	1	100			
Suwalski	1	200			
R a z e m	6	1065	85-400	1	

d/ Obóz Wielkiej Polski.

W ostatnich czasach OWP prowadziła nader intensywną i stopniowo potęgującą się akcję antyżydowską, która stanowiła niejako przykrywkę akcji antyrządowej, prowadzonej z wielkim nakładem woli i w nieprzebieganiu środków. Zwrócono szczególną uwagę na zakłócenie obchodu Imienin Marszałka Piłsudskiego. Udało się to częściowo w Grajewie. Wystąpienia antyżydowskie polegały głównie na biciu szyb w sklepach i domach żydowskich, oraz na usiłowaniu demolowania sklepów żydowskich; poza tem kolportowano ulotki i inne wydawnictwa antyżydowskie. Obejmująca swymi wpływami coraz szersze kręgi agitacja OWP, doprowadziła w dniu 23 marca r.b. w Radziłowie, powiatu szczu-
czyńskiego do zdemolowania tam aresztu i zwolnienia zatrzyma-
nych przewencyjnie członków OWP, a następnie - do zaatakowania
policji przez tłum i do rabunku straganów żydowskich oraz bi-
cia żydów, w rezultacie czego policja zmuszona była dać do
tłumu salwę karabinową, od której zabici zostali dwaj mężczyź-
ni, oraz dwaj ciężko ranni, którzy zmarli następnie w szpitalu.

Zarządzenie, rozwiązujące OWP, nie było niespodzianką dla członków tej organizacji, to też sam fakt rozwiązania przeszedł całkiem spokojnie.

Pow. łomżyński.

W nocy z dnia 16 na 17 marca r.b. dokonano napisów antyżydowskich na domach w Łomży. Sprawcy zostali ujęci. Są to członkowie OWP: Bronisław Aszoff - student uniwersytetu warszawskiego, Kazimierz Kujakowicz - absolwent szkoły handlowej, Zygmunt Cwalina - rolnik i Antoni Zwierzyński. Skazani oni zostali w trybie karno-administracyjnym: Aszoff na 7 dni bezwzględ nego aresztu, a Kujakowicz na 5 dni takiego aresztu, zaś Cwalina i Zwierzyński po 50 zł. grzywny.

W połowie marca r.b. kierownikiem Wydziału Okręgowego OWP w Łomży został Stefan Lniski w miejsce Bronisława Bronowicza, który objął referat finansowy w tymże Wydziale.

W dniu 18 marca w kilku punktach Łomży ujawniono na murach odezwy antykomunistyczne, wydane przez Centralne Biuro Poroz.Współdz. w zwalczaniu komunizmu w Warszawie i zatytułowane "Robotnicy!" Odezwy te rozklejone były z inicjatywy OWP.

W związku z aresztowaniem, po zejściach w Radziłowie, Józefa Przybyszewskiego i Stefana Lniskiego, kierownictwo akcji OWP w Łomży objął Stanisław Mojkowski, student uniwersytetu warszawskiego. O objęciu tego kierownictwa Mojkowski wysłał natychmiast depechę do poka Witolda Staniszkisa.

W dniu 28 marca r.b. na wniosek Urzędu Wojewódzkiego Sąd Okręgowy w Łomży zawiesił dwutygodnik "Młodzi", organ OWP.

Pow. ostrołęcki.

Na terenie gminy Troszyn ożywioną akcję w kierunku zakładania prawie w każdej wiosce placówek OWP prowadził poseł Jan Choromański. Zainteresowanie tą akcją nie tylko wśród młodej, ale i wśród starszych było coraz większe. Kolportowano

też tam ulotkę p.t. "Katechizm małego Be-Be" odbitą na szpirografie.-

W dniu 5 marca r.b. odbył się w Ostrołęce powiatowy zjazd OWP.

W dniu 15 marca r.b. przeprowadzono rewizję u kierownika Tydziału Powiatowego OWP w Ostrołęce, Dyspolskiego, oraz u kierownika placówki w Troszynie, Świerczewskiego. Poszukiwanej broni nie znaleziono, natomiast ujawniono szereg pism, dotyczących tej organizacji. Rewizja ta wywołała konsternację w szeregach członków OWP tak dalece, że przygotowania do urzędzenia wystąpień w dniu 18 marca r.b. oraz akcja antyżydowska uległy załamaniu. Charakterystycznym jest, że rodzice w wielu wypadkach nie wiedzieli, że ich synowie należą do OWP, po ujawnieniu zaś tego faktu wyrażali swoje z tego powodu oburzenie.-

Pow. ostrowski.

We wsi Andrzejewo, gminy Warchoły, mieszkańiec tejże wsi Wincenty Kurant zorganizował placówkę OWP. Do współpracy wciągnięto młodzież przeważnie z S.M.P.

Pow. sokólski.

W pierwszej połowie marca r.b. do duchowieństwa katolickiego na terenie powiatu sokólskiego zwrócił się ksiądz Rogoziński z powiatu wysoko-mazowieckiego z prośbą o nadesłanie datków na OWP. Pieniądze mają być przekazywane na konto PKO Nr. 66145. Proboszcz z Janowa wysłał już 20 złotych.

Pow. szczuczyński.

W łonie placówki OWP w Grajewie istniała bojówka, której członkowie byli ściśle zakonspirowani. Na czele bojówki stał Antoni Wyspaski, czeladnik szewski.

We wsi Bogusze, członek OWP, Modzelewski, czynił zabiegi koło rozbicia miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego i pozyskania jego członków dla OWP.-

W nocy z dnia 5 na 6 marca r.b. w Grajewie, na par-

kanie kościoła, członkowie OWP umieścili napis "Żyd to wróg Polski".

W Grajewie, w dniu 10 marca r.b. odbyło się posiedzenie członków miejscowej placówki OWP. Na posiedzeniu tem dokonano obliczenia zysków z urządzanego w dniu 18 marca przedstawienia. Przy tej okazji zarzucono Teodorowi Henczłowi, że część pieniędzy wydatkował na swe osobiste cele. Definitywnego stanowiska w tej sprawie nie zajęto, lecz postanowiono zwrócić się do Wydziału Okręgowego OWP w Łomży. Na temże zebraniu wybrano Teodora Henczla na zjazd OWP w Warszawie. Z Henczlem udał się na zjazd do Warszawy również członek OWP Andrzej Grogolewski, inwalida wojenny, korzystający ze zniżek kolejowych na kolejach.

Po powrocie z Warszawy, Henczel w dniu 14 marca r.b. na zebraniu członków placówki zdał sprawozdanie z przebiegu i zapadłych na zjeździe uchwał.

Na temże zebraniu omawiano sprawę urządzenia w dniu 19 marca r.b. obchodu ku czci generała Józefa Hallera. Obchód ten miał polegać na urządzeniu akademii w lokalu własnym placówki, a następnie, na zorganizowaniu pochodu dwójkami przez rynek, o ile na to pozwolą warunki.

W dniu 9 marca r.b. we wsi Tajenko gmina Pruska, Stanisław Bzura urządził zebranie wstępne w celu zorganizowania placówki OWP. Do zorganizowania jednak nie doszło. /10/.

W dniu 14 marca r.b. Teodor Henczel i Antoni Wypyski urządzili zebrania we wsi Karwowo i we wsi Kosikły, gminy Bełda. Zebrania te miały na względzie zbadanie, czy istnieje możliwość zorganizowania w tych wsiach placówek OWP.

Dnia 18 marca członkowie placówki OWP w Grajewie zamierzali zakłócić capstrzyk, urządzony ku czci Marszałka Józefa

Piłsudskiego. Wobec tych zamierzeń, policja zatrzymała przeważnie zebranych w lokalu placówki 25 członków OWP do godziny 21-ej. Po wyjściu z lokalu po godzinie 21-ej, Teodor Henczel, Andrzej Grogolewski i inni poczęli zaczepiać przechodniów żydów, zakłócając ten spokój publiczny, przyczem przez członka OWP, Franciszka Kuczewskiego, pobity został mocno, na tle porachunków osobistych, żyd Moszek Bajkowski. Sam capstrzyk odbył się całkiem spokojnie.

W dniu 19 marca r.b. wystąpienia OWP przybrały ostrzejszą formę. Podczas przemówień i wznoszenia okrzyków z okazji imienin Marszałka Piłsudskiego, członkowie OWP usiłowali zakłócić uroczystość przez wznoszenie ze swej strony okrzyków: "Niech żyje generał Józef Haller! Niech żyje Obóz Wielkiej Polski! Precz z żydami!" W urządzonym następnie pochodzie brało również udział żydowskie przysposobienie wojskowe pod nazwą "Brith Trumpeldor" w liczbie 20 osób, w tem 18 z karabinami. Referent organizacyjny placówki OWP w Grajewie, Stanisław Bzura, upatrzawszy stosowny moment, wyrwał z rąk chorążego Aktera Segaża sztandar organizacji i począł z nim uciekać, został jednak zaraz ujęty przez policję i sztandar odebrano. W czasie tego zajścia poturbowano lekko wzmiankowanego chorążego Segaża, oraz ciężko został pobity przez Joska Kanowicza bojówkarz OWP, Stanisław Kuligowski. Sprawców tego incydentu, w liczbie 11 osób, zatrzymano. Główni zaś sprawcy zajścia, Stanisław Bzura i Franciszek Wójtowicz na razie ukryli się i ujęci zostali dopiero później.

W dniu 20 marca r.b. doszło w Grajewie do większych zajść antyżydowskich. W dniu tym, z okazji jarmarku, przybyło

do Grajewa z okolicznych wiosek około 3000 włościan. Wywiadowca Kulesza zauważył na rynku poszukiwanego za zajścia w dniu poprzednim Franciszka Wójtowicza i usiłował odprowadzić go na posterunek Policji. Na pomoc wywiadowcy przybyło 4 strażników Straży Granicznej, jednak tłum odbił zatrzymanego. Było to poniekąd bezpośrednim hasłem do wystąpień antyżydowskich, które polegały na wybijaniu szyb zarówno w sklepach, jak i w prywatnych domach żydowskich. Ogółem w Grajewie wybito szyby w 53 lokalach żydowskich i w 2 lokalach, zajmowanych przez chrześcijan.

Podobne wybijanie szyb, lecz na znacznie ⁿiejszą skalę, dokonane było w tymże dniu w Szczuczynie, gdzie wybito 6 szyb w dwóch synagogach, oraz w Rajgrodzie powybijano szyby w 7 lokalach żydowskich.

Dnia 23 marca r.b. doszło do tragicznych zajść w osadzie Radziłów. Z racji odbywającego się w tym dniu jarmarku, zjechało do Radziłowa 1000 osób, przeważnie młodzięży. Dochodzeniem ustalono, że o godzinie 8 rano wyruszyli z Radziłowa konno specjaliści kurjerzy do kierowników placówek w okolicznych wioskach celem sprowadzenia do Radziłowa jak największej liczby ludzi dla odbicia z aresztu 9 członków OWP., zatrzymanych przewencyjnie tegoż dnia z rana, by uniemożliwić prowadzenie przez nich agitacji. Około godziny 10-tej zorganizowany tłum wystąpił przeciwko policji, żądając natychmiastowego zwolnienia zatrzymanych. Obecny na miejscu Komendant Powiatowy P.P. począł uspakajać tłum, wzywając go do rozejścia się i obiecując spokojnie prośbę jego rozpatrzyć. Tłum jednak nie ustępował, przyczem na policjantów poczęły spadać kamienie i orczyki. Równocześnie z tem, inna, mniejsza grupa ludzi, poza osiedlami

dotarła do lokalu, w którym znajdował się areszt, zdemolowała go i wypuściła zatrzymanych. Wtedy cały tłum rozbiegł się po rynku i zaczął bić szyby w lokalach żydowskich oraz rabować wszystkie stragany na rynku. Policja usiłowała przywrócić porządek, jednak tłum przybierał coraz groźniejszą wobec niej postawę, ciskając równocześnie w policjantów różnymi przedmiotami. Gdy zaś z tłumy padło około 10 strzałów, wówczas policja dała salwę ostrzegawczą w górę, na którą tłum zareagował w ten sposób, że zaczęły odrywać się głosy: "Bracia, nie bójcie się, policja nie będzie do was strzelać" i nadal atakował policję, usiłując ją otoczyć. W takich okolicznościach policja zrobiła użytek z broni, skutkiem czego na placu zostało 2 zabitych i 2 ciężko rannych i wówczas tłum rozpierzchnął się. Zabici zostali: Piotr Gordoński, mieszkaniec wsi Karwowo, gminy Radziłów, członek OWP i Antoni Hermanowski, mieszkaniec wsi Mścichy, gminy Radziłów. Oba ranni, Antoni Kiersznowski i Feliks Szrodzki zmarli w szpitalu. Tłum w zafęciach pobił 9 żydów oraz poturbował kilku policjantów. Jedną z pobitych żydówek zmarła w szpitalu.

W dniu 22 marca r. b. w Rajgrodzie w godzinach wieczornych, członkowie OWP wraz z mentami społecznymi w liczbie około 70 osób próbowali wywołać ekscesy. Policja przy pomocy Straży Granicznej napobiegła jednak w ścisłości, rozpędzając zebranych przy użyciu pałek gumowych.

Dnia 26 marca r. b. w tymże Rajgrodzie odebrano od Leona Sadowskiego cztery wykonane ręcznie ulotki o treści antyżydowskiej.

W ostatnim przed rozwiązaniem okresie OWP urządził kilka zebrani swych członków na terenie powiatu wysoko-mazowieckiego.

kiego -

Jedno z takich zebrań odbyło się na początku marca r. b. we wsi Płonka Kościelna, gminy Kowalewsczozyna. Na zebraniu tem przedstawiono członków placówki OWP nowoprzybyłemu księdzu Józefowi Choromańskiemu, który, witając zebranych, zachęcał ich do dalszej intensywniej pracy, przyobiecując jednocześnie ze swej strony jak najdalej idącą współpracę. Następnie kierownik placówki Jan Pogorzelski potępił dwóch członków, którzy opuścili szeregi OWP.

W dniu 21 marca r. b. podczas jarmarku w Sokołach, członkowie OWP kolportowali w większej ilości ulotki antyżydowskie.

Dnia 22 marca r. b. w Wysokiem-Mazowieckiem odbyło się zebranie osób, popierających OWP. Zebrani rekrutowali się przeważnie ze sfer kupieckich oraz z pośród właścicieli nieruchomości. Jan Rosakowski podniósł potrzebę organizowania się oraz zachowanie jak najdalej idącej konspiracji, oraz wzywał do opodatkowania się na rzecz OWP. Postanowiono zwrócić się do wszystkich członków Powiatowego Związku Kupców Chrześcijan oraz do sympatyków Stronnictwa Narodowego, aby niezwłocznie opodatkowali się na wymieniony wyżej cel.

Powiat	Z e b r a n i a			Ilość nowych komórek
	Frekwencja			
	Ilość	Ogólna	Rozciąg- łość	
Ostrowski	-	-	-	1
Szczuczynski	7	62	10 - 25	
Wysoko-mazowiecki	2	47	22 - 25	
R a z e m :	9	109	10 - 25	1

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji

Na czoło działalności Ch.D w okresie sprawozdawczym wysuwa się zorganizowanie w dniu 12 marca r.b. Okręgowego Zjazdu Chrześcijańskiej Demokracji w Białymstoku. Na zjazd ten przybyli posłowie Wacław Bitner, Antoni Ponikowski i Wojciech Korfanty.

Pozatem innych przejawów działalności Ch.D poza założeniem koła w Czarnej-Wsi nie zauważono.

Białystok.

Dnia 12 marca r.b. odbył się w Białymstoku Okręgowy Zjazd Chrześcijańskiej Demokracji. Przybyli posłowie Wacław Bitner, Antoni Ponikowski i Wojciech Korfanty. Zjazd zagaikł ks. Zalewski z Białegostoku. Obrady Zjazdu podzielone były w ten sposób, że w godzinach południowych przeznaczone były dla jednej grupy członków tego stronnictwa, a po przerwie obiadowej - dla drugiej grupy. Uczyniono to z uwagi na szczupłość sali obrad, w której wszyscy przybyli delegaci nie mogliby naraz pomieścić się.

Po zagajeniu Zjazdu pierwszy przemawiał poseł Wacław Bitner. Kładł on szczególny nacisk na sprawy organizacyjne z uwagi na zbliżające się wybory do ciał ustawodawczych. Następnie, poseł Antoni Ponikowski w przemówieniu swem twierdził, że Rząd pomajowy ob/ejmując władzę, zastał w Kasach Skarbowych duże zapasy pieniędzy, które jednak wskutek złej gospodarki rozeszły się i obecnie budżet Łata się najrozmaitszemi oszczędnościami. Wreszcie poseł Wojciech Korfanty, omawiając obecną sytuację gospodarczą w Polsce, zauważył, że przeżywany kryzys nie powinien być dojść do takich rozmiarów, w jakich jest obecnie, a że tak się spotęgował, to winne są temu rządy pomajowe. Koczając swe przemówienie poseł Korfanty wzywał zebranych, by prenumerowali pisma, wydawane przez Chrześcijańską Demokrację. /350/.

Popołudniowe obrady Zjazdu zagaikł ks. Zalewski, który gloryfikował zasługi Korfanteo w odniesieniu do Górnego Śląska, zaznaczając, że Polska bez Górnego Śląska byłaby niczem. Znow pierwszy przemawiał poseł Wacław Bitner, wzywając, jak i w poprzednim swem przemówieniu do organizowania się pod sztandarami Ch.D. Podkreślił przytem, że wychowanie młodzieży w myśl programu Ch.D. oraz przestrzeganie zasad kościoła katolickiego w życiu społecznem i państwowem, jak również szerzenie kultu patriotycznego, może doprowadzić Polskę do ładu i dobrobytu. Poseł Korfanty omówił ogólno-światową politykę, uwydatniając szczególnie zakusy odwetowe Hitlera i podkreślając, że granic swych Polska będzie bronić do ostatniej kropli krwi. Mówiąc o kryzysie ekonomicznym, poseł Korfanty podniósł, że obecny kryzys najmniej dałby się odczuć Polsce, gdyby rządy pomajowe nie wydawały poprzednio nieprodukcyjnie nagromadzonych rezerw pieniężnych. Przechodząc do zagadnienia rządu, Korfanty wyjaśnił, że metody rządzenia obecnego Rządu są zlepkiem systemów, stosowanych w Rosji Sowieckiej oraz przez Mussoliniego z dodaniem własnych, rodzimych pomysłów, co w konsekwencji stworzyło dyktaturę, która jednak nie da się utrzymać na dalszą metę i w najkrótszym czasie obecny system rządzenia musi się skończyć. Korfanty zakończył swe przemówienie wezwaniem do organizowania się społeczeństwa w Ch.D.

Poseł Ponikowski w obradach popołudniowych głosu nie zabierał. /400/.

f/ Stronnictwo Ludowe.

Wzmocniona praca nad tworzeniem nowych kół Stronnictwa Ludowego i pozyskiwanie jak największej liczby członków, dominiowały na pierwszym planie działalności tego Stronnictwa w ok-

resie sprawozdawczym. W niektórych powiatach a głównie w augustowskim, akcja Stronnictwa Ludowego napotyka sprzeciw ze strony księży katolickich, którzy usiłują zwalczać wpływy S.L. Natomiast w powiecie białostockim ks. Alfons Borowski zupełnie wyraźnie popiera Stronnictwo Ludowe i zabiega koło przysporzenia temu Stronnictwu członków. Najbardziej wyteżoną akcję w kierunku organizacyjnym zauważono w powiatach białostockim i wołkowyskim, a następnie wysoko-mazowieckim, gdzie Stronnictwo Ludowe pozyskuje coraz więcej zwolenników. Na powiat ten poseł Adolf Sawicki zwrócił, zdaje się, szczególną uwagę, urządzając w tym celu w okresie sprawozdawczym wiec oraz zjazd członków Stronnictwa Ludowego. Pozatem, do poczynañ Stronnictwa Ludowego na szerszą skalę należy zaliczyć dwudniowe kursy polityczne-gospodarcze i samorządowo-spółdzielcze, urządzone w dniach 26 i 27 marca r.b. we wsi Zielone-Królewskie, gminy Kuków, powiatu suwalskiego, przy udziale posłów Adolfa Sawickiego, Aleksandra Bogusławskiego i Babskiego.

Zgromadzenia publiczne.

Dnia 5 marca r.b. poseł Adolf Sawicki urządził we wsi Kulesze-Kościelne, gminy Wysokie-Mazowieckie, wiec sprawozdawczy. Wiec zagaik sekretarz sekretarjatu wojewódzkiego Stronnictwa Ludowego w Białymstoku, Jan Kreczko, który przedstawił zebranym posła Sawickiego, jako bojownika za sprawę ludu wiejskiego. Następnie zabrał głos sam poseł Sawicki, którego przemówienie streszczało się do krytyki obecnego Rządu. Mianowicie, utyskiwał on na nędzę rolnika, na wysokie podatki, na taniość płodów rolnych a wygórowane ceny produktów skartelizowanych, nadmieniał, że Rząd zapomina całkiem o wieśniaku,

Pow. Wysoko-
mazowiecki.

a popiera ziemian, którym nawet umarza długi podatkowe, wspominał o obaleniu w maju 1926 roku rządu Witosa i, że wówczas najobficiej lała się krew chłopska i robotnicza, podniósł, że obecnie z powodu zbyt wysokich opłat szkody wyższe nieustępują się dla dzieci chłopskich i wreszcie nawoływał do organizowania się i solidarności własności, tylko bowiem w ten sposób można będzie dojść do rządu ludowego, który jedynie zdolny będzie wyprowadzić kraj z obecnego kryzysu gospodarczego.

Po poście Sawickim przemawiali jeszcze Dr. Władysław Gogolewski i wspomniany już Jan Kreczko. Dr. Gogolewski zaznaczył, że jak dawniej, tak i obecnie magnaci i klasy posiadające zaprzepaszczą Polskę, Kreczko zaś, scharakteryzowawszy życie rolników w Czechosłowacji, apelował do zebranych by organizowali się w kręgach wiejskich Stronnictwa Ludowego. Na zakończenie odczytano rezolucję treści następującej:

- 1/ żądamy rozwiązania Sejmu i uczciwych wyborów, oraz powołania rządów ludowych,
- 2/ żądamy zniesienia opłat targowych,
- 3/ żądamy zmniejszenia podatków i umorzenia zaległych podatków maźorolnym,
- 4/ sprzeciwiamy się kategorycznie wprowadzaniu nowych podatków: majątkowego, kościelnego i innych z gospodarstw małych
- 5/ żądamy ściągnięcia zaległych podatków z obczarników i fabrykantów,
- 6/ żądamy udzielenia długoterminowych pożyczek dla maźorolnych.

Wiec zakończono odśpiewaniem "Roty" Konopnickiej.
/1000/

Zebrania zamknięte.

Pow. białostocki. Zebrania kół wiejskich Stronnictwa Ludowego odbyły się w następujących miejscowościach:

dnia 2 marca we wsi Ogrodniki, gminy Obrubiki, /20/

dnia 5 marca we wsi Biele /40/ i we wsi Janowice, gminy Juchnowiec /28/

dnia 6 marca we wsi gminnej Zawyki /60/ i we wsi Mroczyki, gminy Trzcianne /12/

dnia 11 marca we wsi Krzeczce, gminy Dolistowo i we wsi Klewinowo, gminy Juchnowiec /20/

dnia 12 marca we wsi Dolistowo-Stare,

dnia 18 marca we wsi gminnej Kalinówka /40/ i we wsi Kropiwnica, gminy Kalinówka /40/.

Na tych zebraniach omawiano sprawy organizacyjne.

W Białymstoku w dniu 13 marca r.b. na zebraniu powiatowym Stronnictwa Ludowego wybrano nowy zarząd powiatowy, w skład którego weszli: dr. Władysław Gogolewski - prezes, Dominik Łoś - wiceprezes, Wacław Karwowski - sekretarz, Józef Szymański - drugi wiceprezes, Jan Ostaszewski - skarbnik, oraz Władysław Sadowski i Mioduszewski - członkowie.

Pow. Grodzieński. Dnia 12 marca we wsi Łapienki, gminy Hoża na zebraniu członków miejscowego koła debatowano nad okólnikiem Centrali Stronnictwa Ludowego w sprawie wstrzymania się z płaceniem, zwłaszcza zaległych podatków. /40/.

Pow. suwalski. We wsiach Jeglimiec, gminy Sejwy, Piotrowa-Dąbrowa, gminy Huta oraz Postawełe i Kupowo, gminy Andrzejewo, odbyły się zebrania kół w celu omówienia spraw organizacyjnych /9-20/.

W dniach 26 i 27 marca r.b. we wsi Zielone-Królewskie gminy Kuków, Stronnictwo Ludowe urządziło kurs polityczno-gospodarczy i samorządowo-społeczny dla członków swego stronnictwa.

W pierwszym dniu wykładali posłowie Aleksander Bogusławski i Adolf Sawicki, w drugim zaś poseł Babski. Na kursach tych tłumaczono zebranym, że budżet Państwa jest nierealny, że został on uchwalony tylko głosami BBWR, że w budżecie tym mało przeznaczono na rolnictwo i oświatę, natomiast lwia część wydatków idzie na policję, wojsko i administrację, że rolnikowi nie udziela się żadnej pomocy, wskutek czego żyje on w nędzy. Żalono się na policję, oraz podano krytykę ustawę o stowarzyszeniach. Szczególnie ostro poseł Sawicki zaatakował policję, która jest obecnie "organem niebezpieczeństwa, bo gnębi ludność, a nie przestrzega swych obowiązków, tropi działaczy ludowych". Podkreślił, że "zmiana obecnych stosunków w Polsce musi nastąpić, jeżeli nie drogą ewolucji, to w inny sposób". W pierwszym dniu kursów było obecnych 200 osób, w drugim zaś tylko 70 osób.

Pow. wołkowyski.

Na terenie powiatu nader ożywioną akcję prowadzi Szczepan Zadella, który zwołał kilka zebrań członków Stronnictwa Ludowego, a mianowicie:

dnia 11 i 26 marca r.b. we wsi Luplanka-Stara, gminy Jałówka /7 i 35/;

dnia 19 marca r.b. we wsi Łuka, gminy Tarnopol /70/;

dnia 20 marca we wsi Siemienówka, gminy Tarnopol /50/;

dnia 21 marca we wsi Mikłaszewo, gminy Tarnopol /40/;

dnia 25 marca we wsi Bachury, gminy Jałówka /20/;

dnia 30 marca we wsi Kuchmy-Nowe, gminy Jałówka /7/.

Na zebraniach tych, poza sprawami organizacyjnymi, omawiano także aktualne zagadnienia polityczne kraju, oświecając je ze stanowiska Stronnictwa Ludowego.

Pow. Wysokomazowiecki.

Dnia 30 marca r.b. w Sokołach odbył się powiatowy Zjazd Stronnictwa Ludowego przy udziale posłów Adolfa Sawickiego

go i Michała Roga. Przemówienie posła Sawickiego w zasadniczej swej formie w niczem nie różniło się od przemówienia jego na wiecu we wsi Kulesze-Kościełne w dniu 5 marca r.b. Wspominając zaś o prześladowaniu żydów w Niemczech nadmieniał, że źle jest, iż żydzi posiadają wszystko w swym ręku, jednak nie pochwała niemieckich metod zwalczania żydów. Poseł Róg szczególnie zaatakował duchowieństwo katolickie, wywodząc, że żyje ono i utrzymuje się wyłącznie z chłopów, popiera natomiast wrogie włościom organizacje. Porównał następnie obecny system rządzenia państwem do czasów panowania Faraonów w Egipcie, nadmieniając, przytem, że "kto ośmieli się powiedzieć prawdę dostaje natychmiast w łeb". /150/.

Ruch organizacyjny.

Nowe koła Stronnictwa Ludowego powstały w następujących miejscowościach:

powiat białostocki: wsie Zawyki, Janowicze, Ogrodniki, Kalinówka, Kropiwnica, Fasty, Skrzecze, Dolistowo-Stare i Wróceń;

powiat wołkowyski: wsie Łuka i Mikłaszewo;

powiat wysoko-mazowiecki: wsie Poświętne, Gołasze Puszcza i Kruszewo-Wypychy.

P o w i a t	Z e b r a n i a			Ilość nowych komórek
	Ilość	F r e k w e n c j a		
		Ogólna	Rozciąg- łość	
Białostocki	8	180	12-60	9
Grodziński	1	40		-
Suwalski	4	320	9 - 200	-
Wołkowyski	6	222	7 - 70	2
Wysoko-mazow.	4	1150	35-1000	3
R a z e m	23	1912	7 - 1000	14

g/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

W okresie sprawozdawczym PPS czyniła usiłowania około założenia Klasowych Związków Zawodowych w Czarnej-Wsi i w Wasilkowie, natomiast poczynił w kierunku zakładania Związków Makroolnych wcale nie notowano. Obchód 40-lecia istnienia PPS wypadł naogół słabo i miał miejsce jedynie w Hajnówce, powiatu bielskiego i w Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego. Rozpoczęty w dniu 15 marca r.b. strajk włókniarzy białostockich PPS.CKW usiłuje poddać swemu wpływowi i przeprowadzić w tym strajku. Dzień 5 marca - przeszedł bez żadnych demonstracji przeciwko ustawie scaleniowej ubezpieczeń społecznych.

ZGromadzenia publiczne.

Białystok.

Dnia 5 marca r.b. odbył się w Białymstoku wiec, zwołany przez Okręgową Komisję Klasowych Związków Zawodowych. Przemawiało kilka osób. Tematem przemówień było znowelizowane ustawodawstwo socjalne, polityka gospodarcza, bezrobocie, oraz sprawa strajku elektrycznego w Białymstoku i obniżki komornego. Komunista Chone Bobrownicki natomiast zaatakował przewodców PPS za ich rzekomo błędną i dwulicową politykę, szkodliwą dla klasy robotniczej, a następnie usiłował odczytać rezolucję w duchu komunistycznym, do czego jednak nie doszło z uwagi na obecność przedstawiciela władzy. /800/.

W dniu 2 marca r.b. Tomasz Kapitułko, sekretarz Okręgowej Komisji Klasowych Związków Zawodowych, wygłosił w Białymstoku odczyt p.t. "Wyklęty Spinoza" /120/.

Pow. bielski.

Dnia 5 marca r.b. w Hajnówce urządzono dwa zebrania publiczne w lokalu zamkniętym. Na obu zebraniach Jan Pater wygłosił referat na temat: "Ustrój kapitalistyczny a kryzys

gospodarzy". Treść referatu osnuta była na rzekomym wyzysku warstwy robotniczej przez sfery posiadające. /350 i 180/.

Pow. grodzieński.

W dniu 5 marca r.b. w Krynkach odbyło się zebranie publiczne, zwołane przez Związek Zawodowy Przemysłu Skórzanego. Przemawiali działacze Bundu, którzy podnieśli ciężkie położenie materialne warstwy robotniczej oraz poddali krytyce ustawodawstwo socjalne. /250/.

Pow. łomżyński.

W Łomży w dniu 5 marca odbyło się zebranie publiczne, zwołane przez PPS, na którym przemawiali Bronisław Załęski - sekretarz Związku Zawodowego Robotników Rolnych, Franciszek Hryniewicz i Mordko Posesorski, członek Bundu. Omawiano sprawy organizacyjne oraz kwestję walki o obniżkę komornego. /250/.

Pow. wysoko-
ma zowiecki.

W dniu 19 marca r.b. w Łapach, staraniem lokalnego Komitetu Miejskiego PPS, odbyła się akademja z okazji 40-lecia istnienia partji. Przemówienie wygłosił poseł Kazimierz Czapinski, dając historyczny rys rozwoju partji oraz jej działań. Następnie odbyła się część koncertowa akademji. /150/.

Dnia 26 marca r.b. Tomasz Kapitulko wygłosił tamże odczyt na temat: "Krwawy Hitler", obrazując dzieje oraz dojście do władzy hitleryzmu w Niemczech. /50/.

Zebrań zamknięte.

Pow. białostocki.

W dniu 16 marca r.b. w Jasionówce, na zebraniu organizacyjnym utworzono oddział Klasowego Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Skórzanego oraz wybrano zarząd, w skład którego weszli: Marcin Rożko - prezes, Judel Bursztyn - wiceprezes, Bronisław Narewski - sekretarz, Chaim Bejkach /komunikujący/ - skarbnik i Fajwel Płaskowski - gospodarz /180/.

Dnia 30 marca r.b. Tomasz Kapitulko z Białegostoku przybył do Wasilkowa celem zwołania zebrania organizacyjnego

Klasowego Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Włókienniczego. Zebranie nie doszło do skutku z powodu niezgłoszenia w Starostwie.

Pow. suwalski

W dniu 5 marca r.b. odbyło się w Suwałkach zebranie członków Klasowych Związków Zawodowych. Przemawiał Nowicki, który, nawiązując do obecnego ciężkiego położenia robotnika, nadmieniał, że sytuację tą chcą wykorzystać elementy wywrotowe i doprowadzić do wypadków, hańbiących robotników. W konkluzji ostrzegął przed tego rodzaju czynnikami nieodpowiedzialnymi i zaznaczył, że we wszelkich obchodzących ogół robotniczych sprawach, robotnicy winni zwracać się z całym zaufaniem do swych przewodców.

Powiat	Z e b r a n i a			Ilość nowych komórek
	Ilość	F r e k w e n c j a		
		Ogólna	Rozciąg- łość	
Białostocki	3	1020	100-800	1
Bielski	2	180	70 -110	
Grodzieński	1	250		
Łomżyński	1	250		
Suwalski	1	75		
Wysoko-Mazow.	1	150		
R a z e m :	9	1925	70 -800	1

0000000

34 72
KOMENDA BIAŁA
Nr. BP. 1484/33.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 4
za miesiąc marzec 1933 rok.

dnia 10 kwietnia 1933 r.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

a/ Związek Rezerwistów.

Okres sprawozdawczy przeminął dla Związku pod dalszym kontynuowaniem wyłożonej pracy w kierunku organizacyjnym oraz na uświadamianiu swych członków o celach i zadaniach tej organizacji w związku z wytwarzającą się sytuacją polityczną na terenie międzynarodowym.-

Wiat Łomżyński. W dniu 27 marca b.r. na zebraniu organizacyjnym w Szczepankowie omawiano sprawy organizacyjne oraz poruszano zagadnienia aktualne a zwłaszcza wypadki w Radziłowie w dniu 23 marca b.r., przyczem nastrój wśród zebranych w stosunku do żydów był nieprzychylny. Zapisano się na członków organizacji 60 osób./250/.-

Wiat Ostrołęcki. Na zebraniu w dniu 5 marca b.r. we wsi Piski wybrano nowy zarząd Stowarzyszenia. Na zebraniu tem zapisano się na członków 34 osoby/300/.-

Wiat Ostrowski. W dniu 3 marca b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej odbyło się zebranie koła Związku, na którym adwokat Sass Stanisław, scharakteryzowawszy obecną sytuację polityczną, podkreślił potrzebę stworzenia silnej organizacji, skupiającej rezerwistów i b.wojskowych. Z pośród obecnych na sali 130 osób zapisano się na członków 32 osoby.-

Podobne dwa zebrania odbyły się również w Komorowie. Na

pierwszem zebraniu zapisało się na członków Związku 30 osób, a na drugim - 50 osób.-

Pozatem jeszcze jedno zebranie odbyło się w dniu 26 marca b.r. na szosie Brokowskiej pod Ostrowią-Mazowiecką. Omawiano sprawy organizacyjne /200/-

Powiat Sokólski.

W Sokółce w dniu 12 marca b.r. odbył się Powiatowy Zjazd delegatów Związku. Omawiano sprawy organizacyjne, a głównie propagandę Związku wśród ludności wiejskiej, poczem wybrano zarząd powiatowy /60/-

Na zebraniu organizacyjnym w dniu 16 marca b.r. we wsi Kumiałka utworzono koło Związku. Zapisało się na członków 12 osób. /18/-

Powiat Szczuczynski.

Dnia 26 marca b.r. w Szczuczynie odbyło się zebranie koła Związku. Poręcznik r. zarwy Władysław Dzięgielewski scharakteryzował cele i zadania Związku i zachęcał do zapisywania się na członków. Ze względu jednak na konieczność płacenia składek członkowskich, oraz z uwagi na ostatnie zajęcia /Grajewo, Radziłów/, zebrani niechętnie przyjęli propozycję Dzięgielewskiego i rozeszli się.-

b/ Związek Strzelecki.

Związek Strzelecki dużo uwagi poświęcił uświadamianiu swych członków w kierunku państwowo-twórczym i obywatelskim. Pozatem Związek organizował wszędzie obchody z okazji Imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego.-

Powiat Białostocki.

Zebrania oddziałów Związku Strzeleckiego odbyły się w następujących miejscowościach:

dnia 5 marca b.r. we wsi Jasionówka celem wybrania zarządu, oraz we wsi Zawyki, gdzie omawiano uzgodnienie pracy Związku Strzeleckiego, Związku Rezerwistów i Straży Pożarnej, zaś dnia

12 marca b.r. w Czarnej-Wsi celem dokonania wyborów nowego zarządu /50/-

Powiat Łomżyński. Dnia 12 marca b.r. odbyła się w Łomży odprawa komendantów i referentów oświatowych k8k gminnych Związku Strzeleckiego /46/, zaś w dniach 25-27 marca b.r. urządzony był kurs instrukcyjny dla instruktorów oświatowych Związku Strzeleckiego.-/50/

Powiat Ostrołęcki. Na zebraniu członków Związku Strzeleckiego we wsi Zbójna w dniu 5 marca wybrano nowy zarząd oddziału tego Związku.-

Powiat Ostrowski. Nowy zarząd oddziału Związku Strzeleckiego wybrano w dniu 12 marca b.r. we wsi Zaręby-Kościelne.-

Powiat Szczuczynski. W Rajgrodzie w dniu 3 marca b.r. wybrano nowy zarząd oddziału Związku Strzeleckiego /30/-

Powiat Wołkowyski. W Wołkowysku w dniu 5 marca b.r. odbyła się odprawa komendantów kompanii Związku Strzeleckiego i referentów wychowania obywatelskiego /90/-

c/ Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

Powiat Białostocki. W Knyszynie w dniu 12 marca b.r. zorganizowano Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Na członków zapisało się 50 osób.-

d/ Przyseposobienie Wojskowe i Wychowanie Fizyczne.

Powiat Białostocki. Dnia 6 marca b.r. odbyło się w Białymstoku zebranie Powiatowego Komitetu P.W. i W.F. celem ustalenia budżetu i omówienia planu pracy na najbliższą przyszłość /16/-

e/ P.O.W.

W dniu 12 marca b.r. odbyły się w Grodnie i w Raczkach, powiatu augustowskiego zebrania członków P.O.W. Debatowano nad

40

sprawami organizacyjnymi.-

f/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Powiat Ostrołęcki. W wsi Trzeianka, gminy Brańszczyk w dniu 4 marca b.r. założono koło Z.P.O.K. i dokonano wyborów zarządu /25/-

W Brańszczoku w dniu 8 marca b.r. na zebraniu członków Z.P.O.K. omawiano projekt sprowadzenia nasion warzywnych oraz przeprowadzenia konkursów ogrodów warzywnych.-

Powiat Sokólski. Na zebraniu w dniu 5 marca b.r. starano się ^{wynikłe} załagodzić na tle osobistem, pewne nieporozumienia pomiędzy członkiniami Z.P.O.K.

Powiat Wołkowyski. W dniu 4 marca b.r. w Zelwie zorganizowano oddział Z.P.O.K. i dokonano wyboru członkin zarządu.-

g/ Związek Osadników.

Dnia 12 marca b.r. w Łomży, a dnia 7 marca b.r. w Wołkowysku odbyły się walne zebrania osadników celem wysłuchania sprawozdań z działalności zarządów Związku Osadników oraz wybrania nowych zarządów /100 i 350/-

h/ Związek Inwalidów Wojennych.

W Sokółce w dniu 12 marca b.r. odbyło się zebranie sprawozdawcze członków koła Związku Inwalidów Wojennych. Wybrano nowy Zarząd /80/-

i/ Liga Obrony Przeciwigazowej Państwa.

Powiat Ostrołęcki. W dniu 1 marca b.r. zorganizowano koło L.O.P.P. w Goworowie.-

Powiat Ostrowski. Dnia 1 marca b.r. na zebraniu koła L.O.P.P. w Brańszczoku wybrano nowy zarząd /20/-

W Ostrowi-Maowieckiej w dniu 4 marca b.r. odbyło się walne zebranie członków Powiatowego Komitetu L.O.P.P. Złożono sprawozdanie kasowe za rok ubiegły, uchwalono program prac na rok bieżący i wybrano nowy zarząd.-

at Sokólski.

W Sokółce dnia 12 marca b.r. odbył się Powiatowy zjazd delegatów kół L.O.P.P. Omawiano sprawy organizacyjne, kładąc szczególny nacisk na potrzebę szkolenia ludności cywilnej w akcji samoobrony przeciwgazowej i przeciwlotniczej. Poza tym występowano przeciwko ostatnim pocunięciom oszczędnościowym Komitetu wojewódzkiego L.O.P.P., które pozbawiły powiat sokólski instruktora L.O.P.P. Reszcie dokonano wyborów uzupełniających do Zarządu Powiatowego oraz do Komisji Rewizyjnej /40/-.

at Łódzki.

W dniu 12 marca b.r. przeprowadzono w Łódzku wybory zarządu L.O.P.P., poczem odbyło się posiedzenie nowowybranego zarządu /14/-.

j/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Jak i poprzednio Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej intensywnie pracowało nad zakładaniem nowych i rozszerzaniem już istniejących kół. Jak zawsze, tak i w okresie sprawozdawczym, wielce czynnym w tej akcji było duchowieństwo katolickie, które prowadząc prace organizacyjne w S.M.P. równolegle silnie zwalcza ~~organizacje~~ młodzieżowe organizacje prorządowe, używając w tym celu swych wpływów wśród parafjan. Zwalczanie organizacji prorządowych odbywa się skrycie - przez wyprawianie poszczególnym osobom szkodliwości należenie do Związku Strzeleckiego lub innej organizacji, przedstawiając zwykle zwalczaną organizację w jak najgorszym świetle oraz jawnie przez nadużywanie w tym celu ambony, jak to miało miejsce w czasie nabożeństwa w dniu 5 marca b.r. w kościele w Łysych, powiatu ostrołęckiego, gdzie ks. Edward

Łapiński, generalny sekretarz S.M.P. przy Kurji Biskupiej w Łodzi, wygłosił kazanie, w którym zwrócił się do rodziców, by zapisywali swe dzieci wyłącznie do S.M.P. Ostatnio, prowadzona przez księży kampanja przeciwko Związkowi Strzeleckiemu na terenie powiatu ostrołęckiego straciła nieco na swej ostrości, natomiast z całą siłą zwróciła się przeciwko Zjednoczeniu Związków Młodzieży Ludowej i Wiejskiej. Kolportuje się tam licznie wśród młodzieży broszurkę "Chodź do nas", która w popularny i dostępny sposób wykazuje korzyści z należenia do S.M.P.-

powiat Łomżyński.

Dnia 16 marca b.r. odbył się w Łomży powiatowy zjazd delegatów kół S.M.P. Poruszano sprawy organizacyjne /62/.

Na zebraniu członków koła S.M.P. we wsi Cedry, gminy Stawiski, po omówieniu spraw organizacyjnych, poruszono sprawę obchodu 3 Maja.-

powiat Ostrołęcki.

W dniu 2 marca b.r. na zebraniu S.M.P. we wsi Ołdaki, gminy Rzekuń, ksiądz Snarski apelował do młodzieży, by zapisywać się w szeregi S.M.P., jako organizacji czysto katolickiej i apolitycznej.-

powiat Ostrowski.

W Ostrowi-Mazowieckiej w dniach 10-13 marca b.r. dla delegatek i w dniach 14-15 marca b.r. dla delegatów S.M.P. odbyły się kursy instruktorskie. Na kurs żeński uczęszczało 8 członkiń, na męski zaś 7 członków. Wykładał na kursach instruktor okręgowy S.M.P. z Łomży, Stanulewicz, oraz ks. Janucik.-

k/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej

W Nurczyku, powiatu bielskiego, odbyło się w dniu 19 marca b.r. walne zebranie członków Związku Młodzieży Ludowej, na którym wybrano nowy zarząd.-

- Jan
43
H

1/ Sprawy gospodarczo-rolnicze.

Powiat Augustowski.

W Augustowie w dniu 25 marca b.r. odbyło się walne zebranie członków w Kółka Rolniczego. Postanowiono pracę kółka skierować na bardziej intensywnie tory i w tym celu wybrano nowy zarząd /120/.-

Powiat Ostrołęcki.

W dniu 12 marca b.r. w Ostrołęce odbyło się zebranie członków Kasy Stefczyka przy udziale delegata Związku Rewizyjnego z Warszawy. Na zebraniu tem wynikły tarcia pomiędzy członkami Kasy. Tarcia te powstały prawdopodobnie wskutek inspiracji ks. Sulińskiego, który chce opanować Kasę Stefczyka, by w ten sposób wywierać wpływ na ludność i zjednywać ją dla O.V.P.

W tymże dniu odbyło się w Myszynie zebranie członków spółdzielni "Jedność". Poruszoną sprawę ks. Rogalskiego, który, jako sekretarz, zobowiązał się prowadzić wszystkie księgi kasowe bezinteresownie, lecz później nie chciał tego czynić, żądając wynagrodzenia. Na zebraniu tem, gdy przyszło do wyborów zarządu spółdzielni, ks. kanonik Sawicki usiłował przeprowadzić swoich ludzi, a w tej liczbie i ks. Rogalskiego. Po ożywionej dyskusji, ks. Rogalski wybrany został tylko jako zastępca członka Rady Nadzorczej. Oznacza to porażkę także równo ks. Sawickiego jak i ks. Rogalskiego, którzy są działaczami Stronnictwa Narodowego.-

Powiat Suwalski.

Na ogólnem zebraniu w dniu 17 marca b.r. w Suwałkach członków Kasy Stefczyka, zarząd tej Kasy, wskutek wyrażonego mu votum nieufności, podał się do dymisji. Nowy zarząd na utworzyć wybrana Rada Nadzorcza /35/.-

Powiat Wołkowyski.

W dniu 6 marca b.r. odbyły się zebrania członków Kasy Stefczyka, oraz Spółdzielni Rolniczo-Handlowej. Na obu zebraniach zdawano sprawozdanie z dotychczasowej działalności

tych instytucyj /93 i 100/.

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Liczba osób razem.	Rozpię- tość od - do.	Dochód
Stowarzyszenie Rezerwi- stów i b. Wojskowych.	11	1	-	-	1288	18 - 300	88
Związek Strzelecki	9	11	-	1	1247	15 - 200	302.
Przysposobie Wojskowe	1	-	-	-	15	-	-
B. O. W.	2	-	-	-	130	40 - 90	-
Stow. Przyjaciół Zw. Strzeleckiego	2	-	-	-	200	50 - 150	-
Związek Inwalidów Woj. B.P.	1	-	-	-	80	-	-
Związek Obrony Kr. Zach.	-	-	-	1	240	-	-
Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejsk. i Lud.	1	1	k w este	-	70	30 - 40	117.
Związek Pracy Obyw. Kob.	3	-	-	-	90	25 - 40	-
Ochotnicza Straż Pożer- na	6	1	-	-	164	15 - 98	52
L.O.P.P.	9	-	-	3	501	6 - 300	-
Stowarzyszenie Młodz. Polskiej	8	6	-	-	1053	21 - 200	117

I. - zebrania,

II. - przedstawienia,

III. - zabawy,

IV. - odczyty.

44 76
WZRODA BIAŁOSTOCKI

R.PP.1484/33.T.

10 kwietnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.

za miesiąc marzec 1933 rok.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

w powiecie ostrołęckim coraz częściej dają się słyszeć narzekania ludności na zbyt wysokie wynagrodzenia, pobierane przez księży za posługi religijne, przy czem księża ci całkiem nie liczą się ze stanem materjalnym ludności. Ludność gmin Ostrołęka, Czarnia, Rzekun i Turośl kilkakrotnie już zwracała się do Starosty Powiatowego z zażaleniem w tej sprawie. Podobne bezwzględne stanowisko kleru powoduje rozgoryczenie wśród ludności.-

Przeniesiony decyzją Kurji Biskupiej ks. Rogalski z parafji w Czarni, powiatu ostrołęckiego, na inne stanowisko, używa wszelkich środków, by pozostać na dawnym miejscu. Jeden z parafjan w Czarni, Jan Ejzak, miał w tej sprawie na ks. Rogalskiego naisać anonim do nowowyznaczonego księdza na stanowisko proboszcza w Czarni, który ze swej strony przesłał ten anonim do Kurji Biskupiej w Łomży, odpis zaś anonimu ks. Rogalskiemu. W dniu 18 marca b.r. ks. Rogalski wezwał do siebie domniemanego autora anonimu, Ejzaka i miał go pobić. Ejzak, uciekając, zostawił na plebanii czepkę, którą następnie odniósł mu kościelny Górski. Związ z tem zajściem ks. Rogalski zawiesił w czynnościach organistę w Czarni, który jest szwagrem Ejzaka. Z tego powodu w niedzielę dnia 19 marca b.r. organy nie grały, co było szeroko komentowane wśród parafjan.-

b) Kościół Narodowy.

Dnia 26 marca b.r. we wsi Grucele, gminy Troszyn powiatu ostrołęckiego, przybyły z Malinowa ksiądz Kościoła Narodowego Jan Zawadzki, w zaadaptowanej kaplicy odprawił nabożeństwo. Na nabożeństwie było wiele osób, wraz z rodzinami, podejrzanych o działalność komunistyczną. W czasie nabożeństwa ks. Zawadzki polecił zebranym pomodlić się za Prezydenta Rzeczypospolitej oraz za Marszałka Piłsudskiego. Gdy wypłynęła sprawa ochrzczenia dziecka, to ks. Zawadzki wyjaśnił, że narazie uskutecznić tego nie może, lecz uprzednio musi porozumieć się w tej sprawie z Kurją Biskupią i Kościoła Narodowego. Następnie ks. Zawadzki zaproponował zebranym utworzenie w Grucelach oddziału Związku Strzeleckiego, na co zebrani wyrazili chęć natychmiastowego zapisania się na członków tej organizacji, lecz ks. Zawadzki uchylił się od zapisywania i miejsca chętnych i wyjaśnił, że ponownie przybędzie w najbliższej przyszłości do Grucel i wtedy załatwi sprawę organizacyjną.

Po odjeździe ks. Zawadzkiego z Grucel, komunizujący Leon Świącicki wyraził się do swych współpartyjników, że "ks. Zawadzki jest takim samym lichem, jakikolwiek inny ksiądz i, że tak samo staje on w obronie kapitalistów, a dąży do oszukania robotnika, aby go wykorzystać i oddać na żup kapitalistów." -

CZĘSTOKA BIAŁOSTOKI

nr 1484/33.T.

z dnia 10 kwietnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne nr 4.
za miesiąc marzec 1933 rok.VI. Mniejszości narodowe.

Życiu Mniejszości narodowej białoruskiej nie zaszły istotne zmiany w sytuacji, przedstawionej w poprzednim sprawozdaniu.-

Na uwagę zasługuje fakt wybrania w Białkowysku na zjeździe powiatowym w dniu 12 marca b.r. Okręgowego Zarządu Towarzystwa Białoruskiej, w skład którego weszła większość zdecydowanych, czynnych komunistów, co nie wróży lojalnego ustosunkowania się do państwowości polskiej.-

Umysły ludności żydowskiej całkiem nieustannie pochłonięte były rozgrywkami się obecnie wydarzeniami w Niemczech w związku z dojściem tam do władzy Hitlera.-

W szeregu miejscowości o większym lub mniejszym skupieniu ludności żydowskiej odbyły się wiece protestacyjne przeciwko prześladowaniu żydów w Niemczech, oraz zarządzono bojkot towarów niemieckich. Grodnie urządzono nawet "sąd" publiczny nad Hitlerem, przyczem w wyniku "rozprawy" skazano Hitlera na karę śmierci przez powieszenie. Ponadto uwagę ludności żydowskiej zaprzętała również sprawa gmin wyznaniowych żydowskich oraz wciąż zaostrzająca się walka między sjonistami a "Agudą" na terenie tych gmin, przyczem sjonisci imputowali nawet "Agudzie" winę niezatwierdzenia dotychczas Zarządu Gminy w Białymstoku przez władze nadzorcze.

a/ Z y d z i .Życie polityczne.

Białkowysku w dniu 4 marca b.r. założono żydowski klub "Wyśli Państwowej". Na zebraniu organizacyjnym przemawiał dr. Hirsberg z

Wielna, który oświecił cele i zadania nowopowstałej organizacji
zaznaczając, że będzie ona rozsadnikiem wśród ludności żydowskiej
idei państwowości polskiej oraz ideologii Marszałka Piłsudskiego
i współpracy z demokracją polską. Na temże zebraniu dokonano
wyborów zarządu koła /34/..

S j o n i ś c i .

W dniu 11 marca b.r. organizacja sjonistyczna w Ostrowi-Mazo-
wieckiej zorganizowała akademię ku czci kpt.Trumpeldora. Po prze-
mówieniu kilku osób, odśpiewano pieśń żałobną, a następnie hymn
żydowski "Hatykwa"..

B u n d .

Dnia 25 marca b.r. w Białymstoku staraniem Buncu odbyła się
akademia z racji 50-letniej rocznicy śmierci Karola Marksa /200/.

W Łomży w dniu 4 marca b.r. odbył się wiec, zwołany przez
miejscową organizację Buncu. Przemawiali: członek Buncu, Motek Po-
sesorski, oraz przedstawiciel PPS.OKW., Bronisław Zakęski. Tematem
przemówień było bezrobocie i walka z nim oraz sprawa obniżki ko-
mornego /120/..

Życie kulturalno-oświatowe.

powiat Białostocki. Dnia 5 marca b.r. w Białymstoku staraniem Stowarzyszenia
"Kultur-Liga" prelegenci Brotmacher i Wiernik wygłosili odczyt na
temat "Nowa powieść żydowska". /100/..

Dnia 27 marca b.r. w Białymstoku towarzystwo "Tarbuth" urzą-
dziło akademię ku uczczeniu 50-lecia pracy poetyckiej Chaima-Nochi-
ma Bielika /600/..

powiat Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej w dniu 4 marca b.r., staraniem to-
warzystwa "Tarbuth", przybyły z Warszawy Abram Insztein wygłosił od-
czyt na temat: "Język hebrajski w dobie obecnej" /100/..

78
dnia 25 marca b.r. w Grodnie odbyła się akademią z okazji 15-lecia istnienia towarzystwa sportowego "Makabi" w Grodnie /900/.-

Życie gospodarcze.

W okresie sprawozdawczym odbyło się kilka zebrań członków poszczególnych banków żydowskich, a mianowicie:

dnia 26 marca b.r. - Banku Udziałowo-spooldzielczego w Białymstoku celem zdania sprawozdania za rok 1932 i wybrania nowych władz banku;

w dniach 4 i 11 marca b.r. - Żydowskiego Banku Ludowego w Sokółce - celem wybrania nowego zarządu banku;

dnia 5 marca b.r. - Banku Spółdzielczego w Grajewie, celem zatwierdzenia sprawozdania z działalności banku za rok ubiegły oraz dokonania wyboru nowego zarządu.-

P R A S A .

Prasa żydowska białostocka, na wzór stołecznej, wiele miejsca poświęcała obecnym wypadkom w Niemczech, pozatem poruszała zagadnienia lokalne, z których zasługują na uwagę: sprawa Syndykatu Dziennikarzy Polskich w Białymstoku, kwestja zatwierdzenia Zarządu Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Białymstoku oraz wywiad z Wiceburmistrzem Białostockim.-

"Białystoker Frimorgen" w numerze 18 z dnia 10 marca b.r. w artykule, zatytułowanym "Dlaczego nie zatwierdza się" zastanawiał się nad pytaniem, dlaczego władze nadzorcze dotychczas nie zatwierdziły zarządu i rady gminy wyznaniowej żydowskiej w Białymstoku, mimo, że od czasu wyborów upłynęło już przeszło 4 tygodnie. W rozważaniach swych na ten temat pismo doszło do wniosku, że w tem wszystkim jest ręka "agudy", która wywiera w tym celu wpływ na władzach nadzorczych, by nie zatwierdzały zarządu gminy, składającego się w swej więk-

szości z sjonistów. Na zakończenie konkluduje pismo, że narodo-
wo-uświadomione społeczeństwo żydowskie w Białymstoku nie
zrezygnuje ze swych praw w kierunku swobodnego wybierania rad-
nych gminy według własnego sumienia.-

Wreszcie pismo to w numerze 26 z dnia 20 marca b.r., pi-
sząc o wywiędzie swego współpracownika z Panem Nicewojewodą
Białostockim, zauważyło między innemi, że Pan Nicewojewoda
podkreślił, iż niezrozumiałem jest dlaczego miejscowe starsze
społeczeństwo żydowskie wszędzie używa wciąż jeszcze języka
rosyjskiego, zamiast posługiwać się językiem macierzystym -
jargonem lub hebrajskim, czy też wreszcie państwowym, polskim.
Postępowanie takie społeczeństwa żydowskiego uważa Pan Nici-
wojewoda za nietaktowne.-

Pozatem prasa zagonowa białostocka szeroko komentowała
zajścia antyżydowskie w Grajewie i w Radziłowie.-

b/ B i a ł o r u s i n i .

Powiat Białostocki.

Dnia 12 marca b.r. w Białymstoku odbyło się zebranie
członków Koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej pod przewodni-
ctwem Józefa Grygorczuka. Złożono sprawozdanie kasowe z
przedstawienia, urządzonego w dniu 26 lutego b.r., oraz
postanowiono uruchomić bibliotekę i czytelnię przy kole
T.S.B., urządzić szereg odczytów o treści naukowej i z lite-
ratury białoruskiej, rozpocząć w niedalekiej przyszłości kurs
doksztakający dla analfabetów oraz interwenjować u władz w
sprawie otwarcia na początku roku szkolnego 1933/1934 państwo-
wych szkół białoruskich, podobnie jak to mają inne ⁿ miejscowości
narodowe. W tym celu zarząd koła ma złożyć petycję miarodaj-
nym czynnikom /17/.-

Dnia 11 marca b.r. we wsi Pieszczaniki, gminy Gródek
a następnie w dniu 12 marca we wsi Dzierniskowo, gminy Gródek

odbyły się zebrania członków kół T.S.B. przy udziale Filipa Kiziewicza, członka Okręgowego Zarządu T.S.B. Omawiano sprawy oświatowe.-

Na zebraniu członków kół T.S.B. w Bielewiczach, gminy Gródek, omawiano sprawę zebrania żyta do siewu dla sekretarza Okręgowego Zarządu T.S.B., Łukaszyka.-

wiat Wołkowyski.

Dnia 12 marca b.r. w Wołkowysku, w lokalu zamkniętym odbył się Okręgowy Zjazd członków T.S.B. z powiatu wołkowyskiego. Postanowiono zorganizować w Wołkowysku Zarząd Okręgowy T.S.B. i wybrano członków tego zarządu, w skład którego weszli: Mikołaj Bahacz - członek KPZB., Jan Panotczyk - członek KPZB., Jan Sztop - członek KPZB., karany 1-miesięcznym więzieniem za usiłowanie nielegalnego przekroczenia granicy do Rosji, Eugenjusz Zagórski i Aleksander Charuk - podejrzani o nawiązanie do KPZB., oraz Józef Zienczyk, czynny członek KPZB. Wybrany w takim komplecie zarząd nie daje najmniejszej gwarancji, że prace T.S.B. na terenie powiatu wołkowyskiego prowadzone będą w kierunku lojalności do państwowości polskiej, lecz wręcz przeciwnie należy przypuszczać, że Zarząd ten przyczyni się w dużej mierze do szerzenia wśród białorusinów akcji wywrotowej, a zwłaszcza tendencji separastycznych /83/

Na zebraniu w dniu 11 marca b.r. członków kół T.S.B. we wsi Horbacze, gminy Świsłocz, postanowiono, by członkowie kół pobierali lekcje języka białoruskiego od b.nauczyciela Stefana Zarzeckiego. Lekcje mają się odbywać w wynajętym na ten cel starym budynku, który obecnie doprowadzają do stanu używalności niemal wszyscy więśniacy, pracując bezinteresownie i kradnąc nawet na ten cel różne materiały budowlane.-

c/ Litwini.

Powiat Grodzieński.

W dniu 12 marca b.r. wsi Łarzele, gminy Marcinka odbyło się zebranie członków lokalnego oddziału Towarzystwa Ow. Kazimierza. Omawiano sprawy organizacyjne oraz wybrano nowy zarząd.-

W okresie od dnia 6 do dnia 16 marca b.r. teren gminy Marcinka objeżdżał członek litewski z Wilna, Jan Butrym, który po wsiach, gdzie istnieją oddziały Towarzystwa Ow. Kazimierza, urządzał odczyty popularno-naukowe, ilustrowane przez zrzeczenia.-

W związku z ostatnimi wydarzeniami na terenie między-narodowym rozsielano się wśród ludności litewskiej na terenie powiatu grodzieńskiego pogłoski, że wkrótce wybuchnie wojna z Niemcami i wówczas zamiast być przez Litwinów teren przyłączony będzie do Litwy. Wykorzystują te pogłoski członkowie Towarzystwa Ow. Kazimierza i wszczynają silniejszą akcję antypolską, nawołując ludność do zapisywania się do ich szeregów.-

Powiat Suwalski.

W dniu 4 marca b.r. w Seimach odbyła się uroczysta akademijska ku czci Ow. Kazimierza, na którą przybyło wielu oddziałów Towarzystwa Ow. Kazimierza. Referat o życiu i pracach Ow. Kazimierza wygłosił miejscowy członek, ks. Stasiewicz, zaś Michał Idor - o zasługach tego świętego dla Litwy. Wreszcie Józef Jakimowicz nawoływał młodzież, by wstrzymać się od używania alkoholu i popierać Towarzystwo Ow. Kazimierza /200/.-

Oddział Towarzystwa Ow. Kazimierza wsi Łozdziele na zebraniu w dniu 19 marca b.r. postanowił znieść w maju w tej wsi orszaki i brzyki pamiątkowe /100/.-

d/ Ukraincy

Ukraińcy, zrzeszeni w Centralnym Komitecie Ukraińskim w Polsce, w oddziałach w Augustowie i we wsi Płociczno, powiatu suwalskiego, urządzili w dniu 12 marca b.r. akademje ku czci poety ukraińskiego, Tarasa Szewczenki. Na akademjach tych wygłoszono referaty o życiu i dziełach poety.-

Nazwa organizacji	I	II	III	IV.	Ilość osób razem	Rozpiętość od - do	Dochód
Sjoniści ogólni	1	-	2	7	1230	60 - 400	90
Boalej-Sjon Prawica	1	-	-	5	190	40 - 50	-
Bund	1	-	-	3	510	90 - 200	-
Mizrachi	-	-	1	-	-	-	-
Farbuth	1	3	2	1	1070	100-600	65
Kultur-Liga	-	-	-	3	185	40- 100	-
Makabi	-	2	-	-	90	30 - 60	-
Hechaluc-Pioner	1	1	-	-	100	40 - 60	-
Brith-Trumpeldor	-	1	1	1	60	15 - 30	-
Gemilus Chesed	4	-	1	kwesta	183	25 - 60	-
Linus Chacedek	2	1	3	kwesta	320	70 - 200	40
Towarzystwo Szkoły Białoruskiej	6	2	-	-	217	17 - 120	-
Litewskie T-wo Sw. Kazimierza	3	-	-	-	200	15 - 150	-

I. - zebrania,

II.- przedstawienia,

III. - zabawy,

IV. - odczyty.

WOJEWÓDZA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.1905(331).

- : T A J N K : -

Białystok. dnia 14 V. 1933r.

B. PIENIE

Sytuacyjne sprawozdanie
miesięczne Nr.5 za mie-
siąc kwiecień 1933 roku.-

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w Warszawie

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesię-
czne Nr.5 z zakresu spraw społeczno-politycznych i na-
rodowościowych za miesiąc kwiecień 1933 roku.-

Za Wojewodę

(St.Modliński)

Naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa
Publicznego.

Otrzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu n(Bugiem),
" " w Warszawie,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Tarnopolu,
" " w Łodzi.

Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " " w Białymstoku,
" " " " w Łomży,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Suwałkach,

Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.IX. w Brześciu n(Bugiem),
Samodzielny Referat Informacyjny DOK. I. w Warszawie,
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,

Wszyscy Panowie Starostowie Powiatów Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

Przyjęciu do wiadomości

Lucjan, dn. 21 V 1933 r.

I. Sytuacja ogólna.

Jednym z najważniejszych momentów okresu sprawozdawczego, który wniósł poważne zmiany do zobrazowanego w poprzednim sprawozdaniu układu stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa a zwłaszcza jego powiatów, należących do djenezji komżyńskiej/strefa działania Stronnictwa Narodowego/, było zawieszenie działalności i równoczesne rozwiązanie wszystkich jednostek organizacyjnych Obozu Wielkiej Polski. Fakt ten został potraktowany przez społeczeństwo jako bezpośrednia i natychmiastowa reakcja na wydarzenia w dniach 18 - 23 marca b.r. w powiatach komżyńskim i szczuczyńskim, a równocześnie jako stwierdzenie przez władzę administracji ogólnej, że nie będą one tolerowały w przyszłości takiej działalności organizacyj legalnych, któraby zagrażała bezpieczeństwu publicznemu i interesom Państwa. Od chwili rozwiązania Obozu Wielkiej Polski nie upłynęło jeszcze tyle czasu, by władze administracji ogólnej mogły się zorientować o zamierzeniach b.kierowników tej organizacji i Stronnictwa Narodowego w odniesieniu do dołów b.OWP., niemniej jednakże są one już w posiadaniu pewnej sumy przesłanek, które pozwalają dopatrywać, że ze strony nazwanych czynników czynione są wszelkie wysiłki w kierunku utrzymania tych dołów w ramach organizacyjnych Stronnictwa Narodowego. O ile sądzić można, w Stronnictwie Narodowym ścierają się różne poglądy w kwestji organizacyjnego ujęcia b.członków Obozu Wielkiej Polski, wobec czego kwestja ta jest naogół dowolnie rozwiązywana w terenie przez lokalne organizacje Stronnictwa Narodowego. Jedną z tych organizacji tworzą z pośród b.członków O.W.P. sekcje

młodych Stronnictwa Narodowego, inne przekształcają b. placówki ONP. na koła Stronnictwa Narodowego, niektóre zaś oczekują na dyrektywy z Warszawy. Utrzymuje się przekonanie, że władze naczelne Stronnictwa Narodowego powołają do życia nową przybudówkę polityczną tegoż Stronnictwa dla kontynuowania działalności rozwiązanego O.W.P. Faktem stwierdzonym jest, że znaczna część b. członków O.W.P. zerwała całkowicie z tą organizacją i nawet Stronnictwem Narodowym, ale podkreślić trzeba także, że poważny ich odsetek orientuje się nadal na b. Obóz Wielkiej Polski. Przyczynia się do tego w dużym stopniu propaganda Stronnictwa Narodowego, które podkreśla niemal na każdym miejscu, że decyzja władz co do rozwiązania Obozu Wielkiej Polski pozostała tylko decyzją na papierze, w rzeczywistości bowiem Obóz Wielkiej Polski istnieje i rozwija się organizacyjnie. W każdym bądź razie rozwiązanie Obozu Wielkiej Polski wpłynęło niezmiernie uspakajająco na umysły ludności, a przede wszystkim przekreśliło wytworzone przez tę organizację zadrażnienie stosunków pomiędzy ludnością polską i żydowską. Po rozwiązaniu Obozu Wielkiej Polski straciła w dużej mierze na ostrości działalność Stronnictwa Narodowego. W której dominowało nastawienie na rozbudowę Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, ośrodków parafjalnych Stronnictwa, budzenie wśród społeczeństwa zainteresowania przyszłymi wyborami do przedstawicielstw samorządowych i propagandę przeciwrządową. Pod koniec miesiąca posłowie i działacze Stronnictwa Narodowego wyjaśniali jego stanowisko w odniesieniu do wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, podkreślając, że Stronnictwo Narodowe nie może liczyć na wybór jego kandydata, niechce zaś oddać swych głosów na kandydata bloku prorządowego, gdyż w ten sposób dokonałoby aktu zalegalizowania stanu rzeczy w Polsce, istniejącego od roku 1926. Nie-nastąpiła władzom administracji ogólnej specjalnych uwag i spostrzeżeń działalności Chrześcijańskiej Demokracji, która żywszą była jedynie w powiatach grodzieńskim i białostockim. - Zauważyć należy jedynie, że

w Białymstoku i powiecie białostockim, będących terenem dywersji Stronnictwa Narodowego względem Chrześcijańskiej Demokracji, działacze tej ostatniej poczynili szereg kroków, obliczonych na niewpuszczenie na ten teren Stronnictwa Narodowego, które zresztą po rozwiązaniu O.W.P. i zawieszeniu działalności "Białostockich Nowin Codziennych", dywersję tę przerwało. W kwietniu oba omawiane Stronnictwa zmieniły dość radykalnie swój stosunek do Stronnictwa Ludowego, o ile bowiem dotąd tolerowały jego działalność nierzadko jako sprzymierzeńca w walce opozycyjnej z Rządem, to obecnie, widząc, że sprzymierzeniec ten zagraża ich interesom politycznym, wszczęły przeciwko niemu kampanję, wykorzystując zwłaszcza duchowicństwo katolickie. Z tej też racji działalność Stronnictwa Ludowego w wielu miejscowościach osłabła. Ważniejszymi jej momentami były rozszerzanie sieci kół lokalnych Stronnictwa i przygotowywanie ich do udziału w kongresie, mającym się odbyć w Warszawie pod koniec maja.

Polska Partja Socjalistyczna ograniczała się w swych poczynaniach do poczynania na gruncie pracowniczych związków zawodowych, zwłaszcza w powiatach grodzieńskim i bielskim oraz w m. Białymstoku i czyniła przygotowania do obchodu pierwszomajowego. W działalności jej dostrzegany był pewnego rodzaju fakt kokietowania elementów komunizujących, co tłumaczyć należy z jednej strony wzrostem wpływów tych elementów w ogniwach organizacyjnych partji, z drugiej zaś taktyką pewnego rodzaju nieodżegnywania się od koncepcji tworzenia jednolitego frontu robotniczego. Świadczą o tem fakty, że posłowie i działacze PPS. niemal na wszystkich wiecach i zebraniach wskazywali na zdobycze socjalne proletariatu w Rosji Sowieckiej i potępiali wszelkie przygotowania do napadu na ZSRR. ze strony państw kapitalistycznych.-

W życiu społecznym dominowała akcja pryncypalnych organizacyj społecznych, zmierzająca do konsolidowania społeczeństwa w płaszczyźnie współpracy z Rządem na polu społecznym i gospodarczym. Spotykała

się ona oczywiście z przeciwdziałaniem stronnictw opozycyjnych.

W życiu mniejszości narodowych na czoło wydarzeń wysuwała się reakcja ludności żydowskiej na prześladowania żydów w Niemczech. Reakcja ta przyjmowała najczęściej formy bojkotu ekonomicznego Niemiec, bojkot ten jednakże miał ~~przeważnie~~ charakter manifestacji narodowościowej. Podkreślało to nawet prasa żydowska, która wskazywała, że podjęta przez żydów polskich akcja przeciwko Niemcom hitlerowskim powinna odegrać ważną rolę w kształtowaniu się stosunku żydostwa polskiego do Państwa. Stano się to jednak, według jej podkreśleń, tylko wtedy, jeżeli żydzi w traktowanej akcji nie będą się ograniczali jedynie do stanowiska żydowskiego i nie będą występowali tylko jako żydzi, ale zaczęli podkreślać i manifestować wobec całego świata, że działają również jako obywatele polscy, jako integralna część Polski, której Niemcy hitlerowskie najbardziej zagrażają. - Wspomniana prasa akcentowała dalej, że chodzi nie tylko o samą manifestację, ale i o czyn, którym winno być nadanie akcji bojkotowej charakteru ogólnopolskiego, branie przez żydów czynnego udziału w pracach Związku Obrony Kresów Zachodnich, L.O.P.P. i in. przyczynianie się do rozszerzania pracy społecznej na obronę Państwa, propagowanie tej obrony wśród żydów polskich poza granicą kraju i t.p., a przede wszystkim zaoferowaniu współpracy z Rządem.

Zasługującą na podkreślenie sprawą ludności białoruskiej była odmowa Starosty Powiatowego w Wołkowysku na rozpoczęcie działalności przez wybrany w marcu b.r. zarząd okręgowy T.S.B. na powiat wołkowyski, którego skład nie dawał gwarancji, że działalność ta będzie utrzymana w ramach statutowych. -

Sytuacja gospodarcza w Województwie nie uległa poprawie, niemniej jednakże na niektórych odcinkach życia gospodarczego ludności dostrzegane były symptomy odprężenia. W znacznym stopniu na sytuacji tej zasiały przedłużający się strajk robotników przemysłu włókienniczego w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym.

II. Przegląd prasowy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

Zarzucił drukarni djecezjalnej w Łomży, że drukowała czasopismo "Młodzi", będące organem O.W.P. i propagujące hasło bicia i niszczenia Żydów, sprzeczne z głoszonym przez Kościół hasłem miłości bliźniego. Zdaniem pisma, drukarnia djecezjalna, drukując pismo "Młodzi", przyczyniła się w dużym stopniu do szerzenia nienawiści społeczeństwa polskiego do Żydów, nie-uświadomiony bowiem czytelnik pisma "Młodzi", widząc na niem signum drukarni djecezjalnej, uważał się za rozgrzeszonego i wprowadzał w czyn hasło "bić Żydów", co musiało doprowadzić i doprowadziło do tragicznych wydarzeń w Radziłowie.-

Pismo z zadowoleniem przyjęło fakt rozwiązania O.W.P. twierdząc, że godził on w interesy Państwa zagrażał bezpieczeństwu, podważał w społeczeństwie poczucie zagwarantowanej Konstytucją równości i wolności i chciał Polskę cofnąć do tego poziomu, na którym Hitler chce ustabilizować stosunki w Niemczech, to jest do poziomu nie-tolerancji i nienawiści narodowej. Zaatakowało tygodnik "Życie i Praca", jako pismo katolickie, które nie wspomniało ani słowem o uroczystych obchodach Imienin Marszałka Piłsudskiego, a natomiast wychwalało Hitlera zato że ynie, że wysłał on delegację do Watykanu w osobach dwóch pruskich ministrów. Postępek ten pismo porównywało z perfidją dawnych krzyżaków, którzy nosili obok zbrojeckiego noża

i stryczków - różaniec święty i dodawało z ironią, że po "mieczyku" OWP przyszedł teraz kolej na uzyskanie przez "Życie i Praca" z "Mastyki hitlerowskiej".

W artykule "Wiatr od Niemców" pismo podkreślało, że tym żydom, którzy mściwie w myśl nacjonalistycznej zasady "oko za oko, ząb za ząb" chcieliby w Polsce czynić samosąd wobec obywateli z mniejszości narodowych, należy przypomnieć, że oni są również mniejszością i, że raczej należałoby, ażeby obywatele polscy wyznania mojżeszowego zamianifestowali godnie przeciw Hitlerowi przez wyrzeczenie się żargonu jako zepsute, niemczyzny. Wreszcie pismo zastanawiało się nad zagadnieniem obchodu święta 3 Maja i dochodziło do wniosku, że Konstytucja 3 Maja, jakkolwiek ujmowała zwnioskie cele, niemniej jednakże nie może być dzisiaj przewodnikiem dla Polski Odrodzonej i stanowi raczej cenny zabytek przeszłości, a przeto nie będzie dziwnem, jeśli nowa Konstytucja, która ujmie w formę ostateczną rezultaty naszego budownictwa wewnętrznego, pominie artykuł Konstytucji marcowej, ustanawiając święto narodowe w dniu 3 Maja.

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie"

Pismo alarmowało, że wykania się niebezpieczeństwo całkowitej ruiny gospodarki narodowej i podkreślało, że nie należy przeciągać struny cierpliwości ludzkiej, a trzeba rzetelnie zająć się naprawą życia gospodarczego w Polsce, bo czas już po temu ostatni. Występowało nadal przeciwko ~~PRK~~ Związkowi Prac cy Obywatelskiej Kobiet, wykorzystując w tym celu komunikaty Katolickiej Agencji Prasowej i przeciwko zepsuciu moralnemu szerzonemu przez czynniki państwowe w dziedzinie sportu i wychowania fizycznego. Na marginesie sprawy obchodu święta 3 Maja

stwierdziło, że przeżycie kryzysu w kraju nastąpi tylko wtedy, gdy społeczeństwo umoralni się i zbliży do Boga.

Konstatując fakt wysłania przez Hitlera do Watykanu swych dwóch ministrów oraz wyjazd króla belgijskiego do Jerozolimy w celu odwiedzenia grobu Chrystusa, zapytywało z pręsem, czy i kiedy zdobędzie się na podobny czyn Polska. Traktując o Zgromadzeniu Narodowym dnia 8 maja, podkreślało, obojętny jest z jakiej partji, lub dzielnicy wyjdzie przy Prezydent Rzeczypospolitej, byleby był tym mężem opatrzośnym, który wezwie naród do zgody, jedności i przestrzegania w życiu państwowem zasad katolickich.

Białostockie Nowiny Codzienne.

W związku z trwającym strajkiem robotników przemysłu włókienniczego w Białymstoku pomawiało władze administracji ogólnej o bezsilność wobec przemysłowców, zapoznawanie interesów robotnika i brak stanowczej decyzji w kierunku zmuszenia przemysłowców do zlikwidowania strajku na warunkach korzystnych dla robotnika. Traktując o reakcji ludności żydowskiej przeciw prześladowaniu żydów w Niemczech, wskazywało, że akcja bojkotu ekonomicznego Niemiec hitlerowskich jest w pewnych wypadkach akcją pozytywną w zrozumieniu państwowym, ale najczęściej społeczeństwo żydowskie pojmuje ją jako wojnę wypowiedzianą Hitlerowi za jego politykę wewnętrzną, a Niemcom, jako takim, które żydzi w ciągu 15 lat ostatnich stale przeciwko Polsce popierali. Pismo dodawało, że dla żydów niebezpieczeństwo niemieckie skończy się razem z Hitlerem, polacy zaś winni prowadzić akcję bojkotową nie przeciwko Hitlerowi, lecz przeciwko rewizjonizmowi niemieckiemu bez względu na to, czy jego przedstawiciele prześladują żydów, czy też

W artykule "Posłuszeństwo wobec władzy" nawiązując do słów pisma świętego że "Wszelka władza pochodzi od Boga" i przytaczając interpretację tych słów według wywodów św. Tomasza podnosiło, że jeżeli ktoś doszedł do władzy przez gwałt, w takim razie poddani nie mają obowiązku posłuszeństwa wobec niego, a przeciwnie mają prawo obalić go, jeżeli posiadają do tego siłę.

"Nowe Życie"

Podnosiło wielkie znaczenie dla Polski Konstytucji 3 Maja, która zdecydowała o odrodzeniu narodu i zaznaczało, że obecna Konstytucja wzorowana jest na Konstytucji Majowej, której wiele zasad wcieliła w życie, rozwijające się pomyślnie i zahamowane dopiero wypadkami majowymi 1926 roku.

"Jednoczenie katolickie":

Podnosiło głównie konieczność oparcia życia jednostek i państwa na zasadach ściśle chrześcijańskich.

Wojewoda Białostocki

Nr. BP.1905/33.T.

Białystok, dnia 10 maja 1933r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.
za miesiąc kwiecień 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Okres sprawozdawczy zaznaczył się ożywioną działalnością BBWzR w kierunku zwoływania wieców sprawozdawczych oraz zebrani członków kół i sympatyków. Mianowicie w kwietniu urządzono czterenaście zgromadzeń publicznych, w tem w powiecie augustowskim siedem. Zgromadzenia te stanowią reakcję przeciwko działalności Stronnictwa Ludowego zarówno w odniesieniu do powiatu augustowskiego jakoteż innych, na których terenie Stronnictwo to chce się wzmocnić organizacyjnie.-

Zgromadzenia publiczne.

Pow. augustowski.

W kwietniu b.r. posek Michał Łazarski zwołał wiece sprawozdawcze w następujących miejscowościach: w Bargkowie, Sopoćkini, Sztabinie, Raczkach, Szozebro-Olszance, Jaminach i w Netcie. W przemówieniach swych na tych wiecach posek Łazarski omawiał prace Sejmu, obecną sytuację polityczną, oraz zagadnienia gospodarcze, tudzież nawoływał do zgodnego współżycia ludności polskiej z żydowską. Wiece te obudziły znaczne zainteresowanie wśród zebranych, głównie rolników omawianemi sprawami gospodarczemi. /200- 400/.

Powiat białostocki.

W Białymstoku w dniu 9 kwietnia r.b. poskowie Jan Wróblewski i Skawomir Dabulewicz wygłosili referaty na temat: "Praca obecnej sesji sejmowej w Polsce" /200/.

Pow. komżynski.

Dnia 2 kwietnia r.b. w Szumowie na zorganizowanym przez

Sekretarjat Rady Powiatowej BBWR w Łomży wiecu, przemawiał Witold Raganowicz, podnosząc znaczenie dla wsi nowej ustawy samorządowej oraz poczynania Rządu w kierunku zwalczania kryzysu gospodarczego /200/.

Drugi wiec sprawozdawczy odbył się w Łomży w dniu 23 kwietnia r.b. Przemawiali - senator Wielowiejski i poseł Godlewski. Obaj oni oświetlali pracę ciąż ustawodawczych i ostatnie zarządzenia Rządu. /1000/.

ow. ostrołęcki. W Ostrołęce w dniu 30 kwietnia r.b. zwołał wiec sprawozdawczy senator Julian-Tincenty Poczetowski, który omawiał sprawę stosunku obywatela do Rządu i jego poczynañ oraz wynikające stąd obowiązki obywateli. Przemówienie senatora wywarło nader dodatnie wrażenie na słuchaczach, którzy wyrażali jedynie ubolewanie, że przedstawiciele BBWR tak rzadko pokazują się w Ostrołęce. /350/.

ow. sokólski. Dnia 2 kwietnia r.b. w Sokółce odbyło się zebranie Rady Powiatowej BBWR celem omówienia spraw organizacyjnych, a następnie, bezpośrednio po zebraniu Rady, urzędowo wiec sprawozdawczy na którym przemawiali posłowie Józef Sanojca, Włodzimierz Browowski i Jan Walewski. Sanojca w przemówieniu swem zwrócił uwagę na grożące Polsce z Zachodu niebezpieczeństwo oraz w przystępnych słowach przedstawił zebranym obecny stan gospodarczy Państwa i wypuklił poczynania Rządu w kierunku przezwyciężania kryzysu gospodarczego. Poseł Browowski poruszył działalność nowoorganizowanych Izb Rolniczych i Urzędów Rozjemczych, poseł Walewski zaś nawoływał do otrząśnięcia się z apatji i zaprzestania ciągłego narzekania na obecne stosunki, ponieważ w istocie nie jest tak bardzo źle, jak się dla wielu wydaje oraz zapowiedział rozpoczęcie robót publicznych na większą skalę w województwie białostockim /300/.

Pow. suwalski.

W Suwałkach dnia 23 kwietnia r.b. poprzędnem posiedzeniu Rady Powiatowej BBWZR, na którym omawiano sprawy organizacyjne, odbył się wiec sprawozdawczy poska Sławomira Dabulewicza, który w przemówieniu swem zanalizował ostatnio wydane ustawy, dotyczące rolnictwa, przemysłu oraz zagadnień socjalnych. /600/.

Pow. wołkowyski.

Dnia 23 kwietnia b.r. w Wołkowysku odbył się wiec sprawozdawczy, na którym przemawiali poskowie Jan Walewski, Włodzisław Bzowski oraz Senator Walery Roman. Poruszali oni wzrastające niebezpieczeństwo ze strony Niemiec, ustawy samorządowe i inne, dotyczące rolnictwa, oraz napiętnowali działalność opozycyjnych. /400/.

Zebrań zamkniętych.

Pow. białostocki.

W dniu 9 kwietnia r.b. odbyły się zebrań w różnych godzinach członków i sympatyków BBWZR w Krypcie i w Dobryńcu Dużym. Na obu tych zebrań posk Jaroszewicz omawiał sytuację gospodarczą oraz zapoznał zebranych z ustawą samorządową. /100/.

Pow. bielski.

Dnia 2 kwietnia b.r. w Hajnówce odbyło się zebranie członków lokalnego koła BBWZR. Po omówieniu spraw organizacyjnych i panujących w Hajnówce stosunków lokalnych dotychczasowy Zarząd koła zgłosił rezygnację ze swego stanowiska, wskutek czego zebrani powołali nowy zarząd w składzie 7 osób. /69/.

Podobne zebranie Komitetu Gminnego BBWZR, zwołane z okazji do omówienia spraw organizacyjnych odbyło się w 10 kwietnia r.b. w Orli. /30/.

Pow. komżyński.

Dnia 9 kwietnia r.b. odbyły się zebrań członków Komitetów Gminnych BBWZR w Kożakach i w Stawiskach. Przemawiali członkowie Rady Powiatowej BBWZR na temat ustawy samorządowej, oraz ostatnich wystąpień antyżydowskich w Niemczech. Przebieg zebrań

w Kołakach był spokojny, natomiast w Stawiskach usiłowali wnieść zamieszanie w obrady sympatycy PPS-CKW, którzy zebrali się w tym dniu celem wysłuchania referatu sekretarza Związków Zawodowych w Łomży, Bronisława Załęskiego. Zebranie to robotników z pod znaku PPS było we właściwym czasie w Starostwie zgłoszone, lecz posterunek PP w Stawiskach zawiadomienie Starostwa o mającym być zebraniu otrzymał dopiero w dniu 10 kwietnia r.b., zatem zebranie z tej racji w oznaczonym terminie nie odbyło się, a stąd i pewne rozgoryczenie robotników, które w miernym stopniu wyłączało się na zebraniu Komitetu BBWzR. /65-130/.

Pow. wołkowyski. Na zebraniu członków BBWzR w Wołkowysku w dniu 28 kwietnia b.r. wybrano zarząd lokalnego Komitetu Miejskiego BBWzR, w skład którego weszło 10 osób.

P o w i a t	Zebrania			Ilość nowych komórek
	Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość	
Augustowski	7	2000	200 - 400	-
Białostocki	4	760	60 - 200	-
Łomżyński	4	1395	65 - 1000	-
Ostrołęcki	1	350	-	-
Sokółki	1	300	-	-
Suwalski	1	600	-	-
Wołkowyski	2	440	40 - 400	-
R a z e m	20	5845	40 - 1000	-

b/ Polska Partja Socjalistyczna dawna Frakcja Rewolucyjna.

Pow. szc. zuczyn-
ski.

Dnia 9 kwietnia b.r. odbyło się w Grajewie otwarcie świetlicy PPS d. Frakcji Rewolucyjnej. Przy tej okazji delegat Centrali tej partji, Dymek, wygłosił obszerny referat na temat obecnej sytuacji politycznej i ekonomicznej w świecie. /250/.

c/ Stronnictwo Narodowe.

Stronnictwo Narodowe w dalszym ciągu prowadziło ożywioną akcję w dwóch kierunkach: z jednej strony przez urządzenie szeregu wieców publicznych oraz zebrań swych członków i sympatyków czyniło dywersję przeciwko Stronnictwu Ludowemu i jego poczynaniom, z drugiej zaś strony wiele uwagi poświęciło na skupienie b. członków rozwiązanego Obozu Wielkiej Polki w swych szeregach. Treść przemówień posłów na zgromadzeniach publicznych i na zebraniach członków oraz miejscowości, gdzie odbyły się te zebrania, wyraźnie wskazują, że akcja Stronnictwa Narodowego, poza konsekwentnem i stałem zwalczaniem Rządu wymierzona jest również w pierwszą linię przeciwko Stronnictwu Ludowemu. Zgóry uplanowana i dokładnie przemyślana akcja ta odnosi pewne sukcesy w odniesieniu do działalności Stronnictwa Ludowego.

Zgromadzenia publiczne.

Pow. Białostocki.

Dnia 2 kwietnia r.b. we wsi Juchnowiec-Kościelny odbył się wiec sprawozdawczy posła Rutki, który w wygłoszonem na tym wiecu przemówieniu poddał krytyce ostatnio uchwalone przez Sejm ustawy oraz budżet, tudzież nawoływał do bojkotu żydów, lecz nie drogą gwałtu, ale na drodze ekonomicznej. /300/.

Pow. ostrołęcki.

W Ostrołęce w dniu 23 kwietnia r.b. odbył się wiec sprawozdawczy, zwołany przez posłów Witolda Staniszkisa, Jana Choromańskiego i prof. Bohdana Winiarskiego. Poseł Staniszkis

w przemówieniu swem omawiał głównie sprawy gospodarcze, krytykując niezaradność i brak inicjatywy ze strony Rządu w zwalczaniu obecnego kryzysu oraz rozrzutność grosza publicznego na zbyteczne inwestycje, podczas gdy w dziedzinach, gdzie istotnie niezbędna jest wydatna pomoc finansowa Rządu, istnieje nadal kompletne zaniedbanie. Następnie wyraził przekonanie, że pod obecnymi rządami nie należy liczyć na poprawę sytuacji gospodarczej w kraju. Poseł Winiarski przemówienie swe poświęcił zagadnieniu żydowskiemu, wywodząc, że Stronnictwo Narodowe zwalcza żydów przede wszystkim z tego powodu, że żydzi są elementem destrukcyjnym w Państwie, czego najlepszym dowodem ma być to, że komuniści bodaj wyłącznie rekrutują się z pośród żydów. Dodał, że Rząd nigdy nie występował w obronie Polaków gnębionych przez Niemców, lecz nawet przeciwnie - paktował z Niemcami, lecz gdy obecnie rządy Hitlera poczęły prześladować żydów, to dzisiaj urządzone są demonstracje protestacyjne przeciwko Niemcom, a w obronie żydów. W końcu prof. Winiarski poddał krytyce ustawę o szkołach akademickich. Poseł Choromański apelował do zebranych, by przystępowali na członków powstać mającej spółdzielni rolniczej w Ostrołęce i tym sposobem uniezależniali się od handlu żydowskiego. Po przemówieniach, które naogół utrzymały w tonie powściągliwym, uchwalono rezolucję, wyrażającą uznanie i podziękowanie Stronnictwu Narodowemu za pracę oraz domagającą się obniżenia cen produktów przemysłu skartelizowanego i zalecającą kupowanie towarów u polaków./200/.

Powiat Wysoko-
mazowiecki.

Dnia 30 kwietnia r.b. w Sokołach odbył się wiec sprawozdawczy przy udziale posłów Zygmunta Berezowskiego i Józefa Milika. Berezowski mówił o obecnym przesileniu gospodarczym, zarzucając Rządowi brak umiejętności w rządzeniu

trwonienie pieniędzy, tudzież wchodzenie w konszachty z Niemcami w dziedzinie gospodarczej, co wyszło jedynie na szkodę Polaków. Poseł Milik poddał krytyce nieumiejętność Rządu w dysponowaniu groszem publicznym i faworytowanie tych, którzy "dobrze śpiewali: Pierwszą Brygadę". Zaznaczył, że pomimo rozwiązania O.W.P. wyko- ni się nowa organizacja, skupiająca narodowców, którzy nadal bę- dą prowadzić walkę z Rządem. Po omówieniu ustawy o szkołach akademickich i po krytyce polityki kartelowej Rządu poseł nad- mienił, że Polska w niedalekiej już przyszłości będzie albo narodowa albo komunistyczna. Przemówienie swe Milik zakończył krytyką działalności Stronnictwa Ludowego oraz wyrażeniem na- dziei, że z czasem dojdzie do władzy Stronnictwo Narodowe /700/.

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. W Choroszczy w dniu 23 kwietnia b.r. odbyło się zebranie członków koła Stronnictwa Narodowego przy udziale senatora Mi- chała Sicińskiego, który w przemówieniu swem poruszał głównie sprawy gospodarcze, oświatlając je ze stanowiska Stronnictwa Narodowego i zarzucając Rządowi rozrzutną gospodarkę w latach poprzednich, przy ówczesnej dobrej konjunkturze gospodarczej, co doprowadziło wreszcie do obecnego ciężkiego przesilenia go- spodarczego. Następnie wspominał o rzekomych nadużyciach przy ostatnich wyborach do Sejmu, skutkiem czego Stronnictwo Narodo- we, znalazłszy się w Sejmie w mniejszości nie może wpływać na bieg życia państwowego. Na zakończenie podniósł, że ze stro- ny Sowietów nie grozi nam obecnie żadne niebezpieczeństwo, nato- miast groźne chmury nadciągają z Zachodu, wobec czegoⁱ naród musi być przygotowany na ewentualną obronę Kresów Zachodnich/40/

Powiat Łomżyński. W dniu 1 kwietnia b.r. przybył do Łomży Jerzy Kurejusz / junior/ a w dniu 2 kwietnia poseł Witold Staniszkis. Obaj przy-

byli brali udział w zebraniu organizacyjnym komitetu pomocy aresztowanym za wypadki w Radziłowie. Poza tem Kurcjuś krytykował bezczynność b. OWP. na terenie Łomży i okolicy w bojkotowaniu żydów i położył nacisk na ściślejsze zorganizowanie się b. członków OWP. w ramach Stronnictwa Narodowego i posiadanie legitymacyj członkowskich tego Stronnictwa. Podniesiono również konieczność posiadania przez Stronnictwo Narodowe własnego lokalu w Łomży.

Dnia zaś 23 kwietnia b.r. odbyło się w Łomży zebranie organizacyjne młodych Stronnictwa Narodowego rekrutujących się z członków b. OWP. Przemawiała posłanka Ewelina Pepłowska, która poddała ostrej krytyce ustawę o szkołach akademickich, wspomniała o ustawie samorządowej i przy tej okazji wezwała zebranych do organizowania się celem zapełnienia kadr pracowników samorządowych zwolennikami Stronnictwa Narodowego. Wreszcie zarzucała BBWR, że obecnie zmienia swą taktykę wobec Niemiec występując w obronę żydów, co doprowadzić może w niedalekiej przyszłości do wojny. Po zebraniu Pepłowska rozwadała ulotkę pt "Cudze ręce dobre, ale..." /odbitka z czasopisma "Zorza" /40/ -

powiat Ostrowski.

Dnia 9 kwietnia b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej odbyło się zebranie członków Stronnictwa Narodowego przy udziale posła Zygmunta Berezowskiego, który w przemówieniu swem poruszył sprawę bojkotu żydów w Niemczech, napływ żydów do Polski i grożące stąd współzawodnictwo handlowi polskiemu. Następnie poddał krytyce nierówność budżetu Państwa oraz nawoływał do organizowania się pod sztandarami Stronnictwa Narodowego /100/ /Specjalne sprawozdanie z tego zebrania przedłożono Ministerstwu dnia 13 kwietnia b.r. za Br BP. 1454/32.P./ -

powiat Ostrołęcki

Z końcem kwietnia b.r. Stronnictwo Narodowe zorganizowało w Ostrołęce Zarząd Powiatowy Stronnictwa -

Powiat Suwalski.

Dnia 23 kwietnia b.r. we wsi Potasz, gminy Kuków na zebraniu członków Stronnictwa Narodowego poseł Andrzej Rutka krytykował budżet Państwa, uprawianą przez Rząd politykę w stosunku do Żydów, ustawy o szkołach akademickich i samorządową, politykę karteli oraz podpisanie umowy likwidacyjnej z Niemcami, a także zaciąganie pożyczek zagranicznych na niekorzystnych warunkach. Następnie potępiał działalność Stronnictwa Ludowego i wezwał do organizowania się. /26/-

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

W Wysokiem-Mazowieckiem w dniu 3 kwietnia b.r. odbyło się zebranie członków Stronnictwa Narodowego przy udziale posłów Zygmunta Berezowskiego i Józefa Milika. Poseł Berezowski dowodził, że na potęgowaniu się obecnego przesilenia gospodarczego w Polsce winę ponosi Rząd z racji swej nieudolnej gospodarki, wyrażającej się w inwestycji kapitałów na zbędne, a często luksusowe przedsięwzięcia oraz w wydatnem powiększeniu liczby emerytów zwolnionych z pracy ze względów politycznych. Krytykował posunięcia Rządu w kwestji żydowskiej, wyrażając równocześnie obawę, że wydaleniu z Niemiec Żydzi wypierają wkrótce będą Polaków z różnych stanowisk i z handlu. Poseł Milik w przemówieniu swem położył główny nacisk na bojkot Żydów oraz na organizowanie się pod auspicjami Stronnictwa Narodowego, które z biegiem czasu musi dojść do władzy, inaczej bowiem grozi Polsce komunizm. Przemawiali jeszcze ks. prefekt Ciecichowski z Czyżewa i ks. Leon Ostalczyk, którzy nawoływali do jednoczenia się w Stronnictwie Narodowym. /500/-

W dniu zaś 25 kwietnia b.r. odbyło się w Sokołach zebranie członków Stronnictwa Narodowego i członków b.OWP. Na zebraniu tem poszczególni mężowie zaufania zdawali sprawozdania ze swej działalności, a następnie debatowano nad sprawą zwołania nowego sprawozdawczego na dzień 30 kwietnia b.r. w Sokołach

przez posłów Berezowskiego i Milika i w związku z tem do zaangażowania wśród ludności, by wzięła one tłumnie udział w tym wiecu.

P o w i a t	Z e b r a n i a			Ilość nowych komórek
	Ilość	Ogólna	Frekwencja Rozciągłość	
Białostocki	2	340	40 - 300	-
Łomżyński	1	40		-
Ostrowski	1	100		-
Ostrołęcki	1	200		1
Suwalski	1	26		-
Wysoko-Maz.	3	1240	40 - 700	-
R a z e m :	9	1946	40 - 700	1

d/ b. Obóz Wielkiej Polski

Pomimo rozwiązania Obozu Wielkiej Polski, dotychczasowe czynniki kierownicze tego ugrupowania usiłują konspiracyjnie prowadzić nadal akcję O.W.P. Aby zaś niejako ulegalizować swą działalność zabiegają koło wciągnięcia dotychczasowych członków b.O.W.P. na listę członków Stronnictwa Narodowego. Ponieważ działalność b.O.W.P. i Stronnictwa Narodowego tak się ściśle ze sobą kojarzyły, że niejednokrotnie niemożliwym było odróżnić, gdzie kończy się akcja jednego ugrupowania, a zaczyna się drugiego, więc wspomniane wyżej zamierzenia co do zapisania na członków Stronnictwa Narodowego zwolenników b.O.W.P. nie napotka żadnych przeszkód. Natomiast w niektórych miejscowościach powiatu wysoko-mazowieckiego zauważono znaczne oziębienie członków b.O.W.P. do swych b.organizatorów i do całej akcji b.O.W.P. Oziębienie to i niezadowolenie wyraża się w niszczeniu przez niektórych członków b.O.W.P. legitymacyj członkowskich

i "mieczyków" oraz w żądaniu zwrotu podpisanych delegacji przed wstąpieniem do b.OWP. Odruchy jednak te mają miejsce wśród mniej uświadomionych politycznie członków, natomiast wielu wybitniejszych zwolenników b.OWP. zaciąga się bezapelacyjnie do Stronnictwa Narodowego. Miara tego, że b.OWP. nie za przestał swej działalności: są kolportowane ulotki oraz czynione napisy antyżydowskie i antyrządowe. Przytoczone wyżej sposoby agitacji miały miejsce w okresie sprawozdawczym na terenie powiatu augustowskiego w dwóch wypadkach, oraz w powiatach ostrołęckim i szczuczyńskim. W Białymstoku w dniu 13 kwietnia b.r. zatrzymano dwóch b.członków O.W.P., Władysława Staweckiego i Eugenjusza Halic iego, którzy umieszczali na murach napisy antyżydowskie.-

Powiat ostrołęcki.

W dniu 1 kwietnia b.r. odbyła się w Ostrołęce konferencja pomiędzy posłem Janem Choromańskim i kierownikiem Wydziału Powiatowego b.O.W.P. w Ostrołęce, Stanisławem Dyspolskim oraz innymi działaczami. Na konferencji tej miano postanowić kontynuowanie nadal pracy OWP. i bojkot żydów, przytzymając się ściśle taktyki konspiracyjnej, aż do czasu otrzymania dyrektyw z Centrali, z Klubu Stronnictwa Narodowego.-

Pow. szczuczyński.

Członkowie b.placówek OWP. otrzymali legitymacje Stronnictwa Narodowego, przyczem data wystawienia legitymacji jest datą 3 lutego 1933 r., z czego należy wysunąć, że władze zwierzchnie b.OWP, spodziewały się już wcześniej mającego nastąpić rozwiązania. Dawne placówki OWP. na terenie powiatu szczuczyńskiego są obecnie kołami Stronnictwa Narodowego, przyczem struktura wewnętrzna jak i zarządy tych kół w przytłaczającej większości wypadków są te same, jakie były za czasów istnienia OWP.

91

Działalność księży.

bezpośrednim związku z działalnością opozycyjnych prawicowych ugrupowań politycznych pozostaje działalność polityczna niektórych księży, którzy nawet w tym celu nadużywają ambony.

Na szczególną uwagę zasługują poczynania w powiecie białostockim księży Alfonsa Borowskiego z Tryczówki, Małynicza-Malickiego z Jasionówki i Niewiarowskiego z Suraza.

Ks. Borowski, skądinąd zwolennik Stronnictwa Ludowego, zaczął silnie zwalczać Związek Strzelecki i prowadzić agitację przeciwko organizatorowi oddziału Związku Strzeleckiego, nauczycielowi Kopczyńskiemu w Bogdankach. Ponadto przeciwko temuż księdzu jest obecnie prowadzone dochodzenie za niszczenie proryządowego tygodnika "Nowiny". Ks. Borowski, podejrzewając, iż doniesienie do władz w tej materji uczynił zwalczany przez niego nauczyciel Kopczyński, spowodował, że dnia 23 kwietnia b.r., po nabożeństwie, tłum w liczbie około 100 osób dokonał najścia na szkołę w Bogdankach, wykrzykując pod adresem nauczyciela Kopczyńskiego różne pogroźki i czyniąc mu zarzuty. Po tej demonstracji tłum rozszedł się z postanowieniem nieposyłania dzieci do szkoły. Zwalczając Związek Strzelecki, ks. Borowski równocześnie zabiega usilnie koło organizowania kół Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, obiecując zakupić na własny koszt 60 mundurów dla członków omawianego Stowarzyszenia.

Ks. Małynicz-Malicki podczas kazania w dniu 23 kwietnia b.r. ostro wystąpił przeciwko tym, którzy należą do Klasowego Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Garbarskiego w Jasionówce grożąc, że nie będzie udzielał należącym do tego Związku członkom posług religijnych. Następnie wezwał, by garbatze zebrali się po nabożeństwie w sali S. M. P. celem zorganizowania związku

22
zawodowego chrześcijańskiego. Na zebraniu tem, przy ~~zazn~~
50 garbarzy, nie doszło jednak do utworzenia omawianego Związku,
bowiem ks. Małynicz-Malicki proponował na prezesa osobę, o
której słyszeć nie chcieli garbarze i ze swej strony wysunęli
innego kandydata, na wybór którego na prezesa nie chciał ~~u~~
zgodzić się ks. Małynicz-Malicki i opuścił zebranie, a za nim
poszli i zebrani garbarze.-

Ks. Niewiatowski, członek Stronnictwa Narodowego w ~~ka~~
swych wyraźnie zaznacza, że kościół zabrania należeć do zwią-
ków, które prowadzone są przez osoby cywilne. Jest to służba
do Związku Strzeleckiego.-

W Wąsewie zaś, powiatu szczeczyńskiego, ksiądz kanonik
Krysiak podczas kazania o męce Pańskiej, porównał urzędnika
polskiego do Piłata, który wbrew nakazowi swojego sumienia a
jedynie z obowiązku służbowego skazał jednak Chrystusa na śmierć,
stając się temsamem narzędziem w ręku żydowskim. Powodem do
takiego porównania, jak nadmienik, ks. Krysiak, była jego rozmo-
wa na temat represyj z pewnym wyższym urzędnikiem państwowym,
który, na zapytanie księdza, czy pozwala mu na to jego sumienie,
by obecnie tak postępował w stosunku do swych współbraci chrze-
scjan, miał odrzec, iż jego obowiązki służbowe nie pozwalają mu
liczyć się ze swym sumieniem. Wogóle całe to kazanie nacechowane
było krytyką Rządu i urzędników. W końcu zaś kazania wezwał, by
ludność zaprzestała wybijać szyby w domach żydowskich, natomiast
by zwalczała żydów bojkotem ekonomicznym.-

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalność Ch.D., podobnie jak i w okresach poprzednich,
nie przyjęła szerszych ram, a może nawet zasięg akcji w kwietniu

b.r. zmałał. Przypisać to należy z jednej strony silnej dywersji Stronnictwa Narodowego, z drugiej zaś - brakowi odpowiednio wyrobionych ludzi, którzyby potrafili postawić w terenie na odpowiednim poziomie akcję Ch.D. i skutecznie przeciwstawiać się dywersji Stronnictwa Narodowego. -

z Białostocki.

W Białymstoku w dniu 2 kwietnia b.r. dla zebranych członków Ch.D. posek Wacław Bitner wygłosił przemówienie, które rozpoczął, jak zwykle od krytyki Rządu i jego poczynania zarzucając mu, że nie liczy się wcale z wolą narodu, lecz garstka generałów i pułkowników rządzi autokraty wnie, podobnie jak to miało miejsce w dawnej Rosji, a obecnie we Włoszech i ostatnio w Niemczech. Następnie poddał krytyce ustawę o szkołach akademickich¹ ustawę samorządową. O ustawie samorządowej powiedział, że zaprojektował ją wicemarszałek Sejmu dr. Karol Polakiewicz, która, pomimo protestu opozycji, a nawet niektórych posłów BBWR, którzy z tej racji zrzekli się nawet swych mandatów poselskich, została jednak uchwalona głosami BBWR. Poruszając wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, posek Bitner nadmienił, że możliwym jest wysunięcie kandydatury Ignacego Paderewskiego /100/-

Tenże posek Bitner urządził w dniu 30 kwietnia b.r. wiec sprawozdawczy w Czarnej-Wsi Kościelnej. Omawiając politykę zagraniczną, posek Bitner zaznaczył, że należy strzec się przed takimi eksperymentami w Polsce, jak to czyni obecnie Hitler w Niemczech i, że Ch.D. dąży do objęcia władzy drogą legalną, a nie za pomocą gwałtu. Następnie, podobnie jak i na zebraniu w Białymstoku, poddał krytyce posunięcia Rządu w sprawach gospodarczych wogóle, a w polityce kartelowej w szczególności. Na wiecu tym obecni byli członkowie PPS-CKW., którzy po wiecu zanosili różne skargi do poska na zarząd tartaku i prześladowanie ich w Czarnej-Wsi za należenie do PPS. Posek skrzętnie notował te

skargi, obiecując swą interwencję, poczem ściskał skarżącym się rękę /100/.-

Powiat grodzieński.

Dnia 9 kwietnia b.r. poseł Romuald Pułjan wygłosił w Grodnie odczyt na temat: "Kryzys gospodarczy w świetle zasad katolickich". W odczycie tym mówca dowodził, że źródłem obecnego przesilenia gospodarczego jest dyktatura kapitału międzynarodowego i nieodpowiedni podział dóbr materialnych /200/.-

f/ Stronnictwo Ludowe.

Akcja Stronnictwa Ludowego w kwietniu b.r. w znacznym stopniu osłabła. Na ten stan rzeczy złożyło się szereg czynników. Przedewszystkiem w powiecie wołkowyskim, wyrokiem Sądu Grodzkiego skazany został na 2 miesiące i osadzony w więzieniu ruchliwy działacz i organizator kół Stronnictwa Ludowego Szczepan zadello za uprawianie agitacji antypodatkowej. Wymieniony Zadello stale był wymieniany w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych.

W powiecie sokólskim, gdzie obecnie poseł Adolf Sawicki usilnie zabiega o zdobycie wpływów i popularyzowanie dla siebie utraconych w jesieni roku ubiegłego, Starostwo nie zezwoliło mu na urządzenie wiecu sprawozdawczego w dniu 23 kwietnia b.r. w Janowie. Wreszcie, wobec rozpoczęcia wiosennych robót polnych, wieśniacy mniej wykazywali zainteresowania sprawami politycznymi i z tego też powodu prowadzona z wielkim rozmachem akcja w kierunku zakładania po wsiach nowych kół Stronnictwa Ludowego znacznie straciła ze swej intensywności, przechodząc, poza powiatem białostockim w stan nieomal całkowity stagnacji.

Powiat augustowski.

W dniu 25 kwietnia b.r. we wsi Racieże, gminy Hołynka zwołano zebranie celem założenia w tej wsi koła Stronnictwa

wego. Zamiar ten jednak nie doszedł do skutku, bo gdy przyszło do podpisywania deklaracji zebrani włościanie gremjalnie opuścili lokal, wzbraniając się podpisywać deklaracje /15/..

powiat biakoski.

W kwietniu b.r. założono koła Stronnictwa Ludowego w następujących miejscowościach: we wsi Smogorówka-Duża, gminy Doli-stowo, we wsiach Rogowo i Konowaki, gminy Chorosze, oraz we wsiach Guzy i Szafranki, gminy Goniadz. Ożywioną działalność na terenie powiatu biakoskiego w kierunku organizowania kół Stronnictwa Ludowego wykazuje, wspomniany już w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych, Wacław Karwowski..

powiat bielski.

W gminach Radziwiłkówka i Kąty kolportowano okólnik Stronnictwa Ludowego Nr. 7, zapowiadający kongres tego Stronnictwa w dniach 27 i 28 maja b.r. w Warszawie..

powiat grodzieński.

Koła Stronnictwa Ludowego we wsiach Gumbacze i Łapienki rozpoczęły zbiórki wśród swych członków pieniędzy na sztandary partyjne, których uroczyste doręczenie wspomnianym kołom ma nastąpić w czasie Zielonych Świątek..

W Grodnie w dniu 19 kwietnia b.r. odbyło się posiedzenie zarządu powiatowego Stronnictwa Ludowego. Na posiedzeniu tem zatwierdzono wybór zarządów nowych kół oraz omówiono sprawę obchodu w roku bieżącym dorocznego Święta Stronnictwa Ludowego..

powiat sokółski.

W dniu 23 kwietnia b.r. mimo niezezwoleń na odbycie wiecu, przybył do Janowa poseł Adolf Sawicki i konferował tam ze swymi zwolennikami, którym doręczył następnie większą ilość ulotek celem rozpowszechnienia wśród ludności..

Były wójt gminy Korycin, Jan Bender, działacz Stronnictwa Ludowego urządza obecnie na terenie tej gminy zebrania włościan, na których nawołuje do niepłacenia podatków i do ukrywania rzeczy przed sekwestраторami. Naskutek tej agitacji Bendera, mieszkańcy wsi Wykudy w 90% zalegają w opłacaniu różnych podatków.

przytem zdarzają się wypadki stawiania oporu przy egzekucji należności podatkowych. Przeciwno Benderowi wdrożono dochodzenia karne.-

Powiat Wołkowyski

W związku z osadzeniem w więzieniu instruktora Stronnictwa Ludowego na powiat wołkowyski, Szczepana Zedello, członka wiekoła tego Stronnictwa we wsi Ciwaniuki, gminy Jakówka, Józef Sadowski i Włodzimierz Cawoniuk w dniu 19 kwietnia b.r. przeprowadzili w swej wsi zbiórkę zboża na rzecz rodziny Zedello. Zebrano około 90 kilogramów owsa i jęczmienia.-

Powiat Wysoko-Maz.

We wsi Wnory Pażochy, gminy Piszczaty, zorganizowano koło Stronnictwa Ludowego, na członków którego zapisali się nieomal wszyscy mieszkańcy tej wsi.-

Z e b r a n i a				Ilość nowych komó- rek.
P o w i a t .	Ilość	F r e k w e n c j a		
		Ogólna	Rozciągłość.	
Augustowski	1	15	-	-
Białostocki	-	-	-	5
Grodzieński	1	12	-	-
Wysoko-Mazow.	-	-	-	1
R A Z E M :	2	27	12 - 15	6

g/ Polska Partja Socjalistyczna.

W okresie sprawozdawczym PPS, czyniła przygotowania do obchodu pierwszomajowego. W tym celu zwołano dwa zgromadzenia publiczne w Łomży i w Pleszczelach powiatu bielskiego, oraz zgromadzenie w Białymstoku celem omówienia przebiegu strajku włóknarzy w Białymstoku. Nadto odbyły się zebrania członków PPS w Grodnie i w Łomży również dla omówienia obchodu 1-majowego. Wydatniejszej akcji organizacyjnej w kwietniu b.r. nie zan-

ważono.-

Białystok-Miasto.

Zgromadzenia publiczne.

Dnia 11 kwietnia b.r. odbyło się w Białymstoku zgromadzenie publiczne przy udziale posła Stanisława Dubois. Pierwszy przemawiał sekretarz Okręgowej Komisji Robotniczej PPS. w Białymstoku, Tomasz Kapitułko, który na wstępie wzniósł okrzyk ku uczczeniu poległych robotników w Łodzi i w Pabjanicach, poczem omówił przebieg strajku włókniarzy białostockich, wywołując równocześnie robotników do wytrwania w akcji strajkowej aż do zwycięstwa. Następnie dłuższe przemówienie wygłosił poseł Dubois. Omówił on szczegółowo akcję strajkową w Białymstoku, Łodzi i w górnictwie, zarzucając równocześnie Panu Wojewodzie Białostockiemu brak stanowczości w stosunku do fabrykantów białostockich, by wpłynąć na nich w kierunku uwzględniania żądań robotniczych. Nadmienając o dojściu do władzy w Niemczech Hitlera, podkreślił, że wkrótce może wybuchnąć wojna z Niemcami, Hitler bowiem, nie mogąc urzeczywistnić swych obietnic danych robotnikom niemieckim, zechce ich pchnąć do wojny z Polską, by tym sposobem odwrócić ich uwagę od istotnego stanu rzeczy. Następnie poddał ostrej krytyce zwiększenie tygodnia pracy do 48 godzin oraz ustawę ubezpieczeniową, poczem napiętnował akcję posłów z BBWR, podkreślając, że na urządzanych przez siebie wiecach chwalał Rząd z siebie ze rzekomą opieką nad robotnikiem i za dbałość o jego byt, gdy w istocie przyoznaczają się do uchwalania ustaw, które godzą w zdobycze socjalne robotników /600/.-

powiat Bielski.

W Kleszczelach dnia 30 kwietnia b.r. odbyło się zgromadzenie publiczne, na którym przemawiał Adam Obarski, współpracownik dziennika "Robotnik" w Warszawie. Na temat przemówienia posłużyły: kwestja podatkowa, sprawa przekroczeń budżetowych, historia przewrotu majowego 1926 roku, dojście do władzy BBWR, omówienie

nie rozwoju faszyzmu we Włoszech i w Niemczech i porównanie go z obecną sytuacją polityczną w Polsce. W konkluzji mówca nawoływał do jednoczenia się pod sztandarami PPS.

Powiat Łomżyński

Łomży w dniu 2 kwietnia b. r. PPS zwołała zgromadzenie celem omówienia sprawy Funduszu Pracy i kwestji żydowskiej. Przemawiał Bronisław Załęski, który wywodził, że mechanizacja pracy i rozwój techniki przyczyniły się w znacznym stopniu do wzrostu bezrobocia. Następnie omówił ustawę o Funduszu Pracy, oświatlając ją ze stanowiska PPS i nadmienając równocześnie, że zmniejszenie wydatków na policję i wojsko wydatnie wpłynęłoby na zmniejszenie bezrobocia. Wreszcie podniósł dojdęcie do władzy w Niemczech Hitlera, prześladowanie tam żydów oraz potępił wypadki w Grajewie i w Radziłowie, przypisując je akcji b. OWP. Przedstawiciel Bundu, Posesorski domagał się wykonania komisji, która by udała się do Starosty Powiatowego i do Prezydenta miasta w Łomży i doręczyła rezolucję, domagającą się pracy z braku zaś tejże - wypłacania zapomóg. Załęski sprzeciwił się temu wnioskowi, który też upadł /600/-.

Drugie podobne zgromadzenie odbyło się w Łomży w dniu 30 kwietnia b. r. celem omówienia urządzenia obchodu 1-majowego. Bronisław Załęski nawoływał obecnych do gromadnego wystąpienia w dniu 1 maja oraz krytykował przemówienia senatora Wielowieyskiego i posła Godlewskiego, wygłoszone w Łomży w dniu 23 kwietnia b. r. Na zebraniu tem ze strony obecnych członków Z. Z. Z. padły ostre słowa krytyki pod adresem miejscowych działaczy PPS OKW, co w konsekwencji doprowadziło do tego, że członkowie Klasowych Związków Zawodowych postawili warunek, by projektowany pochód w dniu 1 maja b. r. odbył się pod sztandarem Związków Zawodowych, a nie PPS. /200/-.

powiat Grodzieński

Zebrań zamknięte.

W dniach 19 i 21 kwietnia b.r. odbyły się w Grodnie dwa posiedzenia Rady Klasowych Związków Zawodowych celem ustalenia sprawy obchodu w dniu 1 maja. Przedstawiciele POS zaproponowali bundowcom i poalejsjonistom urządzenie wspólnego pochodu. Delegaci Poalej-Sjonu uzależnili przyłączenie się swej partji do wspólnego pochodu pod tym warunkiem, jeżeli na transparentach nie będą umieszczone hasła dotyczące Palestyny.

Do porozumienia się doszło. Gdy zaś na następnym posiedzeniu w dniu 21 kwietnia b.r. ustalono szczegółowy program obchodu, było już wiadomem było, że Poalej-Sjon urządzi odrębną manifestację.

P o w i a t	Z e b r a n i a			Ilość nowych komó- rek.
	Ilość.	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość	
Białostocki	1	600	-	-
Grodzieński	2	28	12-16	-
Łomżyński	2	800	200-600	-
R A Z E M :	5	1428	12-600	-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr BP 1905/33 T

Dnia 10 maja 1933 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 5

za miesiąc kwiecień 1933 r.

IV. POLSKIE Związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Rezerwistów

Dalsza wydatna praca nad organizowaniem nowych kół i zwoływanie zebrań swych członków celem omawiania spraw organizacyjnych i politycznego uświadamiania znaczenia działalności Związku Rezerwistów w okresie sprawozdawczym.

Powiat Sokółski

Dnia 5 kwietnia b.r. w Sokółce odbyło się zebranie Zarządu Powiatowego Związku Rezerwistów. Na zebraniu tem dokonano wyboru nowego Zarządu i omawiano sprawy organizacyjne.

W dniu zaś 23 kwietnia b.r. w Suchowoli obradowało walne zebranie członków Związku Rezerwistów w całej gminy suchowolańskiej. Złożono sprawozdanie z dotychczasowej działalności Związku oraz dokonano wyborów nowego zarządu /60/.

Powiat Suwalski

Na zebraniu członków koła Związku Rezerwistów w Suwałkach w dniu 9 kwietnia b.r. debatowano nad sprawami organizacyjnymi koła /30/.

Powiat Wysoko-Mazowiecki

Dnia 10 kwietnia b.r. w Wysokiem-Mazowieckiem odbyło się zebranie delegatów poszczególnych kół Związku Rezerwistów powiatu wysoko-mazowieckiego. Wybrano nowy zarząd powiatowy, zaś w dniu 23 kwietnia b.r. na zebraniu członków Związku Rezerwistów w Sokolach wybrano zarząd gminy.

owe koła Związku
Rezerwistów.

W kwietniu b.r. powstały nowe koła Związku Rezerwistów w następujących miejscowościach: we wsiach Bargłów, Wołkowiczowce, Sztabin, Raczki i Szczebro-Olszanka, powiatu augustowskiego, Dobrzyniewo-Duże, powiatu białostockiego, Bronowo, powiatu łomżyńskiego, oraz Czarnia, Zawady, Sirowe, Bandysa, Olszyny i Charcibałda, powiatu ostrołęckiego.-

b/ Związek Strzelecki.

Związek Strzelecki w dalszym ciągu zabiegał koło twórczenia nowych oddziałów oraz na wspólnych zebraniach z członkami ochotniczych straży pożarnych i innych organizacji omawiał sprawę obrony powietrznej i przeciwigazowej Państwa, jak również poruszał sprawy ideowe.-

at Białostocki.

We wsiach Pomygacze i Biele odbyły się zebrania członków Związku Strzeleckiego z udziałem członków ochotniczej straży pożarnej i miejscowej ludności. Omawiano sprawy organizacyjne oraz obrony powietrznej i przeciwigazowej /90/-

We wsi Bogdankach z inicjatywy Związku Strzeleckiego odbyło się zebranie porozumiewawcze przedstawicieli Związku Strzeleckiego, Związku Rezerwistów i Straży Pożarnych, celem omówienia sprawy skoordynowania i uaktywnienia pracy na polu wychowania obywatelskiego i fizycznego. Część obecnych skarżyła się na przeszkody i utrudnienia w pracy, stawiane przez kler katolicki /28/-

at Ostrołęcki.

Zauważono, że w ostatnich czasach niewielu zaledwie członków składa przyrzeczenie strzeleckie, reszta zaś członków bądź odmawia złożenia takiego przyrzeczenia, bądź całkiem występuje ze Związku Strzeleckiego.-

Wypadek odmówienia złożenia przyrzeczenia strzeleckiego miał miejsce dnia 2 kwietnia b.r. we wsi Dąbrówka, gdzie z pośród oddziału, liczącego 36 osób, złożyło przyrzeczenie tylko 18 członków, reszta zaś z komendantem tego oddziału, Władysławem Szczubełkiem, odmówiła złożenia przyrzeczenia.

Znów dnia 9 kwietnia b.r. członkowie oddziału Związku Strzeleckiego, gminy Durlasy, w liczbie 17 osób, złożyli na ręce komendanta kompanii strzeleckiej swe czapki i legitymacje strzeleckie, nie chcąc nadal należeć do Związku Strzeleckiego. Stało się to niewątpliwie naskutek agitacji księdza Olendera, wikariusza z Ostrołęki.-

Nowe oddziały Związku Strzeleckiego.

W kwietniu b.r. nowe oddziały Związku Strzeleckiego powstały w następujących miejscowościach: w Strabli, Markowie, Sypniach i Olszewie-Rybałtach, powiatu bielskiego, w osadzie Wizna, powiatu łomżyńskiego i we wsi Gocky, powiatu ostrołęckiego.-

c/ Stowarzyszenie Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

Po uprzednich zebraniach organizacyjnych, powstały w kwietniu b.r. nowe Stowarzyszenia Przyjaciół Związku Strzeleckiego w następujących miejscowościach: w Goniądzu i Chorosze, powiatu białostockiego, w Skórcu, powiatu bielskiego, oraz w Wołkowysku.-

d/ Zjednoczenia Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej

Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej w je coraz żywszą akcję propagandową i rozwój organizacyjny. W okresie sprawozdawczym w Dolistowie, powiatu białostockiego odbył się zjazd rejonowy członków tej organizacji

celem omówienia sprawy urządzania wycieczek do Częstochowy i Zakopanego.-

W Łomży na zebraniu powiatowym członków Zjednoczenia Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej omawiano sprawy organizacyjne oraz wysłuchano referatów na tematy ideowe /200/.-

Na zebraniu w Bogutach, powiatu ostrońskiego wyłożono referat pt. "Warzywnictwo".-

We wsi Grucele, gminy Troszyn, powiatu ostrołęckiego wybrano nowy zarząd koła, który składa się przeważnie z sympatyków KPP.

Wreszcie we wsi Krugły, gminy Tarnopol, powiatu wołkowyskiego, założono nowe koło.-

e/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej poza urządzeniem szeregu imprez rozrywkowych pogłębiało stan organizacyjny. Ponadto urządziło w Wołkowysku kurs rolniczy dla przodowników S.M.P., na który uczęszczało 100 osób.-

f/ Legjon Młodych.

W Łomży zorganizowano z końcem kwietnia b.r. koło seniorów Legjonu Młodych, w skład członków którego weszli przedstawiciele miejscowego starszego społeczeństwa.

g/ Związek Inwalidów Wojennych R.P.

W Grodnie w dniu 23 kwietnia b.r. na zebraniu członków Związku Inwalidów Wojennych R.P. przyjęto sprawozdanie zarządu za rok ubiegły oraz wybrano nowy zarząd.

h/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

W dniach 1 i 2 kwietnia b.r. odbył się w Biskupstoku zjazd referentek sekcji opieki nad matką i dzieckiem Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet /30/.-

Na zebraniu oddziału Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet w dniu 25 kwietnia b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej nakreślono program działalności w roku bieżącym, udzielono absolutorium ustępującemu zarządowi i wybrano nowy zarząd.-

i/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

W dniu 12 kwietnia b.r. odbyło się w Grodnie zgromadzenie organizacyjno-propagandowe Związku Obrony Kresów Zachodnich. Omówiono obecne wydarzenia w Niemczech oraz uchwalono wysłać na ręce Pana Prezesa Rady Ministrów depeszę z prośbą o wszczęcie akcji, mającej na celu zapewnienie bezpieczeństwa i wolności polakom, zamieszkającym w Niemczech /1000/.-

j/ Organizacje rolnicze.

W dniu 1 kwietnia b.r. w Sokółce, 7 kwietnia b.r. w Suwałkach i 9 kwietnia b.r. w Grodnie odbyły się zjazdy członków okręgowych Towarzystw Organizacji i Kółek Rolniczych. Na zjazdach tych omawiano sprawy organizacyjne oraz wybrano nowe zarządy.-

Zebrań członków Kółek Rolniczych odbyły się w Augustowie, w Goniądzu, powiatu białostockiego w Radziłkowie powiatu bielskiego.-

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpię- tość od do	Dochód
Związek Rezerwistów	8	1	-	-	758	60 - 70	87
Związek Strzelecki	10	39	6		2810	28 - 140	482
Stow. Przyj. Zw. Strz.	3				175	50 - 65	
Przysposobienie Wojskowe	2				82	22 - 60	
Związek Inw. Woj.	2				88	28 - 60	
Zw. Pracy Ob. Kob.	2		1		160	30 - 100	72
Zw. Obr. Kr. Zach.	3				1500	300 - 1000	
Ochotnicza Straż Ogniowa	5	23	4		1162	40 - 180	406
L.O.P.P.	5			1	150	12 - 20	
Zjedn. Związków Mł. Wiejskiej i Ludowej	3	11	2		1100	20 - 200	113.
Stow. Młodz. Polskiej	5	33	3		2978	30 - 800	590

I. - zebrania,
II. - przedstawienia,
III. zabawy
IV. - odczyty.

V. Ruch wyznaniowy

a) Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Kilku sołtysów w gminie Kurjenka, powiatu augustowskiego otrzymało pocztą broszurki, agitujące za przechodzeniem na łono Kościoła Narodowego. Broszurki te podpisane są przez ks. T. Piechulskiego.

Na terenie powiatu ostrołęckiego w ostatnim czasie rozwinął się działalność w kierunku rozszerzenia wpływów Kościoła Narodowego ks. tegoż kościoła Józef Zawadzki z Małinowa-Nowego, gminy Ozerwin. Zamierza on utworzyć parafię w Ostrołęce i w tym celu miał już upatrzyć tam odpowiedni lokal, należący do Żyda. Zamierzenia te spotkały się z silną reakcją ze strony kleru katolickiego. Według uzyskanych informacji, proboszcz parafii ostrołęckiej, ks. Walter miał się porozumieć z miejscowym rabinem, by wpłynął on na Żydów w Ostrołęce, żeby nie odnajmowali oni ks. Zawadzkiemu mieszkania.

b) Sekta baptystów.

Dnia 2 kwietnia br. przybyli z Białegostoku baptysci w liczbie 12 osób odprawiali swe modły w Zabłudowie, powiatu białostockiego. Zebrana na nabożeństwo katolickiej ludność w liczbie około 120 osób udała się do remizy straży ognio-
wej. gdzie odprawiali swe modły baptysci, wzięła ^{sz} hałas i

poturbowała przełożonego baptystów, Millera, zmuszając równocześnie do ucieczki wszystkich baptystów.

We wsi Cegłowicze, gminy Międzyrzec, powiatu wołkowyskiego, w dniu 18 kwietnia rb. baptysci odprawili swe modły. Obecnych na nabożeństwie było około 50 osób.

c) Sekta Staroobrzędowców.

W Suwałkach w dniu 20 kwietnia br. odbyło się zebranie duchownych i parafjan sekty staroobrzędowców z sześciu gmin wyznaniowych położonych w powiatach suwalskim i augustowskim. Na zebraniu obecny był poseł na Sejm, Borys Pimonow z Wilna, który przedstawił zebrany swoim zabiegom około spraw wyznaniowych staroobrzędowców. Wyjaśniono również niektóre kwestje kanoniczne, jak zawieranie ślubów i noszenie bród.

ooooo O ooooo

Wojewoda Białostocki

Nr BP 1905/33.T

Białystok dnia 10 maja 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 6
za miesiąc kwiecień 1933 roku

VI. Mniejszości narodowe

W życiu ludności żydowskiej w dalszym ciągu dominowały zagadnienia prześladowania ich współplemieńców w Niemczech. W związku z tem organizacje sjonistyczne rozwinęły żywszą akcję, mającą na celu wykazanie, że tylko odbudowa własnego państwa żydowskiego w Palestynie i skupienie tam znacznej części ludności żydowskiej, rozproszonej po różnych krajach, zapobiegnie na przyszłość powtórzeniu się podobnych do niemieckich wypadków. Bezpośrednio po ekscesach antyżydowskich w Niemczech miejscowa ludność żydowska ogłosiła bojkot towarów niemieckich. Jednakże akcja ta nie wydaje się być konsekwentnie prowadzoną i szczerą, bo o ile działacze żydowscy nawożą do bezwzględnego przeprowadzenia bojkotu, to szeroki ogół ludności żydowskiej, jakkolwiek może i solidaryzuje się do pewnego stopnia z tym apelem, jednakże nie przestrzega ściśle tego hasła. Ludność białoruską zaprzętała głównie sprawa zatwierdzenia przez władze administracyjne składu zarząd Okręgowego TSzB w Wołkowysku. Poza tem wiele poświęcono uwagi na sprawy organizacyjne kół TSzB. Jednakże w okresie sprawozdawczym intensywność organizacyjna znacznie osłabła, co przypisać należy w znacznym stopniu rozpoczętym robotom polnym.

a/ Ż y d z i.

Życie polityczne.

Sioniści.

Dnia 23 kwietnia r. b. w Zabłudowie, powiatu białostockiego, miejscowy nauczyciel Chona Bendryner oraz przybyły z Palestyny Nat

Gardy wygłosili referaty o życiu robotników w Palestynie i wzywali do składek na rzecz /funduszu narodowego/. /400/.

Dnia 13 kwietnia b.r. odbyło się w Grodnie zebranie członków miejscowej organizacji sjonistycznej. Przemawiało kilku działaczy sjonistycznych, którzy dowodzili, że Żydzi muszą dołożyć wszelkich starań, by rozbudować własne państwo w Palestynie i tam emigrować, inaczej zawsze w krajach diaspory będą prześladowani. Nadmieniali przytem, że w Palestynie handel rozwija się pomyślnie i, że niema tam bezrobocia. /300/.

Drugie podobne zebranie członków organizacji sjonistycznej odbyło się w Grodnie 27 kwietnia r.b. I na tem zebraniu, podobnie jak na poprzednim, omawiano konieczność odbudowy Palestyny i zasilania funduszami organizacji "Kierem Kajemet Leizrael", zajmującej się wykupem ziemi w Palestynie. Kładziono przytem nacisk na konieczność masowej emigracji ludności żydowskiej do Palestyny. /500/.

Dnia 8 kwietnia b.r. w Łomży wygłosił odczyt Włodzimierz Zabotyński na temat: "Walka o żydowskie państwo w Palestynie". Zabotyński dowodził, że w Palestynie i w Transjordanji są jeszcze próżne wielkie obszary ziemi, które mogą pomieścić wielkie rzesze emigrantów żydowskich i dać im możność egzystencji. /600/.

W dniu 18 kwietnia b.r. na zebraniu członków organizacji sjonistycznej w Łomży mówcy udawadniali konieczność masowej emigracji ludności żydowskiej do Palestyny oraz podnosili obiektywne ustosunkowanie się Rządu Polskiego do ruchu sjonistycznego. W końcu uchwalono rezolucję, która przesłana została do Centralnego Komitetu Sjonistycznego w Polsce, domagającą się, by "Żydowska Agencja" w Palestynie przedsięwzięła wszelkie kroki, któreby umożliwiły wolną emigrację Żydów do Palestyny. /250/.

Zebranie organizacji sjonistycznej, domagające się

3 40
wolnej emigracji do Palestyny, odbyła się również w dniu 14 kwietnia b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej.

Posalej-Sjon.

Dnia 22 kwietnia b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej wygłoszono odczyt na temat: "Prześladowania Żydów w Niemczech". Mówcy po omówieniu postępowania Hitlera w stosunku do Żydów, nawoływali do bojkotu towarów niemieckich w Polsce. /200/

Dnia 14 kwietnia b.r. wznowiła w Wołkowysku swą działalność organizacja Posalej-Sjon Prawica.

Bund.

W Białymstoku w dniu 23 kwietnia b.r. odbyło się zebranie członków Bundu, celem omówienia sprawy obchodu 1-majowego/20/

Dnia 8 kwietnia b.r. organizacje bundowskie w Grodnie urządziły akademię z okazji 50-tych rocznicy śmierci Marksa. Mówcy podnosili wagę ustroju socjalistycznego nad kapitalistycznym i zapowiadali zwycięstwo socjalizmu. /50/.

Dnia 15 kwietnia b.r. w Łomży, a następnie w tymże dniu w Stawiskach, powiatu Łomżyńskiego, przybyły z Warszawy Pinches Szware. Wygłosił odczyt na temat: "Mussolini, Hitler, Żabotyński". Prelegent nakreślił historię rozwoju socjalizmu, poczem Mussoliniego i Hitlera nazwał zdrajcami klasy robotniczej i w końcu Żabotyńskiego porównał do tych obu mężów stanu, podkreślając z naciskiem, że jak pierwsi dwaj, tak i Żabotyński pozostaje na usługach kapitału międzynarodowego i konsekwentnie zdąża do zniszczenia zdobyczy socjalnych robotników żydowskich /120-60/.

Życie kulturalno-oświatowe.

W szeregu miejscowości o większym lub mniejszym skupieniu ludności żydowskiej urządzone były odczyty i pogadanki w kwestiach kulturalno-oświatowych. W odczytach tych dominowały zagadnienia cichego prześladowania Żydów w Niemczech.

- 4 - 41

101

Pow. białostocki.

Dnia 15 kwietnia b.r. odbył się w Białymstoku zjazd delegatów organizacji sjonistycznej "Pionier" z terenu województwa białostockiego. /700/.

W tymże dniu w Jasionówce odbył się zjazd słuchaczy kursów języka hebrajskiego i palestynoznawstwa z oddziałów Goniądz, Knyszyn i Trzcianna. Omawiano sprawy organizacyjne. /73/.

Pow. szczuczyński.

Dnia 29 kwietnia b.r. w Grajewie odbyło się zebranie członków organizacji "Hechaluc-Pionier" celem wybrania nowego zarządu. /70/.

Życie gospodarcze.

W okresie sprawozdawczym odbyły się zebrania członków banków żydowskich: w Grodnie - banku Ludowego i banku Kupieckiego oraz w Ostrołęce - banku Spółdzielczego "Samopomoc".

P r a s a.

Białostocka prasa żydowska w dalszym ciągu żywo zajmowała się zachodzącymi obecnie w Niemczech wydarzeniami, a głównie akcją antyżydowską, uprawianą przez rząd Hitlera. Podnosiła konieczność bojkotu towarów niemieckich, nie zważając bynajmniej na groźby Niemców, że w razie zastosowania takiego bojkotu kurs antyżydowski jeszcze bardziej będzie zastrzony. W wywodach swych co do bojkotu, pisma żydowskie wywodziły, że przemysł białostocki, jako silnie rozwinięty, wiele surowców, głównie szmat i chemikalji sprowadzał z Niemiec, więc zaniechanie obecnie tego przez sprowadzanie tych wyrobów z innych krajów da się obecnie ^{odczuć} przemysłowi niemieckiemu, a oto głównie chodzi.

"Białystokier Frymorgen" w artykule p.t. "Obawa przed zarazą antysemitką" podkreślając konieczność bojkotu towarów niemieckich i wogóle wszystkiego, co jest niemieckie, zarazem

zauważa, że nie należy zamykać oczu na polską rzeczywistość, bowiem wybuchające tu i owdzie odosobnione wypadki wystąpienia antyżydowskich są tymi symptomami, które wskazują, że w Polsce coraz agresywniej występują żywioły antysemityczne i, że i tutaj, podobnie jak to obecnie ma miejsce w Europie Środkowej może "palić się grunt pod stopami żydowskimi". Żywiołami antysemitycznymi w Polsce - wywodziło dalej pismo - jest endecja, z którą należy się liczyć, która, występując zawsze odważnie i śmiało, wraz z dojściem do władzy, przekreśli dotychczasowe zdobycze żydowskie i zmieni cały ustrój państwa. Nadmienając, że endecja obejmuje swymi wpływami szerokie kręgi społeczeństwa polskiego, jak masy małomieszczańskie, prawicowe związki zawodowe, rzemieślników, młodzież wiejską i akademików, pismo ostrzegało, by współpracując swym współwyznawcom w Niemczech, zwracano również baczną uwagę na zachodzące przeobrażenia w Polsce, "bowiem takie smutne historyjki mają zwyczaj powtarzać się".

Następnie, rozpatrując lansowaną przez pisma stołeczne pogłoskę o możliwości uzyskania obecnie przez Polskę pożyczki zagranicznej "Białystokier Frymorgen" w artykule, zatytułowanym: "Szantaż polityczny i bóle żydowskie" wywodził, że jeżeli jest coś w tem prawdy, że pożyczkę tę Rząd istotnie ma otrzymać, to należy zawdzięczać to wypadkom w Niemczech w związku z ich kursem antyżydowskim i "ropiejącej ranie żydowskiej" i, że pożyczka ta będzie mogła być udzielona pod tym warunkiem, że Rząd całkiem zlikwiduje politykę antysemityczną. Dalej zaznacza to pismo, że endecy są przeciwko tej pożyczce i podnoszą, że jest to szantaż ze strony żydowskiej. -

Opowiadając zaś na zarzut "Białostockich Nowin Codziennych", że żydzi bojkotują obecnie nie Niemcy, lecz Hitlera, pod-

czas gdy przez lat 15, kiedy poprzednie rządy niemieckie wysuwały pretensje rewizjonistyczne, to żaden protest ze strony żydowskiej nie był zakładany, "Białystoker Frymorgen" w artykule "Białostockie Nowiny endeckie ubolewają" pisał, że od żydowskich pogromów nikt jeszcze dotychczas nie zginął, natomiast endecy mają już na sumieniu trochę niewinnej krwi i, że endecy winni być wdzięczni żydom za ich akcję bojkotową w stosunku do Niemiec oraz, że bojkot ten winien być nauczka dla endeków, że żydzi nie gołosłownymi frazesami, lecz czynem zadokumentowali swe nieprzyjazne w stosunku do Niemiec stanowisko.

"Unzer Leb'n", w artykule p.t.: "Kto będzie uderzał w stół?" zastanawiał się nad brakiem solidarności wśród rabinów białostockich i nad ich wzajemnem współzawodnictwem, a nawet zwalczaniem się, co w konsekwencji wychodzi jedynie na szkodę ludności żydowskiej, w życiu której autorytet rabina odgrywa jeszcze wielką rolę i decyduje nieraz o całej przyszłości, wzięwszy choćby pod uwagę udzielane tak licznie przez rabinów rozwoły. Przytoczywszy następnie szereg przykładów, gdzie różni rabini wydawali różne sprzeczne polecenia, wzywało pismo, by wreszcie położyć temu kres przez wyznaczenie na naczelnego rabina człowieka energicznego, któryby zdołał podporządkować sobie i zmusić do posłuchu pozostałych rabinów.

Pozatem prasa ta często omawiała strajk włóknarzy białostockich.-

b/ B i a ł o r u s i n i.

Pow.wołkowyski.

Dnia 9 kwietnia b.r. odbyło się w Wołkowysku posiedzenie Zarządu Okręgowego Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Omawiano sprawę niezatwierdzenia przez władze administracyjne członków Zarządu Okręgowego i uchwalono przystąpić do intensywnej pracy

na terenie całego powiatu, wciągając do tej pracy głównie młodzież.

Pozatem odbyły się zebrania kół T.S.B. w następujących miejscowościach powiatu wołkowyskiego: dnia 2 kwietnia b.r. we wsi Romanowce, gminy Swiskocz, gdzie omawiano sprawy organizacyjne oraz postanowiono wspólnymi siłami zasiać ogólny ogród we wsi /14/, dnia 9 kwietnia b.r. we wsi Romanowce, gminy Izabelin, celem dokonania wyborów prezesa i skarbnika koła oraz poruszono sprawę budowy domu ludowego /20/ i dnia 23 kwietnia b.r. we wsi Dobrowola gminy Swiskocz, gdzie złożono sprawozdanie z odbytego zjazdu okręgowego TSB w Wołkowysku /50/.

We wsiach Ulezky i Jelcowszczyzna, gminy Izabelin, miejscowe koła TSB zainstalowały aparaty radiowe, słuchając przeważnie audycji stacji nadawczych sowieckich.

c / Litwini.

Pow. grodzieński. Instruktor Zarządu Głównego Towarzystwa Sw. Kazimierza w Wilnie, Adam Butrym, wygłosił w dniu 1 kwietnia r.b. we wsi Rotnica, gminy Marcinkańce, odczyt przyrodniczy, ilustrowany przezroczami. Następnie ten sam odczyt powtórzył Butrym w dniu 3 kwietnia b.r. we wsi Wiciuny i 4 kwietnia b.r. we wsi Lotjeziory /40/.

Pow. suwalski. Dnia 18 kwietnia b.r. we wsi Szlinokieniach, gminy Sejwy, student uniwersytetu wileńskiego, Maciej Kraużlis, wygłosił odczyt na temat "Pierwsze litewskie czasopismo "Aušra". W odczytzie tym prelegent zobrazował prześladowania przez b.władze rosyjskie piśmiennictwa litewskiego. /50/.

d / Rosjanie.

W Białymstoku dnia 30 kwietnia b.r. odbyło się zebranie członków Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności. Przewodniczył dziekan prawosławny Józef Guszkiwicz. Przeprowadzono wybory uzupełniające członków Zarządu. /22/.

Dnia 2 kwietnia b.r. w Białymstoku odbyło się zebranie członków Ewangelickiego Stowarzyszenia Pomocy na wypadek choroby i śmierci. Przewodniczył pastor Bruno Krüter. Odczytano sprawozdanie Zarządu na rok 1932 i dokonano uzupełniających wyborów członków zarządu.

/50/.-

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od do	Dochód
Sjoniści ogólni	9	1	-	3	3050	80 - 600	
Poalej-Sjon Prawica	1	-	1	3	290	20 - 100	
B u n d	3	-	-	4	1530	20 - 1200	
Tarbuth	-	1	-	1	135	65 - 70	50:
Kultur-Liga	-	1	-	-	60		
Two. Szerzenia Pracy Zawo- dowej i rolnej wśród żydów	-	-	-	1	800		
Makabi	-	1	-	-	100		
Hechaluc-Pionier	3	-	-	2	950	50 - 500	32
Brith-Trumpeldor	2	1	-	-	360	40 - 200	28
Haszomer-Hacoir	-	-	-	1	25		
Stowarzyszenie Krzewienia kultury hebrajskiej wśród żydów	-	-	-	1	300		
T. O. Z.	1	-	-	-	75		
Linas Chacedek	1	-	-	-	25		
Towarzystwo Szkoły Białos- ruskiej	3	12	-	-	1187	14 - 150	118
Litewskie Towarzystwo Sw. Kazimierza	-	2	-	4	560	40 - 200	

I: Zebrania

II. Przedstawienia

III. Zabawy

IV. Odczyty.

Białystok, dnia 13/VI.1933r.

B.PILNE

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6 za miesiąc maj 1933 roku.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w Warszawie

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6 z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za miesiąc maj 1933 roku.-

Za Wojewodę

St. Modliński

/St. Modliński/
Naczelnik Wydz. Bezp. Publ.

Otrzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie
" " w Nowogródku
" " w Brześciu n/Bugiem
" " w Warszawie
" " w Stanisławowie
" " w Lublinie
" " w Tarnopolu
" " w Łodzi
" Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie
" " " w Wilnie
" " " Okręgowego w Białymstoku
" " " w Łomży
" " " w Grodnie
" " " w Suwałkach
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.IX. w Brześciu n/Bugiem
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.I. w Warszawie
K.O.F. "Brygada Grodno" w Grodnie
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku
Pan Naczelnik Urzędu Słecznego w Białymstoku.

J.
a.a. 22.VI.33.
dm. *llh*

104

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.2183/33T.

Dnia 10 czerwca 1933 r.

2
Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr.6 za miesiąc maj 1933 roku. 105

I. Sytuacja ogólna.

Wszystkie bez wyjątku stronnictwa polityczne weszły w okres sprawozdawczy pod znakiem zainteresowania się zwołanym na dzień 8 maja zgromadzeniem narodowym. Stanowisko stronnictw opozycyjnych co do udziału ich w Zgromadzeniu Narodowym zostało już w kwietniu wyjaśnione o tyle, że w maju nie ulega wątpliwości, iż w Zgromadzeniu Narodowym udziału nie wezmą.

Istotne powody tego stanowiska w terenie ^{wyjaśniały} Stronnictwo Narodowe, Chrześcijańska Demokracja i Stronnictwo Ludowe, z których Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja podkreślały, że skoro nie mogą wystawić własnych kandydatów i spowodować tą drogą zmianę systemu rządzenia Państwem, powstrzymują się od udziału w Zgromadzeniu Narodowym, ażeby w ten sposób, zdaniem ich zupełnie legalny, zademonstrować przeciw istniejącemu stanowi rzeczy, gdy w inny sposób uczynić tego nie mogą. Nadto Stronnictwo Narodowe podkreślało, że nie mogło brać udziału w Zgromadzeniu Narodowym, gdyż udział w Niej musiałoby traktować jako zalegalizowanie przez siebie siedmioletnich rządów obozu pomajowego. Co do Chrześcijańskiej Demokracji zasługuje na uwagę oświadczenie na jednym z wieców posła Wacława Bitnera, że zasadniczo nie podziela on słuszności stanowiska swego stronnictwa w odniesieniu do Zgromadzenia Narodowego, iż uważa, że wybór Prezydenta Rzeczypospolitej winien się odbywać przy udziale reprezentacji parlamentarnych całego społeczeństwa. Lokalni działacze Stronnictwa Ludowego i PPS. starali się dowieść społeczeństwu, że stanowiska ich stronnictw w omawianej kwestji są logiczną konsekwencją dotychczasowej walki opozycyjnej lewicy z pomajowym systemem rządzenia. Ponowny wybór profesora

ra Ignacego Mościckiego na Prezydenta Rzeczypospolitej przyjęty został przez ogół społeczeństwa z entuzjazmem, o czym świadczą zwołane przez BBWR. w dniu 14 maja zgromadzenia, na których potępiano stronnictwa opozycyjne za niebranie przez nie udziału w Zgromadzeniu Narodowym.

Reasumując ogólnie polski ruch polityczny za ubiegły okres miesięczny, należy podkreślić przede wszystkim wysiłki Stronnictwa Narodowego w kierunku uzupełnienia luki w swej sieci organizacyjnej, jaka powstała wskutek rozwiązania Obozu Wielkiej Polski, który zwłaszcza w powiatach diecezji łomżyńskiej ^{stanowił} niezastąpioną i niezwykle czynną przybudówkę Stronnictwa, wiążącą ściśle z nim elementy młodzieżowe i łączącą generację narodową ze starszym społeczeństwem. Nie rezygnując bynajmniej ze stworzenia dla mas b.OWP. innej legalnej formy organizacyjnej, Stronnictwo Narodowe usiłowało rozbudować intensywnie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej i związać je silniej niż dotąd z parafialnymi ośrodkami Stronnictwa. Równoległe czyniło ono wszystko, ażeby wyznaczony na dzień 29 maja przed Sądem Okręgowym w Łomży proces przeciwko 24 członkom OWP., oskarżonych o przygotowanie rozruchów antyżydowskich w Radziłowie, powiatu szczuczynskiego dnia 23 marca br. i branie w tych rozruchach czynnego udziału wypadł w opinii publicznej pomyślnie dla OWP. Proces ten, jak wiadomo Ministerstwu, zakończył się wyrokiem skazującym oraz stwierdzającym, że ekscesy antyżydowskie były planowane i organizowane przez OWP., a nadto odsłonił właściwe oblicze i metody działania OWP., a jako taki podważał w dużym stopniu możliwości utrzymania przy tej organizacji orjentującej się na nią części społeczeństwa.

W działalności agitacyjnej i propagandowej Stronnictwo Narodowe operowało argumentami jak w miesiącach poprzednich,

zarzucają Rządowi uleganie przemysłowcom i niewłaściwe podejście do zagadnienia walki z bezrobociem /Fundusz Pracy/, a pozatem rozwijało swój program rozwiązania kwestji żydowskiej na drodze walki gospodarczej i kulturalnej z żydami, gloryfikując nierzadko Hitlera.

Chrześcijańska Demokracja poza normalną, niezbyt intensywną pracą w terenie, którą wyczerpywała akcja organizacyjna i generalizowanie zarzutów przeciwko Rządowi / a niewybredności w poszukiwaniu tych zarzutów świadczyć może fakt inimizowania z racji posiadania stopni wojskowych i noszenia mundurów przez duchownych wojskowych wyznań innych, poza duchowymi rz-katol., interesowania się trwającym od marca strajkiem włóknarzy w białostockim, w którym Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe odgrywa znaczną rolę. W maju pozatem Chrześcijańska Demokracja starała się zatrzeć w terenie skutki przeprowadzonej przeciwko niej w miesiącach poprzednich dywersji Stronnictwa Narodowego, szczególnie w Białymstoku i powiecie białostockim, co jej się częściowo udało., Prasa stronnictwa traktując o zmianach w Rządzie, stwierdzała, że zmiany te nie wpłyną w niczem na system rządzenia, a spowodują niewątpliwie zaostrenie kursu względem stronnictw prawicy i złagodzenie go w odniesieniu do stronnictw lewicy i środka w związku z montowaniem przez Rząd większości sejmowej dla projektowanej zmiany Konstytucji. Wspomniana w poprzednim sprawozdaniu reakcja Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji na akcję organizacyjną Stronnictwa Ludowego tam, gdzie zagraża ona bezpośrednio interesom obu tych stronnictw, a także przeprowadzona w ciągu miesiąca dość planowa i udatniona akcja przeciwstawna BBWzR w ośrodkach o większych wpływach Stronnictwa Ludowego spowodowały zwięźlenie się płaszczyzny jego działalności organizacyjnej i podważenie wpływów, do czego przy-

czyniły się także - aresztowanie trzech działaczy Stronnictwa Ludowego pod zarzutem uprawiania agitacji antypodatkowej, wewnętrzne tarcia lokalne w Stronnictwie i skutki opierania przezeń pracy organizacyjnej na składkach członkowskich, których ludność wiejska płacić nie chce. W wyniku tego "Święto ludowe" dnia 4 czerwca b.r. wypadło dla Stronnictwa Ludowego niezwyklej błąd. Jeżeli chodzi o PPS, to główny jej wysiłek skierowany był na obchód 1-szomajowy, którego efekty zewnętrzne były mniejsze, niż w latach poprzednich, gdy się zważy, że w białostockim okręgu przemysłowym obchód ten odbywał się w warunkach trwającego strajku włókniarzy, a także na kierowanie akcjami strajkowymi w przemyśle drzewnym /okręg bielski, gdzie strajk o charakterze politycznym skończył dla PPS przegraną i znaczną wskutek tego utratą wpływów/ i przemyśle włókienniczym /okręg białostocki, w którym PPS była dystansowana przez elementy komunistyczne/. Zaskługuje na podkreślenie fakt, że pośkowie i działacze PPS coraz częściej, niewątpliwie z uwagi na wzrost nastrojów radykalnych w partji i zawodowych związkach klasowych, gloryfikują ustrój sowiecki. Działalność BBWR w maju była intensywna, niemniej jednakże niedostateczna nadal w reagowaniu na poczynania PPS w ośrodkach robotniczych.

W życiu społecznym dominowała w dalszym ciągu akcja prorządowych organizacji społecznych, zmierzająca do konsolidowania społeczeństwa w płaszczyźnie współpracy z Rządem na polu społecznym i gospodarczym. Dawała ona znaczne wyniki, zwłaszcza w powiatach, Komżyńskim, Ostrowskim, Ostrołęckim, Bielskim, Wołkowyskim i wysoko-mazowieckim. Udatnie wykorzystano w niej moment wybrania ponownie na drugie siedmioletie Pana Prezydenta

Rzeczypospolitej, profesora Ignacego Mościckiego i przygotowania społeczeństwa do tegorocznych obchodów Wielkich rocznic narodowych /250-lecie Odsieczy Wiednia i 400-lecie urodzin Stefana Batorego/, a niemniej także moment organizowania "Święta Morza". Akcję tę, sądząc z dotychczasowych spostrzeżeń, ukaźwi w najbliższych miesiącach powstrzymywanie się duchowieństwa katolickiego diecezji łomżyńskiej naskutek zaleceń kurji biskupiej w Łomży od udziału w politycznej akcji antyrządowej, co należy uważać jako skutek skompromitowania się w tej działalności kilku księży, czołowych działaczy Szronnictwa Narodowego.

W życiu mniejszości narodowych dominowała sprawa przesładowania mniejszości żydowskiej w Niemczech i wynikająca stąd reakcja ludności żydowskiej, ujmowana zresztą w płaszczyźnie rasowej nie zaś państwowych kategorii myślenia, jak to Urząd Wojewódzki podkreślał w poprzednim sprawozdaniu miesięcznym. Na gruncie tej reakcji usiłowano przeprowadzić konkretne akcje konsolidowania społeczeństwa żydowskiego przy oparciu się o wpływowe czynniki polskie, co pozostało bez większych rezultatów. Dość jednolity i rozciągły był bojkot ekonomiczny hitlerowskich Niemiec, na którego gruncie dostrzegano przeciwną akcję emigrantów żydowskich z Niemiec, odpowiednio zaagitowanych w Rzeszy i usiłujących tą drogą zaskarbić sobie względy na ewentualność ^wporotu do Niemiec. Wystąpienia ich spotykały się z ostrzemi odprawami /Paul Sterenberg w Białymstoku i inni/. Traktowana akcja bojkotowa żydów wywoływała nierzadko reakcję ze strony kolonji niemieckiej w Białymstoku, inne bowiem kolonje niemieckie /np. w powiecie ostrowskim/ określiły odrazu swój negatywny stosunek do antypolskich poczynań Hitlera. Z zakresu ży-

cia mniejszości litewskiej podkreślić należy, wzrost nastrojów
prokowieńskich wśród nauczycielstwa prywatnych szkół liter
skich/powiat grodzieński/ i zwiększoną działalność Związku
Wyzwolenia Litwa na gruncie Towarzystwa Św. Kazimierza i To
warzystwa "Ritas". Ze spraw mniejszości białoruskiej na om
wienie zasługuje dążenie elementów wywrotowych do opanowa
kół Towarzystwa Szkoły Białoruśkiej, co skłoniło starostę pr
wiatowego w Wołkowysku do zawieszenia działalności 4-ch na
bardziej skomunizowanych kół Towarzystwa. Stwierdzić można
dążenia te i ich skutki pomniejszają rolę TSB w życiu ludno
białoruskiej i powodują zwężenie się sieci organizacyjnej T
warzystwa.-

Sytuacja gospodarcza w Województwie pozostawała bez
zmian. Wzrosły wprawdzie ceny na produkty rolne, niemniej je
nak nie poprawiło to położenia ludności wiejskiej, której w
maju przypadły do zapłacenia 1-sza rata stawki ubezpieczenio
wej oraz podatki państwowe i komunalne. Pływy podatkowe by
naogół zmniejszone, co szczególnie odczuły samorządy, których
nakazy płatnicze, uwzględniane przez Urzędy skarbowe w kolej
ności zgłoszeń i poza podatkami państwowymi, były egzekwowane
w minimalnym stopniu. Skutek tego jest taki, że samorządy w
większości wypadków nie wypłacały pensyj, nie mogły realizować
budżetowych planów pracy i wykonywać opieki społecznej. Dotkli
wie odczuwany był przewlekający się strajk włókniarzy w Białe
stockim okręgu przemysłowym, przyczyniający niepowetowane str
ty w życiu gospodarczym tego okręgu.-

dnia 10 czerwca 1933 r.

II. Przegląd prasowy.

a/ Prasa prorządowa.

Przegląd Łomżyński.

Omawiając ponowny wybór przez większość Zgromadzenia Narodowego Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Profesora Ignacego Mościckiego na następne siedmioletnie, pismo podkreślało, że nazwisko Pana Prezydenta Mościckiego po 7-letnich latach od pierwszego wyboru Go na Prezydenta stało się ustaloną wielkością, symbolem najidealniejszej osobistości mogącej w Polsce reprezentować Majestat Rzeczypospolitej. Dość szeroko traktowane było przez pismo zagadnienie bezpieczeństwa zewnętrznego Polski od strony Prus Wschodnich, które uważane są przez Rzeszę za kolonję niemiecką, stanowiącą wypadową bramę wojenną militarystyki pruskiej przeciwko Polsce. Przy tej sposobności pismo zaznaczało, że Marszałek Piłsudski niewątpliwie rozstrzygnąłby inaczej kwestję Prus Wschodnich na drodze orężnej rozprawy z Niemcami, gdyby jej nie popsuli dyplomaci endecy, którzy skwapliwie podpisali Traktat Wersalski.-

W rocznicę wydarzeń majowych roku 1926, pismo wskazywało, że o zwycięstwie Marszałka Piłsudskiego w tych wydarzeniach zdecydowała w dużym stopniu postawa olbrzymiej większości społeczeństwa i, że wydarzenia te rozpoczęły nową erę stabilizacji stosunków wewnętrznych w Państwie i realizacji haseł Marszałka Piłsudskiego. Podstawą pracy czynników państwowych w tej erze stał się nowy, inny stosunek obywatela do Państwa i wywyżniona została na plan pierwszy zasada, że dobro Państwa jest najwyższym prawem, przed

którem ugiąć się muszą interesy grupowe, samowola partii i egoizm jednostek. Charakteryzując poczynania rządu w dziedzinie walki z kryzysem, pismo dowodziło, że najistotniejszym sensem i celem wysiłków polityki gospodarczej rządu na odcinku rolnictwa było zapewnić temuż rolnictwu możliwość walki z kryzysem, pozwolić mu odpocząć po klęsce spadku cen, w której pobite zostało ono na głowę. W tym względzie Rząd zrobił co mógł. Stworzył normy prawne i przystosował je do życia, w wyniku czego rolnik może już gospodarować spokojniej i myśleć, jak należy uruchamiać nowe dziedziny produkcji rolnej, organizować aparat zbiorowej sprzedaży produktów rolniczych i t.p. w tem przekonaniu że możliwość przełamania kryzysu rolniczego zależy od samych rolników.-

Pozatem pismo występowało ostro przeciwko "Życiu i Pracy" za kokietowanie przezeń Hitlera i polemizowało z "Życiem i Pracą" na temat stosunków w szkołach komunistycznych oświeconych przed Sądem Okręgowym w Łodzi w procesach, które omawiane były w poprzednich sprawozdaniach.-

"Tygodnik Łódzki"

Dowodził, że ponowny wybór Pana Prezydenta Ignacego Mościckiego jest potwierdzeniem faktu, że obóz rządowy z raz obranej drogi nie ma zamiaru już zbaczać. Traktując o sprawach gospodarczych, nie wykluczał on możliwości opracowania przez Rząd specjalnej ustawy o uprzewilejowaniu krajowych surowców rolniczych.-

-----ooo000ooo-----

Inne pisma prorządowe poruszały sprawy i zagadnienia lokalne, do których m.in. należały gospodarcza akcja bojkotu społeczeństwa polskiego i żydowskiego w odniesieniu do Niemiec, zatargi zbiorowe w przemyśle i in.

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca"

Wypowiadało się za koniecznością odłączenia Wyrazu "święto" od wszelkiego rodzaju świeckich uroczystości, twierdząc, że wyraz ten jest określeniem dla uroczystości kościelnych i, że używanie go w odniesieniu do imprez świeckich jest równoznaczne z uprawianiem pogaństwa w życiu codziennym. W sprawie Funduszu Pracy zajmowało stanowisko negatywne, dowodząc, że, w walce z bezrobociem Rząd powinien iść konsekwentnie po linii organizowania nowych ośrodków pracy i unikania wszystkiego, co demoralizuje bezrobotnych. Omawiając sytuację gospodarczą w kraju, pismo dowodziło, że jest ona tak dalece katastrofalną, iż przerażone nią społeczeństwo przestało się interesować wszelkimi wydarzeniami państwowymi. Zdaniem pisma, walka z kryzysem gospodarczym oparta została na zasadzie nieliczenia się Państwa z ogółem społeczeństwa, obóz bowiem rządowy głosi hasła, że nie Państwo dla dobra wszystkich obywateli, a przeciwnie wszystko dla Państwa w Państwie i przez Państwo. Poza tym pismo dopatrywało, że jedynie w moralności społecznej, budowaniu życia społecznego i rodzinnego według zasad katolickich i dawaniu posłuchu wezwaniom kościoła leżą możliwości skutecznej walki społeczeństwa z kryzysem gospodarczym. Pod tym kątem widzenia rozpatrywało ono odbyty zjazd gospodarczy w Warszawie, na którego marginesie oskarżało przemysłowców o wywieranie nacisku na Rząd, ażeby poszedł drogą inflacji, rozdawaniu kredytów, ożywiania robót państwowych i rozszerzania w ten sposób sprzedaży i wytwórczości. Specjalną uwagę poświęcało pismo Stowarzyszeniu Młodzieży Polskiej i stosunkowi nauczycielstwa do tegoż Stowarzyszenia, podkreślając przytem, że nauczycielstwo szkół państwowych ze szkodą dla interesu Państwa od-

suwane jest od Stowarzyszenia Rodzieży Polskiej. Pod koniec miesiąca podjęło akcję, propagującą konieczność doprowadzenia do zmniejszenia rozpiętości cen na produkty wytwórczości rolnej i przemysłowej.-

"Nowe Życie".

Wyjaśniało, że posłowie i senatorowie Chrześcijańskiej Demokracji powstrzymali się od udziału w zgromadzeniu narodowym, ażeby w ten sposób, zupełnie legalny zdaniem pisma, zademonstrować swój pogląd na dokonywany się akt polityczny, gdy w inny sposób, więcej dla społeczeństwa zrozumiały, demonstrować nie mogli. Oceniając dokonaną zmianę w składzie Rządu po ponownym wyborze profesora Ignacego Mościckiego na Prezydenta Rzeczypospolitej, pismo oświadczało, że zmiana ta nie wpłynie w niczem na system rządów, a jedynie spowoduje zaostrenie kursu i pogłębienie wychowania państwowego z silniejszym nastawieniem przeciw narodowej prawicy. Równocześnie pismo dawało wyraz dopatrywaniu, że Rząd Premiera Jędrzejewicza niewątpliwie zabierze się ze szczególniejszą energią do spraw szkolnych, zaostrzy nadzór nad prasą i wolnością słowa, zajmie się silniej odciśnięciem przemysłowo-handlowym i wreszcie będzie zabiegał w środku i na lewicy o pozyskanie głosów, potrzebnych obozowi rządowemu do przeprowadzenia zmiany Konstytucji.

W artykule p. Karola Jędrzejewicza p.t. "Przypomnieli sobie Konstytucję" czasopismo akcentowało, że obecna troska o Konstytucję obozu rządowego musi być przyjmowana z wielkimi zastrzeżeniami i, że o wartości propagowanej przez ten obóz zmiany Konstytucji obóz narodowy będzie mógł mówić wtedy, gdy uzyszy, w jakim kierunku naprawa ma nastąpić.-

Pozatem pismo zajmowało się kwestją żydowską, niedwuznacznie podkreślając, że społeczeństwo polskie winno podjąć bezwzględna na wszystkich polach walkę z żydami.

ednoczenie Katolickie"

Propagowało akcję katolicką, nawoływało społeczność katolicką do czynnej działalności społecznej, nawoływało do popierania prasy katolickiej i poruszało w specjalnym oświeceniu sprawy lokalne, jak np. samobójstwo dnia 5 maja b.r. plutonowego Dunajskiego w Białymstoku /sprawa omówiona w specjalnym sprawozdaniu do Ministerstwa/, rozwiązanie przez Starostę Powiatowego w Wysokie - Mazowieckiem oddziałów żeńskiego i męskiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Sokołach za działalność polityczną t.p.-

ostockie Nowiny
ienne "

Propagowało bojkot gospodarczy żydów i stwierdzało, że walka obozu rządowego z ruchem narodowym wchodzi w ostatnie stadium, zapowiadające zwycięstwo ruchowi narodowemu.-
Z dniem 11 maja b.r. pismo z powodu trudności finansowych przestało uchodzić.-

te-
z
3-
e-
os-
z-
im
n-
os
nyc
ko
ko-

13
Województwo Białostocki

Nr BP. 2183/33.T.

Białystok, dnia 10 czerwca 1933r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr. 6 za miesiąc maj 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Okres sprawozdawczy znamionowała nader ożywiona akcja BBWR w terenie, polegająca na urządzeniu wielkiej liczby zgromadzeń publicznych przy znacznej frekwencji obecnych co wskazuje na zwiększenie zainteresowania ludności poczynaniami stronnictwa prorządowego. Zgromadzenia te, a zwłaszcza wynurzenia na nich posłów wniosły poważną dezorganizację do niektórych stronnictw opozycyjnych. Szczególnie widki wyłom uczyniono w Stronnictwie Ludowym, głównie na tych terenach, gdzie dotychczas posiadało ono poważne wpływy. Pozatem traktowane zgromadzenia wpływały uświadamiająco na ludność, zwłaszcza jeżeli chodzi o zapoznanie jej z istotnymi poczynaniami Rządu, przedstawianie tych poczynañ we właściwym świetle.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat
augustowski.

W maju r.b. poseł Michał Łazarski zwołał wiece sprawozdawcze w następujących miejscowościach powiatu augustowskiego: we wsiach Szczebro-Olszanka, Bargłów i Sopoćkinie /od 200 do 400 osób/ oraz w Balli-Wielkiej /500 osób/, Łojkach /500 osób/ i w Lipsku /600 osób/. W przemówieniach swych poseł Łazarski przedstawiał prace Sejmu i Rządu i podkreślał troskę Rządu o byt rolnika w obecnym kryzysie gospodarczym. Urządzenie tych wieców wpłynęło w znacznym stopniu na osłabienie działalności

Stronnictwa Ludowego, zmniejszając równocześnie jego wpływy na wsi.-

Powiat bia-
łostocki.

Dnia 15 maja r.b. w Zabłudowie poseł Michał Jaroszewicz zwołał wiec sprawozdawczy, na którym omawiał sytuację polityczną i gospodarczą Państwa. Obecny na wiecu miejscowy działacz Stronnictwa Narodowego, Bronisław Szykiewicz, poparty przez swych sympatyków, stawiał posłowi różne pytania, krytykujące Rząd i BBWR, co mu się częściowo udało z uwagi na słabość przemówienie posła Jaroszewicza. W końcu uchwalono wysłać depezę gratulacyjną do Prezydenta R.P. z okazji ponownego wyboru. /300 osób/.

Powiat
białski.

Dnia 14 maja b.r. odbyły się dwa zgromadzenia publiczne - w Siemiatyczach i Boćkach. W Siemiatyczach przemawiali Stanisław Mercik i Stanisław Woliński, a w Boćkach - Włodzimierz Dziuba. Tematem przemówień w obu miejscowościach był ponowny wybór prof. Ignacego Mościckiego na Prezydenta R.P.

Powiat
grodziński.

BBWR w okresie sprawozdawczym przejawiał ożywioną działalność, urządając na terenie powiatu 5 zgromadzeń publicznych w Grodnie, Marcinkanicach, Mostach, Indurze i Krynkach. Na zgromadzeniach tych przemawiali: poseł Konstanty Terlikowski, adwokat Antoni Zaboklicki i kierownik Sekretariatu Powiatowego BBWR w Grodnie, Otton Butkiewicz. Nadto w Grodnie w zgromadzeniu brał udział również senator Wielowieyski. Tematem ich przemówień były - sytuacja gospodarcza i polityczna w kraju, wyniki prac Rządu i obozu porządkowego w czasie ostatniej sesji Sejmu i Senatu oraz projekt zmian Konstytucji w opracowaniu BBWR.

Powiat łom-
żyński.

Staraniem lokalnych komitetów BBWR, w dniu 14 maja b.r. urządzono zgromadzenia publiczne z okazji wyboru Prezy-

5

denta Rzeczypospolitej. Zgromadzenia takie odbyły się w Szumowie, Małym-Płocku, Wiźnie i Śniadowie. Na zgromadzeniach tych uchwalono wysłanie depech hołdowniczych do Pana Prezydenta.

Powiat ostrowski.

Po długiej, całkowitej nieomal stagnacji, w maju r.b. BBWzR wniósł pewne ożywienie do ruchu politycznego, urządając zgromadzenie publiczne w dniu 14 maja b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej. Na zgromadzeniu tem przemawiał poseł Józef Borecki oraz senator Walery Roman. Omawiali oni sprawy budżetowe i stosunek ugrupowań opozycyjnych do wyboru Prezydenta R.P. Niezwykle liczny udział ludności /500 osób/ w zgromadzeniu zdaje się wskazywać na wzmocnienie wśród społeczeństwa powiatu ostrowskiego nastrojów prorządowych. Objaw ten jest tembardziej charakterystyczniejszy, że obóz prorządowy na terenie tego powiatu od dłuższego czasu nie występował z żadną intensywniejszą akcją polityczną.

Powiat sokółski.

Zwołane przez miejscowe czynniki, zgromadzenia BBWzR odbyły się w dniu 14 maja r.b. w Korycinie /500 osób/, Kuźnicy /500 osób/, Janowie /300 osób/, Sidorze /120 osób/ i Sokolnachs /300 osób/ oraz w dniu 21 maja b.r. w Nowym-Dworze /200 osób/ i Suchowoli /600 osób/. Zgromadzenia te poświęcone były omówieniu wyboru Prezydenta R.P. i napiętnowaniu postępowania stronnictw opozycyjnych, które uchyliły się od wzięcia udziału w Zgromadzeniu Narodowem. Nadto przemawiał poseł Jan Halewski, który poinformował zebranych o niedawno odbytym Zjeździe Gospodarczym w Warszawie.-

Powiat suwalski.

Dnia 14 maja b.r. w Sejnach odbyło się zgromadzenie publiczne, zwołane przez posła Skawomira Babulewicza, który w przemówieniu swem zobrazował prace budżetowe i ustawodawcze ostatniej sesji sejmowej. /350/.

4 - 16 112

Powiat szczu-
czyński

W maju r. b. na terenie powiatu szczuczyskiego poskowie z BBWR zwołali sześć zgromadzeń publicznych w następujących miejscowościach: senator Julian-Wincenty Poczętowski w Grabowie /300 osób/, posek Michał Łazarski w Rajgrodzie /300 osób/, posek Godlewski w Szczuczynie /350 osób/, we wsi Lachowo /250 osób/, we wsi Grabowo /200 osób/ i we wsi Osowiec /200 osób/. Przemówienia wymienionych wyżej senatora i posków w treści swej były do siebie podobne. Mianowicie, wyjaśniły one różnicę poglądów BBWR i Stronnictwa Narodowego w odniesieniu do poczynąń Rządu, wykazując przytem perfidną działalność Stronnictwa Narodowego w chwili, gdy sąsiad zachodni przygotowuje zbrodniczy atak na całość naszych granic i naszego dostępu do morza. Następnie obrazowano położenie gospodarcze Państwa oraz wykazano współpracę BBWR z Rządem, poczem uchwalono wysłanie depeszy hołdowniczej do Pana Prezydenta /od 200 do 350 osób/.

Powiat woł-
kowyski

Obec spodziewanych wyborów do samorządów BBWR na terenie powiatu wołkowyskiego spotęgował swą działalność przez zwołanie czterech zgromadzeń publicznych. Zgromadzenia te odbyły się w następujących miejscowościach: w Rosi, Swiskoczy, Piaskach i Perejkach. Na wszystkich tych zgromadzeniach przemawiał posek Włodzimierz Bzowski, który poruszał sytuację gospodarczą kraju i ostatnie ustawy ochronne, stosunki polityczne w kraju i na terenie międzynarodowym. Poza posłem Bzowskim zabierali również głos przedstawiciele miejscowego społeczeństwa. Tak tedy w Rosi i w Perejkach przemawiał dyrektor Rokosz na temat obecnej sytuacji Polski i za czasów przedrozbiorowych, oraz Paktu 4-eh. W piaskach - Tomasz Juchniwicz i Henryk Kostowski poruszali stosunki międzynarodowe i wreszcie w Swisko-

czy ks. Szyszko mówił o życzliwym ustosunkowaniu się rolników do poczynań rządowych, narzekał na niedbalstwo urzędników skarbowych przy ściąganiu podatków, czem zrażają do siebie ludność, oraz nawoływał do oszczędności i samowystarczalności, tudzież dawania posłuchu zarządzeniom Rządu.

Powiat wysokomazowiecki.

Dnia 14 maja b.r. w Łapach odbyło się zgromadzenie publiczne z udziałem posła Jana Walowskiego, który zobrazował obecną sytuację wewnętrzną Państwa oraz politykę zagraniczną, tudzież posunięcia Rządu w walce z kryzysem. Wskazał również na niebezpieczeństwo, grożące Polsce ze strony hitlerowskich Niemiec /450/.

Zebrania zamknięte.

Powiat białostocki.

Dnia 7 maja b.r. w Choroszczy odbyło się zebranie członków miejscowego koła BBWR dla omówienia spraw organizacyjnych, zaś w dniu 12 maja także zebranie przy udziale posła Michała Jaroszewicza odbyło się Goniądzu. Omawiano sprawy gospodarcze i uchwalono wysłać depeszę gratulacyjną do Pana Prezydenta R.P. z okazji ponownego Jego wyboru.

P o w i a t	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość:	Licz-
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwen- cja	nowych	ba
		Ogólna	Rozciąg- łość				
Augustowski	6	2500	200 - 600				
Białostocki	1	300		2			
Bielski	2	500	200-300				
Grodziński	5	1650	200-600				
Łomżyński	4	-	-				
Ostrołęcki	-	-	-	1			
Ostrowski	1	500	-				

Sokólski	9	2020	120-600			
Suwałski	1	350				
Szczuczynski	6	1600	200-350			
Wołkowyski	4	1700	300-500	1	7	
Wysoko-mazow.	1	450				
Razem	40		120-600	4		

b/ Polska Partja Socjalistyczna, dawna Frakcja Rewolucyjna.

Powiat
Augustowski.

Dnia 14 maja b.r. w Augustowie odbyło się zebranie członków PPS d.Fr.Rew. Omawiano sprawy organizacyjne. /25/.

Powiat

szczuczynski.

W dniu 1 maja b.r. w Grajewie członkowie miejscowego komitetu PPS d.Fr.Rew. urządzili akademię. Przemawiali Andrzej Witkowski, Józef Klekotko i Antoni Karwowski, którzy podkreślali znaczenie święta robotniczego w dniu 1 maja dla warstwy robotniczej i zaznaczali, że tylko dzięki działalności PPS. d.Frakcji Rewolucyjnej, której ongiś przewodził obecny Marszałek Józef Piłsudski wywołano niepodległość Polski. /40/.

c/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Powiat sokólski.

W maju na terenie powiatu sokólskiego rozpoczął ożywioną działalność organizacyjną sekretarz Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, Zygmunt Sosnowski z Białegostoku. W tym celu zwołał on kilkanaście zgromadzeń publicznych, na których wskazywał na konieczność skupienia się włościan pod sztandarami Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego oraz potępiał szkodliwą dla Państwa działalność Stronnictwa Ludowego, podkreślając równocześnie przychyl-

ne ustosunkowanie się reprezentowanego przez Stronnictwa do obecnego Rządu. Jakkolwiek poczynania Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego wprowadziły dezorganizację wśród zwolenników Stronnictwa Ludowego, to jednak samo Chł.Str.Rolnicze wpływów na terenie powiatu sokólskiego nie posiada i zainteresowanie tem stronnictwem jest naogół słabe, do czego w znacznym stopniu przyczyniły się przemówienia sekretarza Sosnowskiego, które stały na niskim poziomie. We wspomnianych wyżej zgromadzeniach brało udział w każdej miejscowości od 30 do 80 osób, z pośród których było wielu takich, którzy przybyli na zgromadzenie jedynie przez ciekawość.

Koła omawianego stronnictwa utworzone zostały w maju b.r. w następujących miejscowościach: we wsiach Zubrzyca-Wielka i Dębowa-Stara, gminy Odelsk, Kupisk, Trofimówka, Białousy i Przysławka, gminy Janów, Skindzierz i Kumiaża, gminy Korycin.

Powiat wyso-
ko-mazowiec-
ki.

Na terenie powiatu wysoko-mazowieckiego pracę organizacyjną Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego prowadzi instruktor Jan Mikołajewski, który już pozyskał trochę zwolenników i nosi się z zamiarem zorganizowania w kilku wsiach kół tego Stronnictwa.-

d/ Stronnictwo Narodowe.

Prace Stronnictwa Narodowego w okresie sprawozdawczym zamierzały głównie w kierunku organizacyjnym. Akcja Stronnictwa w tej płaszczyźnie była nader intensywna i obliczona głównie na utworzenie komórek stronnictwa wszędzie tam, gdzie istniały oddziały h.Obozu Wielkiej Polski, przyczem stwierdzić należy, nie pozostawała ona bez rezultatów. W akcji tej, jak i w miesiącach poprzednich, znaczną rolę odgrywa duchowieństwo katolickie.

Znajduje ono również poparcie sfer zamożniejszych, które dają na nią znaczne środki materialne, czemu też należy przypisać dodatnie tu i ówdzie wyniki omawianej akcji.

Równolegle z tworzeniem kół Stronnictwa Narodowego żywo postępuje naprzód akcja organizowania gniazd "Sokoła" wyłącznie dla młodzieży, która ze względu na swój wiek nie może wejść do stronnictwa politycznego. Tę ostatnią akcję zauważono szczególnie na terenie powiatu ostrołęckiego.

W ostatnich czasach dostrzegany był pewien rozdzwiek pomiędzy posłem Janem Choromańskim a członkami Stronnictwa Narodowego w powiecie ostrołęckim, którzy w akcji tego posła dopatrują się karierowiczostwa i powodowani zazdrością, starają się mu w jego pracy politycznej szkodzić.

Zasługuje na uwagę lansowanie wersji, że Kurja Biskupia w domy powstrzymuje księży od angażowania się w czynnej działalności Stronnictwa Narodowego. Według tych wersji ksiądz biskup łukomski na ostatniej konferencji dziekanów miał kategorycznie zabronić księżom uprawiania jakiegokolwiek polityki i używania w tym celu ambon, oraz wrogiego ustosunkowania się do władz administracyjnych. Tem też tłumaczony jest m.in. fakt, że znany działacz Stronnictwa Narodowego ksiądz dziekan Walter w Ostrołęce obecnie bardzo ostrożnie ustosunkowuje się do pracy politycznej tego Stronnictwa, a w wypadku przyjazdu jego posłów do Ostrołęki i urządzanych przez nich wieców stara się być nieobecny w mieście.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat su-
walski.

Dnia 28 maja b.r. w Filipowie odbyło się zgromadzenie publiczne z udziałem posła Łukowskiego, który w przemówieniu swem podniósł, że władza w Państwie winna należeć do Polaków-

katolików i, że żydów należy zwalczać na polu ekonomicznem. Następnie poddał krytyce poczynania gospodarcze i polityczne Rządu. /100/.

Zebrań zamknięte.

Powiat Łom-
żyński.

Dnia 14 maja w Sniadowie odbyło się zebranie członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego przy udziale posła Jana Choromańskiego, który w przemówieniu swem zaznaczył, że Stronnictwo Narodowe stoi na stanowisku katolickim i narodowym, obejmując wszystkie warstwy ludności i zajmuje wyraźną postawę wobec żydów, uważając ich za wrogów Państwa i narodu polskiego, z którymi należy walczyć głównie na polu ekonomicznem. Dalej nawoływał do organizowania się w kołach Stronnictwa Narodowego, nadmienając przytem, że składka członkowska wynosi tylko 5 groszy miesięcznie, a i ta nie jest obowiązkowa dla niezamożnych. Następnie nadmienił, że każdy z posłów Stronnictwa Narodowego oddaje połowę swoich djet poselskich na cele organizacyjne. Podkreślił, że już obecnie należy przygotowywać się do przyszłych wyborów, które odbędą się w roku 1935. Wyjaśnił, że Stronnictwo Narodowe nie brało udziału w Zgromadzeniu Narodowym z tego powodu, że kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej został narzucony przez obóz prorządowy, który doszedł do władzy przez czyn rewolucyjny. Podniósł, że obecny Premier i Minister Oświaty jest ewangelikiem, gorszym od żyda, bowiem dokuczył akademikom polskim przez wprowadzenie nowej ustawy dla szkół akademickich. Wkońcu zarzucił, że obóz prorządowy zmusza zależnych od siebie ludzi do zapisywania się do Związku Strzeleckiego, co miało jakoby miejsce we wsi Zabiele, powiatu ostrołęckiego, gdzie w ten sposób postąpiono z nauczycielstwem. Na

tępnie znany działacz b.OWP, Czesław Kujałowicz, zaproponował utworzenie w Sniadowie koła Stronnictwa Narodowego i omówił jego ramy organizacyjne. Zebrani propozycję tę przyjęli i podpisali deklarację oraz wybrali zarząd koła w składzie czterech osób, przeważnie członków b.OWP. /28/.

Drugie zebranie członków Stronnictwa Narodowego odbyło się w dniu 28 maja b.r. we wsi Ptaki, gminy Czerwona. Na zebraniem przemawiali Józef Odachowski, sekretarz koła Stronnictwa Narodowego w Kolnie i Tomasz Ciołkowski. Powód zebrania i treść przemówień narazie nie są wiadome. /20/.

Powiat ostro-
łęcki.

Dnia 28 maja b.r. odbyło się zebranie członków koła Stronnictwa Narodowego we wsi Zabiele. Na zebraniu tem zarysował się rozdzwiek pomiędzy posłem Janem Choromańskim, a członkami koła, którzy z powodu tych tarć odmówili wykupienia legitymacyj członkowskich i oświadczyli posłowi, że jeżeli chce mieć członków w partji, to winien sam opłacić za nich legitymacje członkowskie.-

W maju zorganizowano koła Stronnictwa Narodowego w następujących sześciu miejscowościach powiatu ostrołęckiego: osada Myszyniec - 100 członków, wieś Czerwin - 40 członków, wieś Zabiele - 45 członków, wieś Ołdaki - 15 członków, wieś Korczaki - 20 członków i we wsi Czarnowiec - 20 członków.-

Powiat szczu-
czyński.

Dnia 19 maja w Grajewie odbyło się zebranie członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego, do których wygłosił przemówienie poseł Witold Staniszkis, który poddał krytyce gospodarkę Rządu, nazywając ją rozrzutną oraz wyjaśnił, dlaczego Stronnictwo Narodowe nie brało udziału w gromadzeniu Narodowem. W końcu wzywał do bezwzględnego bojkotu żydów. /200/.

Drugie zebranie zwolenników Stronnictwa Narodowego odbyło się w dniu 25 maja we wsi Kołaki, gminy Bełda. Na zebraniu tem Kazimierz Borchert odczytał program Stronnictwa Narodowego oraz ustawę o stowarzyszeniach. /100/.

Oczłonkowie dawnych placówek b.OWP w Grajewie, Miruciac i Radziłowie przeszli formalnie do Stronnictwa Narodowego pozostałe zaś placówki b.OWP w powiecie oczekują na dyrektywy byłych władz naczelnych tej organizacji.

P o w i a t	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek.	Ilość członków
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość				
Łomżyński	-	-	-	2	48	1	28
Ostrołęcki	-	-	-	1	-	6	240
Suwalski	1	100	-	-	-	-	-
Szczuczynski	-	-	-	2	300	3	-
R a z e m	1	100	-	5	-	10	-

Działalność księży.

Powiat białostocki.

Dnia 3 maja w Knyszynie dziekan miejscowy ksiądz Jan Zamięć podczas kazania wystąpił ostro przeciwko organizacji P.W., nazwijając jego instruktorów bandytami i zbrodniarzami. W związku z tem instruktor P.W. w Knyszynie plutonowy Tadeusz Dunajski popełnił w Białymstoku dnia 5 maja samobójstwo./specjalne sprawozdanie przedłożono Ministerstwu dnia 12 czerwca b.r. za Nr.BP.2178/33.P./.

Dnia 14 maja w Jasionówce proboszcz miejscowy ks.

Małynicz-Malicki wygłosił kazanie na temat sprawy brzeskiej. /Specjalne sprawozdanie przedłożono Ministerstwu dnia 14 czerwca b.r. za Nr.BP.1964/33.P./.

Tenże ksiądz w związku z samowolnem pogrzebaniem zwłok zmarłego jego parafjanina, za pogrzeb którego żądał 1000 złotych, w dniu 28 maja wygłosił kazanie, w którym groził zemstą za złożenie skargi na niego do dziekana. /Sprawozdanie w tej sprawie przedłożono do Ministerstwa dnia 4 czerwca b.r. za Nr. BP.2109/33.P./.

Powiat ostrołęcki.

W dniu 3 maja, podczas wygłaszania kazania okolicznościowego z okazji Święta Narodowego, ksiądz Suliński w Rzekuniu, mówiąc o Konstytucji 3-go Maja nadmienił, że wtedy, gdy konstytucję tę uchwalano, była w Polsce pełnia wolności, a dziś tej wolności niema i że prawdziwych patriotów obecnie prześladowuje się, lecz, że te represje, ani więzienia nic nie wskórają i idea narodowa musi zwyciężyć. Następnie te osoby, które dla stanowiska zmieniły swe przekonania polityczne, nazwał on psami i podkreślił, że obecnie za patriotów uważa się tych ludzi, którzy dokonują kradzieży mienia państwowego. Wogóle, całe kazanie upstrzone było takimi soczystymi wyrazami, jak "bandyta", "złodziej", "Kanalja", i t.p., to też wywołało ono niesmak i oburzenie wśród zebranych, tembardziej, że wygłoszone było w dniu Święta Narodowego.

W dniu 2 maja, wikariusz w Myszynie, ks. Rogalski, po odprawieniu nabożeństwa majowego rozpoczął agitację i werbunek młodzieży do Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, wzywając również członków Związku Strzeleckiego do wstąpienia do SMP i podkreślając, że skrócenie o 3 miesiące służba wojskowa z powodu przynależenia do Związku Strzeleckiego jest bez znaczenia.

Wskazując zaś na obecnego przy tem komendanta oddziału Związku Strzeleckiego, Józefa Opońskiego, rzekł ksiądz, że "przybył o tu poto, by mu strzelców nie ukraść". Odezwanie się to posłużyło do wszczęcia awantury między członkami SMP a członkami Związku Strzeleckiego, która omal nie zakończyła się bójką.

Podobną agitację przeprowadzał ksiądz Rogalski również i we wsi Wolkowe, gminy Myszyniec, na którą strzelcy zareagowali w ten sposób, że, uformowawszy czwórki, przeszli ze śpiewem "Pierwszej Brygady" przed lokalem, gdzie znajdował się ksiądz Rogalski.

Powiat
ostrowski.

Dnia 13 maja wyrokiem Sądu Grodzkiego w Ostrowi-Mazowieckiej skazany został z art. 127 K.K. proboszcz parafji Poręby, ksiądz Franciszek Jagodziński na 200 złotych grzywny z zamianą na 10 dni aresztu. Kara ta na mocy amnestji została mu darowana. Proces ten wytoczony został księdzu Jagodzińskiemu za wygłoszone przez niego w dniu 14 czerwca 1931 roku na zebraniu Straży Ogniowej w Porębie przemówienie, w którem wyraził się: "Strażacy, powinniście szanować swój mundur, nie plamić go tak, jak szanowali go oficerowie rosyjscy, których znałem, czego nie mogę powiedzieć o oficerach polskich, którzy dopuszczają się takich czynów, za które człowiek ucziwy musi się wstydząć".

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej-Demokracji.

"W okresie sprawozdawczym Chrześcijańska Demokracja rozszerzyła swój stan posiadania przez założenie nowego koła w powiecie białostockim. Pozatem akcja tego stronnictwa zmierzała głównie do zachowania swych wpływów w tych ośrodkach, gdzie posiada ono swoje komórki.-

Powiat białostocki.

Zgromadzenia publiczne.

Dnia 21 maja w Jasionówce, a 28 maja r.b. w Turcji-

Kościelnej odbyły się zgromadzenia publiczne, na których przemawiał poseł Wacław Bitner. Przemówienie posła obracało się w kierunku stereotypowej krytyki poczyniań Rządu w odniesieniu do spraw społecznych i politycznych /po 400 osób/.

Powiat grodzki.

Dnia 14 maja w Indurze poseł Romuald Pułjan zwołał zgromadzenie publiczne, na którym też przemawiał. Poruszył on sprawę kryzysu gospodarczego oraz przyczyny jego powstania i podkreślił, że najłatwiej kryzys ten da się przezwyciężyć, gdy społeczeństwa zechcą przestrzegać etyki chrześcijańskiej i wskazania papieża Leona XIII i Piusa XI, zalecających sprawiedliwy podział dóbr materialnych. Nakreśliwszy panujące obecnie stosunki w Rosji Sowieckiej, przestrzegał zebranych przed agitacją, uprawianą przez komunistów. Wreszcie wzywał do łączenia się w korporacjach katolickich.

Zebrań zamkniętych.

Powiat białostocki.

Dnia 7 maja w Białymstoku odbyło się okręgowe zebranie członków Ch.D. Przemawiał poseł Wacław Bitner, który omawiał wybory Prezydenta R.P., nadmienając przytem, iż już zgóry było wiadomem, kto zostanie Prezydentem, a to z uwagi na większość, jaką posiada w Sejmie i w Senacie BBWR. Dodał, że ze strony Ch.D. miano wysunąć kandydaturę Ignacego Paderewskiego, jednak projekt ten upadł, bowiem Rząd obecny do tej kandydatury ustosunkował się negatywnie. Po przemówieniu posła Bitnera dokonano wyborów nowego zarządu okręgowego Ch.D., w skład którego weszło 6 osób z Białegostoku i powiatu białostockiego. /100/.

W Turośni-Kościelnej w dniu 28 maja b.r. po zgromadzeniu publicznem odbyło się zebranie organizacyjne koła Chrześcijańskiej-Demokracji, na którym wybrano zarząd nowoorganizowane-

go koła. Na członków z miejsca zapisało się 23 osoby. /50 os

P o w i a t	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość	
	Frekwencja		Ilo:	Frek- wen- cja	nowych komó- rek		
	Ilość	Ogólna					Rozciąg- łość
Białostocki	2	800	400-400	2	150	1	23
Grodziński	1	200					
R a z e m	2	1000	400-400	2	150	1	2

f/ Stronnictwo Ludowe.

Działalność Stronnictwa Ludowego odbywała się przede wszystkim w ramach kół wiejskich i najczęściej konspiracyjnie. Okres sprawozdawczy zaprzętnął wiele uwagi wyborami delegatów na kongres Stronnictwa w Warszawie. Organizacja kół wiejskich została do pewnego stopnia zahamowana z jednej strony przez wstrzemięźliwość wieśniaków do płacenia składek, a z drugiej zaś przez dywersję ze strony BBWR, którego znaczna liczba wieców i wygłoszonych na nich przemówień w dużym stopniu osłabiła zapach ludności wiejskiej do Stronnictwa Ludowego.

Zgromadzenia publiczne

Powiat sokólski.

W Sokółce w dniu 15 maja odbyło się zgromadzenie publiczne, zwołane przez Stronnictwo Ludowe. Na zgromadzeniu tem przekształcono utworzony w czerwcu 1932 roku Zarząd Powiatowy Stronnictwa Ludowego, który nie przejawiał żadnej działalności, na Sekretariat Powiatowy. Na czele Sekretariatu stanął Jan Bender, szwagier posła Adolfa Sawickiego. Pozatem wybrano delegata na kongres w Warszawie.

Zebrania zamknięte.

Powiat bia-
łostocki.

Dnia 16 maja r.b. w Długolece, gminy Krypno odbył się kurs polityczno-gosp. larczy z udziałem posłów Michała Roga i Adolfa Sawickiego. /10 osób/.

Podobny kurs odbył się dnia 21 maja również w Klewinowie, gminy Juchnowi. Wykładali na tym kursie posek Adolf Sawicki, oraz dr. Gogolewski i Jan Kreczko. /200 osób/.

Dnia 28 maja w tejże wsi odbyło się zebranie członków miejscowego koła Stronnictwa Ludowego. Omawiano sprawę zorganizowania święta w dniu 4 czerwca r.b. /20 osób/.

Powiat gro-
dzieński.

Związku z mającym się odbyć w Warszawie kongresem Stronnictwa Ludowego, w Grodnie w dniu 21 maja zwołano zebranie członków Zarządu Powiatowego i kierowników kół wiejskich Stronnictwa, celem wybrania delegata na kongres, oraz urządzenia obchodu "Święta Ludowego" w dniu 4 czerwca b.r. Na delegata wybrano prezesa Zarządu Powiatowego S.L., Bronisława Makarewicza, obchód zaś "Święta" postanowiono urządzić we wsi Grandzicze, gminy Hoża i zaprosić na obchód posła Antoniego Langera.

Powiat su-
walski.

W dniu 7 maja we wsi Przerośl odbyło się zebranie członków koła Stronnictwa Ludowego. Na zebraniu tem omawiano sprawę mającego się odbyć kongresu Stronnictwa w Warszawie. /40 osób/.

Na zebraniu Zarządu Powiatowego w Puwałkach w dniu 10 maja r.b. wybrano delegata na wspomniany wyżej kongres.

Dnia 25 maja we wsi Krywólka, gminy Huta odbyło się zebranie Zarządu Powiatowego i delegatów kół wiejskich Stronnictwa Ludowego. Na wezwanie sekretarza Antoniego Trochima do składania ofiar na sztandar, ze strony zebranych uczynio-

no mu zarzut, że za zebrane na ten cel 130 złotych kupił sobie rower. Trochim usprawiedliwił to koniecznością częstych rozjazdów w sprawach agitacyjnych i ciężkim swoim stanem materialnym i w dalszym ciągu apelował do zebranych o składanie ofiar na koszt urządzania kongresu i na przyjęcie z pomocą ukaranym administracyjnie za urządzanie nielegalnych zebrań. /30/.

Powiat
szczeciński

Dnia 29 maja we wsi Wólka-Piaseczna, gminy Ruda, odbyło się zebranie sympatyków Stronnictwa Ludowego. Na zebraniu tem Macław Karwowski krytykował działalność Rządu i nawoływał do organizowania się w celu usunięcia tegoż Rządu. Wdrożono w tej sprawie dochodzenia.

Ruch organizacyjny.

Powiat au-
gustowski

Ze stanowiska sekretarza Sekretarjatu Powiatowego Stronnictwa Ludowego w Augustowie usunięto Antoniego Trochima naskutek zarzutów działacza ludowego, Piotra Gołubowa, który posłowi Sawickiemu przedstawił Trochima jako manjaka, dążącego do skrajnie lewicowej polityki i nie zasługującego na zaufanie. Pozatem Gołubow zarzucił Trochimowi utrzymywanie kontaktu z policją i z władzami administracyjnymi w czasie wyborów do Sejmu.

Powiat
białostocki

Dnia 2 maja we wsi Szafranki, gminy Goniądz założono miejscowe koło Stronnictwa Ludowego i wybrano zarząd. Do koła na członków zapisało się 30 osób.

W dniu 28 maja, po uprzednim zebraniu, zorganizowano koło Stronnictwa Ludowego we wsi Wólka, gminy Duchnowiec. Na członków zapisało się 18 osób. /22 osoby/.

Powiat kom-
żyński

Stronnictwo ludowe czyni wysiłki w kierunku organizowania swych kół na terenie gminy Kołaki, Rutki i Kupiski. Zabiegi te w większości wypadków rozbijają się o niechęć wieśniaków głów-

nie co do deklarowania składek członkowskich. pływ stronnictwa ludowego przesiakają przeważnie z powiatu wysoko-mazowieckiego. Na terenie gminy Kupiski koła Stronnictwa Ludowego istnieją we wsiach: Zawady - 18 członków, Siemień - 10 członków, Podgórze - 32 członków. Organizatorem tych kół jest niejaki Władysław Kępka.

Powiat ostrowski.

Podjęta w maju akcja Stronnictwa Ludowego na terenie powiatu ostrowskiego, mająca za zadanie zorganizowanie całego szeregu kół wiejskich, nie wydała narazie żadnych rezultatów. Utworzono jedynie Komitet Powiatowy Stronnictwa w Ostrowi-Mazowieckiej. Taką abstynencję ludności wiejskiej od organizowania się w kołach Stronnictwa Ludowego przypisać należy w znacznej mierze wybitnemu osłabieniu wpływów stronnictwa na wsi, a w większym zaś stopniu - przy tępieniu wrażliwości ludności wiejskiej na sprawy polityczne.

P o w i a t	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Ilość członków
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość				
Białostocki	-	-	-	4	442	2	48
Grodziński	-	-	-	1	-	-	-
Sekólski	1	250	-	-	-	-	-
Suwalski	-	-	-	3	80	-	-
Szczuczynski	-	-	-	1	-	-	-
R a z e m	1	250	-	9	-	2	48

g/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działalność PPS w maju wyraziła się głównie w urządzeniu obchodów pierwszomajowych. Jakkolwiek w wielu miejscowościach partja poświęciła wiele uwagi i trudu na zorganizowanie na sze-

sza skalę tych obchodów, niemniej jednak nie wypadły one tak imponująco, jak je projektowały czynniki organizacyjne. Zaskuguje na uwagę znikomy udział, poza Białymstokiem i powiatem bielskim, w tych obchodach robotników pracujących ludności wiejskiej, następnie przytępiony entuzjazm uczestników obchodu w odniesieniu do samej uroczystości robotniczej pierwszomajowej. /Szczegółowe sprawozdanie z omawianego obchodu przedłożono Ministerstwu dnia 11 maja b.r. za Nr.Br.1834/33.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat augustowski.

W Augustowie w dniu 1 maja odbył się pochód i wiec na którym przemawiał prezydent m. Suwałk i prezes OKR. PPS Suwałki Wawrzyniec Gałaj, który potępiał faszyzm włoski i omawiając tendencje zaborcze hitlerowskich Niemiec, zaznaczył, że klasa robotnicza w Polsce, jak jeden mąż wystąpi w obronie granic Państwa. Następnie nadmienił, że Rząd obecny, popierający kartele, nie potrafi zwalczyć bezrobocia i powinien ustąpić miejsce rządowi robotnicze -włóściańskiemu. /120/.

Powiat białostocki.

W Białymstoku w dniu 1 maja PPS urządziła pochód, który zgromadził 1600 osób. W trakcie pochodu odbył się wiec na którym przemawiali miejscowi działacze PPS i Bundu: Antoni Wiewiór, Benjamin Flomenbaum /Bund/, Tomasz Kapitułko i inni. Przemówienia ich obracały się w kole znanych formułek socjalistycznych o ucisku i wyzysku mas pracujących przez warstwę posiadającą, konieczności walki o rząd robotniczo-włóściański, ubezpieczenia socjalne i t.p.

Na terenie powiatu białostockiego obchody 1-majowe odbyły się w Jasionówce /150 osób/ i w Gródku /200 osób/. W Gródku w obchodzie brali udział także członkowie Towarzystwa

Bzkoły Białoruskiej z okolicznych wiosek.

Powiat
bielski.

Z okazji obchodu pierwszomajowego, odbyły się zgromadzenia publiczne w następujących miejscowościach: w Bielsku-Podl. /60 osób/, w Boćkach /40 osób/, w Hajnówce /1000 osób/, w Nurcu /200 osób/, w Czeremsze /150 osób/, w Białowieży /150 osób/, w Siemiatyczach /300 osób/ i w Brańsku /500 osób/. Ponadto w dniu 21 maja odbył się wiec sprawozdawczy posła Bronisława Mikołajewskiego w Drohiczyńskim Bugiem /120 osób/. Głównym tematem przemówień na wszystkich zgromadzeniach było nawoływanie do walki z kapitalizmem pod sztandarami PPS oraz do organizowania się celem obalenia istniejącego obecnie systemu rządzenia w Polsce.

Powiat gro-
dziński.

W dniu 1 maja odbyły się zgromadzenia publiczne w Grodnie /300 osób/ i w Mostach /1000 osób/. Na zgromadzeniach tych mówcy podkreślali znaczenie święta robotniczego w dniu 1 maja, oraz nawoływali do organizowania się pod sztandarami PPS.

Powiat łom-
żyński.

Z racji obchodu 1-go maja, odbył się w Łomży pochód i wiec, zorganizowany przez PPS. Przemawiał miejscowy działacz Bronisław Załęski i delegat z Warszawy, Kaczmarek. Przemówienia nawiązane do okoliczności, utrzymane były w tonie umiarkowanym. /350 osób/.

Powiat
ostrowski.

W Ostrowi-Mazowieckiej w dniu 1 maja na zgromadzeniu publicznym przemawiał poseł Stanisław Dubois, który podnosił znaczenie święta 1-go maja oraz omawiał położenie polityczne i gospodarcze Państwa. /300 osób/.

Powiat su-
wański.

W Suwałkach w dniu 1 maja FPS zorganizowała pochód i wiec. Przemawiali na wiecu miejscowi działacze PPS, poddając ostrej krytyce gospodarkę kapitalistyczną oraz faszyzm we Włoszech i w Niemczech, zlekka tylko poruszając sprawy polskie. /150/-

Powiat szczeciński.

W dniu 1 maja zorganizowano w Grajewie akademię. Przemówienie wygłosił Fryderyk Jeroma, który, podnosząc znaczenie obchodu dnia 1 maja dla robotników, dał wyraz nadziei, że kapitalizm wkrótce upadnie, a zapanuje rząd robotniczo-właścicielski. /50/.

Powiat wołkowski.

W Wołkowysku w dniu 1 maja odbyła się akademja, zorganizowana przez PPS pod płaszczykiem Z.Z.K. Na akademji tej wygłoszono kilka referatów, które poruszały wydarzenia w Niemczech i politykę zaborczą Hitlera, oraz omawiały położenie socjalne robotników i stosunek ich do kapitalistów. Akademję zakończono odśpiewaniem pieśni robotniczych. /180 osób/

Powiat wysokomazowiecki.

W dniu 1 maja w Łapach odbył się pochód i wiec, na którym przemawiał poseł Stanisław Dubois. Mówił on o znaczeniu ^{burżuazji} pierwszomajowego dla warstwy robotniczej, skarcił tych, którzy uchylili się od udziału w tym święcie i nawoływał do jedności i solidarności w celu wywalczenia państwa robotniczo-chłopskiego. /450/.

Zebrania zamknięte.

Powiat augustowski.

W dniu 28 maja b.r. przybył do Augustowa - Nowicki, delegat Okręgowego Komitetu PPS z Suwałk i odbył tajną naradę z miejscowymi działaczami tej partji. Tematem narad była kwestja zorganizowania w Augustowie nowego Komitetu Powiatowego.

P o w i a t	Zgromadzenia publiczne		Zebrania		Ilość nowych komórek	Ilość człon- ków
	Frekwencja		Frekwen- cja			
	Ilość	Ogólna Rozciąg- łość	Ilość			
Białystok M.	1	1600				
Wiałostocki	2	350	150-200			
Bielski	9	2520	40-1000			
Grodziński	2	1300	200-1000			

Łomżyński	1	350
Ostrowski	1	300
Suwalski	1	150
Szczuczynski	1	50
Wołkowyski	1	180
Wysoko-mazowski	1	450

121

R a z e m : 20 7250 50-1000

00000000

H.B.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. 2183/33.T.

Dnia 10 czerwca 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 6.

za miesiąc m a j 1933 rok.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia społeczne.a/ Związek Strzelecki.Powiat Białostocki.

Dnia 25 maja w Wasilkowie odbyło się walne zebranie miejscowego koła, na którym dokonano wyboru nowego zarządu. Obecnych około 60 osób.-

Dnia 28 maja odbyły się w Choroszczy /1500 osób/ i Jaświłach, gminy Dolistowo /300 osób/ zloty oddziałów, przy czym w Choroszczy dokonano poświęcenia proporca.-

Powiat Bielski.

Nowy oddział - został zorganizowany we wsi Wojtki, gminy Kąty. Oddział liczy 14 członków.-

Powiat Grodzieński.

W maju została zakończona akcja sadzenia drzewek, zainicjowana i przeprowadzona przez Związek Strzelecki. W wyniku akcji zasadzono na terenie powiatu około 2000 drzewek.-

Powiat Ostrowski.

Dnia 14 maja b.r. w Zarębach-Kościelnych odbyło się uroczyste otwarcie wspólnej świetlicy miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego i koła Młodzieży Wiejskiej /150/-

Powiat Ostrołęcki.

Nowy oddział - został zorganizowany we wsi Długie, gmina Czarnia.

Powiat Sokółski.

Na terenie całego powiatu obchodzono uroczystości świętowania kompanijne oddziałów Związku Strzeleckiego. Jednocześnie urządzono zawody w P.O.S., w wyniku których zdobyło odznak sportową: w Kuźnicy - 54 strzelców, w Dąbrowie - 34, w

Suchowoli - 74, w Nowym-Dworze - 5, w Janowie - 52.-

W dniu 3 maja b.r. w Sokółce odbyło się uroczyste złożenie przyrzeczenia strzeleckiego kompanji, liczącej 220 pieszych, 24 cyklistów i 22 konnych.-

Powiat Suwalski.

Dnia 14 maja b.r. w Suwałkach odbyła się odprawa 60-ciu komendantek oddziałów Strzeleckich.-

Dnia 21 maja w Bakałarzewie odbyła się koncentracja okolicznych oddziałów Związku Strzeleckiego i Związku Rezerwistów, połączona z zawodami o odznaką P.O.S.-

Dnia 28 maja w Sejnach podczas lokalnego święta Związku Strzeleckiego odbyło się uroczyste składanie przyrzeczenia strzeleckiego.-

Powiat Wysoko-Mazow.

Dnia 7 maja w Kobylinie odbyło się zebranie organizacyjne Związku Strzeleckiego, na którym dokonano wyboru zarządu.-

b/ Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

Rozwijając w dalszym ciągu na terenach poszczególnych powiatów propagandę idei Związku Strzeleckiego, dzięki której zorganizowano szereg nowych oddziałów.-

Poza tem urządzono szereg imprez dochodowych celem zasilenia kas jednostek organizacyjnych Związku Strzeleckiego.-

c/ Związek Rezerwistów.

Powiat Bielski.

W ciągu miesiąca maja powstało nowych 9 kół w następujących miejscowościach: Brańsk-19 członków, Rudka - 21, Ciechanowiec - 11, Skórzec - 13, Grodzisk - 15, Widzgowo - 16, Boćki - 29, Hornowo - 19, Łubin - 20.-

Powiat Ostrowski.

Oddziały Związku Rezerwistów na terenie powiatu 13

przeszło 700 członków, z czego 400 umundurowanych. Obecnie największy nacisk idzie w kierunku przeszkolenia i umundurowania oddziałów.-

Powiat Ostrołęcki.

Nowe oddziały - powstały: we wsi Długie, gminy Czarnia i we wsi Krótkie, gminy Kadzidło /17/.-

Powiat Sokółski.

Komenda Powiatowa Związku Strzeleckiego, jednocząc 12 kół gminnych z około 800 członkami przeprowadzała w ciągu maja usilną pracę organizacyjną oraz akcję umundurowania, w której wyniku większość członków posiada kompletne umundurowanie.-

Powiat Suwalski.

W maju przystąpiono do budowy własnego portu na jeziorze Wigierskim oraz floty motorowej.-

Powiat Wysoko-Mazow.

Dnia 6 maja b.r. w Poświętnem odbyło się zebranie organizacyjne Związku Rezerwistów. W poczet członków Związku zapisało się 30 osób.-

Takież zebranie odbyło się dnia 21 maja b.r. we wsi Waniewo, na którym również dokonano wyboru zarządu /70/.-

Powiat Szczuczynski.

W Szczuczynie na zebraniu organizacyjnym w dniu 6 maja zapisało się do Związku Rezerwistów 20 osób.-

d/ Związek Obrony Królów Zachodnich.

Poszczególne oddziały odbyły w ciągu maja szereg zebrań, poświęconych zorganizowaniu akcji kolonij letnich dla dzieci polskich z Niemiec.-

e/ Związek Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

W okresie sprawozdawczym kontynuował pracę kulturalną

no-oświatową oraz urządził szereg imprez dochodowych.

Na teren powiatu wołkowyskiego przybył instruktor z Centrali Związku Młodzieży Wiejskiej i Ludowej celem zreorganizowania istniejących kół oraz zorganizowania istniejących kół oraz zorganizowania nowych.-

f/ Związek Inwalidów wojennych.

Dnia 14 maja b.r. w Bielsku-Podlaskim odbyło się walne zebranie miejscowego oddziału, na którym stary zarząd złożył sprawozdanie z dotychczasowej działalności i został wybrany zarząd nowy.-

g/ L. O. P.P.

Z okazji tygodnika L.O.P.P. we wszystkich miastach oraz większych osiedlach na całym terenie województwa Białostockiego zostały urządzone bardzo liczne i przeżyte, połączone z pokazami gazowymi, lotniczymi i odczytami na temat obrony przeciwgazowej. W wyniku przeprowadzonej propagandy poszczególne koła zdobyły znaczną ilość nowych członków.-

h/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Powiat Białostocki.

Dnia 7 maja w Jaswiłach, gminy Dolistowo odbył się zlot kół z Jasionówki, Łomianki, Kalinówki i Bobrówki z udziałem 80 osób.-

Powiat Grodzieński.

W dniu 28 maja oddziały żeńskie S.M.P. w Grodnie obchodziły "Święto druhen", na które między innymi złożyła się akademja /300 osób/. Po wygłoszonych referatach na temat znaczenia - metod pracy wychowawczej w

S.M.P. odbyła się część koncertowa.-

Identyczna akademja odbyła się w tymże dniu w Indurze.

Powiat ostrołęcki.

Dnia 21 maja w domu parafjalnym w Myszyńcu, odbyło się zebranie miejscowego oddziału S.M.P., w którym wziął udział poseł Jan Choromański. W wygłoszonym przemówieniu poseł Choromański uskarżał się na małą liczebność oddziału.-

Powiat Suwalski.

Dnia 9 maja w Suwałkach odbyło się zebranie delegatów oddziałów męskich i żeńskich z powiatów augustowskiego i suwalskiego z udziałem 9-ciu księży oraz sekretarza suwalskiego Zarządu Powiatowego Stronnictwa Narodowego, Jarczewskiego. W referacie swym sekretarz generalny ks. Łapiński, S.M.P. diecezji łomżyńskiej, omówił sprawy sportu, kursów kroju i szycia, zakładania kół abstynenckich oraz prowadzenia prac kulturalno-oświatowych.

Powiat wołkowyski.

W Szydłowaach odbył się zlot rejdowy z udziałem około 300 osób. Na zjazd ten przybyli również: ks. Maciejewski, dyrektor S.M.P. na okręg wileński i mł. Jedrychowski, instruktor S.M.P. w Białymstoku.

Mówcy poświęcili swe przemówienia omówieniu dorobku S.M.P. na terenie powiatu oraz warunków pracy.-

Nazwa organizacji :	I :	II :	III :	IV.:	V :	Ilość :	Rozpię :	Dochód
						osób :	tość :	
						razem :	od -do :	
Związek Rezerwistów	5		3			350	50- 200	134.72gr.
Związek Strzelecki	5	20	13	1	1	1320	70- 805	461.-
Stow.Przyjaciół w.Strzelec.	1		1			160	40- 60	111.-

Związek Podoficerów Rezerwy	1					50		
Zw. Harcerstwa Pol.		1						
Zw. Nauczycieli Szkół Powsz.	1	Zjazd powiatowy						
P.O.W.	2					1000	300-700	
Zw. Inwalidów Woj.	1							
Zw. Pracy Obyw. Kob.		1		1		225	100-125	150.00 zł
Z.O.K.Z.				1		60	60	
Przysposob. Wojsk.	1		1	1		1400	100-1200	
Koła Gospodyń Wieś.	1							
Kółka Rolnicze	2					200	50-150	
Polski Czerwony Krzyż	1	3	1			360	30-80	50.00 zł
Ochotnicza Straż Pożarna	2	8	10		2	625	50-110	439.00 zł
Zjed. Zw. Mł. wiejsk. i Ludowej		8	5			280	20-50	97.60 zł
Stow. Mł. Polskiej	2	17	9	5	2	1533	30-100	502.00 zł
L.O.P.P.	3	2	12	4	11	2426	58-800	5504.00 zł

I. Zebrania

II. Przedstawienia

III. Zabawy

IV. Odczyty

V. Kwesty

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. 2183/33T.

Dnia czerwca 1933r.

4/ Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr. 6 za miesiąc maj 1933 r.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

Trwające od dłuższego czasu tarcia na tle finansowym między proboszczem parafji rz-Katol. Majewo, gminy Sokolany w powiecie sokólskim ks. Czechowiczem a resztą duchowieństwa w powiecie w okresie sprawczdawczym zarysowały się bardzo widocznie.

Dzięki umiejętnie zdobytej popularności ks. Czechowicz ściągają do Majewa tłumy ludności nie tylko z sąsiednich parafji, lecz także i z innych powiatów, pozbawiając w ten sposób właściwe parafje dochodów.

Decyzja ks. arcybiskupa Jakubrzykowskiego w sprawie przeniesienia ks. Czechowicza spotkała się z ostrym sprzeciwem ludności.

Ostatnio ks. Czechowicz został zawieszony w czynnościach kapłańskich.

Proboszcz parafji rz-katol. w Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego rozesłał do sympatyków Stronnictwa Narodowego zaproszenia na mający się odbyć w Łapach, "Kongres Eucharystyczny".

Jednocześnie tenże proboszcz na zebraniach parafjan zaznacza, że w kongresie mogą brać udział przede wszystkim S.M.P., bractwa kościelne i "Sokół", zaznaczając usilnie namawia do zapisywania się do ostatnio wymienionej organizacji, którą sam wydatnie wspiera.

b/ Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego.

W ostatnich dniach maja we wsi Dziaki, gminy Szydłowiec,

powiatu wołkowyskiego odbyło się zebranie badaczy pisma świętego o charakterze wyłącznie religijnym.-

Z ogólne liczby obecnych /10 osób/ - 70 osób było ze wsi Dziaki oraz 20 - z Białegostoku.

c/ Sekta Baptystów.

W dniach 28 - 31 maja br. w Łelwie, powiatu wołkowyskiego odbył się zjazd delegatów Związku Zborów Słowiańskich Baptystów w Polsce, w którym wzięło udział 58 delegatów, reprezentujących 37 zborów.

Program zjazdu obejmował: uroczyst nabożeństwo, zagajenie obrad, ukonstytuowanie się zjazdu, wybory prezydium zjazdu, wysłanie depesz hołdowniczych do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Marszałka J. Piłsudskiego, Ministra Wyznań Religijnych, Spraw Wewnętrznych, Wojewody i Starosty, przyjęcie nowych zborów do związku, sprawozdania z działalności i kasowe, projekt kasy pogrzebowej, sprawa kolent, stosunek do ewangelicznych chrześcijan, i innych pokrewnych sekt religijnych, wybory nowej rady naczelnej, wolne wnioski i zakończenie.

Stosownie do polecenia Ministerstwa z dnia 16.IV. br. Nr.P.N.415/4/1 szczegółowe sprawozdanie z przebiegu zjazdu i działalności Związku przedłożył dnia 4 bm. za Nr.BP.30/12/33

Wojewoda Białostocki
 Nr.BP.2183/33.T.
 Białystok, dnia 10/VI.1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
 Nr.6 za miesiąc maj 1933 roku.

VI. Mniejszości narodowe.

Podobnie, jak i w okresie poprzednim, w maju w życiu mniejszości żydowskiej dominowała kwestja prześladowania żydów w Niemczech. Z tej racji urządzono w szeregu miejscowości wiece protestacyjne oraz w dalszym ciągu głosi się bojkot towarów pochodzenia niemieckiego. Poza tem zorganizowano szereg imprez rozrywkowych oraz urządzono odczyty na tematy kulturalno-oświatowe.

Ruch białoruski był bardzo słaby i ograniczył się tylko do powiatu wołkowyskiego, przytem na tym odcinku panuje przygnębienie w związku z likwidacją Zarządu Okręgowego TSzB. i z zawieszeniem działalności 4-ch kół TSzB.

Inne mniejszości narodowe nie nastręczały momentów, któreby wymagały szeregowego omówienia.

a / Ż y d z i.

Życie polityczne.

Sioniści.

Dnia 21 maja odbył się w Łomży zjazd delegatów organizacji sjonistycznej. Przybyło ogółem 23 delegatów. Poszczególni mówcy na zjeździe kładli nacisk na wychowanie młodzieży w duchu sjonistycznym, które, zdaniem prelegentów, jest obecnie bardzo zaniedbane, czego dowodem ma być to, że w Łomży dotychczas niema tarbutowskiej szkoły hebrajskiej.-

W Ostrowi-Mazowieckiej w dniu 31 maja odbył się zbiorowy odczyt na temat obecnej sytuacji sjonizmu, stosunku żydów do arabsów w Palestynie i przygotowań do mającego się odbyć 18 kongresu sjonistycznego w Palestynie. /120/.

Bund.

W dniu 1 maja w Grodnie i w Krynkach, powiatu grodzieńskiego organizacja "Bundu" zorganizowała pochody i wiece.

Poalej-Sjon-Prawica.

W Grodnie i w Krynkach, powiatu grodzieńskiego, oraz w Łomży Poalej-Sjon-Prawica urządziła w dniu 1 maja akademie i pochody.

W dniach 5 i 6 maja r.b. odbył się w Grodnie zlot organizacji młodzieżowych, pozostających pod wpływami Poalej-Sjon-Prawicy, a wchodzących w skład "Ligi Pomocy Pracującym w Palestynie".-

Podobny zlot odbył się 12 maja również w Ostrowi-Mazowieckiej. Przybyli delegaci z trzech powiatów: ostrołęckiego, ostrowskiego i łomżyńskiego. Na zlocie tym Jud. I Szwarcbord poddał krytyce prowadzoną przez sjonistów-rewizjonistów politykę w Palestynie i uzasadnił konieczność uwolnienia Palestyny z pod protektoratu Anglii. Następny mówca, Szpicbaum z Warszawy nawoływał do organizowania się i dołożenia wysiłków w kierunku opanowania najbliższego kongresu sjonistycznego, atakował przytem Ząb otynskiego, nazywając go współnikiem Hitlera.

W Łomży powstała lokalna organizacja Poalej-Sjon-Prawicy. Wchodzący do zarządu tej organizacji członkowie podejrzani są o komunizm.

Związek Inwalidów Wojennych Żydów.

Życie społeczne.

W Białymstoku w dniu 7 maja odbyło się walne zebranie członków Związku Inwalidów Wojennych Żydów w Białymstoku. Przyjęto sprawozdanie za rok ubiegły, uchwalono preliminarz budżetowy na rok bieżący i dokonano wyborów nowego zarządu Związku. /60

Życie gospodarcze.

Powiat grodziski.

dnia 16 maja odbyło się w Grodnie walne zebranie członków Związku Brodnych Kupców. Podnoszono konieczność obniżenia stawek podatku obrotowego. /100/.

Powiat wołkowyski.

Odbyło się zebranie członków Banku Ludowego w Porozowie. Omawiano sprawy organizacyjne. /60/.

P r a s a.

W maju br. żydowska prasa białostocka poświęca wiele uwagi strajkowi włóknarzy i polemice tej materji z dziennikiem białostockim pt. "Ostatnie wiadomości". Pozatem interesowała się samorządem m. Białegostoku.

"Unzer Leben" Nr. 116 z dnia 22 maja podkreślając, że w Białymstoku od dłuższego czasu rządzi Komisarz Rządowy bez jakiegokolwiek udziału czynnika społecznego, a w dodatku otacza się nieprzeniknioną tajemnicą, zapytywał, kiedy wreszcie stan ten zmieni się i kiedy społeczeństwo żydowskie dowie się, na jakie cele idą jego pieniądze, składane w postaci podatków. Dalej wywodziło pismo to, że gros pieniędzy podatkowych pochodzi właśnie od ludności żydowskiej, gdy tymczasem żydowskie instytucje dobroczynne w niewielkim stopniu korzystają z subsydjów magistratu, podczas ^{gdy} także instytucje polskie są niemal całkowicie utrzymywane przez magistrat.

To samo pismo w artykule zatytułowanym "Kłeska" w Nr. 117 z dnia 23 maja podnosiło, że gdy wszystkie miasta przeżywają obecnie kryzys, to w zastosowaniu do Białegostoku wyraz ten znaczy coś więcej, coś bardziej krańcowego. Powodem tego mają być stale powtarzające się strajki w góle, a obecny strajk włóknarzy w szczególności. Wliczywszy wszystkich, kto ponosi straty z powodu tego strajku, organ ten doszedł do wniosku, że

podczas strajku obie strony przeciwne zwykle mają rację, wini zaś za przedłużający się do nieskończoności strajk, zdaniem pisma ponosi Inspektor Pracy, który winien ciągle i stale apelować do obu stron o pogodzenie się.

Omawiany organ w artykule pt. "Antysemityzm nie jest lekarstwem na strajk żydowski" z dnia 24 maja br. N 118 polemizował z miejscowym dziennikiem polskim "Ostatnie Wiadomości" na temat insynuowanego organowi żydowskiemu przez dziennik polski, antysemityzmu w stosunku do robotników żydowskich. "Unzer Leben" wywodził, że przyznanie racji fabrykantom białostockim w obecnym strajku włóknarzy, a temsamem nie jakopotępienie robotnika, choćby żydowskiego, nie jest równo znaczne z uprawianiem antysemityzmu i że broniąc fabrykantów miał po temu ważne powody, bowiem, wbrew twierdzeniu "Ostatnich Wiadomości" fabrykanci białostocki nie tylko brali ze skarbu Państwa, ale jeszcze więcej dawali, ponieważ przez zastosowanie najnowszych udoskonaleń technicznych w produkcji, przyczynili się do obecnej wspaniałej rozbudowy przemysłu białostockiego, z czego także skarb czerpał znaczne zyski.

"Gut Morgen" w Nr. 5 z dnia 25 maja r.b. przytoczył rozmowę swego współpracownika z wybitnym przedstawicielem fabrykantów, który oświadczył, że sezon wiosenny dla fabryk białostockich już bezpowrotnie przeszedł z powodu strajku włóknarzy. Ponieważ sezon jesienny rozpoczyna się dopiero w sierpniu, więc obecnie dla przemysłowców jest obojętne, czy strajk skończy się zaraz, czy dopiero za trzy miesiące.

"Unzer Leben" w numerze 116 z dnia 22 maja r.b. doniósł, że przy organizacji Mizrachi utworzono konsorcjum, składające się z rzemieślników i średniego kapitału, którego zadaniem będzie uruchomienie w Tel-Aviv w Palestynie fabryki

włókienniczej, która zatrudni około 130 białostockich włókniarzy, przyczem maszyny do tej fabryki przewiezione byłyby z Białegostoku. Agencja Żydowska przyrzekła na ten cel udzielić odpowiedni plac w Tel-Aviv oraz wydać 120 certyfikatów na prawo wjazdu do Palestyny rzemieślników.

b/ Białorusini.

Powiat wołkowyski.

We wsi Hrynki I, gminy Swisłocz, odbyło się zebranie członków koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Na zebraniu tem wybrano nowy zarząd koła, w skład którego weszli sympatycy KPZB /26/.

Dnia 6 maja r.b. w Zelwie odbyło się zebranie delegatów 7 spółdzielni spożywców z powiatu słonimskiego i 2 spółdzielni z powiatu wołkowyskiego. Zebranie to miało na celu skoordynowanie działalności tych spółdzielni przez utworzenie odpowiedniej centrali. Reprezentowane na omawianem zebraniu spółdzielnie z powiatu słonimskiego opiewane^{sa} przez element wyrotowy.-

c/ Litwini.

Powiat grodzieński.

Była nauczycielka litewska Stefanja Bobieliczówna zabiega koło zorganizowania we wsi Kaszety, gminy Marcinkańce publicznej biblioteki litewskiej i na ten cel otrzymała już z Towarzystwa "Bitas" w Wilnie około 60 ksiątek litewskich.

Nauczycielstwo szkół T-wa "Bitas" oraz kierownicy T-wa Sw. Kazimierza rozpoczęli pracę nad wychowaniem fizycznym młodzieży litewskiej. W dniu 8 maja b.r. odbyły się we wsi Szklary, gminy Marcinkańce pierwsze zawody sportowe pod kierownictwem nauczyciela Stanisława Kozłowskiego.-

d/ Rosjanie.

Powiat gro-
dzieński.

W Grodnie w dniu 14 maja r.b. odbyło się zebranie miejscowych rosjan, na którym postanowiono utworzyć "Fundusz Szkoły Rosyjskiej". Na członków zapisało się 10 osób./60/.

Drugie podobne zebranie odbyło się tamże w dniu 21 maja r.b. przy udziale posła Pimonowa, który w dłuższym przemówieniu dowodził konieczność otwarcia szkoły rosyjskiej w Grodnie, przyczem nadmienił, że Rząd polski napewno ustosunkuje się bardzo chętnie do tej sprawy, więc trzeba tylko, aby społeczeństwo rosyjskie m.Grodna wystąpiło z odpowiednią inicjatywą. Realizację tego projektu powierzono komitetowi "Funduszu Szkoły Rosyjskiej"./82/.

e/ Ukraińcy.

Powiat bia-
łostocki.

W Białymstoku w dniach 14 i 25 maja r.b. odbyły się zebrania członków Ukraińskiego Centralnego Komitetu w Polsce. Na pierwszym zebraniu wybrano delegata na III Zjazd członków wspomnianego komitetu w Warszawie, zaś na drugim zebraniu inż. Daniel Rosomacha wygłosił odczyt z okazji 7-lecia śmierci atamana Petlury. /25 i 20 osób/.

Powiat su-
walski.

Ukraińcy-emigranci polityczni, zamieszkali we wsi Płociczno urządzili w dniu 25 maja akademję ku uczczeniu 7-letniej rocznicy śmierci atamana Petlury.

f/ Niemcy.

Dnia 28 maja b.r. w Białymstoku na zebraniu członków ewangelickiego kościelnego chóru "Concordia" odczytano sprawozdanie z działalności za rok ubiegły i wybrano nowy zarząd. /29/.

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpię- tość od do	Dochód
Sjoniści ogólni	5	-	-	5	2920	35-1500	
Poalej-Sjon prawica	3	-	-	-	530	30-300	
Bund	2	-	-	-	80	20-60	
Tarbut	-	1	-	1	190	70-120	
Kultur -Liga	-	2	-	-	75	35-40	
Makabi	-	-	1	1	210	60-150	
Mizrachi	-	-	-	1	120		
Hechalug-Pionier	2	-	-	-	270	70-200	
Brith Trumpeldor	1	1	-	-	200	80-120	
Linas Chacedek	1	-	2		190	35-70	109.-
Związek Inwalidów ojenych Żydów	1	-	-	-	60		
Gemilus Chesed	1	-	-	-	40		
Towarzystwo Szko- ły Białoruskiej	1	4	-	-	476	26-80	150.-
Litewskie Towarzy- stwo św. Kazimierza	-	13	-	-	900	50-200	

I.-zebrania,

II.-przedstawienia

III.-zabawy,

IV.- odczyty.

Białystok, dnia...¹⁶ lipca 1933 roku

T A J N E - B. P I L N E

Do

W Warszawie.

Z a W o j e w o d e

Otrzymują do wiadomości:

Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.2491/33.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.

za miesiąc czerwiec 1933 rok.

Białystok, dnia 10 lipca 1933 r.

I. Sytuacja ogólna.

Działalność stronnictw politycznych w okresie sprawozdawczym była znacznie słabsza, niż w okresach poprzednich, niewątpliwie wskutek trwających robót polnych. Charakter jej i nastawienie, omówione w poprzednim sprawozdaniu, zmianom nie uległy. Charakteryzując ogólnie życie polityczne na terenie Województwa Białostockiego, należy podkreślić, że dominowały w nim trzy zasadnicze momenty, którymi są: wyrok Sądu Okręgowego w Łomży z dnia 5 czerwca b.r. w sprawie b. O.W.P. /proces o wydarzenia w Radziłowie dnia 23 marca b.r./, zjazd działaczy społecznych i gospodarczych Województwa Białostockiego, odbyty w Białymstoku w dniu 19 czerwca i Zjazd Rady Naczelnej Chrześcijańskiej Demokracji, odbyty w Grodnie dnia 25 czerwca. Wspomniany wyrok Sądu Okręgowego w Łomży, którego mocą jeden z głównych przywódców b. O.W.P. w Województwie Białostockim i redaktor organu b. O.W.P., dwutygodnika "Młodzi", Józef Przybylski został skazany jako moralny sprawca wypadków w Radziłowie na 2 lata więzienia, oceniany być musi jako akt potępienia przez Sąd Rzeczypospolitej działalności b. O.W.P., skierowany przeciwko bezpieczeństwu publicznemu i Państwu. Podkreślenie w motywach wyroku, że wystąpienia antyżydowskie były inicjowane i organizowane

ne przez b. O.W.P. oświeciło należycie rolę tej organizacji, uzasadniło konieczność i celowość decyzji Pana Ministra Spraw Wewnętrznych co do zawieszenia działalności i równoczesnego rozwiązywania wszystkich ogniw organizacyjnych b. O.W.P. i wreszcie przekonało większość społeczeństwa o metodach działania Stronnictwa Narodowego jako protektora b. O.W.P. Stąd też traktowany wyrok będzie niewątpliwie doniosły w skutkach dla dalszego kształtowania się układu stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego.

Zorganizowany przez BBWR. zjazd działaczy społecznych i gospodarczych, w którym wzięło udział ponad 250 delegatów i około 150 osób zaproszonych gości, reprezentujących szereg organizacji, związków i instytucji przyczyni się niewątpliwie do skonsolidowania społeczeństwa w płaszczyźnie współpracy z Rządem w dziedzinie gospodarczej. Przemawiając na zjeździe, Pan Wojewoda wyraził przekonanie, że poważne rezultaty pracy zjazdu, które będą przetransmitowane na teren Województwa, dadzą należyte i spodziewane wyniki nie tylko dla Województwa Białostockiego ale i dla całego Państwa. Zjazd w myśl podkreślenia Pana Wojewody zajmował się całym szeregiem zagadnień gospodarczych, aktualnych dla Województwa Białostockiego i powziął wiele doniosłych uchwał, które będą realizowane w terenie poprzez zjazdy powiatowe i gminne. Odbyty dnia 25 czerwca w Grodnie Zjazd Rady Naczelnej Ch.D., omówiony szczegółowo w oddzielnych sprawozdaniach do Ministerstwa zasługuje o tyle na uwagę, że określił stosunek Chrześcijańskiej Demokracji do kwestji żydowskiej, wprowadzając niepokrywający się z

polską racją stanu, niemniej jednakże zgoła odmienny pod wielu względami, niż program Stronnictwa Narodowego i b. O.N.P., wyklucza bowiem on rozwiązywanie tej kwestji w drodze gwałtów fizycznych. Poza to na zjeździe tym senator Wojciech Korfanty zapowiedział bezwzględną walkę Ch.D. z ustrojem kapitalistycznym i obecnym systemem rządzenia Państwem.-

Życie społeczne oraz działalność polskich organizacji i stowarzyszeń społecznych specjalnych uwag nie nastroczają, jeżeli pominąć obchód "Święta Morza", który, biorąc ogólnie, wypadł na terenie Województwa Białostockiego imponująco i poza nielicznymi dysonansami uzewnętrznił konsolidację społeczeństwa bez różnicy narodowości i wierzeń politycznych na gruncie gotowości obrony stanu posiadania Polski nad Morzem.

Z życia mniejszości narodowych wypada podkreślić ożywienie działalności organizacji sjonistycznych w związku z ich przygotowaniami do XVIII Kongresu Sjonistycznego. Przygotowania te odbywają się w atmosferze zornamiętnienia, wskutek czego doprowadziły w czerwcu w wielu wypadkach do awantur i walk pomiędzy poszczególnymi organizacjami sjonistycznymi. Unaoczniki one ogólną niechęć, jaką żywi społeczeństwo żydowskie do sjonistów-rewizjonistów i osoby Włodzimierza Zabotyńskiego.

Sytuacja gospodarcza w Województwie pod koniec czerwca uległa pewnej poprawie na odcinku miejskim zwłaszcza z powodu zlikwidowania długotrwałego strajku w przemyśle włókienniczym w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, gdzie do pracy przystąpiło ponad 4 tysiące robotników.

inne
del i niektóre/gałęzie przemysłu.

jeszcze w okresach zimowych i wiosennych.~

rzędów. -

[illegible]

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.2491/33.T.

Dnia 10 lipca 1933 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1933 rok.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Pomorski".

Omawiając wynik wyborów do Sejmu gdańskiego i sprawę obchodu "Święta Morza", pismo podkreślało, że o ile Prusy Wschodnie, jako kolonia niemiecka, znajdująca się za naszymi plecami - są pętlą dla Pomorza i Gdyni, to Walne Miasto Gdańsk miało być węzełkiem, któryby nie dopuścił do zaciskania się tej pętli i duszenia Polski. Wybory do Sejmu Gdańskiego z dnia 28 maja b.r. oddały ten węzełek w ręce Hitlera, który wszelkimi siłami będzie się starał, aby węzełek usunąć i umożliwić pętli sprawne działanie. "Święto Morza" zatem w zrozumieniu pisma miało być aktem zjednoczenia społeczeństwa polskiego bez różnicy przekonań politycznych celem unaoznienia Europy i całemu światu, iż jakakolwiek próba zamachu na całość granic Polski spotka się z gotowością do walki na śmierć i życie całego narodu polskiego.-

W Szeregwartykulów pismo omawiało przebieg i uchwały odbytego w Białymstoku w dniu 19 czerwca zjazdu działaczy społecznych i gospodarczych województwa Białostockiego.

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca"

Nawołując do akcji powiększania stanu posiadania polskiego w dziedzinie przemysłu i handlu, pismo

zestawiało dane co do opanowania handlu i przemysłu przez żydów w diecezji łomżyńskiej. W kilku artykułach omagało się uregulowania sprawy podatków samorządowych stwierdzając, iż kosztowność samorządów odstrasza od nich światłych rolników i dobrych gospodarzy, wskutek tego ci, którzy pozostają w dzisiejszych samorządach - są zastraszeni i ulegli wobec Starostów, w większości wypadków razem nieznających się na sprawach gospodarczych a zwłaszcza rolnych. - Pozatem wzywało do oszczędzania, wyjaśniając, że nie należy się ludzi możliwością powrotu do dobrych czasów i wskazywało przytem na wysrubowanie podatków państwowych i samorządowych, zabijających życie gospodarcze w kraju. -

Nowe Życie ".

W związku z odbytem dnia 25 czerwca w Grodnie Zjazdem Rady Naczelnej Ch.D. gloryfikowało działalność senatora Wojciecha Korfantego, podkreślając, że Chrześcijańska Demokracja zawdzięcza mu to, iż należy do stronnictw politycznych, które odrzuciły wszelkie kompromisy i ludzi kompromisów. Omawiając uchwały Zjazdu, wskazywało na oświadczenie senatora Korfantego co do konieczności przebudowy kapitalistycznego ustroju Państwa na ustrój chrześcijańsko-demokratyczny. Wiele miejsca poświęcało pismo sytuacji rolnictwa i po rozważaniach na ten temat przyznawało, że sytuacja ta zaczyna budzić nadzieję wśród rolników wskutek rysującej się widocznie wyżki cen na zboże na rynku polskim. Wreszcie pi mo omawiało szeroko przebieg i uchwały Zjazdu Rady Naczelnej Ch.D. w Grodnie

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. 2491/33. T.

Dnia 10 lipca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 7.
za miesiąc czerwiec 1933 rok

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Po okresie intensywnej i wydatnej pracy w maju, działalność BBWR. w czerwcu nieco osłabła. Tłumaczyć to można słabym zainteresowaniem się ludności sprawami politycznymi w lecie w okresie intensywnych i uciążliwych robót polnych. Niemniej jednak, w wielu okręgach BBWR. przeciwstawiał się skutecznie ugrupowaniom opozycyjnym na zwoływanych przez siebie zgromadzeniach publicznych, na których demaskował i piętnował demagogję i złą wolę opozycji.-

Zgromadzenia publiczne

powiat Białostocki.

Dnia 25 czerwca poseł Michał Jaroszewicz zwołał we wsi Zawyki zgromadzenie informacyjno-rolnicze, na którym wyjaśnił zebranym cele i zadania BBWR. oraz zachęcał do zakładania kółek rolniczych. Przemówienie posła Jaroszewicza trafiło zebranym do przekonania, wobec czego prosili go, by podobne zgromadzenie urządził też w dniu 2 lipca we wsi Tryczówka/30

powiat Bielski.

Dnia 22 czerwca w Hajnówce urządzono zgromadzenie publiczne BBWR. Przemawiał inżynier Stanisław Jacynicz, który zobrazował stan polityczny i gospodarczy Państwa poczynwszy od maja 1926 roku i wykazał niezmordowane wysiłki Rządu w kierunku utrwalenia mocarstwowego stanowiska Polski /100/.-

Powiat Grodzieński.

W czerwcu na terenie powiatu grodzieńskiego zwołano trzy zgromadzenia publiczne, na których przemawiali - poseł Konstanty Telikowski i adwokat Zaboklicki. Zgromadzenia te odbyły się w Druskienikach /40 osób/, Ejsmontach-Wielkich /200 osób/ i we wsi Gudzievicze /250 osób/. Na traktowanych zgromadzeniach omawiano sytuację gospodarczą i polityczną kraju, prace ustawodawcze Rządu i obozu porządkowego w Sejmie oraz kwestję zmiany Konstytucji.-

Powiat Ostrowski.

Rada Powiatowa BBWR. w Ostrowi-Mazowieckiej urządziła w dniach 3, 4 i 5 czerwca 8 zgromadzeń publicznych, a mianowicie w Małkini /200 osób/, Broku /300/, Porębach /200/, Brańszczyku /250/, Długosiodle /100/, Zuzelu /250/, Nurze /270/ i Bogutach-Piankach /250/. Na każdym z tych zgromadzeń wygłaszał referaty i mowa. Do grona wzmiankowanych mówców należeli poseł Józef Borecki oraz Szarlak i Mejer, członkowie wspomnianej rady. Tematem ich przemówień były sprawy budżetowe, samorządowe, gospodarcze oraz sprawa wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej.-

Powiat Sokółski.

W Korycinie w dniu 4 czerwca odbyło się zgromadzenie publiczne, zwołane przez posłów Jana Walewskiego, Michała Łazarskiego i Michała Jaroszewicza, którzy poruszyli sprawy gospodarcze, nakreślili ideologję Marszałka Piłsudskiego i podali do wiadomości najbliższe, zamierzone posunięcia Rządu w dziedzinie gospodarczej i politycznej. W wygłaszaniu przemówień usiłował przeszkadzać Jan Bender, szwagier posła Adolfa Sawickiego /100/.-

Powiat Szczęczyński.

W dniu 11 czerwca we wsi Bełda, a w dniu 25 tegoż miesiąca we wsi Wólka-Karwowska urządzono zgromadzenia publiczne na których przemawiali poseł Stanisław Godlewski i sekretarz Rady Powiatowej BBWR. Stefan Sleszyński. Poruszano głównie sprawy gospodarcze /140 i 120/.-

IAZ
91/
pca
żyj

Powiat Wołkowyski.

W Wołkowysku w dniu 13 czerwca poseł Włodzimierz Broński urządził zgromadzenie publiczne, na którym omówił akcję Rządu, zdążającą w kierunku ulżenia rolnictwu, oraz nakreślił obecną ogólną sytuację polityczną świata, wzywając obecnych do skupiania się w szeregach BBWzR. Prócz posła przemawiali jeszcze Inspektor Samorządowy, Tomasz Juchniewicz i członek Legjonu Młodych, Jan Pietkiewicz, nadto zabrał głos działacz Chrzescijańskiej Demokracji Jan Aniśko, który zarzucił Rządowi walkę z religją i kościołem, co ma powodować obecny kryzys w Polsce /200/..-

Zebrań zamkniętych.

Powiat Białostocki.

Dnia 10 czerwca we wsi Nowo-Aleksandrowo, gminy Obrubniki odbyło się posiedzenie Komitetu Gminnego BBWzR. przy udziale posła Michała Jaroszewicza, który wygłosił przemówienie o konieczności dalszej i ścisłej współpracy z Rządem dla celów skuteczniejszej walki z kryzysem gospodarczym. Poza tem poszczególni członkowie Komitetu poruszali lokalne bolączki, poczem wybrano nowy zarząd Komitetu Gminnego BBWzR. /16/..-

Powiat Grodzieński.

Dnia 25 czerwca odbyło się w Grodnie plenarne posiedzenie Rady Powiatowej BBWzR. przy udziale posłów Konstantego Terlikowskiego i Skawomira Dabulewicz. Omawiano sprawę ewentualnego skasowania kilku gmin w powiecie grodzieńskim, dyskutowano nad kwestją komasacji w powiecie, oraz przyjęto do wiadomości sprawozdanie z rocznej działalności Sekretarjatu Rady Powiatowej. Po dyskusji poseł Dabulewicz wygłosił referat o sytuacji gospodarczej kraju. Na zakończenie zaś dokonano wyborów do Prezydium Rady..-

Powiat Wysoko-Maz.

Komitety gminne BBWzR., istniejące na terenie powiatu wysoko-mazowieckiego, odbyły w okresie sprawozdawczym ścisłe posiedzenia swych zarządów, na których uchwalano zakładać ko

BBWzR. w poszczególnych wioskach powiatu. Poza tem Komitety Gminne zajęte są przygotowywaniem wniosków na Powiatowy Zjazd Gospodarczy, mający się odbyć w jesieni b.r.

Powiat.	Zgromadzenie publi- czne			Zebrania		Ilość nowych komó- rek.	Liczba człon- ków.
	Ilość.	Frekwencja		Ilość	Frek- wencja.		
		Ogólna	Rozcią- głość.				
Białostocki	1	300		1	16		
Białski	1	100					
Grodzieński	3	490	40-250	1			
Ostrowski	8	1820	100-300				
Sokółski	1	100					
Szczuczynski	2	260	120-140				
Wołkowyski	1	200					
Ogółem	17	3270	40-300	2	16	-	-

b/ Polska Partja Socjalistyczna, dawna Frakcja
Rewolucyjna.

Powiat Szczuczynski.

Koło PPS. d. Frakcja Rewolucyjna w Grajewie zwołało tam w dniu 5 czerwca zgromadzenie publiczne, które jednak zaraz po rozpoczęciu przemówienia zostało rozwiązane przez organa policji wobec nieposiadania przez organizatorów zgromadzenia odpowiedniego po temu zezwolenia władz administracyjnych. Następne zgromadzenie, z zachowaniem przepisów prawnych, zwołane zostało w dniu 11 czerwca. Przemawiał na nim malarz kolejowy z Grajewa, Andrzej Witkowski i przybyły z Warszawy delegat Centrali traktowanego Stronnictwa, Dymek. Obaj mówcy poruszyli sprawy gospodarcze i polityczne kraju, lecz nie potrafili wywodami swymi zanierosować słuchaczy, którzy jeszcze w trakcie przemówień poczęli opuszczać salę.

co przyspieszyło rozwiązanie zebrania /50/.-

c/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Akcja Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego na terenie powiatu sokólskiego posuwa się stale naprzód w kierunku zdobywania nowych zwolenników. W okresie sprawozdawczym założono 24 kół w różnych wsiach gmin Sidra, Korycin i Zalesie.-

Poczynania natomiast tego Stronnictwa w powiecie wysokomazowieckim całkiem uległy zahamowaniu wobec silnej kontrakcji, uprawianej przez niektórych księży. Kontrakcja ta spowodowała, że wiele osób, które zapisały się do Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, wycofuje się z niego, instruktor zaś tego Stronnictwa opuścił teren gminy Stelmachowo, gdzie, zdawało się, można było pozyskać dla tej akcji wielu zwolenników.

d/ Stronnictwo Narodowe.

Podobnie, jak w ostatnich okresach sprawozdawczych, w czerwcu akcja Stronnictwa Narodowego zdążała głównie w kierunku organizacyjnym, odnosząc pewne sukcesy.-

Awizowany w poprzednim sprawozdaniu rozdzźwięk pomiędzy posłem Janem Choromańskim a członkami Stronnictwa Narodowego w powiecie ostrołęckim - stale pogłębia się, co siłą rzeczy odbija się ujemnie na działalności Stronnictwa Narodowego, jako całości w okręgu łomżyńskim. Tarcia te zniechęcają wybitniejsze jednostki do brania czynnego udziału w działalności Stronnictwa Narodowego. Jednakże po niesnaskach tych w łonie Stronnictwa Narodowego na terenie powiatu ostrołęckiego nie należy spodziewać jakichkolwiek zmian, któreby głębiej sięgały w życie tego ugrupowania, a traktować je można raczej jako osobiste animozje poszczególnych przewodców lokalnych ogniw.-

Zebrania zamknięte i inne przejawy działalności.

miast Białostocki.

Dnia 5 czerwca w Zabłudowie odbyła się konferencja zarządu miejscowego koła Stronnictwa Narodowego przy udziale przybyłego z Białegostoku instruktora, Czesława Serwatki, który podkreślił potrzebę rozwoju pracy organizacyjnej oraz zalecał organizowanie różnych imprez dochodowych w celu zasilenia kasy nazwanego koła. Nadto podniósł konieczność utworzenia koła młodzieżowego pod nazwą "Legjon Młodych Narodowców".-

Znany z poprzednich sprawozdań proboszcz w Suraju, ksiądz Niewiarowski, w czasie kazania w dniu 4 czerwca zagroził odmówieniem posług religijnych rodzicom tych dzieci, które odbywają ćwiczenia wojskowe i gimnastyczne pod kierownictwem Związku Strzeleckiego. Pozatem odczytał on kilka artykułów ze "Zjednoczenia Katolickiego", które w treści swej insynuowały różnym organizacjom prorządowym uprawianie polityki antyreligijnej.-

Tenże ksiądz w dniu 15 czerwca zaprosił z Białegostoku działacza Stronnictwa Narodowego, Bolesława Pustelnika i objechał z nim wsie Zawyki, Rynki i Zimnochy, gdzie obaj agitowali za zakładaniem kół Stronnictwa Narodowego i zapisywaniem się do Akcji Katolickiej.-

miast Łomżyński.

W Łomży odbył się zjazd delegatów kół Stronnictwa Narodowego. Przybyli delegaci z Zambrowa, Wizny, Kolna, Chrzanowa, Jednaczewa, Konarzyc, Łomżycy, Jedwabnego, Giełczyna i Kalinowa. Pozostałe 13 kół delegatów swoich nie przysłały. Na zjeździe przemawiał poseł Witold Staniszkis, który podkreślił, że niebezpieczeństwo nieieckie sanacja celowo rozdmuchuje dla wiadomych celów, wtedy, gdy Niemcy obecnie bynajmniej nie są groźne, wewnętrznie bowiem są rozbite. Zastrzegł się, że Stronnictwo Narodowe nie jest czemkolwiek-bądź związane z ruchem hitlerowskim. Nawoływał do przeciwdziałania Stronni-

ctwu Ludowemu oraz do organizowania się w kołach Stronnictwa Narodowego i zapowiedział rychły upadek obecnego Rządu. Inny mówca, Stefan Lniski oświadczył, że O.W.P. mimo formalnego rozwiązania nie przestaje istnieć, gdyż w miejsce dawnych placówek O.W.P. powstały koła Stronnictwa Narodowego, które winne kontynuować pracę O.W.P. Następnie przez aklamację wybrano zarząd koła powiatowego w Łomży, w skład którego weszli: Bronisław Bronowicz i Kazimierz Kosmaczewski - obaj z Łomży, Jan Jankowski z Kalinowa, Odachowski z Kolna, Konopko z Giełczyna, Długoborski z Zambrowa, Tomaszewski i Jurzak z Jednaczewa i Dąbrowski z Łomżycy. Prezesa i sekretarza zamianować ma okręg. Po wyborach ponownie przemawiał poseł Witold Staniszkis, który, podkreślając trudne warunki w jakich pracuje Stronnictwo Narodowe, oraz koszty, jakie poniosło z racji ostatniego procesu w Łomży, zapowiedział zorganizowanie kursu samorządowego dla członków.-

Powiat Ostrołęcki.

W dniu 11 czerwca we wsi Nakły a 15 czerwca we wsi Troszyn odbyły się zebrania organizacyjne zwolenników Stronnictwa Narodowego, mające na celu założenie w tych miejscowościach kół Stronnictwa. Pomimo jednak wysiłków w tym kierunku znanego działacza omawianego Stronnictwa, Stanisława Dyspolskiego, do założenia kół nie doszło.-

Na zebraniu członków koła Stronnictwa Narodowego w dniu 13 czerwca we wsi Zabiele zarysowało się dalsze pogłębianie rozdzwiewu pomiędzy członkami tego koła z jednej, a posłem Janem Choromańskim z drugiej strony. Rozdzwiew ten szczególnie ostro zarysował się przy omawianiu sprawy składek członkowskich i opłat za legitymacje członkowskie. Poza tem na zebraniu ten poseł Choromański złożył sprawozdanie z przebiegu posiedzenia i uchwał Rady Naczelnej Stronnictwa Narodowego i przytem dał wyraz nadziei, że w niedalekiej przysz-

kości Stronnictwo Narodowe ujmie w swe ręce ster rządów w Państwie i z tej racji już w dobie obecnej wysuwa się zadanie przygotowania kadr ludzi, zdolnych do zajęcia kierowniczych stanowisk państwowych.-

Sprawa uiszczenia składek członkowskich napotyka na opór członków także innych kół. Świadczy o tem fakt, że w dniu 11 czerwca koło w Górowie odmówiło Kiełczewskiemu, delegowanemu z ramienia Sekretarjatu Stronnictwa Narodowego w Ostrołęce wypłacenia składek członkowskich.-

Dnia 18 czerwca we wsi Korczaki odbyło się posiedzenie członków miejscowego koła Stronnictwa Narodowego. Omawiano sprawy organizacyjne oraz odczytano niektóre artykuły z czasopism "Czuwamy" i "Samoobrona".-

W Ostrołęce dnia 27 czerwca odbyło się posiedzenie zarządu powiatowego Stronnictwa Narodowego. Debatowano nad wytworzoną sytuacją z powodu wyroku Starosty Powiatowego, skazującego prezesa tego zarządu, Józefa Pawliszewskiego, instruktora Stanisława Dyspolskiego oraz Stanisława Kiełczewskiego na karę grzywny za nielegalnie urządzone kwestę na rzecz Stronnictwa Narodowego w Ostrołęce. Podczas posiedzenia Pawliszewski oświadczył, że już ma dosyć pracy partyjnej i, że wycofuje się nie tylko z zarządu powiatowego ale w ogóle z szeregów Stronnictwa Narodowego.-

wiat Szczeciński.

Na zebraniu członków Stronnictwa Narodowego w Grajewie ukonstytuował się zarząd powiatowy, w skład którego weszli dawni członkowie zarządu Wydziału Powiatowego rozwiązanego O. P. w Grajewie. Prezesem został Teodor Henczel.-

Drugie zebranie członków Stronnictwa Narodowego w Grajewie odbyło się w dniu 25 czerwca, na którym Teodor Henczel oświadczył, że należy oczekiwać wkrótce upadku obecnego Rządu i całego jego kierunku i wyraził obawę, że władza może

dostać się w ręce komunistów, czego nie życzy sobie Rząd i z tej racji wołałby, żeby spuściznę po nim objęło Stronnictwo Narodowe. Poseł Jan Choromański mówił o konieczności prowadzenia bez obawy wzmożonej agitacji na wsi na rzecz Stronnictwa Narodowego i radził unikania posunięć, któreby dawały powód do pociągania do odpowiedzialności.-

W dniu 18 czerwca na zebraniach członków Stronnictwa Narodowego we wsi Kołaki i w Rajgrodzie poseł Jan Choromański wygłosił przemówienia o szkodliwości ostatnio wydanych przez Rząd ustaw, dotyczących rolnictwa, poczem w Rajgrodzie założono koło, do którego zapisało się narazie 150 osób. Składkę członkowską ustalono na 10 groszy miesięcznie od osoby /100 i 120/-.

Powiat Wysoko-Mazow.

Szczególnie ożywioną akcję na rzecz Stronnictwa Narodowego w Tykocinie i na terenie gminy Stelmachowo prowadzi ks. Sadowski z Tykocina. Akcja ta wydaje znaczne rezultaty. Z ks. Sadowskim w działalności tej współpracują inni wybitniejsi członkowie Stronnictwa Narodowego oraz b. członkowie b.O.W.P. Nasileniu omawianej działalności należy przypisać i to, że mająca widoki powodzenia na tym terenie, akcja Chłopskiego Stronnictwa Rolnego, obecnie całkiem zamarła.-

Powiat	Zgromadzenia publi- czne.			Zebrania		Ilość nowych komó- rek.	Liczba członko
	Frekwencja			Ilość	Frek- wencja.		
	Ilość.	Ogólna	Rozcią- głość.				
Białostocki	-	-	-	1			
Łomżyński	-	-	-	1			
Ostrołęcki	-	-	-	5			
Szczuczynski	-	-	-	4	320	2	150
R A Z E M	-	-	-	11		2	150

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Okres sprawozdawczy znamionuje wysiłki P.S.Ch.D. wyjscia na szersze forum publiczne. Wykładnikami tych wysiłków było urządzenie w Grodnie z okazji obrad Rady Naczelnej, wielkiego zgromadzenia publicznego z udziałem senatora Wojciecha Korfantego oraz posłów Władysław Tempka, Wacława Bitnera i Romualda Pułjana, nadto założenie nowego koła w powiecie sokólskim, wreszcie próby wkroczenia na teren powiatu wołkowyskiego. Ta ostatnia ewentualność, przy życzliwym poparciu księży, ma wielkie szanse powodzenia.-

Zgromadzenia publiczne.

powiat Białostocki.

Dnia 11 czerwca w Juchnowcu-Kościelnym zapowiedziane przez posła Wacława Bitnera zgromadzenia publiczne, wskutek deszczu, odbyło się w lokalu. Przemówienie wygłosił poseł Wacław Bitner /40/-

powiat Grodzieński.

Dnia 25 czerwca odbyły się w Grodnie obrady Rady Naczelnej P.S. Ch.D. w przerwie zaś obrad urządzono zgromadzenie publiczne, na którym przemawiali kolejno poseł Romuald Pułjan, dr. Władysław Tempka i Wacław Bitner oraz senator Wojciech Korfanty /1000/-

/O przebiegu obrad Rady i zgromadzenia publicznego przedłożono Ministerstwu oddzielne sprawozdanie/-

powiat Sokólski.

W Odelsku w dniu 18 czerwca na zgromadzeniu publicznym przemawiał poseł Wacław Bitner, który winę przeżywanego obecnie kryzysu przypisał w znacznej mierze obecnemu Rządowi i dlatego Ch.D. domaga się zmiany Rządu. Całe jednak przemówienie posła Bitnera cechowała wstrzeźliwość w atakowaniu zarówno Rządu, jak i przeciwników politycznych, za wyjątkiem

- 11 - 186

komunistów, których poddał ostrej krytyce. Ponadto podkreślił zasługi Marszałka Piłsudskiego w dziedzinie obrony i uźwiolenia granic Państwa /120/..

Zebrań zamkniętych.

Powiat Białostocki.

Dnia 5 czerwca w Białymstoku poseł Wacław Bitner na zebraniu członków i sympatyków P.S.Ch.D. wygłosił przemówienie, w którym wyjaśnił powód niebrania przez stronnictwa opozycyjne udziału w wyborach, a następnie w zaprzysiężeniu Prezydenta Rzeczypospolitej. Mianowicie: jako na przyczynę abstynencji w zaprzysiężeniu wymienił tą okoliczność, że Prezydent, jako wybrany przez naród, winien też sam przyjść do narodu, to znaczy do Sejmu, jednakowoż podkreślił, że do Prezydenta, jako do Głowy Państwa, należy mieć, bez względu na przekonania polityczne, należy szacunek. Omawiał również strajk włókienniczy białostockich, zaznaczając, że prowadzony on jest przez półgłówek i smarkaczy komunistów i nadmieniał przytem, że jeżeli do dnia 10 czerwca strajk ten nie będzie zlikwidowany, to przybędzie w tym dniu sam i poczyni kroki ku bezzwłocznemu zakończeniu strajku /100/..

Powiat Sokółski.

Po odbytem w dniu 18 czerwca w Odelsku zgromadzeniu publicznem utworzono tam koło gminne P.S.Chrzescijańskiej Demokracji, wybierając równocześnie zarząd tego koła..

Powiat.	Zgromadzenia publ.			Zebrania		Ilość nowych komórek.	Liczba członków
	Ilość	Frekwencja Ogólna	Rozcią- głość.	Ilość	Frekwencja.		
Białostocki	1	40	-	1	100	-	-
Grodzieński	1	1000	-	1	-	-	-
Sokółski	1	120	-	-	-	1	-
R a z e m :	3	1060	40-1000	2	-	1	-

Okres sprawozdawczy upłynął dla Stronnictwa Ludowego pod znakiem wzmożonej akcji organizacyjnej, która jednak stale napotyka na przeszkody ze strony księży, którzy, zwalczając Stronnictwo Ludowe, nadużywają nawet w tym celu ambony, jak to miało ostatnio miejsce w Niewodnicy-Kościelnej, gdzie wskutek tego nie mógł się odbyć wiec w dniu 30 czerwca, ludność bowiem zgromadzona w tym dniu na odpuszcie, po wysłuchaniu kazania księdza Szadbeya, wręcz nieprzychylnie ustosunkowała się do Stronnictwa Ludowego. Dalszymi czynnikami, które w wysokim stopniu hamują rozpęd organizacyjny Stronnictwa Ludowego, były liczne wiece, urządzone przez BBWR, i wreszcie niepoślednią rolę w tym kierunku odgrywają, głównie w odniesieniu do powiatu sokólskiego, powstające gęsto komórki Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, co tembardziej jest godne uwagi ze względu na to, że z tego powiatu pochodzi poseł Adolf Sawicki i tutaj Stronnictwo Ludowe miało dotychczas najbardziej trwałą ostoję. To też poseł Sawicki czyni najwyższe wysiłki, by zachować w powiecie sokólskim swój stan posiadania. W tym celu często przybywa sam do Sokółki i udziela porad zgłaszającym się doń wieśniakom, głównie w sprawach zagadnień rolnych, nadto zaangażowany został adwokat Janczacek z Białegostoku, który członkom Stronnictwa Ludowego udziela bezpłatnie porad prawnych. "Święto Ludowe" odbyło się w trzech powiatach, ogółem zaś w czterech miejscowościach. Uwzględniając intensywne przygotowania do obchodu tego "Święta" nie przybrało ono jednak takich rozmiarów, w jakich było zakreślone, temniemniej jednak unaoczniko ono poważne jeszcze wpływy omawianego Stron

nictwa w niektórych powiatach. Podobnie jak i poprzednio, prace organizacyjne Stronnictwa cechowała konspiracja i z tego tytułu wdrożono kilka dochodzeń przeciwko organizatorom zwoływanych nielegalnie zebrań Stronnictwa Ludowego. -

Zgromadzenia publiczne.

Do zgromadzeń publicznych zaliczono tutaj obchody "Święta Ludowego", bowiem innych zebrań, któreby podpadały pod pojęcie zgromadzenia publicznego, w okresie sprawozdawczym nie było. Obchody te odbyły się we wsiach Tryczówka i Jaświły, powiatu białostockiego, we wsi Grandzicze, powiatu grodzieńskiego i we wsi Pawłówka, powiatu suwalskiego. -

/O przebiegu obchodów przełożno do Ministerstwa oddzielne sprawozdanie/. -

Zebrania zamknięte.

Powiat Augustowski.

Dnia 18 czerwca w mieszkaniu sołtysa Adama Romańczuka we wsi Markowce odbyło się nielegalne zebranie organizacyjne, na którym założono koło Stronnictwa Ludowego. Przeciwko organizatorowi tego zebrania wdrożono dochodzenie karne. -

Powiat Białostocki.

Dnia 5 czerwca odbyły się zebrania organizacyjne we wsiach Bogdanki /30 osób/ i Czerewki /35 osób/, gminy Zawyki. Zwołał te zebrania znany działacz na tym terenie Jan Ostaszewski. W obu tych wsiach założono koła Stronnictwa Ludowego. W Bogdankach zapisało się na członków 21 osób, zaś w Czerewkach - 30 osób. -

Powiat Bielski.

We wsi Mulawicze, gminy Wyszki w dniu 10 czerwca pod przewodnictwem sekretarza sekretariatu wojewódzkiego Stronnictwa Ludowego w Białymstoku, Jana Kreczki odbyło się zebranie organizacyjne tego Stronnictwa, jednak do utworzenia koła nie doszło wobec obojętności uczestników zebrania /20/. -

Dnia 22 czerwca poseł Adolf Sawicki odbył w Bielsku-Podlaskim konferencję z wybitniejszymi działaczami Stronnictwa Ludowego.-

powiat Łomżyński

Stronnictwo Ludowe próbowało w okresie sprawozdawczym założyć swe koła we wsiach Wierciszewo, Rutkowskich i Sieburczynie. Z ramienia tego Stronnictwa działa tutaj Karwowski, pochodzący z powiatu białostockiego. W pierwszych dwóch wioskach zwołał on zebrania, na których dowodził konieczności organizowania się wieśniaków pod sztandarami Stronnictwa Ludowego celem wywalczenia sobie lepszej doli. Podkreślał, że Rząd nie dba wcale o rolnika, a popiera kartele, zaś Związek Strzelecki i Związek Rezerwistów nie chłopom nie dają i nie są stworzone dla chłopów. W Wierciszewie zapisało się na członków 10 osób, w Rutkowskich zaś nikt. Do zebrania w Sieburczynie nie dopuścił miejscowy sołtys /30 i 20/-.

Dnia 5 czerwca w Nowogrodzie, założono koło Stronnictwa Ludowego, do którego zapisało się na członków 23 osoby. Prezesem koła został Julian Dziarski, który opuścił Stronnictwo Narodowe, motywując swój krok tem, że Stronnictwo Narodowe nie dla rolników nie robi.-

powiat Ostrowski.

W dniu 16 czerwca w Sekretarjacie Powiatowym Stronnictwa Ludowego w Ostrowi-Mazowieckiej odbyło się zebranie członków wzmiankowanego Stronnictwa przy udziale posła Malinowskiego, który zachęcał zebranych do zakładania kół Stronnictwa oraz wykazywał korzyści, płynące z tego faktu /25/-.

We wsi Rząśnik-Schlaachecki, gminy Komorowo, założono z końcem czerwca koło Stronnictwa Ludowego.-

powiat Sokólski.

W Sokółce w dniu 19 czerwca odbyło się posiedzenie sekretarjatu Powiatowego Stronnictwa Ludowego pod przewodnictwem posła Adolfa Sawickiego. Tematy obrad narazie nie są znane.-

Powiat Szczuczynski.

We wsi Bełda na zebraniu próbowano złożyć koło Stronnictwa Ludowego. Zamiar ten jednak do skutku nie doszedł wobec braku chętnych /15/-

Powiat Wołkowyski.

We wsi Łuki w dniu 8 czerwca poseł Adolf Sawicki usiłował urządzić zgromadzenie publiczne, nie mając po temu odpowiedniego zezwolenia. Skąd też z uwagi na to oraz wobec powstałej wśród zebranych na zgromadzeniu bójki, organa bezpieczeństwa publicznego zgromadzenie to niebawem rozwiązały. Po tym incydencie poseł Sawicki zwołał zebranie w lokalu zamkniętym. W przemówieniu swem na tem zebraniu poseł Sawicki nawoływał do solidarności i jednoczenia się wieśniaków w Stronnictwie Ludowym, zapowiedział rychły upadek obecnego Rządu oraz rozdawał zebrany swą fotografię z napisem "Były więzień brzeski". Zebrani zaprosili posła do przybycia w dniu 12 czerwca do wsi Stare-Lewkowo, gminy Tarnopol, do urządzenia tam wiecu. Poseł Sawicki pomimo przyrzeczenia nie przybył. Omówione wyżej zebranie uważać należy za próbę sił Stronnictwa Ludowego w powiecie wołkowyskim. Również miało ono na celu zbadanie przez posła Sawickiego sprawy aresztu instruktora tego Stronnictwa, Szczepana Zadelli za agitację antypodatkową. Okoliczność aresztowania Zadelli Stronnictwo Ludowe prawdopodobnie zużytkuje na forum sejmowym /300/-

Powiat.	Zgromadzenia publ.			Zebrania.		Ilość nowych komórek.	liczba członków
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja.		
		Ogólna	Gości-głosz.				
Augustowski	-	-	-	1	-	1	-
Białostocki	2	-	-	2	65	2	51
Bielski	-	-	-	1	20	-	-
Łomżyński	-	-	-	2	50	1	23
Grodziński	1	250	-	-	-	-	-
Ostrowski	-	-	-	1	25	1	-
Sokólski	-	-	-	1	-	-	-
Suwalski	1	-	-	-	-	-	-

190

Szczuczynski	-	-	-	1	15	-	-
Wołkowyski	-	-	-	1	300	-	-
R a z e m :	4			10		5	

g/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

Działalność Polskiej Partji Socjalistycznej w okresie sprawozdawczym była bardzo niska. Unaczniło się to głównie w tych ośrodkach robotniczych, jak Puszcza Białowieńska, gdzie PPS. posiadała dotychczas wpływ dominujący.

Oznacza to załamanie się wpływów PPS. w tym okręgu. Widząc postępującą swą porażkę, działacze PPS. czynią zabiegi w celu zachowania poprzedniego stanu posiadania. W tym celu w okręgu drzewnym puszczańskim umysły robotników podsycane są różnymi komunikatami, redagowanymi przez znanego na tym terenie działacza, sekretarza Powiatowego Komitetu Robotniczego PPS. w Bielsku-Podlaskim, Edwarda Hryniewicza, przebywającego obecnie w Warszawie.

Z innych przejawów działalności PPS. należy podkreślić żywą, agitację domokrężną, prowadzoną wśród robotników w Siemiatyczach, powiatu bielskiego przez Stanisława Sienickiego na rzecz PPS. Agitacja ta pozytywnych rezultatów dotychczas nie przyniosła.

Nadto, w powiecie wołkowyskim sekretarz oddziału Związku Małorolnych w Wołkowysku, Kazimierz Niemczynowicz, celem zjednania nowych członków Związku, przeprowadzał na terenie trzech gmin akcję antyserwitutową, namawiając ludność do masowego wkraczania do majątków, w których zostały bądź już zlikwidowane serwituty, bądź też wcale serwitutów tych nie było, lecz w mniemaniu ludności musiały one być.

W akcji tej Niemczynowicz przyrzeka pomoc PPS. za pośredni-

$$\begin{pmatrix} \cos \theta & -\sin \theta \\ \sin \theta & \cos \theta \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \cos \frac{\pi}{6} & -\sin \frac{\pi}{6} \\ \sin \frac{\pi}{6} & \cos \frac{\pi}{6} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \frac{\sqrt{3}}{2} & -\frac{1}{2} \\ \frac{1}{2} & \frac{\sqrt{3}}{2} \end{pmatrix}$$

28
141
WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP. 2491/33.T.

Dnia 10 lipca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.

za miesiąc czerwiec 1933 rok.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

powiat Bielski.

Dnia 11 czerwca w Bielsku-podlaskim na walnym zjeździe delegatów oddziałów Związku Strzeleckiego z całego powiatu wybrano nowy zarząd powiatowy.-

Dnia 18 czerwca w Nowoberezowie zorganizowano nowy oddział Związku Strzeleckiego, liczący 15 członków.-

powiat grodzieński.

W Grodnie w dniu 18 czerwca odbył się Okręgowy Zjazd delegatów Związku Strzeleckiego przy udziale Pana Wojewody Białostockiego. Na zjeździe złożono sprawozdanie z prac zarządu za rok ubiegły, powzięto szereg uchwał co do dalszych prac Związku oraz dokonano wyborów nowego zarządu, którego prezesem został dr. Adam Panseski, Prezes Izby Skarbowej w Białymstoku /200/.-

powiat Ostrowski.

Na walnym powiatowym zjeździe delegatów Związku w Ostrowi-Mazowieckiej w dniu 16 czerwca przyjęto sprawozdanie z działalności dotychczasowego Zarządu za rok ubiegły oraz wybrano nowy Zarząd Powiatowy /50/.-

powiat Sokólski.

Dnia 3 czerwca obradował w Sokółce Powiatowy Zjazd delegatów Związku Strzeleckiego. Po naradach wybrano nowy zarząd Powiatowy /100/.-

Powiat ołkowski

W ołkowysku w dniu 12 czerwca odbyło się posiedzenie Zarządu Powiatowego Związku Strzeleckiego celem omówienia spraw organizacyjnych i finansowych oraz kwestji poświęcenia sztandaru.-

Powiat wysoko-Mazow.

Dnia 15 czerwca w wysokiem-Mazowieckiem odbył się Powiatowy alny Zjazd delegatów oddziałów Związku Strzeleckiego przy udziale około 200 osób. Po przyjęciu sprawozdania z działalności dotychczasowego Zarządu Powiatowego wybrano nowy zarząd.-

b/ Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

Powiat okólski.

Dnia 2 czerwca w Sokółce odbyło się posiedzenie Zarządu Powiatowego Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Omawiano sprawy organizacyjne i postanowiono zwołać na dzień 2 lipca b.r. walne zebranie członków celem dokonania wyborów nowego Zarządu Towarzystwa i Komisji Rewizyjnej.-

c/ Związek Rezerwistów.

Powiat Białostocki.

Dnia 8 czerwca w Białymstoku odbył się Zjazd delegatów oddziałów w powiecie białostockim. Omawiano sprawy organizacyjne oraz wybrano Zarząd Powiatowy.-

Powiat Bielski.

Na zjeździe w dniu 25 czerwca w Bielsku-Podlaskim delegatów kół Związku Rezerwistów z terenu powiatu bielskiego wybrano nowy Zarząd Powiatowy. Przybyło ogółem na zjazd 24 delegatów, reprezentujących 15 kół.-

Powiat Ostrowski.

W Broku w dniu 10 czerwca założono koło Związku Rezerwistów. Na członków zapisało się 26 osób.-

d/ Legion Młodych.

Powiat Białostocki.

Dnia 19 czerwca w Barszczewie, gminy Choroszcz zorganizowano koło Legionu Młodych.-

Powiat Bielski.

W Hajnówce zorganizowano koło Legionu Młodych.
Uroczyste zaprzysiężenie 32 członków tego koła odbyło się dnia 19 czerwca.-

e/ Związek Inwalidów Wojennych.

Powiat Ostrowski.

Na walnem zebraniu koła Związku Inwalidów Wojennych w Ostrowi-Mazowieckiej w dniu 12 czerwca wybrano nowy zarząd koła.

f/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Powiat Białostocki.

Dnia 5 czerwca b.r. w Knyszynie odbył się zlot członków S.M.P. w liczbie około 250 dziewcząt i 150 chłopców.
Do zebranych wygłosili przemówienia ks. dziekan Zamejć, ks. Oleszczuk i redaktor Kazimierz Jędrychowski z Białegostoku.-

Powiat Ostrowski.

W tymże dniu w Broku odbyła się uroczystość poświęcenia sztandaru miejscowego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. - Uroczystość ta zgromadziła 200 osób.-

Nazwa organizacji.	I	II	III	IV	V.	Ilość osób razem.	Rozpiętość od - do	Dochód
Związek Rezerwistów	1	-	5	-	-	524	24 - 80	151 z
Związek Strzelecki	5	12	11	-	-	1460	10 - 200	397 z
Tow. Przyjaciół Zw. Strzeleckiego	1	-	-	-	-			
Przysposobienie ojckowe	1	1	1	-	-	90	14 - 30	36 z
Związek Inwalidów Wojennych	1	-	-	-	-			
Związek Pracy Oby- watelskiej Kobiet	-	-	1	-	-	69		70 z
Kółka Rolnicze	2	-	-	-	-			
Polski Czerwony Krzyż	-	-	1	-	3	1640	40 - 100	882 z
Ochotnicza Straż Pożarna	-	2	24	-	5	1716	16 - 200	350 z
L. O. P. P.	-	-	1	-	-	62		26 z
Zjedn. Zw. Młodzieży Wiejskiej i Ludowej	-	4	2	-	-	263	35 - 78	140 z
Stow. Młodzieży Polskiej	-	15	9	-	-	1350	30 - 120	359 z

- I. - zebrania,
 II. - przedstawienia,
 III. - zabawy,
 IV. - odczyty,
 V. - kwesty.

28

143

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.

Nr.BP.2491/33.T.

za miesiąc czerwiec 1933 rok.

Dnia 10 lipca 1933 r.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

powiat łomżyński.

Dnia 13 czerwca odbył się w Łomży dekanalny zjazd Akcji Katolickiej przy udziale 50 osób i przy obecności biskupa-sufragana łomżyńskiego, ks. Dembka. W wygłoszonych na Zjeździe referatach przez osoby świeckie omawiano sprawy organizacyjne oraz sprawy wychowania młodzieży i społeczeństwa w duchu katolickim. Między innymi zalecano prenumerowanie tygodnika "Życie i Praca". Momentów politycznych nie poruszano.-

W dniach 22 i 23 czerwca odbyła się w Łomży rozprawa dyscyplinarna przeciwko ks. Eugeniuszowi Kłoskowskiemu o demoralizowanie uczniów gimnazjum im. Marii Konopnickiej w Łomży. Ks. Kłoskowski do imputowanej mu winy przyznał się jakoby pod wpływem rozmowy z ks. biskupem Łukomskim. Komisja Dyscyplinarna orzekła zwolnienie ze służby państwowej ks. Kłoskowskiego.-

powiat Sokółski.

Awizowana w poprzednim sprawozdaniu sprawa przeniesienia ks. Antoniego Czechowicza, proboszcza w Majewie, przyjęła szersze rozmiary i stała się przedmiotem zainteresowania ludności całego powiatu, a nawet sąsiednich. Decyzją Arcybiskupa Wileńskiego ks. Czechowicz z dniem 8 czerwca został zastraszony za to, że nie zgodził się na przeniesienie go do innej parafii i nie przekazał kościoła nowomianowanemu proboszczowi do Majewa, ks. Walentynowiczowi. Ks. Czechowicz jednak

suspensy nie przyjął i nadal sprawował obowiązki kapłańskie, ulegając usilnym prośbom swych parafjan. W międzyczasie liczne delegacje z różnych parafij czyniły energiczne zabiegi zarówno u władz świeckich, jak i duchownych o pozostawienie ks. Czechowicza w Majewie, dokąd na nabożeństwa, pomimo ostrzeżeń duchowieństwa, stale ściągali tłumy ludności. Dnia 27 czerwca b.r. ks. Czechowicz udał się do Wilna na audjencję u Arcybiskupa i dotychczas nie powrócił. W dniu 29 czerwca oficjalnie z wszystkich ambon w dekanacie odczytano pismo Kurji Biskupiej o suspendowaniu ks. Czechowicza. W niektórych parafjach, jak Sokółka i Janów, księża, odczytując list Kurji Biskupiej, uzupełnili go własnymi komentarzami, dając upust hamowanej do tego czasu nienawiści względem ks. Czechowicza. Spowodowało to skutek wręcz przeciwny. Ogromna większość ludności opuściła te świątynie z oburzeniem przerywając w ten sposób nabożeństwo.-

Powiat Szczuczynski.

W Grajewie w dniu 26 czerwca odbył się zjazd z dekanatów grajewskiego i wąsowskiego Akcji Katolickiej przy udziale biskupa sufragana, ks. Dembka z Łomży. Po przemówieniach biskup Dembek zapytywał poszczególnych delegatów o postępach Akcji Katolickiej w ich parafjach i skonstatował, że wyniki są bardzo mierne. Niektórzy z delegatów próbowali poruszać sprawy polityczne, jak np. rzekomo antyreligijną działalność Związku Strzeleckiego, lecz biskup Dembek nie dopuścił do poruszania tych spraw.-

Powiat Wysoko-Mazow.

W dniach 28 i 29 czerwca w Łapach odbył się Kongres Eucharystyczny, który zgromadził około 12.000 wiernych. W Kongresie wzięli udział Arcybiskup Metropolita Wileński, ks. Jakbrzykowski oraz biskupi ks. ks. Łukomski i Dembek z Łomży. W przemówieniach na urządzonej z tej okazji akademii poruszano

sprawy ściśle związane z kultem religijnym. Wysłano też dwie depesze hołdownicze - do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i do Papieża.-

b/ Sekta Baptystów.

powiat Bielski.

Dnia 5 czerwca w przepływającej obok wsi Wołkowysk rzecze odbył się obrzęd "chrztu" 18 baptystów. Ceremonji dokonał Majej Dziekuć z Brzeźcia nad Bugiem.-

Takiż sam obrzęd "chrztu" odbył się dnia 16 czerwca w pobliżu osady Narewka. "Chrzest" przyjęło 16 osób, którego dokonał tenże Dziekuć.-

powiat Wołkowyski.

Podobna ceremonia odbyła się w dniu 18 czerwca w Rosi. Tym razem udzielono "chrztu" 7 baptystom, byłym wyznawcom prawosławia. Obrzędowi temu przypatrywało się około 100 osób.

52
WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.2491/33.T.

Dnia 10 lipca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7

za miesiąc czerwiec 1933 r.

VI. Mniejszości narodowe.

Zbliżające się obrady XVIII Kongresu Sjonistycznego coraz żywiej zaprzatają umysły ludności żydowskiej. Z tej racji poszczególne ugrupowania sjonistyczne urządziły szereg odczytów i wieców, na których oma wiano sprawę wyborów delegatów na ten Kongres oraz dyskutowano nad wytycznymi, jakie winny być poruszone na Kongresie. Niejednokrotnie wspomniane wiece odbywały się w atmosferze bardzo napiętej z uwagi na ścieranie się poglądów wspomnianych ugrupowań. Nadto opinię żydowską zelektryzowała wiadomość o zabójstwie w Tel-Aviv'ie w Palestynie Arlosorowa. Temu też wypadkowi w znaczącej mierze przypisać należy tą okoliczność, że na urządzonych w szeregu miejscowościach wiecach przez prezesa egzekutywy Sjonistów-rewizjonistów, Zabożyńskiego, czynione były wysiłki ze strony ugrupowań lewicowych żydowskich w kierunku ich zakłócenia i wywołania burd. Podejmowane były próby fizycznego znieważenia samego Zabożyńskiego. Charakterystycznym jest, że w miarę pogarszania się położenia ludności żydowskiej w Niemczech, Żydzi zaczynają poddawać, przynajmniej nazwę, rewizji swój dotychczasowy bierny stosunek do Państwa Polskiego i manifestują swoją chęć czynnej pracy państwowotwórczej. Zjawisko to wyraziło się przede wszystkim w obchodzie "Święta Morza".

Ruch białoruski, poza kilkoma przedstawianiami, był

całkiem słaby. Przypisac to należy głównie zaabsorbowaniu się ludności intensywnymi robotami polnemi. W powiecie wołkowyskim zaobserwowano negatywne ustosunkowanie się ludności białoruskiej do obchoch "święta Morza".

a/ Życi.

Życie polityczne.

oniści ogólni.

Dnia 18 czerwca w Grodnie odbyła się konferencja delegatów oddziałów organizacji sjonistycznej powiatu grodzieńskiego, na której przedstawiciel zarządu centralnego Mojżesz Bolesiewicz z Warszawy wygłosił referat p.t.:

"VIII Kongres Sjonistyczny" Prelegent poruszył sprawę emigracji żydów do Palestyny, zaznaczając, że kwestia ta ma pierwszorzędnę wartość, jednak nie jest należycie doceniana przez ogół żydów, czego dowodem może być fakt, że na 1.000 wydanych przez władze angielskie zezwoleń na wjazd do Palestyny, wyjechało tam w określonym terminie tylko 200 osób. mówiąc o przesiedlaniach żydów w Kłenczech, namawiał do osiedlania się w Palestynie, a przez to przyspieszenia utworzenia własnego państwa żydowskiego.

Dnia 18 czerwca w Ostrowi-Nowogrodzkiej podczas odczytu Natana Asza z Warszawy i dr. Frankla o pracach organizacji sjonistycznej - związku ze zbliżającym się VIII Kongresem Sjonistycznym, na salę wtargnęła grupka poalejsjonistów i wszczęła hałas i krzyki, niedopuszczając do dalszych przemówień, wobec czego przewodniczący zabrał się do rozwikłania.

Wskazywano toczy się walka pomiędzy miejscowym zarządcą sjonistycznym - freimem Baraszką a prezesem klubu żydowskiego "Kifli fa strowej" - dr. Bob z iem, przy czym

w walce tej poruszano wszelkie sprężyny do pogwałcenia strony przeciwnej. Z tej racji, pozostające pod wpływem Barasza organizacje, jak Gmina Wyznaniowa Żydowska, Związek Kupców i drobnych handlarzy, Bank Kupiecki, TOZ. i Gemilus Chesed wydały w języku polskim i żydowskim ulotkę piętnującą dra Belczuka, zresztą bez wymienienia jego nazwiska, jako donosiciela i zdrajcę sprawy żydowskiej oraz wzywającą ludność żydowską do odwrócenia się od dra Belczuka i podobnych mu działaczy.

Sjoniści - rewizjo- niści.

W Ostrołęce w dniu 19 czerwca sjoniści - rewizjoniści urządzili odczyt, na który wtargnęli poalej-sjoniści. Na sali wywiązała się bójka, której kres położyła interwencja policji. Charakterystycznym jest, że w zdarzających się często utarczkach pomiędzy poalej-sjonistami, a rewizjonistami, oraz pomiędzy rewizjonistami a bundowcami, przeciwko bundowcom występują wspólnymi siłami poalej-sjoniści i sjoniści - rewizjoniści, zapominając o wzajemnych tarciach między sobą.

Dnia 15 czerwca w Gwałdkach wygłosił odczyt na temat XVIII Kongresu Sjonistycznego dr. Juniczman z Czechosłowacji, który wypowiedział się za tworzeniem legionów żydowskich w Palestynie i przeciwstawia się tendencjom socjalistycznym niektórych przywódców ruchu sjonistycznego. /50/.

Poalej-sjoniści.

W Białymstoku w dniu 20 czerwca odbyło się zebranie, a następnie pochód organizacji Poalej-Sjon ku uczczeniu zamordowanego w Palestynie Chaima Arlozorowa.

Dnia 27 czerwca w Ostrowi - Mazowieckiej staraniem Poalej-Sjonu przybyły z Warszawy Haszytz wygłosił odczyt na

tenat VIII Kongresu Sjonistycznego, Prelegent zachęcał do wyłączonej pracy celem osiągnięcia zwycięstwa na tym Kongresie i potępił sjonistów - rewizjonistów oraz mizrachistów. Czasie odczytu użyczone wstąpiło na salę grupa komunistów w liczbie około 60 osób, czemu przeszkodziła jednak policja.

u n a.

Organizacja Bunde w Ostrołęce znajduje się w przededniu secesji, bowiem nastąpiły tam tarcia pomiędzy prawicą a lewicą. Dotychczas kierownictwo tego ugrupowania należało do prawicy, to też zwolennicy kierunku lewicowego przeciwstawiają się temu kierownictwu, zarzucając mu obronę świata kapitalistycznego, ile że sami kierownicy są kapitalistami.

izraci.

Białystoku w dniu 15 czerwca odbył się Zjazd członków organizacji izraci, na który przybyli delegaci z całego województwa białostockiego oraz ze Łonina i Baranowicz. Prace zakończeniem Zjazdu wyruszone pochodem na cmentarz żydowski, gdzie nad grobem rabina Samuela Taliwera wyrecytowano odczyt o jego zasługach, poczem wykonano pieśń religijną. /50 /.

Dnia 4 czerwca w Ostrowi - Mazowieckiej odbyło się zebranie członków izraci celem omówienia spraw, związanych z VIII Kongresem Sjonistycznym.

Życie społeczne.

Hechałus-Pionier

W Hosi, powiatu wołkowyskiego, powstał w dniu 15 czerwca odczyt "Hechałus - Pionier", do którego zapisało się 26 członków.

Życie gospodarcze.

W Białostoku w dniu 11 czerwca odbyło się walne zebranie członków oddziału Spółdzielni Rolniczo-Ogrodniczej, a w dniu 25 czerwca także zebranie Związku Drobnych Kupców i Handlarzy. Na obu tych zebraniach przyjęto sprawozdania z dotychczasowej działalności Zarządów oraz dyskutowano nad sprawami organizacyjnymi. /po 50 osób/.

Prasa.

Żydowska prasa białostocka w czerwcu interesowała się głównie wydarzeniami w Niemczech oraz wyrażała troskę o zabezpieczenie bytu uciekinierom - żydom z Niemiec, którzy znaleźli na braku białostockim, omawiała szczegółowo przebieg i likwidację strajku włókniarzy w białostockim okręgu przemysłowym oraz poruszała lokalne bolączki, głównie co do Gminy Wyznaniowej Żydyjskiej i samorządu miasta Białegostoku.

"Białystokier Jidyszser Kurjer" w numerze z dnia 23 czerwca, donosząc o plenarnym posiedzeniu komitetu bojkotowego towarów niemieckich, podniósł, że jakkolwiek centrala komitetu bojkotowego w Warszawie nie spieszy z pomocą tutejszemu komitetowi, jednak ten ostatni powinno to rozwijać swoją akcję, która napotyka atoli na przeszkody w postaci braku środków, bowiem ci, którzy zadeklarowali składek na rzecz tej akcji, ociągają się z ich uiszczeniem.

"Unzer Leben" w numerze z dnia 23 czerwca, nawiązując do obchoðu "święta Morza" w gorących słowach wzywał lud-

ność żydowską do granicznego wzięcia udziału w tej uroczystości państwowej na równi ze społeczeństwem polskim.

To samo pismo, w artykule, zatytułowanym "Co się dzieje przy ulicy Warszawskiej 21", podniośło, że wszelkie prace i posunięcia, a nawet tak doniosła sprawa, jak budżet miasta Białegostoku, są do pewnego stopnia owiane tajemnicą, bo i sam Komisarz rządowy miasta Białegostoku, zwołany prcą niechętnie przyjmuje reporterów dziennikarskich. Dziennik podkreśla, że jego przedstawiciel wi udało się uzyskać wywiad z Komisarzem rządowym. Rozmowa potoczyła się na temat budżetu, który ma być zredukowany w stosunku do budżetów z lat poprzednich przez poczynienie wszelkich możliwych oszczędności w różnych działach administracji miejskiej.

Następnie dziennik ten, witając piersze planarne posiedzenie Zarządu Gminy żydowskiej w Białymstoku, wzywał do skupionej i solidarnej pracy dla dobra ludności żydowskiej oraz do poparcia poczynań Gminy przez wszystkie warstwy tej ludności.

Truszcze pismo to, w związku z procesem w Łomży o wypadek w Łaczkowie, nadmienilo, że sprostowanie adwokata Nowocworskiego do doistnego brzmienia jego mowy obrończej w tym procesie, wywołało konsternację w obozie endeckim. Pozatem lansowało pogłoskę, że endecy są niezadowoleni z zamiaru Paderewskiego dania koncertu w Paryżu na rzecz uciskanych - żydów z Niemiec i, że nawet Roman Imowski zwrócił się osobiście do Paderewskiego, by zaoszczędził endecji tej gorzkiej pigułki i koncertu zaniechał.

Inne pisma żydowskie w Białymstoku spraw, mających istotniejsze znaczenie, nie poruszają.

b/ Litwini.

Powiat grodzieński.

Odciały Towarzystwa św. Kazimierza nadal prowadzą akcję oświatową, urządzając szereg przedstawień.

Niektórzy członkowie tego Towarzystwa wsi Kuleby, gminy Marcinkajce prowadzą agitację przeciw komasacji, namawiając mieszkańców do nieosiedlania się na wyznaczonych działkach gruntu.

Członkowie omawianego Towarzystwa we wsi Rando-
majce, gminy Marcinkajce zakupili z własnych funduszy chorągiew o barwach narodowych litewskich i umieścili ją w Kościele w Rotnicy.

Powiat suwalski.

Na zebraniu w dniu 11 czerwca we wsi Bankury człon-
ków Towarzystwa św. Kazimierza wznowiono działalność odcia-
łu tego Towarzystwa, które było nieczynne od roku 1929.

c/ Rosjanie.

Dnia 18 czerwca rosjanie w Grodzie obchodzili
święto "Dnia Kultury Rosyjskiej". Na obchód złożyła się
komisja, na której wygłosili przemówienia Aleksander
Naumik i Szymon Malewski na temat znaczenia wspomnianego
święta dla Rosjan, poczem odbyła się część koncertowa.
/10/.

Nazwa organizacji.	I.	II.	III.	IV.	Ilość osób razem	H. zbiótkość Od - do	Dochód
Pioniści ogólni.	6.	-	-	5.	2070	100 - 400	
Pioniści rewizjoniści	2	-	-	7	1280	40 - 500	
Bolesiej-Sjon prawica	1	-	-	4.	1100	100 - 600	
Bund	1						
Wiarachi	3	-	-	-	950	150 - 500	
Makabi	-	-	3	1	450	100 - 200	
Herbut	-	1	2	1	285	40 - 100	40 zł.
Kultur - Liga	-	-	1	-	30		
Zjednoczenie szkół żydowskich	1	1	-	-	130	50 - 80	14 zł.
Michaluc - Pionier	-	4	1	4	1840	40 - 500	36 zł.
Brith Trumpelдор	-	1	kwota		80		53 zł.
Linas Chacecek	-	-	1	-	180	-	151 zł.
Stow. "zajemnej pomocy ZZRO"	1	-	-	-		-	
Linas Chajlin	1	-	-	-	100		
Two szkoła Biało- ruskiej.	-	3	-	-	245	50 - 130	67.95 zł.
Litewskie Two Sw. Ka- zimierza.	-	1	7	-	1100	50 - 200	
Centralny Ukraiński Komitet.		1	-	-	50	-	

I- zebrania,

II - przedstawienia,

III- zabawy,

IV- odczyty.

- - - - 000 0 000 - - - -

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

1
149
- T A J N E - B. P I L N E

Nr BP.2876/33.T.

Białystok dnia 17 sierpnia 1933.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8 za miesiąc lipiec 1933 roku.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I Polityczny

w Warszawie

Do przytoczonej do wiadomości

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8

Lublin, dn. 24/VIII 1933

z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych
za miesiąc lipiec 1933 roku.-

Za Wojewodę

Modliński
/St. Modliński/

Naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa
Publicznego

Otrzymują do wiadomości:

LUBELSKI URZĄD WOJEWÓDZKI

Podano dn. 22/8 1933

Zal.

Waga

- 1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogrodku,
3/ " " w Brześciu n/Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Łomży,
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " " " w Suwałkach,
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK III w Grodnie,
16/ " " " " IX w Brześciu n/Bugiem,
17/ " " " " I w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatów Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
22/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

Wojewoda Białostocki

Nr. BP. 2876/33.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr. 8 za miesiąc lipiec 1933 roku.

Białystok, dnia 10 sierpnia 1933.

I. Sytuacja ogólna.

Działalność polskich stronnictw politycznych była w dalszym ciągu słaba, stosunkowo zaś najsłabsza BBWzR, który w mniejszym stopniu niż w poprzednich miesiącach reagował bezpośrednio w terenie na poczynania stronnictw opozycyjnych. Stronnictwa te zaś prowadziły konsekwentnie akcję wywoływania nastrojów przygnębienia i pesymizmu wśród społeczeństwa, przekonywując go o beznadziejności sytuacji gospodarczej w kraju i bezsilności Rządu wobec kryzysu. Dowodziły one niemal zgodnie, że Rząd nie umie zmusić przemysłowców do ograniczenia swych zysków bez równoczesnego zwiększania bezrobocia i nie jest zdolny do przyjęcia z realną pomocą gospodarczą rolnictwu tak, ażeby mogło ono podołać świadczeniom na rzecz Państwa. Z poszczególnych momentów działalności traktowanych stronnictw zasługują - coraz wyraźniejsze patronowanie przez Stronnictwo Narodowe rozwiązaniu Obozowi Wielkiej Polski i wiązanie jego ogniw z oddziałami Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej nie bez pomocy duchowieństwa katolickiego, dążenie Chrześcijańskiej Demokracji do rozszerzenia swej sieci organizacyjnej na poszczególne ośrodki wiejskie, dotąd przez nie nieopanowane, podejmowane w powiatach suwalskim i augustowskim przez Stronnictwo Ludowe próby organizowania kartelu hodowalno-zbożowego dla celów dyktowania cen na produkty wytwórczości rolnej i akcja Polskiej Partji Socjalistycznej, obliczana na pętlarzanie stanu ciągłego wrzenia umysłów ludności robotniczej w ośrodkach przemysłowych.

Nie można również pominąć faktu, że Stronnictwo Narodowe, inspirując demonstracyjne wystąpienia ogniw b. Obozu Wielkiej Polski, równocześnie szerzy wśród społeczeństwa defetyzm i ciągle absorbuje umysły ludności możliwością przewrotu, którego mają dokonać stronnictwa opozycyjne.

Życie społeczne uwidoczniło znaczne postępy w dziedzinie pracy pryncypalnej organizacji społecznych nad konsolidacją społeczeństwa w płaszczyźnie jego pozytywnej współpracy z Rządem. Dowódką tego wspaniałym rządzie imponujący obchód "Święta Morza" i udział społeczeństwa w uroczystościach legionowych i strzeleckich dnia 6 sierpnia. W obu wypadkach zaistniały w wielu miejscowościach rozdziewki pomiędzy społeczeństwem myślącym kategorjami państwowymi i duchowieństwem, które nierzadko, zwłaszcza w diecezji łomżyńskiej, ustosunkowało się negatywnie do próśb pryncypalnej organizacji społecznych w sprawie odprawienia nabożeństw. Dąko to ordynariuszowi diecezji łomżyńskiej, biskupowi Stanisławowi Łukomskiemu asumpt do ogłoszenia za pośrednictwem Katolickiej Agencji Prasowej komunikatu, w którym ks. biskup Łukomski wyjaśnia, że istnieje dekret Świętej Kongregacji Sakramentów z roku 1924, zabraniający ordynariuszom diecezji zezwalania na msze święte poza świątyniami z okazji tylko wspomnień świeckich lub uroczystości o charakterze politycznym i, że właśnie na podstawie tego dekretu duchowieństwo odmawia odprawiania mszy t. zw. polowych, szczególnie tam, gdzie komitety uroczystościowe nie omawiają z duchowieństwem projektów tej części programu. Z życia mniejszości narodowych należy podkreślić odbyte w lipcu wybory do XVIII Kongresu Sjonistycznego, które w Województwie Białostockim doprowadziły do takiego zróżniczkowania głosów, że żadne z ugrupowań sjonistycznych nie otrzymało dostatecznej ilości głosów dla uzyskania mandatu na Kongres.

Pozatem uwagę społeczeństwa żydowskiego zaprzętały w dużym stopniu wydarzenia w Niemczech. Przejawy życia społecznego ludności białoruskiej ograniczały się wyłącznie do nieznacznych poczynąń Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, którego działalność słabnie wskutek wciągania go w orbitę akcji wywrótowej. Co do ludności litewskiej należy podkreślić, że zarządzone przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego zamknięcie w powiecie suwalskim trzech prywatnych szkół litewskich utrzymywanych przez Litewskie Towarzystwo "Rytas" i subwencjonowanych przez Litewskie Towarzystwo Św. Kazimierza z równoczesnem powołaniem do życia na ich miejsce publicznych szkół państwowych z wykładowym językiem litewskim wywołało ze strony obu wspomnianych organizacyj litewskich agitację wśród zainteresowanej ludności litewskiej, ażeby nie posyłała ona swych dzieci do szkół polskich.

Sytuacja gospodarcza w województwie nie uległa wprowadzić poważniejszym zmianom, nie mniej jednakże zaistniało w niej dość wyraźne odprężenie. Przedewszystkiem nastąpiło ożywienie w przemyśle włókienniczym po zlikwidowaniu długotrwałego strajku włókniarzy i przemyśle gabarskim, który miał dobrą koniunkturę. W obu gałęziach przemysłu znalazło zatrudnienie ponad 5000 robotników, co znów spowodowało ożywienie w handlu i innych pomocniczych gałęziach przemysłu. W ośrodkach wiejskich już pierwsze tygodnie żniw spowodowały pewną poprawę sytuacji rolników, którzy oceniają tegoroczne urodzaje jako wyjątkowo dobre.

— 000000 —

5 117
WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. 2876/33.T.

Białystok dnia 10 sierpnia 1933.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięcz-
ne Nr. 8 za miesiąc lipiec 1933r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński". Omawiając sprawę obchodu "Święta Morza", pismo stwierdzało, że wszelkie zama chy od zewnątrz na Pomorze i dostęp Polski do morza spotkają się z bezwzględnym odporem całego społeczeństwa polskiego i, że niema takiej siły, któraby zdołała wydrzeć Polsce to, co Polska posiada. Dodawało ono pozatem, że tegorocznemu "Świętu Morza" patronowała zgodna myśl całego społeczeństwa. W związku z wejściem w życie nowej ustawy samorządowej pismo wyjaśniało poszczególne postanowienia tej ustawy i wskazywało na konieczność przygotowywania się społeczeństwa do wyborów do nowych ciał samorządowych, zaznaczając, że ten pierwszy krok na nowej drodze życia samorządu miejskiego i wiejskiego musi być dokonany z należytą powagą i rozwagą, ażeby kierownictwo spraw gromadzkich i gminnych dostało się w ręce uczciwych i energicznych pracowników dla dobra gromady, gminy i miasta.

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca"

Nawoływało społeczeństwo katolickie do bezpośredniego interesowania się sprawą wychowywania swych dzieci w szkole, popierania prasy katolickiej i zwalczania prasy, szkodzącej interesom kościoła katolickiego, walki z sek-

ciarstwem i rozbudowy społecznych organizacji katolickich. Traktując o sytuacji gospodarczej Państwa, stwierdzało że jest ona zagrożona i poprosiło o wyjście, gdyż z jednej strony przemysłowcy ciągną olbrzymie zyski ze swych przedsiębiorstw i kapitał poprosiło bez przeszkód ze strony Rządu, z drugiej zaś wzrasta stale bezrobocie i zwiększane są podatki, obciążające ludność rolniczą. Sytuacja ta, zdaniem pisma musi ulec zmianie w sensie ograniczenia zysku przemysłowców, wydatnego pomniejszenia bezrobocia i odciążenia podatkowego rolników, gdyż w wypadku przeciwnym życie musiałoby być cofnięte wstecz. Następnie obrazowało potrzebę walki społeczności katolickiej o unarodowienie handlu i przemysłu w kraju i reagowania przez tę społeczność na każdy wypadek zaczepki kościółka przez jego wrogów. Pozatem dowodziło, że jednym z głównych zadań społeczności katolickiej jest rozbudowa prasy katolickiej i stworzenie kultu dla stanu kapłańskiego, dodając, że kapłanów w Polsce jest mało. Zasluguje na uwagę podkreślenie pisma na marginesie oceny poczynąń Hitlera w odniesieniu do Żydów, że wydanie w Polsce obronnych ustaw prawnych dla Polaków nie będzie krzywdą wobec Żydów, a jedynie obroną własnego narodu przed krzywdą mu wyrządzaną i, że społeczeństwo chrześcijańskie ma pierwszy obowiązek wobec Ojczyzny i swoich braci chrześcijan, a potem dopiero wobec innych narodowości.

"Nowe
"Życie"

Traktując o paktach londyńskich, zawartych podczas konferencji gospodarczej, akcentowało, że porozumienie pomiędzy Włochami, Francją, Belgią, Holandją, Polską i Szwajcarią w sprawie utrzymania przez te państwa złota, jako pokrycia walutowego, zapewniło Polsce należyte miejsce wśród państw, których waluty są stałe i pewne i, że na tym terenie Polska zdobyła nowe

podstawy do polepszenia swego życia gospodarczego. Przy ocenie sytuacji gospodarczej w kraju domagało się przyjscia z pomocą rolnictwu nietylko droga ulg w spłacaniu długów czy też ich odroczeniu, lecz także przez wstrzymanie egzekucyj podatkowych i obniżenie wydatków państwowych, a w szczególności samorządowych, aby wieś mogła podołać ciężarom podatkowym. W kwestji żydowskiej wypowiadało się przeciwko tolerowaniu różnych organizacyj żydowskich o charakterze bojowym i dowodziło, że porozumienie się żydów z ludnością chrześcijańską musi się rozpocząć przede wszystkim na terenie społecznym i ekonomicznym, podkreślając, że ludność chrześcijańska ma prawo oczekiwać ze strony żydów dowodów, że chcą oni rzeczywiście dążyć szczerze do wytworzenia sprawiedliwych stosunków ze społeczeństwem chrześcijańskim i, że zaprzestaną podstępnego opanowywania polskiego życia gospodarczego i umysłowego. Oceniając politykę gospodarczą Rządu, pismo starało się przekonać swych czytelników, że dotychczasowy bilans tej polityki w zastosowaniu do poszczególnych zagadnień życia gospodarczego w kraju nie przedstawia się świetnie, przeważają w nim bowiem albo nierozważne eksperymenty, albo też niedociągnięcia, wskutek czego pomoc gospodarczą Rządu nie pozostaje w żadnym stosunku do tego, czego wymaga życie. W sprawie przemówienia posła Sławka na zjeździe legionistów co do zmian ustrojowych państwa, pismo twierdziło, że słuszne zrównanie praw Senatu z Sejmem musi dać Senatowi takie przedstawicielstwo, któreby było pozbawione nawet porozów uzależnienia od Rządu, dowodząc zarazem, że nie stać na to obecną grupę rządzącą i, że dlatego wszelkie pomysły tej grupy nie mogą wywołać uznania społeczeństwa, które świadome tego, że wbrew jego zaufaniu rządzić krajem nie można i nie należy. =

"Zjednoczenie
Katolickie."

Wskazywało na rasyfikatorską politykę Metropolity
Dyonizego i twierdziło, że pewne czynniki rządowe uprawiają
błędne i szkodliwą dla Państwa i zarazem dla Kościoła Ka-
tolickiego politykę w stosunku do Cerkwi Prawosławnej.

-----oo0ooo-----

H.B.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr BP. 2876/33.T.

Białystok dnia 10 sierpnia 1933.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr 8 za miesiąc lipiec 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Podkreślane w poprzednim sprawozdaniu znaczne osłabienie działalności BBWR, w lipcu pogłębiło się jeszcze, co należy złożyć na karb zaabsorbowania ludności pracami polnemi, a głównie bodaj brakowi odpowiednich sił do prowadzenia akcji, gdyż najbardziej czynni działacze w tym kierunku - nauczyciele szkół powszechnych rozjechali się przeważnie z powodu wakacyj letnich ze swych terenów, gdzie z mniejszym lub większym powodzeniem prowadzili polityczną akcję prorządową. Okoliczność ta jednakże nie tłumaczy organizacji prorządowych akcji zaniechania przez nie niemal całkowicie w niektórych miejscowościach jakiejkolwiek choćby w minimalnych rozmiarach prowadzonej działalności, co tembardziej rażąco uwypukla się na tle energicznych poczynań niektórych ugrupowań opozycyjnych.

W powiatach łomżyńskim i wysoko-mazowieckim Rady Powiatowe BBWR zajęły się energicznie wyszkoleniem przyszłych pracowników samorządowych. Organizacja takich kursów obmyślana jest w ten sposób, aby objąć możliwie cały teren powiatu, oraz aby uczestnicy kursów byli to ludzie pewni i do pracy samorządowej przydatni. Największymi trudnościami przy organizowaniu tego rodzaju kursów jest brak odpowiednich fachowców, którzyby wykładali na kursach. Tytułem próby na terenie powiatu łomżyńskiego rozpoczęto organizowanie traktowa-

2

nych kursów w osadzie Rutki.

Poza temi czynnościami organizacyjnymi odnotować należy dwa zebrania gminne członków BBWzR, odbyte w dni lipca w powiecie ostrołęckim. Na pierwszym zebraniu w Kdzidle wybrano nowy zarząd gminny BBWzR, na drugim zaś w Myszyńcu dyskutowano nad zagadnieniami aktualnymi i organizacyjnymi. Wreszcie podnieść należy nieudanie się zwołania wiecu przez posła Michała Jaroszewicza we wsi Trybka, gminy Zawyki, powiatu białostockiego. Wiec ten został zbojkotowany przez zwolenników Stronnictwa Ludowego.

Poza przytoczonymi wyżej szczegółami działalności innych objawów akcji BBWzR w miesiącu lipcu nie zaobserwowano.

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Sieć ogniw organizacyjnych Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, pomimo energicznego przeciwdziałania ze strony Stronnictwa Ludowego, stopniowo wzrasta. W lipcu Chłopskie Stronnictwo Rolnicze, poza powiatem sokólskim, swoją kolebką na tutejszym terenie, zasięgiem swych wpływów objęło częściowo także powiat grodzieński, gdzie w okresie sprawozdawczym założono 6 kół tego stronnictwa. Koła te powstały we wsiach Leśnica /37 członków/ i Palnica II /39 członków/ Porzecze /85 członków/, Lichacze /40 członków/, Dziertnica /12 członków/ i Rumniszcze, gminy Porzecze.

Zaś na terenie powiatu sokólskiego w tymże okresie powstało 12 nowych kół traktowanego stronnictwa w niżej wymienionych miejscowościach: we wsiach Sokolany, Jacowlany, Woroniany, Racewo, Poganica, Nowowola i Trzebianka, gminy Sokolany, oraz we wsiach Krasniany, Kantorówka, Gieniusze, B.

gusze i Żuki, gminy Sokółka. Na każdym z zebrzań organizacyjnych w wymienionych wyżej wsiach było od 20 do 80 osób. Zainteresowanie ludności Chłopskiem Stronnictwem Rolniczem jest znaczne, jak również znacznie zwiększa się poczytność organu prasowego tego stronnictwa, "Gazety Chłopskiej".

c/ Stronnictwo Narodowe.

Dalsza usilna praca nad sprawami organizacyjnymi oraz nad pogłębianiem idei, propagowanej wśród swych zwolenników, wysuwała się na czoło akcji Stronnictwa Narodowego w lipcu, podobnie jak to miało miejsce i w poprzednim okresie sprawozdawczym. Prace te cechowała konspiracja. Wszelkie narady odbywały się w gronie wypróbowanych i pewnych ludzi.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat łom- żyński.

Dnia 16 lipca w Kolnie odbyło się zgromadzenie publiczne, na którym przemawiał poseł Witold Staniszkis. Przemówienie jego, jak zwykle, obejmowało głównie krytykę poczynąń Rządu. /100 osób/.

Powiat ostro- łęcki.

Na dzień 9 lipca zapowiedziane było zgromadzenie publiczne w Kadzidle. Na zgromadzeniu tem miał przemawiać poseł Józef Sobiech. Z uwagi na uchybienia formalne w zgłoszeniu, Starosta Powiatowy zakazał odbycia traktowanego zgromadzenia. Wobec takiego obrotu sprawy, poseł Sobiech urządził zebranie, które zostało rozwiązane, gdyż braku w niem udział osoby, nieznanej przewodniczącemu zebrania.

Zebrania zamknięte.

Powiat ostro- łęcki.

Dnia 30 lipca we wsi Obierwie, gminy Kadzidło u sołtysa odbyło się tajne zebranie członków Stronnictwa Na-

rodowego. Przemawiał sekretarz Zarządu Powiatowego omawia-
nego Stronnictwa w Ostrołęce, Dyspolski i Białoskórski.
Mówcy nawoływali do utworzenia w Obierwi koła Stronnictwa
Narodowego oraz do zwalczania BBWzR. i Związku Strzeleckie-
go. /15 osób/.

Powiat szczu-
czyński.

W Grajewie w dniu 23 lipca odbyło się zebranie
ścisłego grona członków Stronnictwa Narodowego przy udziale
posła Witolda Staniszkisa. Łącznie brało udział w tem zebraniu
12 osób. Poseł Staniszkis polecił obecnym złożyć na ręce
Teodora Henczla, znanego działacza b.OWP, a obecnie prezesa
Zarządu Powiatowego Stronnictwa Narodowego w Grajewie, kon-
kretne fakty nadużyć władz administracyjnych i policji w od-
niesieniu do członków i sympatyków tego Stronnictwa. Zebrany
materiał Henczel ma następnie odesłać posłowi Staniszkisowi
celem wykorzystania go przez klub sejmowy stronnictwa w in-
terpelacji na najbliższem posiedzeniu Sejmu. Następnie poseł
Staniszkis wspólnie z Henczlem omówił zadania Stronnictwa na
najbliższą przyszłość, a głównie położył nacisk na ożywienie
akcji organizacyjnej. W wyniku tej rozmowy, Henczel na dzień
30 lipca wyznaczył zebranie do Grajewa wszystkich członków,
udekorowanych dawniej "mieczykami", lecz do zebrania tego
nie doszło, gdyż większość członków udała się tego dnia na
odpust do Rydzewa.

Powiat wysoko-
mazowiecki.

Dnia 9 lipca w Tykocinie odbyło się zebranie człon-
ków Stronnictwa Narodowego przy udziale posła Berezowskiego,
który w przemówieniu swem omawiał obecny kryzys gospodarczy,
zarzucając Rządowi nieumiejętną gospodarkę państwową, poza-
tem nawoływał do wyznawania haseł i idei Stronnictwa Narodo-
wego. Następny mówca, Stefan Gosiewski, apelował do zebranych

aby nie dopuszczali do kupna ziemi przez żydów. Wielu zgromadzonych wyraziło niezadowolenie z zebrania, żałując, że wogóle przybyli na to zebranie i opłacili składki członkowskie po 50 groszy; spodziewali się bowiem oni usłyszeć wiele rewelacyjnych rzeczy, a tymczasem powtórzono im to, o czym pisał już prasa partyjna. /300 osób/.

Ruch organizacyjny.

Powiat Łomżyński.

W Łomży Stronnictwo Narodowe w lipcu silnie zajęte było reorganizacją Prezydjów zarządów Okręgowego i Powiatowego. Pozatem pomiędzy członków lansowano wiadomości o bliskim końcu rządów pomajowych i o konieczności przygotowania się do wystąpienia czynnych w oparciu o wojsko i bezrobotnych. Wymieniano przytem oddziały wojskowe, na które można liczyć. Wskazywano między innemi, że 18 dywizja uważana jest za najbardziej oporną na wpływy Stronnictwa Narodowego i, że na nią żadnym wypadku liczyć nie można. Podkreślano również, że ostateczna "rozgrywka" opozycji z Rządem ma nastąpić we wrześniu lub w październiku b.r.-

W końcu lipca bawił w Łomży nieznany bliżej osobnik, który zbierał informacje o nastrojach panujących wśród robotników, oraz wśród bezrobotnych, interesował się stanem miejscowego więziennictwa, liczbą więźniów, obsadą administracji więziennej i jej nastawieniem politycznym. Osobnik ten podał do wiadomości, że w Warszawie w dniu 1 sierpnia ma się odbyć posiedzenie specjalnego komitetu, który miał się zająć omówieniem i planowaniem zamachu stanu, jaki ma być dokonany w porozumieniu z innymi ugrupowa-

riami politycznymi.

Powiat wysokomazowiecki.

Na terenie miasta Tykocina i gminy Stelmachowo prowadzą usilną agitację na rzecz Stronnictwa Narodowego księża Sadowski i Guzewicz oraz Witold Kaczyński. Agitacja ta odnosi znaczne sukcesy, bowiem większa część ludności szeregu wiosek wspomnianej gminy Stelmachowo zapisała się na członków Stronnictwa Narodowego i opłaca składki członkowskie po 50 groszy miesięcznie. W omawianej agitacji główny nacisk kładzie się na akcję antysemitką i w tym celu szeroko kolportuje się czasopismo "Samoobrona", której artykuły słabo uświadomiona ludność przyjmuje za dobrą monetę.

Na terenie gminy Piszczaty podobną agitację uprawia Hipolit Kwietkowski, mieszkaniec wsi Kobylin.

Działalność księży.

Powiat ostrołęcki.

Sąd Grodzki w Ostrołęce wyrokiem z dnia 31 lipca skazał z art.127 K.K. wikariusza z Rzekunia, ks.Tuzińskiego, na 3 miesiące aresztu. Po odczytaniu wyroku, obecny na sali sądowej sekretarz Zarządu Powiatowego Stronnictwa Narodowego w Ostrołęce, Stanisław Dyspolski, wręczył ks.Tuzińskiemu bukiet róż. Na wniosek prokuratora, Dyspolski za tę demonstrację postawiony został w stan oskarżenia z art.154 § 1 K.K. - za pochwalanie przestępstwa.

P o w i a t	Zgromadzenia publiczne		Zebrania		Ilość nowych komórek		Liczba członków.
	Ilość	Frekwencja	Ilość	Frekwencja			
	Ogół. na	Rozciągniętość					
Łomżyński	1	100					

Ostrołęcki	-	0	0	1	15
Szczuczynski	-	0	0	1	12
Wysoko-Mazow.	-	0	0	1	300
O G ó ł e m	1	100	0	3	327

0000000

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji w lipcu w dalszym ciągu czyniło wysiłki w kierunku rozszerzenia zasięgu swych wpływów na powiaty sokólski i wołkowyski. W powiecie wołkowyskim były nawet zapowiedziane dwa wiece poselskie, które jednakże nie doszły do skutku wobec nieprzybycia posła Wacława Bitnera. Również w powiecie sokólskim usiłowano urządzić dwa zgromadzenia publiczne, na których urządzenie Starosta Powiatowy nie zezwolił z uwagi a uchybienia natury formalnej w zgłoszenia o tych wiecach.

Zgromadzenie publiczne.

Powiat białostocki.

Dnia 9 lipca w Mońkach odbyło się zgromadzenie publiczne, zwołane przez posła Wacława Bitnera. W przemówieniu swem na tem zgromadzeniu poseł Bitner poddał krytyce posunięcia i taktykę Rządu zarówno w dziedzinie politycznej, jak i na polu ekonomicznem, jednakże całe to przemówienie cechowała wstrzeмиężliwość i pewien umiar w krytyce.

Zebranie zamknięte.

Powiat grodziski.

Dnia 16 lipca we wsi Przeważka, gminy Porzecze odbyło

się zebranie zorganizowane przez miejscowego proboszcza ks. Józefa Cyrankiewicza. Na zebraniu tem przemawiał poseł Romuald Pułja-n, który wykazał zebrany przyczyny obecnego kryzysu w oświeceniu Ch.D. i udzielał rad i wskazówek jak należy walczyć z kryzysem. Całe przemówienie posła Pułjana poruszało raczej sprawy z punktu widzenia klerykalno-społecznego bez jakiegokolwiek krytyki Rządu. /20 osób/.

e/ Stronnictwo Ludowe.

W okresie sprawozdawczym w dalszym ciągu obserwowano wzmożoną akcję organizacyjną Stronnictwa Ludowego w regu powiatów. Akcja ta wprawdzie nie jest masowa, lecz odbywa się konsekwentnie i konspiracyjnie. Wyszukuje się głównie pewnych i wypróbowanych ludzi na mężów zaufania, którzy, będąc dobrze znani każdy w swej okolicy, tworzą koła tego Stronnictwa. Powstające wiaź tu i ówdzie nowe koła wiejskie świadczą, że działalność traktowanych mężów zaufania daje dodatnie dla Stronnictwa wyniki. Poseł Adolf Sawicki okres letni spędza we wsi Wyłudki, gminy Korycin, powiatu sokólskiego i stąd też głównie płynęły dyrektywy co do wszelkich poczynani Stronnictwa Ludowego na tutejszym terenie.

Zgromadzenie zamknięte.

Powiat sokólski.

Wykorzystując wielkie rozgoryczenie i nieufność ludności w Majewie zarówno do władz duchownych jak i świeckich z powodu odwołania ze stanowiska proboszcza w tej miejscowości ks. Czechowicza, poseł Adolf Sawicki zaofiarował skwapliwie swą pomoc Komitetowi Parafjalnemu, który czynił wszelkie możliwe wysiłki, by ks. Czechowicza pozostawić w Majewie. W związku z tem w dniu 16 lipca poseł Sawicki zwołał

nielegalnie zgromadzenie publiczne w Majewie. Zgromadzenie to zostało przez władze rozwiązane.

Zebrań zamknięte.

Powiat szczu- czyński.

Instruktor Stronnictwa Ludowego, Józef Szczepański zwołał na dzień 30 lipca do wsi Woznawieś zjazd członków wspomnianego Stronnictwa. Przybyło ogółem około 100 osób. Ponieważ na zebraniu tem byli i nieczłonkowie Stronnictwa Ludowego, więc zjazd został przez organa bezpieczeństwa rozwiązany.

Ruch organizacyjny.

Powiat bia- kostocki.

Dnia 23 lipca we wsi Dolistowo, mając zaufania posła Sawickiego, Wacław Karwowski zorganizował koło Stronnictwa Ludowego. Na członków zapisało się 17 osób.

Wspomniany Karwowski niejednokrotnie na zebraniach członków traktowanego Stronnictwa nawoływał do niepłacenia podatków i do stawiania czynnego oporu sekwestratorom, więc z tego powodu został zatrzymany i decyzją władz sądowych osadzony w więzieniu.

Powiat łom- żyński.

Nowe koła powstały we wsiach Zelechów /20 członków/, Wierciszewo /17 członków/, Szczepankowo /12 członków/, Rutkowskie, Szostaki i Brzostowo. Liczba członków w ostatnich trzech wioskach nie jest bliżej znana.

Powiat ostrow- ski.

Nowe koło Stronnictwa Ludowego powstało we wsi Sielce, gminy Komorowo. Liczy ono 13 członków.

Powiat su- wański.

Na terenie kilku gmin, gdzie istnieją koła Stronnictwa Ludowego, sekretarz Zarządu Powiatowego tego Stronnictwa w Suwałkach Andrzej Trochim zabiegał koło utworzenia koła w celu zżyzowania hodowlanego. Ludność jednak okazywała

słabe naogół zainteresowanie tą sprawą.

Powiat szczu-
czyński.

Zorganizowano nowe koła Stronnictwa Ludowego we wsiach Barszoze /15 członków/, Woznawieś /11 członków/, Tajno-Podjeziome /12 członków/ i Tajno-Stare /9 członków/.

Powiat wołko-
wyski.

Na terenie powiatu wołkowyskiego Stronnictwo Ludowe kolportowało odezwy, które omawiały wypadki w Małopolsce i wzywały lokalne organizacje traktowanego Stronnictwa do urządzenia "tygodnia żałoby" w terminie od 16 lipca do 16 sierpnia r.b. Prób jednak w tym kierunku na terenie powiatu wołkowyskiego nie zauważono.

P o w i a t	Zgromadzenia publiczne		Zebrania		Ilość nowych komórek	Liczba członków.
	Frekwencja		Frekwencja			
	Ilość	Rozciągłość	Ilość			
	Ogólna					
Białostocki	-	-	1	-	1	17
Komżyński	-	-	-	-	6	40
Ostrowski	-	-	-	-	1	13
Sokólski	1	-	-	-	-	-
Szczuczynski	-	-	1	100	4	47
O g ó ł e m	1	-	2		12	126

f/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

Cała działalność PPS w okresie sprawozdawczym sprowadziła się jed nie do zwołania zgromadzenia publicznego w dniu 2 lipca w Grodnie. Zgromadzenie to zorganizował Komitet Okręgów PPS w tem mieście. Pierwszy przemawiał ławnik miejscowego magistratu, Leon Mazurkiewicz,

który poruszył lokalne bolączki, jak bezrobocie i brak mieszkań dla rodzin robotniczych. Następnie dłuższe przemówienie wygłosił poseł Zigmunt Zuławski, który, mówiąc o sytuacji gospodarczej w kraju, pomawiał Rząd o brak programu gospodarczego i konsekwentnego postępowania. Podniósł, iż wyjście z obecnej ciężkiej sytuacji może nastąpić li tylko przy ustroju socjalistycznym i dał wyraz nadziei, że wkrótce nastaną rządy robotniczo-chłopskie. Wspomniał, że warstwie robotniczej odbiera się wszelkie zdobycze socjalne i, że za poparcie przez robotników przewrotu majowego otrzymali oni w zapłatę - Brześć. Wytknął urzędnikom, że nie protestują głośno przeciwko obniżaniu płac, a tylko "tylnymi drzwiami" przychodzą do socjalistów ze skargami. Na zakończenie przemówienia poseł Zuławski nawoływał do organizowania się do walki o rząd robotniczo-chłopski. Po przemówieniach odczytano rezolucję, która stwierdza, że klasa robotnicza nie może spodziewać się żadnej poprawy warunków bytu przy obecnym ustroju, a zatem musi organizować się do walki o urzeczywistnienie idei socjalistycznych, 500/.

-----ooo0ooo-----

Wojewoda Białostocki

Nr. BP. 2876/33. T.

Białystok, dnia 10 sierpnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr. 8 za miesiąc lipiec 1933 r.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Powiat białostocki.

W związku z wypadkami w Supraślu, dnia 10 lipca b.r. miejscowy oddział Związku Strzeleckiego został rozwiązany przez Komendę Okręgu. Po wakacjach nastąpi reorganizacja tego oddziału.

Wypadki supraślskie odbiły się echem i w innych miejscowościach powiatu białostockiego. Wyrazem tego było wystąpienie ze Związku Strzeleckiego w Wasilkowie 4 członków, w Michałowie zaś powstał ferment wśród członków, którzy zamierzają opuścić kadry strzeleckie.

Powiat bielski.

Nowe oddziały Związku Strzeleckiego zorganizowane w lipcu w następujących miejscowościach: w osadzie Narew 25 członków, we wsi Siele - 15 członków i we wsi Topczewo 16 członków.

b/ Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny.

Powiat bielski.

Dnia 9 lipca w Bielsku-Podlaskim odbyło się walne zebranie delegatów Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny. Na zebraniu tem, po złożeniu sprawozdania z działalności za rok ubiegły, wybrano nowy zarząd powiatowy Federacji.

Powiat wołkowyski.

Podobne zebranie odbyło się w dniu 27 lipca w Wołkowysku. Omawiano sprawy organizacyjne oraz wybrano nowego sekretarza Zarządu Powiatowego Federacji. /31 osób/.

e/ Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

Powiat ostrowski.

Dnia 30 lipca w Broku ukonstytuowało się koło Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Na członków zapisało się 30 osób.

d/ Związek Rezerwistów.

Powiat białostocki.

W związku z wypadkami w Supraślu, 26 członków Koła Związku Rezerwistów w Wasilkowie złożyło oświadczenie, że na znak protestu za wspomniane wypadki występują ze Związku.

Powiat bielski.

W lipcu zorganizowano dwa nowe koła Związku Rezerwistów: w Białowieży /25 członków/ i we wsi Jakubowskie /14 członków/.

Powiat sokólski.

Dnia 9 lipca w Sokółce odbyło się uroczyste poświęcenie sztandaru Powiatowego Związku Rezerwistów w tym mieście. Uroczystość ta zgromadziła 800 członków traktowanego Związku. Przemawiali Pan Wojewoda i poseł Jan Walewski. Cała ta uroczystość odbyła się w podniosłym nastroju.

e/ Kolejowe Przysposobienie ojskowe.

Powiat wołkowyski.

W Swiskoczy w dniu 31 lipca pracownicy kolejowi zorganizowali koło Kolejowego Przysposobienia Wojskowego, do którego zapisało się 35 osób.

f/ Związek Pracy Cywatelskiej Kobiet.

Powiat bielski.

Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet w Bielsku-Podlaskim zorganizował i uruchomił w dniu 20 lipca w majątku Hołowieck pólkolonję letnią dla 60 biednych dzieci w wieku szkolnym.

g/ Legjon Młodych.

Powiat białostocki. Dnia 9 lipca w Choroszczy odbyło się zebranie organizacyjne Legjonu Młodych, poczem wybrano Zarząd nowo powstałego oddziału. Na członków zapisało się 11 osób.

Podobne zebranie odbyło się w dniu 25 lipca we wsi Kościuki, gminy Choroszcz. Na członków zapisało się 24 osób, w tem kilku miejscowych białorusinów.

Powiat bielski. W Białowieży zorganizowano oddział Legjonu Młodych, liczący 40 członków.

Staraniem oddziału Legjonu Młodych w Hajnówce urządzona tam została półkolonja dla 50 dzieci robotników. W dniu 30 lipca odbyło się poświęcenie tej półkolonji, przyczem równocześnie zaprzysiężono 30 członków Legjonu Młodych.

h/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Powiat białostocki. Koło Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Czarnej-Wsi rozwiązało się z własnej inicjatywy, zaś większość członków przeszła do Związku Strzeleckiego.

Powiat ostrołęcki. W Rzekuniu dnia 23 lipca powstały nowe koła Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej męskiej i żeńskiej. Do pierwsze go koła zapisało się 13 członków, zaś do drugiego - 18 dziewcząt.

Koło S.M.P. zorganizowano dnia 30 lipca również we wsi Czarnia. Liczy ono 13 członków.

Powiat suwalski. Dnia 9 lipca odbył się w Suwałkach zlot członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej z powiatów suwalskiego i augustowskiego.

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	V	Ilość osób razem	Rozpiętość od do	Do- chód
Związek Rzemieśników	1	-	2	-	-	1100	50-800	612k
Związek Strzelecki	-	3	15	-	-	1695	25-500	580"
Przysposobienie Wojsk.	1	-	1	-	-	235	35-200	8
Stowarzyszenie Przyj. Związku Strzeleckiego	1	-	-	-	-	30	-	-
Związek Pracy Obywat. Kobiet	1	-	-	-	-	-	-	-
Legjon Młodych	2	-	-	-	-	47	17-30	60
Polski Czerw. Krzyż	-	1	-	-	-	100	-	252k
Ochotnicza Straż Pożarna	1	8	12	-	2	2593	35-300	517 "
L.O.P.P.	1	-	1	-	-	655	55-600	152 "
Zjednoczenie Młodzie- ży Wiejskiej i Lud.	-	-	6	-	1	145	45-60	73 "
Stowarzyszenie Młodzie- ży Polskiej	4	9	9	1	-	1395	50-600	266 "
T-wo Gimn. "Sokół"	-	1	-	-	-	-	-	-

I - zebrania

II - przedstawienia

III - zabawy

IV - odczyty

V - kwesty.

00000

H.B.

24

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. 2876/33.T.

Białystok, dnia 10 sierpnia 1933.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr. 8 za miesiąc lipiec 1933 roku

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

Powiat sokółski. Awizowana w poprzednich sprawozdaniach sprawa przesiedlenia księdza Antoniego Czechowicza, proboszcza w Majewie została już przez władze duchowne ostatecznie zdecydowana i w Majewie przysłano nowego proboszcza. Z tej racji wśród parafjan majewskich panuje silne rozgoryczenie nie tylko do władz duchownych, ale i do świeckich, a to z tego powodu że zabiegi tych parafjan o pozostawienie ks. Czechowicza w Majewie nie odniosły skutku.

Powiat wołkowyski.

Dnia 23 lipca w Izabelinie odbyła się uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego pod nowobudujący się tam kościół katolicki. Po nabożeństwie i wmurowaniu aktu erekcyjnego ogłoszono szereg przemówień okolicznościowych. Uroczystość ta zgromadziła około 2.000 osób.

b/ Kościół Ewangelicko-Augsburski.

Powiat suwalski.

W Wiżajnach powstał zażalarg na tle cmentarza ewangelicko-augsburskiego. Mozałewski /katolik/ rości pretensje do części gruntu uruchomionego obecnie, a dawniej nieczynnego, cmentarza ewangelicko-augsburskiego. Gdy ewangelicy zamierzali postawić krzyż na tym cmentarzu, Mozałewski, celnie dopuszczenia do tego, ogroził sporną część cmentarza drutem kolczastym. Na tem tle wynikła kłótnia pomiędzy 15

ewangelikami a Mozelewskim. Kłótnię zlikwidowała policja, poczem Mozelewski drut usunął, a ewangelicy krzyż postawili. Pastor występuje do sądu ze skargą przeciw Mozelewskiemu, ten zaś - z powództwem cywilnem.

c/ Sekta Baptystów.

Powiat wołkowyski. Dnia 30 lipca w Jatwiesi na rzece odbył się "chrześć" 5-ciu nowoprzyjętych baptystów.

W dniach 23 i 30 lipca w Rosi odbyły się nabożeństwa, zainicjowane przez baptystów, gromadząc około 60 osób.

-----0000000-----

H.B.

26
Wojewoda Białostocki

Nr. BP. 2876/33.T.

Białystok, dnia 10 sierpnia 1933.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr. 8 za miesiąc lipiec 1933 roku.

VI. Mniejszości narodowe.

W życiu ludności żydowskiej w lipcu dominowała sprawa wyborów do XVIII Kongresu Sjonistycznego. Wybory te wzbudziły wielkie zainteresowanie wśród społeczeństwa żydowskiego, bez względu na jego przekonania polityczne, o czym świadczyła znaczna frekwencja głosujących i czemu dała swój wyraz prasa żargonowa. W okresie, zbliżonym bezpośrednio do wyborów, różne ugrupowania polityczne urządziły szereg zebrań i odczytów. Najednokrotnie na takich zebraniach dochodziło do ostrych starć z przeciwnikami politycznymi. W wyborach odniosły zwycięstwo lewicowe ugrupowania.

Przejawy ruchu białoruskiego były słabe i ograniczały się do założenia jednego koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, do jednego zebrania członków takiegoż koła oraz do urządzenia kilku przedstawień amatorskich.

Litwini w powiecie suwalskim prowadzili agitację za nieposyłaniem dzieci do państwowych szkół powszechnych z wykładowym językiem polskim.

a/ Ż y d z i.

Sjoniści ogólni.

Dnia 13 lipca w Druskienikach, powiatu grodzieńskiego miejscowy oddział organizacji sjonistycznej urządził akademię z okazji 29 rocznicy śmierci twórcy ruchu sjonistycznego, dr. Hercla. Szereg mówców podkreślało konieczność odbudowy silnego własnego państwa żydowskiego, która to kwestja tembardziej jest obecnie aktualna, ile że budzi się coraz szerzej nienawiść i prześladowanie żydów w innych krajach. /300

Sjonisci-rewizjo- niści

Dnia 12 lipca w Grodnie sjonista-rewizjo-
nista Lipman z grupy rozłamowej Grosmana, wygłosił odczyt
o XVIII Kongresie Sjonistycznym, zachęcając zebranych do
głosowania przy wyborach na sjonistów-rewizjonistów. Obec-
ni na sali poalej sjonisci ciągle przerywali mówcy, zarzu-
cając mu, że przedtem był bundowcem i komunistą, obecnie
zaś chce naśladować Hitlera. Ponieważ powstawała coraz
większa wrzawa, przeto opozycjonistów z sali usunięto. /100/

Drugi podobny odczyt wygłosił także w dniu 19
lipca Grosman. Na odczyt ten przybyło wielu członków "Po-
alej-Sjonu", Bundu oraz kilkudziesięciu komunistów. Wszyscy
oni usiłowali przeszkadzać prelegentowi, gdy rozpoczął
krytykę poszczególnych ugrupowań lewicowych. Dla wywołania
większego na sali odczytowej zamętu, wypuścili opo-
zycjoniści dwa gołębie z przyczepionymi kawałkami czerw-
nego papieru. Po usunięciu z sali awanturujących się, od-
czyt dobiegł końca spokojnie. W czasie odczytu kolporto-
wano rozatem na sali odezwy Bundu i Poalej-Sjonu. /500/

Brith-Trumpeldor

Dnia 2 lipca, z okazji przyjazdu do Białegosto-
ku Zabotyńskiego, odbył się tutaj zjazd organizacyj mło-
dzieżowych Brith-Trumpeldor z województwa białostockiego.
Przybyło ogółem około 2.000 osób z 68 ośrodków organiza-
cyjnych.

Poczynając od godziny 8-ej prowincjonalne oddzia-
ły młodzieży poczęły zbierać się na obszernym placu Bia-
łostockiej Ochotniczej Straży Pożarnej przy ulicy Mar-
szałka Piłsudskiego 52. skąd następnie drobnymi grupkami
udano się o godzinie 10.00 do wielkiej synagogi na poświęcenie sztandaru.

Podczas przemarszu do traktowanej synagogi grup-

ki bundowców i poalej-sjonistów, rozstawione na ulicy ob-
rzuciły kroczących trampeldorczyków zgniekami jajami wywo-
żując tem pewne zamieszanie, które jednak były natychmiast
likwidowane przez policję.

W synagodze, pomimo ścisłej selekcji przy wpuszc-
niu na nabożeństwo, również wynikły zajścia, które i tutaj
likwidowane były w zarodku przez organa bezpieczeństwa.

Przy końcu nabożeństwa w synagodze odegrano Hymn
Narodowy oraz "Pierwszą Brygadę", poczem organizacje grup-
kami powróciły na plac B.O.S.O. W drodze powrotnej także
były próby wywołania zamieszek przez organizacje lewicowe,
oraz wznoszono wrogie Zabołyńskiemu okrzyki.

O godzinie 17.30 przybył pociągiem z Brześcia
Włodzimierz Zabołyński, powitany na dworcu kolejowym przez
delegację w osobach Propesa i Dra Juniczmana, obu z Warsza-
wy.

Z dworca udał się Zabołyński na plac B.O.S.O.,
gdzie wygłosił przemówienie tylko do wybranych przez posz-
cególne oddziały delegatów. W przemówieniu tem Zabołyński
dał wyraz nadziei, że XVIII Kongres Sjonistyczny przynie-
sie wiele korzyści organizacji sjonistów-rewizjonistów. Po
przemówieniu Zabołyński udał się do hotelu.

Od godziny 18.30 do godziny 20.30 odbywały się
obradę zjazdu w teatrze "Palace", na których przemawiali
wspomniani wyżej Propres i Juniczman. Podnosili oni wzrost
organizacji sjonistów-rewizjonistów do niebywałych rozmia-
rów i, że rokrocznie przybywają nowe zastępy świeżych sił,
co rokuje bezwzględne zwycięstwo idei rewizjonistycznej.
Podkreślali, że "szekeli" sprzedali oni tyle, ile wszyst-

kie inne organizacje wzięte razem „szekel” jest to certyfikat, uprawniający do oddania głosu podczas wyborów delegatów na XVIII Kongres Sjonistyczny/. Zauważyli z naciskiem, że nie spoczną do tej pory, póki nie zobaczą Zabotyńskiego u steru ogólnej Organizacji Sjonistycznej. Po przemówieniach wyżej nazwanych przedstawicieli, jeden z delegatów na zjazd w gorących słowach podziękował władzom bezpieczeństwa za utrzymanie porządku i obronę zjazdu przed zamachem ze strony ugrupowań lewicowych żydowskich, co w Białymstoku ma szczególne znaczenie z uwagi na to, że tutaj są liczne i silne organizacje ugrupowań przeciwnych, poczem nastąpiło rozwiązanie zjazdu.

Zabotyński w tymże teatrze wygłosił odczyt o godzinie 22-ej na temat: "Obecne położenie sjonizmu". W odczycie tym Zabotyński dowodził, że Stawski nie jest mordercą Arlo-sorowa i, że właściwy sprawca zabójstwa nie został ujęty, oraz, że nie pochodzi on ze środowiska sjonistów-rewizjonistów. Następnie Zabotyński czynił zarzuty swym zwolennikom, że nie usiłują obalić kalumnij, rzucanych przez przeciwników politycznych na rewizjonistów, co w konsekwencji doprowadzić może do ujemnych skutków podczas głosowania do XVIII Kongresu Sjonistycznego.-

W trakcie odczytu wypuszczono z galerji gołębie z przyczepionemi wstążkami o napisach wrogich Zabotyńskiemu, oraz rozrzucono takiejże treści odezwy. Na sali było ogółem około 1250 osób. Wiele osób oczekiwało przed gmachem teatru, nie mogąc dostać się do wnętrza z powodu braku miejsca.-

Manifestacja sjonistów-rewizjonistów pod osłoną policji nie wywarła dodatniego wrażenia wśród ogółu ludności

żydowskiej, która szeroko komentowała ten obchód na niekorzyść rewizjonistów, a głównie wysuwała ten moment, że boją się oni cośkolwiek uczynić bez pomocy policji.

Dnia 16 lipca odbył się w Grodnie zjazd młodzieży, skupionej w organizacjach "Brith-Trumpeldor" i "Brith-Hachal". Po przemówieniach przywitalnych odbył się pochód ulicami miasta. Na ulicy Dominikańskiej na pochód ten napadła grupa młodzieży żydowskiej z innych odłamów sjonistycznych oraz wywrotowcy, przyczem wywiązała się bójka, zlikwidowana wkrótce przez policję. W czasie likwidowania tej zamieszki, rzucił się na policjanta jeden z napastników, Gdala Oleszkiewicz, którego interwenjujący żandarm zranił lekko bagnietem w udo. Po pochodzie odbyła się akademja, na której przemawiało szereg mówców. /500 osób./ /Przebieg tego zjazdu przedłożono Ministerstwu w specjalnem sprawozdaniu/.

Mizrach

Dnia 19 lipca w Ostrołęce przybyły z Warszawy Skroczkowski wygłosił odezyt o XVIII Kongresie Sjonistycznym. Prelegent, po omówieniu obecnej sytuacji politycznej świata, nakreślił cele i zadania, stojące przed mizrachistami, w odbudowie Palestyny.

Bund

Dnia 10 lipca w Grodnie dla członków i sympatyków Bundu wygłosił odezyt radny m. st. Warszawy, Artur Zygelbaum na temat panujących obecnie stosunków w Niemczech. Prelegent nadmienił, że z dojścia do władzy Hitlera zadowolone są sfery posiadające, a w tej liczbie i żydowskie, które cieszą się z pokonania socjalizmu. Zarzucił komunistom niemieckim, że oni głównie przyczynili się do zwycięstwa hitleryzmu w Niemczech przez rozbijanie jedności robotniczej. Podniósł, że bundowcy wspólnie z innemi partjami socjalistycznymi muszą

walczyć o zmianę obecnego ustroju społecznego gdyż tylko przy tym nowym ustroju będzie można pokonać obecny kryzys gospodarczy. Wreszcie dodał że Narodowa Demokracja i Narodowa Partja Robotnicza chciały w Polsce względem żydów stosować te same metody jakie stosują hitlerowcy w Niemczech. Jednak większość społeczeństwa polskiego nie poparła tych zamierzeń a Rząd nie dopuścił do ekscesów antyżydowskich. /50/.

Życie kulturalno-oświatowe.

Zjednoczenie Szkół Żydowskich.

Dnia 30 lipca w Ostrołęce odbył się wiec szkolny zwołany przez Zjednoczenie Szkół Żydowskich. Mówcy poruszałli kwestję wychowania młodzieży żydowskiej. Dowodzili oni konieczności kształcenia tej młodzieży w duchu postępu by wyrobić młodzież na ludzi bardziej zdolnych do walki o swój byt. Zarzucali że wychowywanie dzieci żydowskich w duchu religijnej tradycji i w ramach Talmudu powoduje to, że tacy żydzi nie są odpowiednio przygotowani do życia bowiem za sklepieni w formułkach talmudycznych nie znają nawet tej ludności wśród której zamieszkują a zatem nie może być mowy o dodatnim wyniku walki konkurencyjnej z ludnością nieżydowską.

Życie gospodarcze.

Spółdzielnia kredytowa.

Dnia 23 lipca w Małkini, powiatu ostrowskiego odbyło się walne zebranie członków żydowskiej spółdzielni kredytowej. Na zebraniu tożono sprawozdanie z działalności spółdzielni poczem obrano nowy zarząd tejże. /40/.

32

P r a s a.

Białostocka prasa żydowska w lipcu interesowała się szczególnie wyborami do XVIII Kongresu Sjonistycznego i poruszała szeroko wypadki w Supraślu.

"Unzer Leb'n" w artykule, zatytułowanym "Wybory zostają wyborami" podniósł, że głosowanie cieszyło się wielką frekwencją, co by wskazywało na znaczne zainteresowanie się ludności żydowskiej, bez względu na jej przekonania polityczne problemem palestyńskim. Zdawałoby się, kontynuowało dalej pismo, że długie kolejki wyborców, stojących przed lokalami wyborczymi, przesiągnięci są jedną myślą - uzyskania w przyszłości certyfikatu na emigrację do Palestyny. Tymczasem tak nie jest, starsi bowiem Żydzi, po oddaniu głosu wrócą do swych codziennych zajęć i nie myślą wcale o opuszczeniu kraju rozproszenia, w którym żyją i gdzie ciągną korzyści materialne. Natomiast nieprzestające dążenia do emigracji do Palestyny żywi młodzież żydowska, która na obczyźnie spaliła już za sobą wszystkie mosty i której marzeniem jest odbudowa własnego państwa żydowskiego. To też nie dziwnego, że właśnie młodzież ta najbardziej była zainteresowana w zwycięstwie tej lub innej partji, od której przyszłości^w będzie zależało ilościowe przydzielanie certyfikatów poszczególnym ugrupowaniom żydowskim w krajach diaspory. W końcu pismo wyraziło nadzieję, że z racji pogarszania się warunków ekonomicznych we wszystkich krajach, zainteresowanie młodzieży żydowskiej Palestyną będzie wzrastało z niesłabnącą energją.

"Gut Morgen" w numerze 48 z dnia 18 lipca w artykule, zatytułowanym "Za kulisami strajku w Supraślu" pisał, że w strajku włóknarzy białostockich występowały trzy stro-

ny: robotnicy, fabrykanci i władze państwowe. natomiast strajk w fabryce Cytrona w Supraślu znacznie się różnił od ogólnego strajku białostockiego tem, że występowała tutaj jeszcze czwarta strona - fabrykanci białostoccy. Ta czwarta strona, dopatrując się w fabrykancie supraślskim swego poważnego konkurenta, miała na widoku dwa cele z których pierwszym było dążenie do uniemożliwienia poczynienia przez strajkujących robotników jakichkolwiek ustępstw, a temsamem do kontynuowania bezczynności fabryki konkurenta, drugim zaś - zmierzanie właśnie ku obniżeniu cennika płac w Supraślu, coby było też następnie pretekstem do takiejże akcji i w Białymstoku. I w jednym i w drugim wypadku byli silnie zainteresowani przemysłowcy białostoccy i dlatego też, zdaniem traktowanego pisma, strajk supraślski przybrał takie ostre formy. -

Wypadki supraślskie poruszył też w artykule p.t. "Spokoju i porządku" w numerze z dnia 14 lipca "Białystokier Idyszer Kurjer", który nawoływał przedewszystkiem do spokoju i do zaniechania wzajemnego oskarżania się za te wypadki, a temsamem nieutrądniania śledztwa, które znajduje się we właściwych rękach i które niezawodnie ustali istotnych sprawców tych smutnych wypadków. W końcu podkreślało pismo, że strajk w Supraślu musi być bezwzględnie zlikwidowany i, że fabrykanci prowincjonalni muszą to sobie uświadomić, że uchwalony cennik obowiązuje ich wszystkich, a właśnie złamanie tego cennika było jednym z głównych powodów, które wywłaczyły zajścia w Supraślu.

"Unzer Febn" w numerze z dnia 14 lipca, pisząc o zarządzeniu Starosty Grodzkiego w Białymstoku, ażeby w obra-

dach i korespondencji Zarząd wyznaniowej gminy żydowskiej w Białymstoku używał wyłącznie języka polskiego, wyrażał z tego powodu zdziwienie. Równocześnie pismo dodało, że już przed trzema laty Starostwo również zażądało, aby gmina nie wydawała świadectw na blankietach z napisami w języku żydowskim. Zarządzenie jednak to, naskutek interwencji u Pana Wojewody, zostało uchylone. Z tego tytułu traktowany dziennik żydowski żywi nadzieję, że i obecne zarządzenie Starosty Grodzkiego co do języka urzędowego w gminie zostanie anulowane.-

"Gut Morgen" w artykule z dnia 11 lipca p.t. "Tutejsi misjonarze robią niezłe interesy" biło na alarm, że, korzystając z silnego zaafierowania społeczeństwa żydowskiego wydarzeniami w Niemczech i troską o zabezpieczenie bytu uciekinierom z tego kraju, Misja Barbikańska czyni znaczne postępy w nawracaniu żydów na chrystjanizm i, że ostatnio wychrzczono pięciu żydów. Pismo wzywało do baczniejszej uwagi i do silniejszego przeciwdziałania na tym odcinku życia żydowskiego.-

b/ Białorusini.

Powiat grodzieński.

Białoruskie spółdzielnie we wsiach Pławy i Pużycze, gminy Zydoula rozpoczęły działalność kulturalno-oświatową, zamierzając urządzić przedstawienie amatorskie. Dnia 9 lipca we wsi Pławy miała być wystawiona sztuka p.t. "Zmaganie za ideju", lecz Starostwo Powiatowe nie zezwoliło na odegranie tej sztuki ze względu na jej tendencje. Akcją tą we wsi Pławy kieruje b. sekretarz b. BWRHromady, Konstanty Penasiuk.-

Powiat wołkowyski.

Dnia 9 lipca we wsi Derenie, gminy Podorosz utworzone koło Towarzystwa Szkoły Białoruskiej i równocześnie wybra-

no zarząd Koła. Na zakończenie zebrania odśpiewano hymn białoruski: "Od wieków my spali". /16/.

W Swiskoczy w dniu 2 lipca odbyło się zebranie członków miejscowego koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Na zebraniu tem postanowiono powołać do życia sekcję dramatyczną oraz ustalono stałe dyżury w bibliotece. /9/.

c/ Litwini.

Powiat su- walski.

W związku z zarządzeniem Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego co do likwidacji wszystkich trzech istniejących na terenie powiatu suwalskiego litewskich prywatnych szkół powszechnych, utrzymywanych przez Towarzystwo "Rytas" i utworzenia na ich miejsce publicznych szkół powszechnych z wykładowym językiem litewskim, prowadzona jest na terenie gminy Krasnowo agitacja za nieposyłaniem dzieci litewskich do tych szkół państwowych.

Litewskie Towarzystwo Rolnicze w Wilnie zamierza utworzyć kółka rolnicze we wsiach Bubele i Burbiszki, gminy Krasnowo oraz we wsi Wilkojedzie, gminy Sejwy.

Litewskie Towarzystwo Św. Kazimierza zabiega około utworzenia swego oddziału we wsi Romaniuki-Stare, gminy Andrzejewo.

Przy oddziale takiegoż Towarzystwa we wsi Wojtokienie, gminy Sejwy, otworzono czytelnię dla członków Towarzystwa.

Dnia 23 lipca oddział Towarzystwa Św. Kazimierza urządził w Puńsku akademię w związku z 1900-leciem śmierci Chrystusa. Po wygłoszeniu okolicznościowych przemówień, odśpiewano szereg pieśni religijnych i narodowych litewskich. /500/.

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od do	Dochód
Sjoniści ogólni	35	-	-	9	5200	100 - 1500	
Sjoniści rewizjonisci	6	-	-	5	3360	100 - 500	
Poalej-Sjon prawica	1	-	-	3	675	100 - 150	18.50 zł
Bund	-	-	-	2	140	50 - 90	
Mizrachi	1	-	-	1	350	100 - 250	
Makabi	-	-	4	-	330	50 - 100	
Tarbuth	-	-	-	2	300	100 - 200	42bzk.
Kultur Liga	-	-	-	2	96	40 - 56	
Zjednoczenie Szkół Żydowskich	-	-	-	1	100	-	
Hechaluc-Pionier	3	-	-	1	890	40 - 400	
Brith-Trumpeldor	4	-	-	-	950	150 - 500	
Linat-Chessedek	1	-	1	kwesta	205	55 - 150	85,46 zł
Gemilut Chesed	2	-	-	kwesta	150	50 - 100	70 zł.
Towarzystwo Szkoły Białosruckiej	2	3	-	-	319	9 - 120	21 zł.
Litewskie Towarzystwo Św. Kazimierza	4	4	-	-	2300	100 - 500	

I - zebrania,

II - przedstawienia,

III - zabawy,

IV - odczyty.

00000

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.3237/33.T.

1
T A J N

B.PILN.

Białystok dnia 13/IX.1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9 za miesiąc sierpień 1933 roku.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I polityczny

w Warszawie.

Przyjmuje do wiadomości

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9 z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za miesiąc sierpień 1933 roku.-

Za Wojewodę

Modliński

Naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa Publicznego

Przyjmuje do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie,

" " w Nowogrodku,

" " w Brześciu n/Bugiem,

" " w Warszawie,

" " w Tarnopolu,

" " w Stanisławowie,

" " w Lublinie,

" " w Łodzi,

" Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,

" " " w Wilnie,

" " " Okręgowego w Białymstoku,

" " " w Łomży,

" " " w Grodnie,

" " " w Suwałkach

Samodzielny Referat Informacyjny DOK Nr. III w Grodnie,

" " " DOK Nr. IX w Brześciu n/Bugiem,

" " " DOK Nr. I. w Warszawie.

K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,

Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,

Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,

Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,

Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

Białystok, dn. 10. IX. 1933 r.

I. Sytuacja ogólna.

W układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie województwa, zobrazowanym w poprzednich sprawozdaniach istotne zmiany w sierpniu nie zaszły, zwłaszcza, że działalność polskich stronnictw politycznych była wyjątkowo słaba, nie wyłączając BB ZR., który ograniczył się nie al całkowicie do urzędzenia kilku kursów samorządowych. Również Stronnictwo Narodowe nie uzewnętrzniło szerszej działalności, której nastawienie szło zresztą, jak w miesiącach poprzednich w kierunku utrzymania przy Stronnictwie w różnych formach doków rozwiązanego Obozu Wielkiej Polski, rozbudowy i organizacyjnego umacniania Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i organizowania ośrodków parafjalnych. Zasługuje na uwagę dostrzeżane w ostatnich tygodniach pewnego rodzaju ferment w tych ogniwach Stronnictwa Narodowego, w których przeważa element młodzieżowy. Ferment ten powstał na tle ustosunkowania się tych ogniw do zagadnienia walki z żydami. O ile wspomniany element młodzieżowy usiłuje wprowadzić do działalności Stronnictwa Narodowego pierwiastek awanturniczych, o tyle starsi członkowie Stronnictwa starają się zachować umiarkowanie, co doprowadza pomiędzy obu grupami do poważniejszych scysyj, osłabiających działalność kół Stronnictwa. Ogólnie działalność Stronnictwa Narodowego w ubiegłym miesiącu cechowała a cja przeciwyżydowska, prowadzona w formie propagandy, kolportowania większej ilości odezw, ulotek i t.p. i drobnych wystąpień przeciwyżydowskich. Wyjątkowo słaba działalność Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji specjalnych uwag nie nastrecza, jeżeli pominąć jego dążenie do orga-

168

nizowania chrześcijańskich związków rolników i rzemieślników, jak dotąd bez poważniejszego rezultatu. W przeciwnieństwie do wymienionych stronnictw intensywną akcję organizacyjną i propagandową prowadziło Stronnictwo Ludowe, bazujące głównie na doraźnym rozszerzeniu swej sieci organizacyjnej i urabianie nastrojów mas.

Ze spraw wewnętrznych Stronnictwa należy podkreślić rysujący się konflikt pomiędzy grupami posła Michała Roga i posła Adolfa Sawickiego. Konflikt ten pozostaje w związku przyczynowym z sytuacją, jaką wytworzył dla siebie poseł Sawicki w Radzie Naczelnej, Zarządzie Głównym i Klubie Poselskim Stronnictwa ^{Ludowego} Narodowego, w których występują przeciwko niemu posłowie Waleron i Witos i Kazimierz Bagiński z racji jego zachowania się podczas śledztwa i procesu brzeskiego w Sądzie Okręgowym. Istota konfliktu polega na tem, że Kazimierz Bagiński jako sekretarz generalny Stronnictwa Ludowego stara się usunąć posła Adolfa Sawickiego od bezpośredniego wpływu na organizację Stronnictwa w Województwie i przeciwstawić mu b. posła Dominika Łosia, cieszącego się poparciem posła Michała Roga. Polska Partja Socjalistyczna jako taka działała w sierpniu jedynie w powiecie bielskim, w innych zaś ośrodkach działalność jej wyczerpują inspirowane poczynania związków zawodowych.

Ze spraw mniejszości narodowych zasługuje przede wszystkim na uwagi zainteresowanie się ludności żydowskiej przebiegiem XVIII. Kongresu Syjonistycznego i wydarzeniami w Niemczech. Na tle tych ostatnich uległa dalszej konsolidacji akcja bojkotu ekonomicznego Niemiec, ujmowana wciąż jeszcze w płaszczyźnie odwetu narodowego w odniesieniu do Hitlera, nie zaś z państwowego punktu widzenia stosunku ogółu ludności żydowskiej, jako obywateli Państwa Polskiego - do Niemiec, podnoszących kwestję ewizyj granic Polski.

W życiu ludności białoruskiej znikome miejsce zajmowała

działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, na którego gruncie zarysowała się znów ożywiona akcja elementów radykalnych i wywrotowych, zaś w życiu ludności litewskiej - poczynienia Litewskiego Towarzystwa "Rytas" i Towarzystwa Św. Kazimierza w płaszczyźnie propagowania litewskiego szkolnictwa prywatnego, przeciwstawiania go polskiej szkole powszechnej.

Ważniejszymi momentami życia społecznego był obchód 13-tej rocznicy zwycięstwa pod Warszawą, któremu organizacje społeczne, pozostające pod wpływem Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji nadawały charakter demonstracyj na rzecz generała Hallera, Romana Dmowskiego i generała Sikorskiego, pomijając rolę Marszałka Piłsudskiego w tym zwycięstwie, a także zjazd Legionistów i rocznica wymarszu Pierwszej Kadrowej, wykorzystane przez organizacje prorządowe dla celów konsolidacji społeczeństwa w płaszczyźnie współpracy z Rządem.

Na marginesie oceny życia społecznego w ubiegłym miesiącu wypada zaznaczyć pewien zwrot w ustosunkowaniu się duchowieństwa katolickiego do Związku Strzeleckiego oraz organizacji P. i T. Zwrot ten charakteryzują wypadki udziału księży w uroczystościach strzeleckich i mniejsza niż w poprzednich miesiącach ilość wystąpień w kościele i z ambony duchowieństwa przeciwko Związkowi Strzeleckiemu. Jest on niewątpliwie skutkiem reagowania Związku Strzeleckiego na tego rodzaju wystąpienia księży i kilku procesów, w których księża za takie wystąpienia zostali ukarani aresztem.

Sytuacja gospodarcza po zbiorach uległa pewnej poprawie, niemniej je nakże rolnicy z powodu niskich cen na zboże odczuwają nadal brak dostatecznego dopływu pieniędzy na zaspokojenie ciążących na nich zobowiązań. Trzeba zaś zaznaczyć, że brak pie-

niądza zmusza rolników do rychłego wyzbywania się zboża, którego podaż na rynkach była tak znaczna, że powodowała znaczne obniżanie cen rynkowych. W związku z podkreśloną poprawą sytuacji gospodarej rolnictwa uległy również poprawie nastroje ludności wiejskiej, czego wyrazem jest zmniejsza w sierpniu, niż w poprzednich miesiącach ilość wypadków oporu podatkowego na teren e wiejskim.

W ośrodkach miejskich sytuacja naogół nie pogorszyła się, aczkolwiek nastąpiło już znaczne zmniejszenie się stanu zatrudnienia robotników w przemyśle sezonowym i drzewnym. Wyjątkowo dobra sytuacja istniała w Białymstoku z racji dobrej konjunktury, jako ma przemysł włókienniczy, który wykonywuje nawet duże zamówienia eksportowe.

[illegible]

II. Przegląd prasy

a/ Prasa prorządowa

"Przegląd Pomocy i"

Podkreślał, że tegoroczny zjazd Legionistów wysunął hasło naprawy ustroju Państwa i żądanie doprowadzenia do końca rewizji Konstytucji majowej. Traktując o przedstawionym na tym zjeździe programie naprawy ustroju, wskazywał, że nowy ustrój zgodnie z tendencjami rozwojowymi naszej epoki zapewni zrzeszeniom gospodarczym i zawodowym właściwy udział w pracy państwowej i ustawodawczej i, że w pracy tej wyznaczy należyte miejsce tym wszystkim, którzy swą przeszłością i obywatelską pracą owocną dobrze zasłużyli się Ojczyźnie. Akcentował następnie, że zagadnienie naprawy ustroju jest naczelnym zagadnieniem państwowym, a jako takie musi być doprowadzone do końca, by mogły być rzucone trwałe podstawy pod przyszły ustrój Państwa.-

Z racji rozpoczęcia nowego roku szkolnego stwierdzał, że idea wychowania państwowego w zrozumieniu tych wszystkich, którzy ofiarnie walczyli o Niepodległość Polski stała się kategorycznym nieszem życia i celem, do którego zmierzać musi każdy pedagog polski, a cel ten został wcielony w ramy nowej ustawy szkolnej.-

b/ Prasa opozycyjna

"Życie i Praca"

Domagało się wprowadzenia do szkół powszechnych jako oddzielnego przedmiotu nauki rolnictwa, ilustrowało straty, jakie ponosi rolnictwo i przemysł wskutek zmniej-

szania się wywozu zagranicę i podkreślało konieczność popierania prasy katolickiej.-

"Nowe Życie".

Stwierdzało, że bilans całej polityki gospodarczej Rządu zastosowany do poszczególnych zagadnień życia kraju nie wypada dotąd świetnie, przeważają w nim bowiem albo nie rozważne eksperymenty, albo ni dociągnięcia, wskutek czego pomoc Rządu nie pozostaje w żadnym stosunku do tego, czego wymaga życie. Omawiając ogół zony na zjeździe Legjonistów projekt zmiany Konstytucji, wskazywało, że najsłabszym momentem tego projektu jest nie tylko wybór Senatu przez ograniczoną liczbę wyborców, ale i to, że orderów Virtuti Militari i Krzyży Niepodległości ma najwięcej wojskowych, wskutek czego wojsko tem silniej zostanie wciągnięte do polityki, co nie jest wskazane w interesie armji narodowej. Dodawało przytem, że obóz rządowy przy pomocy wojska doszedł w roku 1926 do władzy, dziś zaś przy tej władzy chce się utrzymać przy pomocy wojskowych, co świadczy, że nie ma zaufania w społeczeństwie, a wbrew takiemu zaufaniu rządzić nie można.- Na marginesie spraw gdańskich dowodziło, że polityka Polski w stosunku do Gdańska musi być nastawiona na uregulowanie współżycia z wolnem miastem z myślą o tem, że tworzy się podstawy pod spolszczenie tego od wieków należącego do Polski miasta. Charakteryzując sytuację gospodarczą w kraju, pismo przekonywało, że równowaga budżetowa, którą obóz rządowy tak niedawno się jeszcze chlubił, jest już legendą, a istotne cyfry ujawnione podczas dyskusji nad budżetem w Sejmie - dają obraz upadającej gospodarki państwowej. Tak samo ilustrowało pismo położenie rolników, przyczem wysuwało żądanie rozszerzenia działalności interwencyjnej PZPZ. i wstrzymania wszelkiego ściągania należności podatkowych od rolników.

reszcie w artykule pisał Karol Jerozaka p.t. "Trzeba to wiedzieć" wykazywało, w jaki sposób przeprowadzają walkę o odżydzenie weich środowisk narodowej w całej Europie i dowodziło, że w tej walce o unarodowienie życia gospodarczego Polska nie może pozostać w tyle.-

Jednoczenie Katolickie"

Propagowało prasę katolicką, wzywało do budowania domów parafjalnych, które stanowią mają ośrodki pracy katolickiej i oświeślało konkretne wypadki w ujęciu opozycyjnej prasy warszawskiej.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. 3237/33. T.

Dnia 10 września 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 9.
 za miesiąc sierpień 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Sierpień przyniósł dalsze i to dość znaczne osłabienie działalności BBWR. Przyczyn tego należy doszukiwać się w okolicznościach, przytoczonych w sprawozdaniu za okres poprzedni.-

Podobnie jak w lipcu, rady powiatowe BBWR. w Łomży i w Wysockiem-Mazowieckiem i w sierpniu kontynuowały prace na tak zwanych kursach dla pracowników samorządowych. Na terenie łomżyńskiego, w Wiźnie kursy te mają charakter systematycznych wykładów, na które uczęszcza około 40 słuchaczy, w Zawadach natomiast na wykłady przeznaczone były wyłącznie niedziele i święta, zaś w powiecie wysoko-mazowieckim postanowiono urządzać 1-dniowe takie kursy przez prelegentów objazdowych.-

Powiat bielski.

Zgromadzenia publiczne.

Dnia 29 sierpnia w Hajnówce odbyło się zgromadzenie publiczne, na którym przemawiał poseł Malinowski. Informował on zebranych o sytuacji politycznej i gospodarczej w Państwie i w całej Europie, przyczem nadmieniał, że ze względu na przeciwpolską politykę, uprawianą przez Niemcy, Polska musi być zawsze gotową do odparcia wszelkich zakusów na całość jej granic.-

Powiat łomżyński.

W okresie sprawozdawczym na terenie powiatu łomżyńskiego poseł Stanisław Godlewski, urządził cztery zgromadzenia publiczne, a mianowicie: dnia 13 sierpnia we wsi Lubotyń /100 osób/, dnia 15 sierpnia we wsi Zawady /początkowo 1000 osób/, a przy końcu liczba słuchaczy zmalała do 250 osób/, dnia 20

172

sierpnia w osadzie Stawiski /250 osób/ i dnia 27 sierpnia we ws. Przytuły /200 osób/. W przemówieniach swych na tych zgromadzeniach poseł Godlewski poruszał przeważnie sprawy gospodarcze, jak: politykę zbożową rządu, ulgi dla rolników, obciążonych zobowiązaniami, oszczędności budżetowe i prace ustawodawcze Sejmu. Prócz posła Godlewskiego w Lubotyniu i w Przytułach przemawiał także sekretarz rady powiatowej BB ZR. w Łomży, Witold Ragenowicz, który omawiał politykę zagraniczną i przestrzegał przed dawaniem posłuchu knowaniom różnych czynników wewnętrznych, których rezultatem były takie zajęcia, jak tragiczne wypadki w Radziłowie w marcu b.r. Poza tem w Lubotyniu w dyskusji nad przemówieniem posła Godlewskiego zabrał również głos członek Stronnictwa Narodowego, Ziórski. Wszystkie przemówienia cechował nastrój spokojny i poważny.

Powiat.	Zgromadzenia publiczne.		Zebrania.		Ilość nowych komórek.	Liczba członków.
	Ilość	Frekwencja		Frekwencja.		
		Ugólna	Rozciągł.	Ilość		
Bielski	1	250	-	-	-	-
Łomżyński	4	1550	100-1000	-	-	-
razem:	5	1800	100-1000			

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Intensywna praca w poprzednich okresach sprawozdawczych Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego w powiecie sokólskim nad tworzeniem kół wiejskich, w sierpniu całkiem przycichła. Utworzone poprzednio koła żadnej akcji zewnętrznej nie przejawiają. Nie dostrzeżono również jakichkolwiek przygotowań do zjazdu powiatowego traktowanego Stronnictwa, aczkolwiek zjazd ten zapowie ział poseł dr Michałkiewicz na miesiąc wrzesień do Sokółki. Oznakami istnienia Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego był jedynie spotęgowany kolportaż "Gazety Chłopskiej", którą członkowie tego Stronnictwa otrzymywali bezpłatnie.

Natomiast na terenie powiatu grodzieńskiego akcja organizacyjna, wprawdzie powoli, lecz postępuje wciąż naprzód. W sierpniu sekretarz Zarządu Wojewódzkiego Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, Stefan Sosnowski, zorganizował 7 nowych kół we wsiach: Mieszetniki, Poniżany i Zylicze - gminy Łunna, oraz Dubowce, Plabanowce, Starzyna i Daniłowce, gminy Wołpa.-

c/ Stronnictwo Narodowe.

W sierpniu Stronnictwo Narodowe nie ujawniło nazewnątrz bardziej widocznej działalności, a całą swą uwagę zwróciło na sprawy organizacyjne. Dostrzegane były w ciągu miesiąca pewne tarcia wewnętrzne w łonie Stronnictwa, a głównie - rozdziewiek wśród wybitniejszych działaczy, młodszych wiekiem i starszych na tle metody taktyki pracy. Jeżeli bowiem starsi nie pochwalały zamiarów rozpoczęcia wyraźnej kampanji antyżydowskiej, ani też wystąpień przeciwko władzom administracyjnym przez składanie skarg na nie, lub też na policję, to o tyle młodzi właśnie są za taką metodą postępowania. Okoliczność ta może sprawia, że wprawdzie Stronnictwu Narodowemu udaje się tworzyć coraz to nowe koła, jednak liczebność członków tych kół nie pozostaje w żadnym stosunku do rozmachu i nakładu prac organizacyjnych, więc też poważniejszego przesunięcia sympatji w kierunku Stronnictwa Narodowego dotychczas nie stwierdzono.-

Powiat łomżyński.

Ruch organizacyjny.

W powiecie Stronnictwo Narodowe powstrzymywało się naraźnie od znaczniejszej działalności zewnętrznej, wyszukiwało natomiast odpowiednich ludzi do pracy w terenie, z tem, ażeby wydatniejszą kampanję rozpocząć w jesieni, po ukończeniu robót polnych na wsi.-

Plany zorganizowania tajnej bojówki w Łomży, powzięte przez Czesława Kujałowicza, nie zostały dotychczas zrealizowane

wskutek braku zdecydowanych i pewnych ludzi.-

nocy na 29 sierpnia sekretarz zarządów okręgowego i powiatowego Stronnictwa Narodowego w Łomży, a b. oboźny O.W.P., Stefan Lniski w towarzystwie członka tegoż Stronnictwa, Jana Zielińskiego, będąc prawdopodobnie pijany, wszczął na ulicy awanturę, zakłócając tem samem spokój publiczny i wygrażając przytem policjantom. Zajście to wynikło na podłożu wyraźnie antyżydowskiem, o czem świadczyły wznoszone przez awanturujących się okrzyki w rodzaju: "Precz z żydami!", oraz pod adresem policji: "Żydowsy służy". Lniski i Zieliński pociągnięci zostali do odpowiedzialności w trybie karno-administracyjnym.-

powiat ostrołęcki. Dnia 20 sierpnia we wsi Zebry-Pieczyska, gminy Nakły, odbyło się zebranie organizacyjne, mające na celu utworzenie w tej wsi koła Stronnictwa Narodowego. Do założenia koła jednak nie doszło./10 osób/.-

powiat suwalski. Przybyły w drugiej połowie sierpnia na teren powiatu suwalskiego sekretarz Zarządu Okręgowego Stronnictwa Narodowego w Białymstoku, Bolesław Pustelnik, zorganizował w dniu 20 sierpnia we wsi Becejki, gminy Zaborszki koło traktowanego Stronnictwa. Ponadto zamierzał on zwołać zebrania organizacyjne w Filipowie i Bakałarzowie, do czego jednak nie dopuszczono z uwagi na brak zezwolenia Starostwa Powiatowego. Widocznem jest, że Pustelnik zdążył do uczynienia wyłomu w Stronnictwie Ludowem przez pozyskanie jego członków dla głoszonych przez siebie hasła.

d/ B. Obóz Wielkiej Polski.

powiat augustowski. Na terenie miasta Augustowa zauważono akcję b.O.P., polegającą na kolportowaniu czasopisma "Samoc" i innych ulotek antyżydowskich oraz na umieszczeniu na chodnikach i domach napisów, nawołujących do bojkotowania żydów.-

Powiat Ostrołęcki.

W dniu 20 sierpnia b. członkowie b. OWP., Tadeusz Pawliszewski, Stanisław Dyspolski, Stanisław Kiełczewski, Bolesław Filochowski i inni - podczas odbywającego się w Ostrołęce jarmarku masowo kolportowali ulotki antyżydowskie, zatytułowane: "Polska dla Polaków. Nie kupuj u żyda. Kto kupuje u żyda, to Gwinea. Swój do swego".-

Powiat białostocki.

W dniu 19 sierpnia bawił w Goniądzu członek b. OWP. Czesław Serwatko z Białegostoku. Pobyt jego w Goniądzu miał na celu utworzenie tam placówki OWP. lecz projekt ten nie doszedł do skutku, wobec chwilowej nieobecności na miejscu sympatyka Stronnictwa Narodowego, Józefa Skutnika, który miał właśnie zająć się wspomnianą organizacją.-

Dnia 27 sierpnia w Do. rzyniewie-Kościelnem członkowie b. OWP., Aleksander Kowalski, Henryk Sadowski i Stanisław Przestrzelski kolportowali obłożony aresztem Nr. 18 tygodnika "Samoobrona".-

Powiat szczeciński.

Podczas obchodu w Grajewie 19-rocznicy przymarszu Pierwszej Kadrowej, członkowie b. OWP. z Teodorem Henczlem na czele zakłócili spokój publiczny przez wznoszenie różnych okrzyków, za co pociągnięci zostali do odpowiedzialności.-

Powiat wysokońmazow.

Na terenie gmin Stelmachowo i Piszczaty oraz w Tykocinie b. działacze OWP., a obecnie czynni członkowie Stronnictwa Narodowego, Kaczyński Witold wraz ze swym synem Witoldem i Odyniec uprawiali usilną akcję antyżydowską, polegającą na odstręczaniu od kupowania u żydów i na kolportowaniu czasopisma "Samoobrona". Poza to powzięli oni uchwałę założenia w Tykocinie księgarni polskiej, któraby była subsydjowana przez S.M.P. w Łomży.-

W nocy na 13 sierpnia nieznani sprawcy na kilku domach w Tykocinie uskuteczniili olejną farbą napisy "Nie kupuj u żyda".-

- 6 -
14
174

Działalność księży katolickich.

st komżyński.

Dnia 6 sierpnia podczas kazania w Jedwabnem proboszcz miejscowy, ksiądz Szumowski oświadczył, że we Łoszech i w Niemczech rządy dążą do podporządkowania kościoła interesom Państwa, a w Polsce jest jeszcze gorzej, bo Rząd karze biskupów i kapłanów aresztami i karami pieniężnymi, a temsamem podrywa religję. Następnie wezwał wiernych do modłów o uproszenie siły do wytrwania dla przesładowanych przez Rząd kapłanów. Przemówienie to i wezwanie zmusiło obecnych na nabożeństwie z racji 19 rocznicy wymarszu Pierwszej Kadrowej - członków Związku Strzeleckiego, Związku Rezerwistów i Ochotniczej Straży Pożarnej do opuszczenia kościoła.-

ymieniony ks. Szumowski był poprzednio ukarany w drodze administracyjnej grzywną zł.20 za obelżywe wypowiedzenie się do protokołu o komendancie posterunku P.P. w Jedwabnem, który sporządził na ks. Szumowskiego protokół za nieprzestrzeganie przepisów sanitarnych na ulicy przed posesją parafjalną.-

Dnia 15 sierpnia proboszcz w Przytułach, ksiądz Skrodzki podczas kazania nadmienił, że w sądach i w Rządzie obecnie są różni ludzie i dlatego właśnie ma tam teraz więcej wiary żyd, aniżeli ksiądz. Następnie nawoływał do tworzenia komitetów Akcji Katolickiej, a równocześnie przestrzegał przed takimi organizacjami, w których niema księdza.-

st ostrołęcki.

Dnia 6 sierpnia ksiądz Sidorowicz w Zbójnej wygłosił kazanie, w którym zaatakował urządzenie święta sportowego, święta lasu i t.p. i podkreślił, że tylko kościół władny jest ustanawiać święta, tamte zaś są akatolickie i z tego powodu ludność nie powinna brać w nich udziału. Nadmienił, że obecnie kościół i księża są prześladowani, ale to się wkrótce skończy.-

st szczeczyński.

Podczas zorganizowanego przez S.M.P. w Łoszu obchodu

- 7 -
45

z okazji 13-rocznicy zwycięstwa pod Warszawą, ks. Krysiak wy-
sił kazanie, w którym podkreślił w tem zwycięstwie główną
generała Hallera, "podczas gdy inny wielki człowiek w tym
czasie stracił głowę". Następnie zaznaczył, że obecny Rząd
polski jest masońsko-żydowski.

Powiat wysoko-mazow. Sąd Grodzki w Sokołach wyrokiem z dnia 21 sierpnia
skazał z art. 127 K.K. ks. Kazimierza Szepietowskiego, wika-
rza w Sokołach, na 1 miesiąc aresztu. Akt oskarżenia zarzuca
ks. Szepietowskiemu, że na zebraniu S.M.P. w Bruszewie w dn.
9 października 1932 roku ks. Szepietowski wyraził się, iż Kr.
Zasługi, order Virtuti Militari i inne otrzymują w Polsce
jedynie złodzieje i łajdacy i, że Starostwo okrada S.M.P.,
dając opłat za urządzane przez to Stowarzyszenie imprezy, p-
czas gdy członkom innych organizacji, jak Związek Strzelecki
wyprawia się libacje.-

Nawniosek tegoż ks. Szepietowskiego, w dniu 13 sier-
pnia w Sokołach odbyło się zebranie żeńskiego koła Żywego
Różańca, na którym omawiano sprawę wykluczenia z tej organiz-
acji jednej z członkiń, która utrzymuje znajomość z członkiem Zwi-
ązku Strzeleckiego, przyczem uprzedzono ją, że jeżeli znajomo-
ść ta będzie w dalszym ciągu trwała, to zostanie ona bezapelacyj-
nie z koła wykluczona.

Wobec takiego stanowiska ks. Szepietowskiego, trzy
członkinie traktowanego koła, utrzymujące znajomość z człon-
kami Związku Strzeleckiego wystąpiły z organizacji, ostentacyj-
nie opuszczając zebranie w dniu 19 sierpnia w obecności ks.
Szepietowskiego.-

e/ Polskie Stronnictwo Chrzescijańskiej Demokracji.

Działalność Polskiego Stronnictwa Chrzescijańskiej Dem-
okracji w sierpniu była b. niska. ~~ograniczono~~ ograniczono się je-
ynie do

175

wygłoszenia przez posła Romualda Pukjana dwóch odczytów na temat "Kryzys gospodarczy w świetle zasad katolickich" - jednego w Grodnie w dniu 15 sierpnia /obecnych 120 osób/ i drugiego w Suwałkach w dniu 27 sierpnia.-

Prelegent trzymał się ściśle obranego tematu i prawie całkiem nie poruszał spraw politycznych.-

Zapowiedziane na dzień 27 sierpnia zgromadzenie publiczne Ch.D. w Sokolanach, powiatu sokólskiego, nie odbyło się wskutek nieprzybycia posła Jacekawa Bionera.-

Na karb działalności Ch.D. należy też zaliczyć utworzenie w dniu 27 sierpnia we wsi Tryczówka w powiecie białostockim Związku Chrześcijańsko-Rolniczego, którego celem ma być zakładanie po wsiach spółdzielni spożywczych oraz niedopuszczanie do otwierania sklepów i karczem w pobliżu kościołów katolickich. Omawiany Związek powstał z inicjatywy księdza Alfonsa Borowskiego, proboszcza w Tryczówce i pozostaje pod auspicjami Akcji Katolickiej.-

f/ Stronnictwo Ludowe.

Ze wszystkich stronnictw politycznych, najaktywniejszą działalność w sierpniu wykazało Stronnictwo Ludowe, które, jak i poprzednio, najwięcej poświęcało uwagi sprawom organizacyjnym, tworząc coraz to nowe koła, które zresztą nie wykazują zbyt żywotnej działalności. Odnosi się wrażenie, że tendencją organizatorów jest wykazanie się założeniem jak największej liczby komórek, by, po ściągnięciu składek członkowskich, nie interesować się bliżej życiem tych placówek Stronnictwa. Sieć organizacyjna zatacza jednak coraz szersze kręgi i weiska się nawet tam, gdzie dotychczas niepodzielnie miał wpływ inne stronnictwa polityczne, jak Stronnictwo Narodowe. Dotyczy to głównie powiatów łomżyńskiego i szczuczyńskiego.

175

Na terenie powiatu białostockiego działacz Stronnictwa Ludowego, Józef Szczepański nakłaniał świadków, mających być powołanymi w sprawie Wacława Karwowskiego, aresztowanego w lipcu /sprawozdanie sytuacyjne za miesiąc lipiec b.r./, aby zeznawali na jego korzyść. Tenże Szczepański zamierza prowadzić akcję organizacyjną zamiast Karwowskiego i w tym celu żądał od zarządu Stronnictwa Ludowego 60 zł. miesięcznie wynagrodzenia oraz przydziału na teren innego województwa, gdzie mógłby występować pod fałszywym nazwiskiem, a to celem uchylenia się od odbycia wymierzonej mu kary więzienia.

Dnia 12 sierpnia u Szczepańskiego przeprowadzono rewizję, w czasie której znaleziono szereg notatek o treści, wskazującej na antypaństwową i antypodatkową działalność zarówno jego, jak i innych członków Stronnictwa Ludowego.-

Ostatnio miały się rozpocząć tarcia pomiędzy grupą posła Adolfa Sawickiego, reprezentującego kierunek radykalny a grupą posła Michała Roga, który jest bardziej umiarkowany. Do grupy posła Sawickiego zaliczają się prezes Zarządu Powiatowego w Białymstoku, dr Władysław Gogolewski, sekretarz Zarządu Wojewódzkiego, Jan Kreczko i Jan Ostaszewski, zaś zwolennikami posła Roga są: b.poseł Dominik Łoś i Józef Szymański.

Powiat augustowski.

Zebrania zamknięte.

Dnia 6 sierpnia we wsi Gabowe-Grondy, gminy Kolnica, na zebraniu członków miejscowego koła Stronnictwa Ludowego przemawiał działacz tegoż Stronnictwa, Piotr Głubow, który nawoływał do powstrzymania się od płacenia zaległych podatków i twierdził, że spłata tej kategorii podatków będzie rozłożona na 7 lat.

at Szczuczyński.

Dnia 15 sierpnia w Hajgrodzie odbyło się zebranie organizacyjne sympatyków Stronnictwa Ludowego. Na zebraniu tem założono koło Stronnictwa. Na członków zapisało się 17 osób z pośród 24 rolników, obecnych na tem zebraniu.

Następnie uchwalono obszerną rezolucję, domagającą się obniżenia cen artykułów przemysłowych o 60% z uwagi na obniżkę w tej wysokości płodów rolnych, zmniejszenia podatków i innych świadczeń publicznych, zniesienia uposnień od podatków i skreślenia sekwestratorów, rozłożenia spłaty długów na okres 40-letni oraz wstrzymania w związku z tym wszelkich egzekucyj i licytacji. Ponadto rezolucja domaga się zniesienia karteli i podkreśla, że doprowadzeni do ostateczności rolnicy organizować będą strajki.-

at bielski.

Ruch organizacyjny.

W miejscowości Ojlszki, gminy Narew w sierpniu zorganizowano koło Stronnictwa Ludowego. Na członków zapisało się 19 osób. Organizatorem koła był znany działacz, Jan Ostaszewski, powiatu białostockiego.-

Łomżyński.

W ciągu sierpnia instruktor Stronnictwa Ludowego, Ładysław Kępka zorganizował w Łomży kancelarię Zarządu Powiatowego tego Stronnictwa. Na ten cel uzyskał od władz centralnych Stronnictwa po 30 złotych miesięcznie i wszelkie niezbędne formularze. Kancelaria ta nie posiada osobnego lokalu. Z zebranych składek członkowskich, Kępka 50% pozostawia sobie, a resztę odsyła do Centrali. Stan organizacyjny Stronnictwa Ludowego na terenie Łomżyńskim jest uważany przez Zarząd Główny Stronnictwa naogół za bardzo słaby, gdyż, pomimo zorganizowania przeszło 20 kół, składki członkowskie napływają bardzo miernie, albo nawet i wcale nie są uiszczane. Na tle właśnie składek dochodzi często do nieporozumienia pomiędzy członkami Stronnictwa.-

176

Ostatnio dały się zauważyć pewne wpływy Stronnictwa Ludowego na niektórych działaczy i członków Zjednoczenia Młodzieży Wiejskiej i Ludowej, oraz próby wciągnięcia kół wymienionego Zjednoczenia Młodzieży Wiejskiej i Ludowej w działalność traktowanego Stronnictwa, co najjaskrawsze było przybrało na terenie gminy Szumowo.-

W sierpniu zorganizowano trzy nowe koła Stronnictwa Ludowego: we wsi Wszerecz, gminy Szczepankowo - 12 członków, we wsi gminnej Usnik - 14 członków i we wsi Ratowo-Piotrowo gminy Sniadowo.-

Pozostałe, wcześniej zorganizowane koła nie przedstawiają żadnej działalności ani żywotności wewnątrz, gdyż poza zebraniem organizacyjnym, zwołanym zwykle przez instruktora, innych zebrań nie urządza. Instruktor Kępka utrzymuje kontakt z poszczególnymi kołami głównie za pośrednictwem przewodniczących tych kół, przyczem kontakt ten jest dość luźny.-

powiat sokólski.

Przebywający na wywczasach letnich w rodzinnej wsi Wyłudki, gminy Korycin, poseł Adolf Sawicki, w towarzystwie swego szwagra, Jana Bendera, często objeżdżał sąsiednie gminy, gdzie osobiście stykał się ze swymi zwolennikami. Na poufnych, dostępnych tylko dla osób całkiem pewnych, konferencjach omawiano szczegółowo akcję przedwyborczą do rad gromadzkich i gminnych. Według posiadanych informacji, poseł Sawicki już od roku posiada gotowy projekt obsady przyszłych rad gminnych i zarządów gmin. W dniu 25 sierpnia poseł Sawicki opuścił wieś, udając się wraz z rodziną z powrotem do Białegostoku. Prace w terenie prowadził nadal Jan Bender, który często wyjeżdżał do Białegostoku i do Warszawy.-

Powiat Suwalski. We wsi Karasiewo, gminy Olka zorganizowano w sierpniu koło Stronnictwa Ludowego. Na członków zapisało się dotychczas 13 osób.-

Dnia 27 sierpnia we wsi Krzywólka, gminy Kuków w odległości 2 kilometrów od Suwałk odbył się powiatowy Zjazd Stronnictwa Ludowego przy udziale Adolfa Sawickiego i sekretarza zarządu powiatowego, Antoniego Trochima.

Na zjazd przybyło około 150 osób, wyłącznie członków zarządów poszczególnych czynnych kół tego Stronnictwa z 12 gmin powiatu suwalskiego.-

Na wstępie Zjazdu sekretarz Antoni Trochim złożył sprawozdanie z prac organizacyjnych. Ze sprawozdania tego wynikało, że na terenie powiatu suwalskiego istnieje 109 kół traktowanego Stronnictwa z 2200 członkami, z których jednak tylko połowa opłaca składki członkowskie.

Co do podanej przez Trochima liczby kół, to władzom administracyjnym wiadomo tylko o 80 kółach na terenie powiatu suwalskiego, z których w dodatku jest czynnych zaledwie jedna trzecia część.-

Następnie poseł Adolf Sawicki wezwał zebranych do intensywnego organizowania kół Stronnictwa Ludowego i pozyskiwania dla nich jak największej liczby członków, inaczej bowiem niezorganizowany wieśniak "zmarnieje i będzie umierał z głodu". Nadmieniał, że w wyborach do ciał samorządowych, które wkrótce mają się odbyć na podstawie już nowej ustawy samorządowej, winna wziąć gremjalnie udział cała ludność wiejska, głosować ^{na} kandydatów ze Stronnictwa Ludowego i nie dopuścić, by wójci byli mianowani z urzędu. Podkreślił, że, jeśli w przyszłych wyborach do ciał ustawodawczych Stronnictwo Ludowe nie zdobędzie większości, to władza w Polsce przejdzie w ręce żydowskie, a jako przykład, przytoczył fakt, że już obecnie w Wilnie na 19 aplikantów sądowych jest zaledwie jeden polak

21

177

a reszta - to żydzi.

Po przemówieniach rozpoczęły się wybory zarządu Powiatowego Stronnictwa, przy czem wyszły tutaj odrazu pewne tarcia pomiędzy posem Sawickim, który lansował na stanowiska w Zarządzie ludzi istotnie czynnych, energicznych, oddanych sprawie i obeznanych dokładnie z życiem wsi, a dotychczasowym wiceprezesem Zarządu, członkiem Rady i Sejmiku Powiatowego, byłym posem do pierwszego Sejmu, Aleksandrem Putrą, który znów usiłował przeprowadzić do Zarządu ludzi, pochodzących z miejscowego terenu.-

W wyborach tych zwyciężyła jednak teza posła Sawickiego. Świadczy to o tem, że były umiarkowany piastowiec Putra traci coraz bardziej swe wpływy na rzecz bardziej radykalnych elementów w Stronnictwie.-

Wynik wyborów był następujący: prezesem został Antoni Trochim - dotychczasowy sekretarz Zarządu Powiatowego, wiceprezesem Aleksander Ostrowski, lansowany przez Putrę na prezesa i Józef Bakuniewicz, sekretarzem - Piotr Moczulajtys, znany i czynny agitator, skarbnikiem - Franciszek Suchocki. Ponadto na członków Zarządu wybrano 10 przedstawicieli z różnych kół. Putrę wybrano tylko do Komisji Rewizyjnej.-

Na zapytanie jednego z obecnych, poseł Sawicki, wyjaśnił, że sprawa chłopskiego kartelu zbożowo-hodowlanego jest jeszcze w stadium opracowywania.-

Następnie użalano się na sekwestratorów, lecz konkretnych faktów nie przytoczono.-

reszcie poseł Sawicki zapowiedział przybycie w dniu 12 lub 18 września posła /nazwiska nie wymienił/ na teren powiatu suwalskiego, który to poseł ma zorganizować kursy dla młodzieży ludowej w kierunku zakładania kół "wici".-

iat wołkowyski.

Poseł Adolf Sawicki zamierzał zwołać w dniu 3 września

22

178

178

wiec we wsi Juszkowy-Gród, gminy Jałówka. Jednakże Starosta Powiatowy w Wołkowysku odmówił zezwolenia na urządzenie tego wiecu. Mimo to, na terenie dwóch gmin, sąsiadujących z Juszkowym-Grodem, a nawet na terenie gminy Michałowo w powiecie białostockim, czynione były przygotowania do odbycia tego wiecu. Impuls do tych przygotowań dały licznie rozsyłane zaproszenia, wzywające chłopów do jak najliczniejszego przybycia na wiec celem wyrażenia swych rzekomych krzywd i bólów. Zaproszenia te rozsyłane były wcześniej, jeszcze przed decyzją Starosty, nie-zezwalającą na odbycie wiecu. Poza tem prowadzona była wśród ludności wiejskiej agitacja by, w-razie rozwiązania wiecu przez władze administracyjne, stawić czynny opór. Z nastrojów ludności należało wnosić, że istotnie jest na zdecydowana do czynnych wystąpień, zamierzone zaś przybycie na wiec posła Sawickiego w towarzystwie lekarza Gogolewskiego było szeroko komentowane, jako ewentualna pomoc lekarska na wypadek zaburzeń i walki chłopów. Wobec nieuzyskania zezwolenia, poseł Sawicki wkońcu wiec odwołał i o powyższem rozesłał stosowne powiadomienia, które do niektórych miejscowości dotarły ze znacznem opóźnieniem, więc w oznaczonym początkowo na wiec dniu przybyło do Juszkowego-Grodu około 300 wieśniaków, którzy następnie, wyrażając niezadowolenie z powodu nieprzybycia posła, wrócili do domów.-

Powiat.	Zgromadzenia publiczne.			Zebrania.		Ilość nowych kom.	Liczba członków.
	Ilość.	Frekwencja		Ilość	Frekwencja.		
		Ogólna	Rozciągłość				
Augustowski	-	-	-	1	-	1	19
Bielski	-	-	-	-	-	3	26
Łomżyński	-	-	-	-	-	1	13
Suwalski	-	-	-	1	24	1	17
Szczuczynski	-	-	-	1	24	1	17
R a z e m	-	-	-	2	24	6	75

g) Polska Partja Socjalistyczna OK.

Działalność PPS.OK. w sieraniu ograniczyła się wyłącznie do jednego powiatu sielskiego.

W dniu 18 sierpnia we wsi Mirkowce, gminy M. rojki, poseł Stanisław Dubois urządził zgromadzenie publiczne, na którym wygłosił przemówienie w formie powściągliwej z uwagi na to, że słuchaczami byli wyłącznie rolnicy i to przeważnie drobna okoliczna szlachta. Poseł Dubois nawoływał, ażeby chłopci wspólnie z robotnikami dążyli do zmiany obecnego systemu rządu w Polsce. (300).

W tym samym dniu poseł Stanisław Dubois udał się do Siemiatycz, gdzie odbył konferencję z miejscowymi działaczami PPS., na której kładł szczególny nacisk na organizowanie związków zawodowych i T.U.R.

Następnie w dniu 28 sierpnia poseł Dubois odwiedził Hajnówkę, gdzie odbył poufną konferencję z miejscowymi przywódcami partji i członkami zarządu Związku Zawodowego robotników przemysłu drzewnego. Konferencja ta dotyczyła sprawy uszczupić pieniędzy, popełnionych przez sekretarza tego Związku Jana Patera.

Wojewoda Białostocki

Nr. BP.3237//33.T.

Dnia 10 września 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr.9 za miesiąc sierpień 1933 roku.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Spółeczne.

A/ Związek Strzelecki.

Wszystkie oddziały Związku Strzeleckiego wraz z pokrewnymi organizacjami obchodziły 19 rocznicę wymarszu z Krakowa Pierwszej Kadrowej. Na uroczystość tę złożyły się defilady, okolicznościowe przemówienia, palenie ognisk i wreszcie zabawy. Wszędzie frekwencja uczestników była liczna.

Powiat wysoko-
mazowiecki.

W związku z odsłonięciem pomnika na cześć powstańców 1863 roku, poległych wraz z swym dowódcą, Ludwikiem Narbuttem, w Dubiczach, z terenu powiatu wysoko-mazowieckiego wyjechały do Dubicz w drużyny strzeleckie, celem wzięcia udziału w uroczystościach, przyczem zabrały ze sobą urny z ziemią, pobraną z mogił powstańców, znajdujących się cmentarzach w powiecie wysoko-mazowieckim. Urny te złożone zostały na mogile powstańców w Dubiczach.

Na podkreślenie zasługuje ustosunkowanie się Ks. Biskupa Bukraby, ordynariusza diecezji pińskiej do Związku Strzeleckiego. Mianowicie, w dniu 21 sierpnia b.r. biskup Bukraba był w odwiedzinach u prezesa Związku Strzeleckiego na powiat wysoko-mazowiecki, Krasickiego w Pietkowie, gdzie powitał go oddział Związku Strzeleckiego. Po powitalnych przemówieniach ks. biskup Bukraba podziękował strzelcom za przyjęcie, udzielił im swego błogosławieństwa i wezwał do pracy ku chwale Boga i Ojczyzny. W czasie przyjęcia w domu Krasickich ks.

biskup wyraził się do obecnych księży, że pragnąłby, aby każdy ksiądz był jednocześnie kapłanem Związku Strzeleckiego.

b/ Stowarzyszenie Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

Powiat gro-
dzieński.

W sierpniu powstało przy 1 i 2 Urzędach Skarbowych w Grodnie Koło Skarbowe Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Na członków zapisało się około 100 osób.

c/ Związek Rezerwistów.

Powiat wołkowyski.

Dnia 5 sierpnia na posiedzeniu Zarządu Powiatowego Związku Rezerwistów w Wołkowysku uchwalono zwrócić się do przewodniczącego Federacji Powiatowej Z.O.O. z prośbą o spowodowanie skonsolidowania stosunków na terenie Federacji, a to wobec ujawnienia ostatnio tarć wewnętrznych, które wpływają ujemnie na stan prac Federacji i jej poszczególnych organizacji składowych oraz powodują w konsekwencji dezorganizację i osłabienie spójności.

Na odbytym zebraniu członków Zarządu Koła Związku Rezerwistów w Wołkowysku w dniu 24 sierpnia dokonano uzupełnienia składu tego Związku przez dokooptowanie dwóch nowych członków. Ponadto uchwalono nawiązać jak najściślejszy kontakt z poszczególnymi rezerwistami i w tym celu postanowiono zwołać w dniu 9 września walne zgromadzenie członków dla zapoznania ich z nowymi przepisami organizacji Związku Rezerwistów i ustalenia wytycznych dalszej pracy.

d/ Organizacje Przysposobienia Wojskowego i Wychowania
Fizycznego.

Powiat ostro-
łęcki.

Dnia 27 sierpnia Gminny Komitet P.W. i W.F. w Myszyńcu urządził świętosportowe, połączone z zawodami o uzyskanie P.O.S. Do zawodów stanęło 312 uczestników z pośród członków Związku Strzeleckiego i Związku Rezerwistów.

Zawody poprzedzone były nabożeństwem, podczas którego ks. Zygmunt Kłoskowski wygłosił kazanie, w którym poruszył znaczenie wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego dla celów obrony Państwa i zachęcał zebranych do tłumnego wstępowania do P.W., nadto, cytując encyklikę Ojca Świętego, stwierdził, że Kościół nie jest przeciwny nałężeniu wiernych do Przysposobienia Wojskowego.-

Kazanie to wywołało żywe komentarze wśród zebranych z uwagi na to, że dotychczas z tej ambony słyszało się coś wręcz przeciwnego.-

Na urządzonym z okazji uroczystości wspólnym obiedzie był obecny proboszcz miejscowy, ks. kanonik Sawicki i obaj wikariusze, ks. ks. Kłoskowski i Warakowski, przyczem ks. Kłoskowski po uprzednim otrzymaniu zezwolenia od ks. Sawickiego i tutaj wygłosił przemówienie, w którym podniósł, że Państwo i Kościół są to najpotężniejsze czynniki w życiu narodu i że z tego powodu nie mogą one być ze sobą w walce, lecz winny wzajemnie uzupełniać się i wspomagać.-

Znaniennem jest, że w czasie śpiewania "Pierwszej Brygady" wszyscy ci kcięża stali.-

W rozmowie z zastępcą Staro ty Powiatowego, ks. Młkoski oświadczył, że księża w Myszynie nie są wcale usposobieni nieprzychylnie do Rządu i, że ks. Warakowski, były kapelan wojskowy, został tylko dlatego zwolniony z wojska, iż "pochodził od biskupa Łukomskiego", a trudno przecież, by księża z taką marką trzymali w wojsku".

e/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej

Powiat bia-
łostocki.

Na walnym zjeździe delegatów kół Zjednoczenia Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej, odbytym w Białymstoku w dniu 20 sierpnia, zapadła uchwała o przyjęciu statutu i nazwy Związku Młodzieży Ludowej.

Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu zjazdu przedłożono Ministerstwu oddzielnie.

f/ L.O.P.P.

Powiat Łomżyński.

Dnia 20 sierpnia w Nowogrodzie, staraniem miejscowego koła L.O.P.P. instruktor wojewódzki IOPP wygłosił odczyt na temat potrzeby i sposobu organizacji obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej. /300 osób/.

g/ Towarzystwo Gimnastyczne "Sokół"

Powiat ostro-
łęcki.

Dnia 15 sierpnia z okazji 13 rocznicy zwycięstwa nad bolszewikami, w Rzekuniu na cmentarzu ustawili się w szyku zwartym sokoli. Po odprawie ^{niu} modłów za poległych, mieszkańiec tejże wsi, Stanisław Olkowski wygłosił do zebranej ludności przemówienie, w którym gloryfikował ks. Skorupkę i generała Hallera, a wyprawę na Kijów nazwał czynem niepoczytalnym. Następ-

nie potępił plany federacji i próbę obdarze^{nia} Ukrainy autonomją terytorjalną. Z kolei członek Stronnictwa Narodowego, Stanisław Wyspolski, zadeklamował wiersz p.t. "Szarża ułanów". Na zakończenie, gdy ks. Snarski oznajmił, że uroczystość jest już zakończona, student Tadeusz Pawlikowski wniósł okrzyk: "Niech żyje Roman Dmowski, wódz narodu!" Okrzyk ten został podchwycony przez niektóre, obecne na uroczystości, osoby, -

h/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Z okazji 13 rocznicy odparcia bolszewików z pod Warszawy, Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej Urządziło szereg obchodów, na których gloryfikowano zasługi głównie generała Hallera, generała Sikorskiego i innych, przedstawiając ich jako tych, którzy waleśnie przyczynili się do zwycięstwa.

Powiat Łomżyński.

W Łomży w dniu 15 sierpnia z okazji 13 rocznicy zwycięstwa pod Warszawą urządzono łącznie z Katolickim Związkiem Polek poranek, na który przybyło 600 osób, przeważnie ludności wiejskiej i młodzieży. Na akademii zaś wieczornej, urządzonej z tejże okazji, zgromadziło się około 250 osób. Na program tych obchodów złożyły się referaty okolicznościowe, deklamacje, śpiewy i "żywy obraz". W wygłoszonym na akademii referacie przez Witkowską w obecności ks. Biskupa Dembka, podniesiono zasługi Marszałka Piłsudskiego, jako Naczelnego Wodza w roku 1920, oraz generałów Józefa Hallera i Sikorskiego, tudzież - poświęcenie społeczeństwa polskiego, którego symbolem była bohaterska śmierć ks. Skorupki.

Podobne obchody, zorganizowane przez S.M.P., lecz

w nieco węższym zakresie. odbyły się również w Kolnie /200 osób/ i w Puchałach /100 osób/.

Powiat ostrowski.

Dnia 15 sierpnia w Jelonkach odbyło się uroczyste poświęcenie sztandaru oddziału S.M.P. przy udziale około 100 członków tego stowarzyszenia z okolicznych miejscowości. Po akcie poświęcenia odbyła się defilada, a następnie akademja.

Akademje z okazji 13 rocznicy "Cudu nad Wisłą" urządziły oddziały S.M.P. w Broku i w Zarębach-Kościelnych.

Powiat sokólski.

Dnia 2 sierpnia w Janowie na zebrani-u członków S.M.P., instruktor powiatowy, Kazimierz Marcinkiewicz, za-lił się na opieszałość większości członków tego stowarzysze-nia w płaceniu składek. Podkreślił, że niektórzy członko-wie zalegają z uiszczaniem składek od półroku./18/.

Powiat wołkowyski.

Staraniem S.M.P., w dniu 2 sierpnia w Wołkowysku, a w dniu 20 sierpnia w Rosi odbył się "Dzień prasy i książ-ki katolickiej", zaś w dniu 15 sierpnia w Wołkowysku zorga-nizowano obchód zwycięstwa nad bolszewikami. Na obchód ten złożyły się - przedstawienie amatorskie i okolicznościowe przemówienia.-

---oo0oo---

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	V	Ilość osób razem	Rozpiętość:		Do Chód
							od	do	
Związek Rezerwistów	3	-	4	-	-	100	15	35	15 zł:
Związek Strzelecki	-	10	5	-	-	1030	45	120	323 zł

Stowarzyszenie Przyjaciół Związku Strzeleckiego	1	-	1	-	1	100	15-45	97 zł.
Związek Oficerów Rezerwy	1	-	-	-	-	40		
Przysposobienie Wojskowe	-	-	2	-	-	352	40-212	
Kolejowe Przysposobienie Wojskowe	-	2	3	1	-	648	20-150	318 zł.
Legjon Młodych	1	-	1	-	-	95	15-80	34 zł.
Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet	1	-	-	-	-	27		
Ochotnicza Straż Pożarna	1	8	14	-	1	1028	35-70	324 zł.
L.O.P.P.	-	-	-	1	-	300		
Zjednoczenie Młodzieży Wiejskiej i Ludowej	1	1	-	-	-	220	70-150	55 zł.
Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej	3	15	9	5	-	3604	18-600	187 zł.

- I. zebrania,
- II. przedstawienia,
- III. zabawy,
- IV. odczyty
- V. kwesty

H.B.

Wojewoda Białostocki

Nr. BP. 3237/33.T.

Dnia 10 września 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr. 9 za miesiąc sierpień 1933 roku.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

Powiat sokólski.

Sprawa przeniesienia księdza Antoniego Czechowicza z Majewa wciąż jeszcze naprzęta umysł parafjan, zarówno majewskich jak i sąsiednich i z ostrości swej dotychczas nie nie straciła. Gdy sprawa przeniesienia ks. Czechowicza została już przez władze duchowne całkiem przesądzona, parafjanie w Ozarnej-Źsi, powiatu białostockiego, czynili starania, aby tego księdza dano na proboszcza do ich parafji. W dniu 29 sierpnia, kiedy ks. Arcybiskup Jałbrzykowski w drodze z Wilna do Białegostoku przejeżdżał przez stację Ozarnej-Źsie, zebrało się tam około 1300 osób z zamiarem zwrócenia się z prośbą do Arcybiskupa w tej sprawie. Arcybiskup jednak na stacji tej nie wychodził z wagonu, więc delegacja udała się za nim do Białegostoku, jednakowoż i tutaj pozytywnego skutku nie odniosła.-

b/ Kościół Narodowy.

Powiat ostrołęcki.

W dniu 20 sierpnia przybył do Goworowa z Ameryki duchowny Kościoła Narodowego, Gawrychowski, który zaierza zakupić w Goworowie szopę strażacką i urządzić dom w ility oraz założyć parafję. W tym celu pozyskał już on kilka-

naście osób, które zapisały się do nowozakładanej parafji Kościoła Narodowego.

W parafji Kościoła Narodowego w Malinowie zauważono wycofywanie się niektórych członków, którzy jednak nie powracają do Kościoła Rzymsko-Katolickiego, lecz pozostają na uboczu.

c/ Kościół Prawosławny.

Powiat bielski.

W Nowoberezowie, gminy Łosinka, wskutek zatargów pomiędzy poprzednim proboszczem parafji prawosławnej, duchownym Kamińskim, a nowomianowanym proboszczem, duchownym Gromotowiczem, duchowny unicki z Kuraszewa, ksiądz Waczyński, wszczął akcję, zmierzającą do utworzenia parafji unickiej w Nowoberezowie. Akcja ta jednak nie rokuje powodzenia, mimo, że jest w tej wsi kilku zwolenników unji.

d/ Sekta baptystów.

Powiat wołkowyski.

W dniach 6, 13 i 27 sierpnia odbyły się w Rosi nabożeństwa, urządzone przez baptystów. Na nabożeństwa te uczęszczało łącznie około 60 osób.

e/ Sekta Tołstojowców.

Powiat białostocki.

W Białymstoku ujawniono wydawnictwa Sekty Tołstojowców. Kolporterem tych wydawnictw jest Józef Wigdorczyk, który wraz z kolejarzem Janem Zajączkowskim jest członkiem smawianej sekty.

-----0000000-----

Dnia 10 września 1933 r.

VI. Mniejszości narodowe.

Uwagę ludności żydowskiej w sierpniu zaprzętały ob-
rały XVIII Kongresu Sjonistycznego w Pradze Czeskiej. Na ten
tę ścierały się poglądy zarówno w prasie żydowskiej jak i
na zebraniach poszczególnych ugrupowań politycznych żydowskie
Ugrupowania lewicowe coraz bardziej interesowały się wydarze-
niami w Niemczech, mając na względzie nie sprawy żydowskie,
jako takie, lecz zapatrując się na sprawę hitleryzmu z punktu
widzenia warstwy robotniczej.

W życiu białorusinów, nic ważniejszego, wymagającego
szczegółowego omówienia, nie zaszkło, prócz jednego zebrania
koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej.

Litwinów najbardziej interesowała sprawa szkół. Zresz-
tą utworzenie państwowych szkół powszechnych z językiem wykła-
dowym litewskim przyjęli oni spokojnie.

a/ Ż y d z i.Życie polityczne.

"Żydowski Klub
Myśli Państwowej"

W Suwałkach w dniu 14 sierpnia utworzono "Żydowski
Klub Myśli Państwowej". Założycielami było 15 osób. "Klub"
ten ma utworzyć swoje oddziały w okolicznych osadach o więk-
szem skupieniu ludności żydowskiej.

Sjoniści ogólni.

W Wołkowysku w dniu 26 sierpnia Iosk Fajgenbaum ze
Lwowa wygłosił odczyt na temat "Organizacja Sjonistyczna".
Prelegent dowodził, że organizacja sjonistyczna jest jedy-

39 184
ną organizacją, która skutecznie broni interesów żydowskich i dlatego należy się jej wazechstronne poparcie. /80/.

Sjoniści rewizjo-
niści.

W Łomży dnia 20 sierpnia odbyło się zebranie sjonistów-rewizjonistów, poświęcone omówieniu znaczenia XVIII Kongresu Sjonistycznego, odbywające się w Pradze Czeskiej. Mówcy udawadniali konieczność odbudowy państwa żydowskiego w Palestynie. Następnie uchwalono rezolucję, protestującą przeciwko antyżydowskiej polityce mandatowej w Palestynie i żądającą od XVIII Kongresu Sjonistycznego odrzucenia planów, zmierzających do wprowadzenia parlamentu w Palestynie, gdzie obecnie żydzi nie mogą zdobyć większości. Ponadto rezolucja protestuje przeciwko prześladowaniu rewizjonistów w Palestynie i aresztowaniu delegatów rewizjonistów na Kongres. Po ukończeniu zebrania, gdy opuszczono salę, nieznany osobnik wykrzyknął "Precz z żydowskimi fałszywymi!"

Mizrachi.

Dnia 20 sierpnia staraniem organizacji "Mizrachi" Enoch Ajzensztadt wygłosił odczyt na temat: "Obecne położenie żydów w świecie". Prelegent podkreślił coraz bardziej pogarszające się warunki bytu żydów we wszystkich krajach świata i z rozważań swych wysnuł wnioski, że środkiem zaradczym na te dolegliwości jest jedynie odbudowa własnego państwa żydowskiego w Palestynie. /150/.

Bund.

Dnia 19 sierpnia Bund zorganizował w Białymstoku zbiorowy odczyt na temat: "Wspomnienia z wojny światowej i pacyfizm". Odczyt ten wygłaszały 3 osoby: Gutka Jaworowska, Tykociński i Reszański.

Dnia 6 sierpnia w Grodnie odbyło się zebranie zwolenników Bundu celem naradzenia się nad sposobami walki

z hitleryzmem i faszyzmem. Postanowiono urządzić szereg masowych zgromadzeń, na których należy uświadamiać szerokie warstwy robotnicze o niebezpieczeństwie hitlerowskim, bojkotować towary, pochodzące z Niemiec oraz przeprowadzać zbiórki pieniędzy na rzecz ofiar wydarzeń w Niemczech, czyli na t.zw. "fundusz Matteotti'ego".

Życie społeczne.

Linas-Hacedek.

Dnia 26 sierpnia w Janowie, powiatu sokólskiego, odbyło się walne zgromadzenie członków stowarzyszenia "Linas-Hacedek" mające na celu wybór nowego Zarządu. Kilkogodzinne obrady nie dały jednak żadnego rezultatu, ponieważ powstał spór co do przewodniczącego zebrania, na którego wybrano Zoracha Augustowskiego, sjonistę-rewizjonistę, czemu stanowczo zaprotestowały lewicowe ugrupowania żydowskie, a głównie członkowie Ligi Pomocy Pracującym w Palestynie. Zebranie to miało charakter burzliwy.

Życie kulturalno-oświatowe.

"Kultur-Liga"

Staraniem Stowarzyszenia "Kultur-Liga", dnia 12 sierpnia Lejba Kirsch wygłosił w Ostrowi-Mazowieckiej odczyt na temat: "Pomajowa literatura żydowska" i "4 lata na froncie". Prelegent dowodził, że powojenni pisarze żydowscy gloryfikują warstwy posiadające, zapominając całkiem o klasie robotniczej, która zaatakowała Hitlera, nadmienając, że hitleryzm zniszczył cały dorobek kulturalny robotnika i wreszcie nawoływał zebranych, by nieugięcie stali pod sztandarami Bundu. /60/.

To samo stowarzyszenie urządziło odczyt zbiorowy w 18 sierpnia w Małkini, powiatu ostrowskiego. Mówiono na temat

organizowania akcji bojkotowej przeciwko Hitlerowi. /60/.

Życie gospodarcze.

Powiat wołkowyski.

Dnia 3 sierpnia w Wołkowysku odbyło się zebranie członków cechu rzemieślników żydów przy udziale przybyłego z Warszawy instruktora Chaima Altera Fingeryta. Omawiano sprawę przyłączenia cechu rzemieślniczego żydowskiego do Centrali w Warszawie, decyzji jednak w tym kierunku żadnej nie powzięto. /100/.

Dnia 15 sierpnia na zebraniu udziałowców Banku drobnych kupców i rzemieślników w Wołkowysku postanowiono wycofać wkłady z uwagi na likwidację tego banku.

Powiat białostocki.

Dnia 13 sierpnia odbyło się w Białymstoku walne zebranie członków Spółdzielni Kredytowo-Rzemieślniczej celem zmiany statutu tej instytucji. Po dyskusji nowy statut przyjęto. /60/.

Dnia 27 sierpnia na zebraniu członków Banku Rzemieślniczego w Białymstoku przyjęto sprawozdania Zarządu Banku i kasowe. /52/.

P r a s a.

Białostocka prasa żydowska, poza sprawozdaniami z Kongresu Sjonistycznego, które opatrywała własnymi komentarzami, najwięcej poświęciła miejsca Związkowi Akademików Żydów w Białymstoku. W związku z ciągłymi awanturami, jakie miały miejsce na zebraniach członków tego Związku.

"Gut Morgen" w artykułach z dnia 24 i 28 sierpnia

pisał, że to, co ma miejsce na zebraniach akademików, nigdy by nie zaszło na zebraniach nawet najniżej pod względem intelektualnym stojących robotników. Podkreślał, że w Związku sjonisci chcą nadal utrzymać się przy władzy i w tym celu dopuszczają się wszelkich sztuczek, byleby tylko osiągnąć swój cel. Dalej analizowało pismo, że dawniej ono samo popierało Zarząd Związku Akademików Żydów, składający się z sjonistów, ale teraz stanęło w obozie jego przeciwników, a to z tej racji, że Zarząd Związku miał śpieszyć z pomocą akademikom, puścił się na burzliwe fale polityki. Skutek zaś takiej polityki był ten, że wszystkie lewicowe ugrupowania studenckie połączyły się ze sobą, aby wspólnym frontem zwalczać znienawidzony Zarząd.

Innych spraw, o znaczeniu ogólniejszem, prasa ta nie poruszała.-

b/ Białorusini.

Powiat wołkowyski.

Dnia 27 sierpnia we wsi Jelcowszczyzna, gminy Izabelin odbyło się walne zebranie członków koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, na którem przyjęto sprawozdanie z dotychczasowej działalności Zarządu koła oraz wybrano nowy zarząd. Omawiano również sprawę zwołania do Wołkowyska na dzień 17 września Zjazdu Okręgowego członków TSzB celem wybrania Zarządu Okręgowego. Wysłany wniosek w sprawie założenia kooperatywy został większością głosów odrzucony z uwagi na brak na ten cel funduszy.

c/ Litwini.

Powiat grodzieński.

Na terenie powiatu grodzieńskiego T-wo Sw. Kazimie-

186
rza przeprowadza umundurowanie swych członków. Między innymi umundurowano oddziały żeńskie w gminie Marcikańce.

Powiat suwalski.

Utworzenie państwowych szkół publicznych z wykładowym językiem litewskim, zamiast dotychczas istniejących szkół litewskich prywatnych we wsiach Poluńce, Zegary i Wojciuliszki ludność litewska przyjęła spokojnie, jedynie w pierwszej wsi, gdzie część ludności jest wyznania ewangelickiego, katolicy domagali się, ażeby szkoła przeniesiona była z domu ewangelika do domu katolika.

Pozatem były próby organizowania litewskich kółek solniczych.

Oddziały Towarzystwa Świętego Kazimierza na terenie parafji Sejny urządziły w dniu 20 sierpnia akademje żałobne z okazji tragicznego zgonu dwóch litewskich lotników transatlantyckich.

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość		Dochód
						od	do	
Sjoniści ogólni	4	1	1	2	750	70 -	100	30 zł
Sjoniści rewizjoniści	1	-	-	3	620	75 -	300	
Poalej-Sjon prawica	-	-	1	-	100			
B u n d	2	-	-	1	350	80 -	120	
Mizrach	-	-	1	1	200	50 -	150	
Makabi	2	-	7	-	1310	50 -	600	
Tarbuth	-	3	-	1	450	30 -	150	135 zł
Kultur-Liga	1	-	-	2	120	25 -	60	
Zjednoczenie Szkół Żydowsk.	1	-	-	-	200			
Hechaluc-Pionier	6	-	1	-	800	60 -	120	
Brith-Trumpeldor	-	3	1	-	250	50 -	75	49 zł

Haszomer-Hacair	-	-	-	1	85	-	-	-
Linas Chacedek	2	2	1	-	677	120	300	245
T.O.Z.	-	-	1	kwesta	80	-	-	401
Gemikus-Chesed	-	-	1	-	80	-	-	25
Związek Inwalidów Wojennych Żydów	1	-	-	-	25	-	-	-
Towarzystwo Szkoły Białoruskiej	1	2	-	-	150	12-	80	19
Litewskie Towarzystwo Św. Kazimierza	3	4	-	-	450	40	250	-

- I. Zebrania.
- II. Przedstawienia.
- III. Zabawy
- IV. Odczyty.

00000

H.B.

OJENODA
Nr. BP. 25
Sytuacy, n
miesięczn
siąc wrze
R. m
Przemu
Pan
" "
" "
" "
" "
" "
" "
Pan
" "
" "
" "
" "
" "
Sem
K.O.
sz
o
Pan
Pan
Pan
H.F.

GOJEWODA BIAŁOSTOCKI

BIAŁYSTOK, dnia 9 października 1933 r.

Nr. BP. 3598/33.T.

TAJNE - P I L N E

Sytuacyjne sprawozdanie
miesięczne Nr. 10 za mie-
siąc wrzesień 1933 r.

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I. Polityczny
w Warszawie.

Przesyła sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 10
z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za
miesiąc wrzesień 1933 r.

Za Gojewodę

(St. Podliński)
Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

Trzymają do wiadomości:

- 1/ Pan Gojewoda w Wilnie,
- 2/ " " w Łowogrodzku,
- 3/ " " w Brześciu nad Bugiem,
- 4/ " " w Warszawie,
- 5/ " " w Tarnopolu,
- 6/ " " w Stanisławowie,
- 7/ " " w Lublinie,
- 8/ " " w Łodzi,
- 9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
- 10/ " " w Wilnie,
- 11/ " " Okręgowego w Białymstoku,
- 12/ " " w Grodnie,
- 13/ " " w Łomży,
- 14/ " " w Suwałkach,
- 15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK. III. w Grodnie,
- 16/ " " DOK. IX. w Brześciu n/B.,
- 17/ " " DOK. I. w Warszawie,
- 18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
- 19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Gójewództwa Białostockiego,
- 20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
- 21/ Pan Naczelnik Urzędu Sledczego w m.
- 22/ Pan Komendant Gójewódzki P.P. w Białymstoku.

H.F.

LUBELSKI URZĄD WOJEW. GOJEW.	
Podano dn.	13/X 1933 r.
Zal.	
Waga	

2
WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.3598/33.T.

Dnia 9 października 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
za miesiąc wrzesień 1933 roku

I. Sytuacja ogólna.

Działalność polskich stronnictw politycznych we wrześniu nastawiana była już w dużym stopniu na prace przygotowawcze do wyborów do przedstawicielstw samorządowych. Pod tym względem przodował BBWR., który zorganizował szereg kursów samorządowych, mających na celu przygotowanie działaczy prorządowych dla akcji wyborczej. W płaszczyźnie przygotowań do wyborów samorządowych działało intensywnie także Stronnictwo Narodowe, posługując się jednak metodą agitacji domokrażnej i cichej, podobnie jak to czyniło w okresie wyborów do Sejmu w roku 1930. Poza kwestją wyborów samorządowych w działalności polskich stronnictw politycznych dominowała sprawa Pożyczki Narodowej, do której Stronnictwo Narodowe, Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji, Stronnictwo Ludowe i PPS. ustosunkowały się negatywnie. Organ Stronnictwa Narodowego łomżyńskie "Życie i Praca" poświęciło w sprawie pożyczki zaledwie kilka wierszy pomiędzy kroniką, nie zamieszczając obwieszczenia o rozpisaniu pożyczki, zaś organ Chrześcijańskiej Demokracji, grodzieńskie "Nowe Życie" traktowało o pożyczce w dwóch artykułach, przyczem w jednym z nich wyraziło zadowolenie, że Rząd pod przymusem konieczności musiał się odwołać do narodu i nazwać pożyczkę - Pożyczką Narodową, w drugim znó

ironizowało, że Pożyczkę Narodową winni subskrybować przede-
wszystkiem ci prorządowcy, którzy przy pomocy Rządu dorobili
się majątków, względnie uzyskali znaczne korzyści materialne.
Tak samo ustosunkowało się do Pożyczki Narodowej Białostockie
"Zjednoczenie Katolickie", które sprawę pożyczki całkowicie
przemilczało. Nazwane organa klasowe nie znalazły w sprawie
pożyczki całkowitego posłuchu wśród mas, faktem bowiem jest,
że znaczne kwoty zostały subskrybowane przez zwolenników
Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji z pośród
rolników, rzemieślników, kupców i robotników. Stronnictwo Lu-
dowe i PPS, w kilkunastu wypadkach wystąpiły wyraźnie przeciwko
Pożyczce Narodowej, wywołując zgrzyty na poświęconych Pożyczce
Narodowej zgromadzeniach, jednak i w tym wypadku masy w dużej
mierze poszły wbrew zaleceniom obu tych Stronnictw. Co do
Stronnictwa Narodowego zasługuje na podkreślenie rysujący się
w okręgu łomżyńskim rozdział między starszymi działaczami
Stronnictwa i młodymi, przeważnie byłymi działaczami Obozu
Wielkiej Polski, którzy w kilku wypadkach demonstracyjnie
poprostu zerwali ze Stronnictwem Narodowym, oświadczając, że
dobrze jest być starszym działaczami Stronnictwa, gdy zajmuja-
one intratne stanowiska, niema natomiast sensu, by młodzież
dla bezcelowej walki z Rządem spychała się własnowolnie na
dno nędzy. Również w Stronnictwie Ludowym zarysował się głę-
biej konflikt pomiędzy grupami posła Adolfa Sawickiego i b.
posła Dominika Łosia z jednej strony, a posła Sawickiego i
zwolennikami Sekretarza Generalnego Stronnictwa, Kazimierza
Bagińskiego z drugiej. Rozdział ten doprowadził, że poseł
Sawicki nie może liczyć na powiaty białostocki, grodzieński i

188

augustowski, które zostały w znacznej mierze opanowane przez skierowaną przeciwko niemu opozycję. W odniesieniu do PPS. zaznaczyć należy, że ujawnione nadużycia pieniężne jej działaczy czołowych w Hajnówce, powiatu bielskiego i Białymstoku a także załamania się pewnych działaczy w Grodnie stwarzają duże możliwości dla akcji dywersyjnej organizacji prorządowej. Zanotowane w ciągu miesiąca przejawy działalności polskich związków i stowarzyszeń specjalnych uwag nie nastroczają.

Także życie mniejszości narodowych nie uzewnętrżniło momentów, wymagających specjalnego omówienia, jeśli pominąć tego rodzaju fakty, jak zainteresowanie się społeczeństwa żydowskiego XVIII kongresem sjonistycznym i Pożyczką Narodową oraz przychylne ustosunkowanie się mniejszości żydowskiej, białoruskiej i litewskiej do akcji subskrypcyjnej Pożyczki Narodowej. Wskazują na to sprawozdania lokalnych komitetów obywatelskich, w których podkreśla się, że własność białoruskie i litewskie subskrybowało stosunkowo więcej niż polska większa własność. Proklamowany przez Stronnictwo Ludowe bojkot miast spełz na niczem, gdyż większe ośrodki miejskie nie odczuły go wogóle.

Sytuacja gospodarcza, biorąc ogólnie zmianom nie uległa. Pogorszyła się bardzo widocznie sytuacja samorządów wskutek wadliwej egzekucji podatków samorządowych przez władzę skarbową, nie-rozporządzającą dostatecznym aparatem egzekucyjnym i zapoznającą nierzadko doraźne potrzeby samorządu.--

W tej materji Urząd Wojewódzki przedłoży Ministerstwu bliższe informacje po doraźnym zjeździe starostów, który odbył się w dniu 12 b.m.

5
189
WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. 3598/33. T.

Dnia 9 października 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 10
za miesiąc wrzesień 1933 roku.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

Propagował akcję subskrypcyjną Pożyczki Narodowej podkreślając wszechstronnie jej znaczenie dla Państwa, a także dla ludności jako dogodną lokatę kapitału.

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca"

Ilustrowało w sposób przesadny zubożenie i nędzę rolnictwa i podkreślało konieczność organizowania się rolników dla ochrony przed wyzyskiem, przyczem zaznaczało, że tam, gdzie ocalały Syndykaty lub spółki rolniczo-handlowe - należy je poprzeć, tam zaś, gdzie ich niema - trzeba je zakładać z uczciwymi ludźmi na czele.-

W szeregu artykułów występowało gwałtownie przeciwko Legionowi Młodych i udawało, że Legion Młodych dąży do zastąpienia rodziny czemś nowem i lepszem w rodzaju internatów. Dociekając przyczyn zubożenia rolnictwa i możliwości poprawy jego położenia materialnego, pismo wyjaśniało, że rolnicy winni być wstrzemięźliwi i równomierni w sprzedażach zboża całego roku, ażeby nie obniżać na nie cen rynkowych, ale niemniej także i Państwo powinno zła-

godzić system egzekucji podatkowej, ażeby nie zmuszała ona rolnika gwałtem do wyzbywania się zboża. Propagując w dalszym ciągu akcję bojkotu gospodarczego żydów jako jeden ze środków, prowadzących do poprawy bytu rolnika, wskazywało na potrzebę organizowania przez rolników we własnym zakresie handlu zbożem i bydłem i zakładania kas pożyczkowo-oszczędnościowych. W kilku artykułach nazywało grabieżami narodu tych wszystkich, którzy powodują, że przyrósł ludności w Polsce w ostatnich latach wydanie się zmniejszył.-

"Nowe Życie".

Wiele miejsca poświęciło w sprawie Pożyczki Narodowej. W jednym z artykułów wyraziło zadowolenie, że Rząd, gdy znalazł się w ciężkim położeniu, odwołał się do narodu i nazwał pożyczkę wewnętrzną - Pożyczką Narodową, a zarazem wypowiedziało przekonanie, że ogół społeczeństwa polskiego poprze Pożyczkę Narodową, będzie się jednak domagał, ażeby została ona użyta należycie z pożytkiem dla Państwa.- W innym znów ironicznie podkreślało, że prawdopodobnie subskrybować będą przedewszystkiem pożyczkę ci wszyscy z obozu rządowego, którzy przy pomocy Rządu mieli możność zorganizowania karteli przemysłowych, dorobili się majątku i osiągnęli większe dochody, a następnie akcentowało, że zubożenie kraju wymaga daleko idących posunięć oszczędnościowych, jeżeli nowa pożyczka wewnętrzna ma dać Państwu istotne korzyści.- Na marginesie rozważań co do Odsieczy Wiedeńskiej, pismo zaznaczało, że wskazane jest zachowanie w chwili obecnej przez naród polski rozwagi, ażeby go na manowce i trzęsa-

wiska nie skusiły go błędne ogniki faszyzmu i hitleryzmu. Traktując o odbywającym się w Brnie Szwajcarskiem dorocznym międzynarodowym kongresie mniejszości narodowych, wypowiadało się pismo, że Polska nie powinna naśladować brutalnej walki z mniejszościami, jaką obecnie hitlerowcy prowadzą z całą siłą w Niemczech, ale musi na drodze legalnej dążyć do wyzwolenia narodu i regulowania tego ciężaru, jaki na jej organizmie stanowią mniejszości narodowe, a przede wszystkim rozstrzygnąć zagadnienie żydowskie. Rozważania jego na ten temat zostały uzupełnione artykułem posła Arola Wierczaka, który dowodził, że nadszedł już najwyższy czas, aby przy obecnym wielkim zubożeniu kraju przestać myśleć o różnicach społecznych i politycznych, a natomiast spytać się wyraźnie Polaków, czy chcą mieć Polskę niezależną, czy też zależną od żydów, którym zależy o tym w interesie światowej polityki żydowskiej, by Polska nigdy nie była państwem mocarstwem.-

Pozatem pismo omawiało przebieg procesu w Sanoku, który jego zdaniem dowodzi, że społeczeństwo polskie nie jest jeszcze nagminnie chore, skoro taki proces doszedł do skutku.- Wreszcie rozważało projekt konstytucyjny BBWR, pomawiając obóz rządowy, że w projekcie tym poszedł na kompromis ze swą burzliwą przeszłością demokratyczną, której się brzydzi w głębi duszy i demokratyczną Europą, gdyż chciałby uchodzić w oczach świata za postępowy i demokratyczny w porównaniu z Hitlerem i Mussolinim.-

"Zjednoczenie Katolickie"

Poruszało wyłącznie sprawy lokalne.-

Dnia 9 października 1933 r.

III. Polski ruch polityczny.a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWR. w okresie sprawozdawczym, w porównaniu z okresem poprzednim, znacznie uintensyfikowała się. Głównym jej nastawieniem było odpowiednie urabianie gruntu dla przyszłych wyborów do przedstawicielstw samorządowych. Z tej racji odbyło się szereg zjazdów działaczy BBWR. w poszczególnych powiatach. Na zjazdach tych skonkretyzowano sposoby postępowania przy przyszłych wyborach do samorządów i wyszukiwaniu odpowiednich kandydatów do tych instytucji. Celem przygotowania odpowiednich kadr samorządowców, w powiecie łomżyńskim nadal trwały kursy przygotowawcze dla kandydatów do tego rodzaju pracy. Kursy te cieszyły się znaczną frekwencją. Nie ograniczając się do pracy u podstaw o charakterze organizacyjnym BBWR. nie zaniedbywał również wystąpień publicznych. Odbyły się więc zgromadzenia publiczne w powiatach grodzieńskim - jedno, w łomżyńskim - cztery i w szczuczyńskim - siedem. Na podkreślenie zasługuje to, że najwięcej zgromadzeń odbyło się na terenie tych powiatów, które w lwiej części opanowane są bądź przez Stronnictwo Narodowe, bądź też przez Stronnictwo Ludowe.-

Zgromadzenia publiczne.

Powiat grodzieński. Dnia 3 września z okazji większego zjazdu ludności do wsi Hoża z powodu uroczystości kościelnych, posłowie BBWR.,

Konstanty Terlikowski i Michał Łazarski urządzili tam zgromadzenie publiczne pod gołem niebem. W przemówieniu swem poseł Łazarski ilustrował ideologję Związku Strzeleckiego, przestrzegał przed dawaniem posłuchu ugrupowaniom opozycyjnym, zaś poseł Terlikowski omówił sytuację zagraniczną, przyczem podkreślił, że Niemcy tylko dlatego liczą się z Polską, gdyż widzą w niej silne rządy /1.000/.-

Powiat łomżyński. Poseł Stanisław Godlewski zwołał na terenie powiatu łomżyńskiego cztery wiece sprawozdawcze, a mianowicie: dnia 3 września w Kolnie /500/ i we wsi Czerwone /100/, dnia 17 września we wsi Przytuły /150/ i dnia 24 września w Nowogrodzie /230/. Na wiecach tych poseł Godlewski obrazował wysiłki Rządu w kierunku pomocy rolnikom i oddłużenia gospodarstw wiejskich, udzielał wyjaśnień co do podatków oraz omawiał politykę zagraniczną Rządu. Nastrój na wszystkich wiecach był dla mówcy przyjazny.-

Powiat szczuczyński. Poseł Michał Łazarski w okresie sprawozdawczym zwołał w powiecie szczuczyńskim 7 zgromadzeń publicznych, na których scharakteryzował działalność Rządu w zestawieniu ze szkodliwą działalnością rządów przedmajowych, znaczenie nowej ustawy samorządowej, ustawy emerytalnej, działalność karteli i inne zagadnienia gospodarcze /od 100 do 400/.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. Dnia 24 września w Zabłudowie, pod przewodnictwem posła Michała Jaroszewicza odbyło się zebranie organizacyjne miejscowego Komitetu BBWR. Na zebraniu tem Komitet utworzono i wybrano jego zarząd /60/.-

powiat Bielski.

Dnia 8 września w Bielsku-Podlaskim odbył się zjazd działaczy BBWR. celem omówienia przygotowań do mających się odbyć wyborów do samorządów. Powzięto odpowiednie uchwały /28/.

powiat Ostrołęcki.

Dnia 24 września w Czerwym z inicjatywy Gminnego Komitetu BBWR. odbyło się zebranie członków i sympatyków tego ugrupowania. Na zebraniu tem omawiano sprawy, związane z przyszłymi wyborami do samorządu gminnego oraz utworzono w łonie Komitetu sekcję samorządową.-

Takie same zebrania odbyły się również w Łysych i w Troszynie.-

W dniu 24 września na stacji kolejowej Ostrołęka powołano do życia lokalny Komitet BBWR. /28/-

powiat Sokólski.

Dnia 22 września w Sokółce odbyło się posiedzenie Sekcji Samorządowej Powiatowej Rady BBWR. Na posiedzeniu tem omówiono plan prac przygotowawczych do wyborów samorządowych.-

Dnia 24 września odbył się także zjazd mężów zaufania BBWR. celem omówienia tychże spraw. Zebrany polecono ustalić kandydatów na stanowiska w pozostałych organach samorządowych i przedstawić ich Radzie Powiatowej BBWR. /30/-

powiat Wysoko-Mazow.

Dnia 17 września w Wysokim-Mazowieckim odbył się zjazd przewodniczących sekcji samorządowych komitetów gminnych i miejskich BBWR. przy udziale wybitniejszych działaczy z terenu całego powiatu. Na zjeździe podkreślano konieczność popularyzowania nowej ustawy samorządowej wśród najszerszych warstw ludności i w tym kierunku powzięto odpowiednie uchwały /80/-

Powiat	Zgromadzenie publi- czne			Zebrania		Ilość nowych komó- rek.	Liczba człon- ków.
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frek- wencja.		
		Ogólna	Rozciągł.				
Białostocki	-	-	-	1	60	1	
Bielski	-	-	-	1	28	-	
Grodzieński	1	1000	-	-	-	-	
Łomżyński	4	980	100-500	-	-	-	
Ostrołęcki	-	-	-	3	-	1	28
Sokółski	-	-	-	2	30	-	
Szczuczynski	7	1450	100-400	-	-	-	
Wysoko-Maz.	-	-	-	1	80	-	
Ogółem	12	3430	100-500	8		2	

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Działalność Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego w okresie sprawozdawczym była bardzo niska. Ilość nadsyłanych egzemplarzy "Gazety Chłopskiej" znacznie zmniejszyła się. Cieszyła się ona wielką poczytnością dopóty, dopóki przysyłana była bezpłatnie. Kiedy zaś administracja wspomnianej gazety zażądała opłacenia prenumeraty, większość czytelników zrezygnowała z abonowania jej. Zorganizowane poprzednio koła traktowanego Stronnictwa pozostają dotychczas bezczynnie. Tylko od czasu do czasu zjawiał się na terenie powiatu sokólskiego instruktor Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego. Paweł Saj, który w kilku wypadkach napisał wieśniakom zbiorowe podania w sprawach podatkowych. Poza tą czynnością, innej działalności nie przejawiał.

c/ Stronnictwo Narodowe.

Podobnie, jak w okresie poprzednim, we wrześniu Stronnictwo Narodowe działalności zewnętrznej nie przejawiało. Natomiast baczną uwagę zwracało na sprawy organizacyjne. Lecz i tutaj istniał pewien rozzdział pomiędzy starszymi i młodszy-ymi członkami tego Stronnictwa, przeważnie ludźmi dobrze sytuowanymi materialnie, a młodszy-ymi, rekrutującymi się z różnych warstw społeczeństwa. Rozzdział ten ujawnił się szczególnie na terenie komunistycznym, gdzie kilku zapalonych młodszych członków Stronnictwa wycofało się z pracy czynnej, motywując swój krok bezczynnością i brakiem naczelnych Stronnictwa oraz brakiem zainteresowania się losem bezrobotnych działaczy ze strony prezesów organizacji.

Do Pożyczki Narodowej Stronnictwo Narodowe stosunkowało się negatywnie. Śród ludności agitowano, aby, ani grosza nie dawała Rządowi, podkreślając, że "dni całego systemu pomajowego są już policzone i, że nawet obecnie na wojsko rząd już nie może liczyć, mimo, iż je kokietuje". Ponadto lansowane są nader pogłoski, o bliskim zamachu stanu, którego ma dokonać jakiś bliżej nieokreślony komitet wykonawczy, odbywający swe poufne zebrania w większych majątkach w województwie Poznańskim i, że komitet ten liczy swych zaufanych członków w całej Polsce około 25.000 osób.

Podobnie, jak dotąd, w wielu wypadkach agitują za Stronnictwem Narodowym księża, którzy zwalczają stale Związek Strzelecki i inne młodzieżowe organizacje prorządowe. Część księży wstrzymała się od propagandy za subskrypcją Pożyczki Narodowej.

Pozatem intensywnie kolportowane było w znacznej liczbie egzemplarzy czasopismo "Samobrona", które w wielu wypadkach rozdawano ludności bezpłatnie. Zauważono, że czasopismo kolportowane

nietylko wśród ludności polskiej, katolickiej, ale były także próby rozdawania go wśród prawosławnych. Ludność czyta "Samą obronę" dość chętnie z uwagi na jej specyficzną formę redakcyjną.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki.

Dnia 24 września w Białymstoku odbyło się zebranie członków Stronnictwa Narodowego przy udziale senatora Michała Siońskiego, który oświadczył, że opisanie samorządu przez Stronnictwo Narodowe zależy od wywarcia odpowiedniego wpływu na ludność i od nierozpraszczenia głosów przy wyborach. Nadto na zebraniu tem poruszano sprawę rządowego projektu nowej Konstytucji, przy czem podniesiono, że w myśl tego projektu, ciała samorządowe lęda miały wpływ na wybory do Sejmu.-

Powiat Ostrołęcki.

Dnia 24 września członek Zarządu Powiatowego Stronnictwa Narodowego w Ostrołęce, Stanisław Kiełczewski urządził zebranie organizacyjne we wsi Zebry-Starawieś. W przemówieniu swem Kiełczewski występował przeciwko Rządowi i przeciwko Polityce Narodowej. Koło Stronnictwa Narodowego we wspomnianej wsi zostało utworzone. Na członków zapisało się 75 osób. Za wystąpienia antyrządowe na traktowanym zebraniu, przeciwko Kiełczewskiemu wdrżono dochodzenie.-

Powiat Suwalski.

Dnia 10 września odbył się w Suwałkach Zjazd Powiatowy Stronnictwa Narodowego przy udziale posła Witolda Staniszkisa i sekretarza wojewódzkiego tego Stronnictwa, Bolesława Pustelnika. W zjeździe tym wzięli udział rolnicy z miejscowości, w których istnieją koła Stronnictwa Ludowego /szczegółowe sprawozdanie z przebiegu tego zjazdu przedłożono Ministerstwu osobiście/ - /100/.-

powiat Szczuczynski.

Dnia 10 września we wsi Mirucie, gminy Bogusze odbyło się zebranie zamknięte członków Stronnictwa Narodowego, przy udziale posła Jana Choromańskiego, który poruszył sprawę najbliższych wyborów do ciał samorządowych i zapowiedział umorzenie wszystkich protokołów policyjnych /60/.-

W dniu 24 września odbyło się zebranie poufne we wsi Białoszewo. Na zebraniu tem zapisywano zgłaszających się na członków Stronnictwa Narodowego /20/.-

Powiat.	Zgromadzenie publi- czne.		Zebrania		Ilość nowych komó- rek.	Liczba człon- ków.
	Ilość	Frekwencja	Ilość	Frek- wencja.		
		Ogólna Rozciągł.				
Białostocki	-	-	1	-	-	-
Ostrołęcki	-	-	1	-	1	75
Suwalski	-	-	1	100	-	-
Szczuczynski	-	-	2	60	-	-
Ogółem:	-	-	5	-	1	75

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

We wrześniu Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji nie uzewnętrzniało żywszej działalności. Stosunkowo najczynniejszy na terenie Województwa poseł Wacław Bitner w przemówieniach swych na zebraniach zwolenników Ch.D. zachowywał formy bardziej umiarkowane w krytykowaniu poczynąń Rządu, niż to czynili posłowie innych Stronnictw opozycyjnych. Poruszał on przede wszystkim zagadnienia gospodarcze kraju, podkreślając

zawsze, że tylko ustrój Państwa, oparty na zasadach chrześcijańskich, może doprowadzić do poprawy obecnych warunków życia. Niezależnie od spraw ogólnopństwowych na terenie Białegostoku i powiatu białostockiego poseł Bitner niejednokrotnie zwalczał klasowe Związki Zawodowe, zarzucając im propagowanie hasła niezgodnych z duchem chrześcijańskim i opanowanie ich przez elementy skrajnie radykalne. Ponadto zauważono żywy udział posła Romualda Pułjana w Akcji Katolickiej.-

Zgromadzenia publiczne.

Powiat Sokółski. Dnia 10 września w Dąbrowie poseł Macław Bitner urządził zgromadzenie publiczne pod gołem niebem /szczegółowe sprawozdanie z tego zgromadzenia przedłożono Ministerstwu oddzielnie/.-

Zapowiedziane na dzień 17 września także zgromadzenie w Sokółce - nie odbyło się wskutek nieprzybycia posła Bitnera.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Augustowski. Dnia 24 września we wsi Teolin, gminy Sopoćkinie, poseł Roman Pułjan zwołał zebranie zamknięte członków i sympatyków P.S. Chrześcijańskiej Demokracji, na którym poseł Pułjan poddał krytyce poczynanie Rządu w dziedzinie gospodarczej i nawoływał niedwuznacznie do negatywnego ich traktowania. Po przemówieniu poseł rozdawał broszurki p.t. "7 lat sanacji" i "Działalność Klubu Parlamentarnego Polskiego Stronnictwa Ch.D." /30/.-

Powiat Białostocki. Dnia 3 września w Białymstoku odbyło się zebranie członków i sympatyków P.S. Chrześcijańskiej Demokracji. Na zebraniu tem przemawiał poseł Macław Bitner, który nawoływał do organizowania się w związku z przyszłymi wyborami do Sejmu i Senatu.

195

przyczem nadmienić, że jeśli podczas ostatnich wyborów były popełnione nadużycia, to mogły one mieć miejsce gdzieś na głuchej prowincji, ale nie w Białymstoku lub w Warszawie, oddana zaś niewielka liczba głosów podczas tych wyborów na Chrześcijańską Demokrację świadczy raczej o nienależnym zorganizowaniu się i słabym zainteresowaniu sympatyków traktowanego Stronnictwa wyborami. Całe przemówienie posła Bitnera utrzymane było w tonie umiarkowanym.--

iat Grodzieński. Dnia 3 września poseł Romuald Pułjan brał udział w zebraniu zamkniętym w Kuninie, gdzie omawiano sprawę Akcji Katolickiej, a następnie w takimże zebraniu w Łokpie, odbytem w dniu 4 września.--

e/ Stronnictwo Ludowe.

Okres sprawozdawczy znamionowała usilna akcja Stronnictwa Ludowego w kierunku zorganizowania tak zwanego bojkotu miast od dnia 25 września do 7 października b.r., polegająca na wstrzymaniu w tym okresie dowozu wszelkich produktów wiejskich do miast. Akcja ta w całości swej zawiodła nadzieje jej organizatorów. Wprawdzie w niektórych miejscowościach powiatu grodzieńskiego, a następnie suwalskiego i białostockiego, wskutek silnej agitacji działaczy Stronnictwa Ludowego dowóz żywności do miast nieco zmniejszył się, lecz nie w takim stopniu, aby to mogło wywołać wyraźniejsze skutki. Były nawet próby stosowania terroru w stosunku do właścicieli, udających się do miast z żywnością. Akcja ta propagowana była głównie za pomocą odezw-okólników Związku Zawodowego Rolników.--

Wyteżona akcja organizacyjna w kierunku zakładania kół

18
195

wiejskich traktowanego Stronnictwa była nadal kontynuowana i wrześnie.-

Ujawnił się pewien rozdzźwięk pomiędzy b. posełem, Domkiem Łosiem, a posełem Adolfem Sawickim, który zarzuca Łosiowi zbytnią powolność i umiarkowanie w pracy partyjnej.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Szczuczowski.

Dnia 17 września we wsi Barszcze, gminy Pruskiej, poseł Adolf Sawicki zwołał zebranie członków i sympatyków Stronnictwa Ludowego. W przemówieniu swem poseł Sawicki wzywał rolników do organizowania i nadmieniał, że gdy rolnicy będą silnie zorganizowani, to wówczas i Rząd będzie liczył się nimi. Następnie ostro zaakutował kartele, widząc w nich wszelkie źródła zła i przyczynę niskich cen na płody rolne. Wreszcie wezwał zebranych, by w dniach od 25 września do 7 października rolnicy urządzili strajk rolny, polegający na całkowitem wstrzymaniu dowozu artykułów spożywczych do miast, czem wywołują podwyżkę cen na te artykuły.-

Po przemówieniu posła Sawickiego odbyły się wybory członków Zarządu Powiatowego Stronnictwa /150/.-

Ruch organizacyjny.

Powiat Augustowski.

Zorganizowano na terenie powiatu 3 nowe koła Stronnictwa Ludowego: we wsi Pomiany - 19 członków, we wsi Łabętno - 22 członków i we wsi Nowosiółki - 12 członków.

Powiat Łomżyński.

Zorganizowano koła w następujących trzech wsiach: Okrasin - 20 członków, Łoje - Awisa - 23 członków i Truszki - 30 członków.-

OJE
r.
nia

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 10
za miesiąc wrzesień 1933 roku.

za miesiąc wrzesień 1933 roku.

THE END OF THE LINE

1994-1995 1996-1997 1998-1999 2000-2001 2002-2003 2004-2005 2006-2007 2008-2009 2010-2011 2012-2013 2014-2015 2016-2017 2018-2019 2020-2021 2022-2023 2024-2025 2026-2027 2028-2029 2030-2031 2032-2033 2034-2035 2036-2037 2038-2039 2040-2041 2042-2043 2044-2045 2046-2047 2048-2049 2050-2051 2052-2053 2054-2055 2056-2057 2058-2059 2060-2061 2062-2063 2064-2065 2066-2067 2068-2069 2070-2071 2072-2073 2074-2075 2076-2077 2078-2079 2080-2081 2082-2083 2084-2085 2086-2087 2088-2089 2090-2091 2092-2093 2094-2095 2096-2097 2098-2099 2100-2101 2102-2103 2104-2105 2106-2107 2108-2109 2110-2111 2112-2113 2114-2115 2116-2117 2118-2119 2120-2121 2122-2123 2124-2125 2126-2127 2128-2129 2130-2131 2132-2133 2134-2135 2136-2137 2138-2139 2140-2141 2142-2143 2144-2145 2146-2147 2148-2149 2150-2151 2152-2153 2154-2155 2156-2157 2158-2159 2160-2161 2162-2163 2164-2165 2166-2167 2168-2169 2170-2171 2172-2173 2174-2175 2176-2177 2178-2179 2180-2181 2182-2183 2184-2185 2186-2187 2188-2189 2190-2191 2192-2193 2194-2195 2196-2197 2198-2199 2200-2201 2202-2203 2204-2205 2206-2207 2208-2209 2210-2211 2212-2213 2214-2215 2216-2217 2218-2219 2220-2221 2222-2223 2224-2225 2226-2227 2228-2229 2230-2231 2232-2233 2234-2235 2236-2237 2238-2239 2240-2241 2242-2243 2244-2245 2246-2247 2248-2249 2250-2251 2252-2253 2254-2255 2256-2257 2258-2259 2260-2261 2262-2263 2264-2265 2266-2267 2268-2269 2270-2271 2272-2273 2274-2275 2276-2277 2278-2279 2280-2281 2282-2283 2284-2285 2286-2287 2288-2289 2290-2291 2292-2293 2294-2295 2296-2297 2298-2299 2300-2301 2302-2303 2304-2305 2306-2307 2308-2309 2310-2311 2312-2313 2314-2315 2316-2317 2318-2319 2320-2321 2322-2323 2324-2325 2326-2327 2328-2329 2330-2331 2332-2333 2334-2335 2336-2337 2338-2339 2340-2341 2342-2343 2344-2345 2346-2347 2348-2349 2350-2351 2352-2353 2354-2355 2356-2357 2358-2359 2360-2361 2362-2363 2364-2365 2366-2367 2368-2369 2370-2371 2372-2373 2374-2375 2376-2377 2378-2379 2380-2381 2382-2383 2384-2385 2386-2387 2388-2389 2390-2391 2392-2393 2394-2395 2396-2397 2398-2399 2400-2401 2402-2403 2404-2405 2406-2407 2408-2409 2410-2411 2412-2413 2414-2415 2416-2417 2418-2419 2420-2421 2422-2423 2424-2425 2426-2427 2428-2429 2430-2431 2432-2433 2434-2435 2436-2437 2438-2439 2440-2441 2442-2443 2444-2445 2446-2447 2448-2449 2450-2451 2452-2453 2454-2455 2456-2457 2458-2459 2460-2461 2462-2463 2464-2465 2466-2467 2468-2469 2470-2471 2472-2473 2474-2475 2476-2477 2478-2479 2480-2481 2482-2483 2484-2485 2486-2487 2488-2489 2490-2491 2492-2493 2494-2495 2496-2497 2498-2499 2500-2501 2502-2503 2504-2505 2506-2507 2508-2509 2510-2511 2512-2513 2514-2515 2516-2517 2518-2519 2520-2521 2522-2523 2524-2525 2526-2527 2528-2529 2530-2531 2532-2533 2534-2535 2536-2537 2538-2539 2540-2541 2542-2543 2544-2545 2546-2547 2548-2549 2550-2551 2552-2553 2554-2555 2556-2557 2558-2559 2560-2561 2562-2563 2564-2565 2566-2567 2568-2569 2570-2571 2572-2573 2574-2575 2576-2577 2578-2579 2580-2581 2582-2583 2584-2585 2586-2587 2588-2589 2590-2591 2592-2593 2594-2595 2596-2597 2598-2599 2600-2601 2602-2603 2604-2605 2606-2607 2608-2609 2610-2611 2612-2613 2614-2615 2616-2617 2618-2619 2620-2621 2622-2623 2624-2625 2626-2627 2628-2629 2630-2631 2632-2633 2634-2635 2636-2637 2638-2639 2640-2641 2642-2643 2644-2645 2646-2647 2648-2649 2650-2651 2652-2653 2654-2655 2656-2657 2658-2659 2660-2661 2662-2663 2664-2665 2666-2667 2668-2669 2670-2671 2672-2673 2674-2675 2676-2677 2678-2679 2680-2681 2682-2683 2684-2685 2686-2687 2688-2689 2690-2691 2692-2693 2694-2695 2696-2697 2698-2699 2700-2701 2702-2703 2704-2705 2706-2707 2708-2709 2710-2711 2712-2713 2714-2715 2716-2717 2718-2719 2720-2721 2722-2723 2724-2725 2726-2727 2728-2729 2730-2731 2732-2733 2734-2735 2736-2737 2738-2739 2740-2741 2742-2743 2744-2745 2746-2747 2748-2749 2750-2751 2752-2753 2754-2755 2756-2757 2758-2759 2760-2761 2762-2763 2764-2765 2766-2767 2768-2769 2770-2771 2772-2773 2774-2775 2776-2777 2778-2779 2780-2781 2782-2783 2784-2785 2786-2787 2788-2789 2790-2791 2792-2793 2794-2795 2796-2797 2798-2799 2800-2801 2802-2803 2804-2805 2806-2807 2808-2809 2810-2811 2812

6kZ

मङ्गल

© 2006 The Authors
Journal compilation © 2006 Blackwell Publishing Ltd

is.

$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{5}$ $\frac{1}{6}$ $\frac{1}{7}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{9}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{11}$ $\frac{1}{12}$ $\frac{1}{13}$ $\frac{1}{14}$ $\frac{1}{15}$ $\frac{1}{16}$ $\frac{1}{17}$ $\frac{1}{18}$ $\frac{1}{19}$ $\frac{1}{20}$ $\frac{1}{21}$ $\frac{1}{22}$ $\frac{1}{23}$ $\frac{1}{24}$ $\frac{1}{25}$ $\frac{1}{26}$ $\frac{1}{27}$ $\frac{1}{28}$ $\frac{1}{29}$ $\frac{1}{30}$ $\frac{1}{31}$ $\frac{1}{32}$ $\frac{1}{33}$ $\frac{1}{34}$ $\frac{1}{35}$ $\frac{1}{36}$ $\frac{1}{37}$ $\frac{1}{38}$ $\frac{1}{39}$ $\frac{1}{40}$ $\frac{1}{41}$ $\frac{1}{42}$ $\frac{1}{43}$ $\frac{1}{44}$ $\frac{1}{45}$ $\frac{1}{46}$ $\frac{1}{47}$ $\frac{1}{48}$ $\frac{1}{49}$ $\frac{1}{50}$ $\frac{1}{51}$ $\frac{1}{52}$ $\frac{1}{53}$ $\frac{1}{54}$ $\frac{1}{55}$ $\frac{1}{56}$ $\frac{1}{57}$ $\frac{1}{58}$ $\frac{1}{59}$ $\frac{1}{60}$ $\frac{1}{61}$ $\frac{1}{62}$ $\frac{1}{63}$ $\frac{1}{64}$ $\frac{1}{65}$ $\frac{1}{66}$ $\frac{1}{67}$ $\frac{1}{68}$ $\frac{1}{69}$ $\frac{1}{70}$ $\frac{1}{71}$ $\frac{1}{72}$ $\frac{1}{73}$ $\frac{1}{74}$ $\frac{1}{75}$ $\frac{1}{76}$ $\frac{1}{77}$ $\frac{1}{78}$ $\frac{1}{79}$ $\frac{1}{80}$ $\frac{1}{81}$ $\frac{1}{82}$ $\frac{1}{83}$ $\frac{1}{84}$ $\frac{1}{85}$ $\frac{1}{86}$ $\frac{1}{87}$ $\frac{1}{88}$ $\frac{1}{89}$ $\frac{1}{90}$ $\frac{1}{91}$ $\frac{1}{92}$ $\frac{1}{93}$ $\frac{1}{94}$ $\frac{1}{95}$ $\frac{1}{96}$ $\frac{1}{97}$ $\frac{1}{98}$ $\frac{1}{99}$ $\frac{1}{100}$

V. Mniejszości narodowe.

Żydowska mniejszość narodowa we wrześniu nie wykazała zbytnej cechującej ją zwykle ruchliwości. Przypisać to należy zbliżającym się dorocznym świętom żydowskim. Najbardziej interesowały żydów uchwały, powzięte na XVIII. Kongresie Sjonistycznym, odbytym w Pradze Czeskiej, wydarzenia w Niemczech, a głównie los współplemieńców, zmuszonych opuścić ten kraj. W pierwszych chwilach po dojściu do władzy w Niemczech Hitlera, propagowany tak głośno przez żydów bojkot towarów niemieckich stopniowo traci na swej ostrości. Jeszcze od czasu do czasu poruszały tę sprawę żydowskie ugrupowania lewicowe, lecz nie dla samego bojkotu, jako takiego, a tylko na płaszczyźnie ogólnego ustosunkowania się do hitlerowskich Niemiec.

Do Pożyczki Narodowej społeczeństwo żydowskie ustosunkowało się przychylnie, czemu dawały wyraz zarówno prasa żargonowa, jak również uchwały zwoływanych ad hoc w tym celu zebrań przez poszczególne organizacje żydowskie.-

Białorusini nie przejawili żadnej działalności politycznej i społecznej.-

Życie ludności litewskiej nie nastroczało uwag, któreby wymagały szczegółowego omówienia. Litewskie Towarzystwo Św. Kazimierza zorganizowało kilka odczytów oraz dwie imprezy rozrywkowe. Urządzony zaś pochód członków tego Towarzystwa w Mar-

cinkańcach został rozwiązany przez organa policji wobec udawania niektórych uczestników pochodzących państwowymi odznakami Litwy Kowieńskiej.-

a/ Ż y d z i .

Życie polityczne.

B u n d .

Dnia 9 września w Brzostowicy-Wielkiej, powiatu grodzieńskiego odbyło się zgromadzenie, zainicjowane przez Bund, celującym w sprawie bojkotu towarów niemieckich. Przemawiał działacz bundowski, Dawid Gotlib, który w pewnej chwili ostro zaatakował sjonistów za ich rzekomo ugodową i kunktatorską politykę w stosunku do Niemiec. Z tej racji doszło do formalnej bójki pomiędzy sjonistami i bundowcami, w rezultacie czego policja zgromadzenie rozwiązała.-

Takie same i z takimże programem odbyło się zebranie w dniu 2 września w Krynkach, powiatu grodzieńskiego, lecz tutaj do awantur nie doszło.-

Liga pomocy pracu-

jącym w Palestynie Dnia 23 września przybyły z Warszawy Mejer Bier, na zwołanym przez Ligę pomocy pracującym w Palestynie zgromadzeniu publicznym w Sokółce, zdawał sprawozdanie z przebiegu XVIII. Kongresu Sjonistycznego. Przebieg zgromadzenia był burzliwy, ponieważ przeszkadzało przemówieniu kilku obecnych na sali bundowców /150/.-

Takie same zgromadzenie odbyło się i w Janowie przy udziale tegoż Mejera Biera /40/.-

Życie społeczne.

Linias-Chacedek.

Dnia 10 września w Ostrowi-Mazowieckiej odbyło się walne zebranie członków towarzystwa "Linias-Chacedek" celem wybrania nowego zarządu. Kilkogodzinne obrady nie dały jednak żadnego rezultatu, a zakończyły się dokonaniem wyboru tymczasowej Komisji Rewizyjnej, której poruczono przeprowadzenie kontroli działalności dotychczasowego zarządu i złożenie sprawozdania z wyniku kontroli na następnym walnym zgromadzeniu.-

P r a s a .

Białostocka prasa żydowska, poza notatkami z wydarzeń życia codziennego, ważniejszych spraw nie poruszała. Na uwagę zasługuje jedynie artykuł, umieszczony w dzienniku "Gut Morgen" z dnia 26 września b.r., w którym pismo to atakuje redaktora "Echa Białostockiego" zarzucając mu uprawianie na łamach "Echa" akcji antysemitki. Asumptem do tego oskarżenia posłużył artykuł "Echa Białostockiego", którego autor wyraża zadowolenie, że lansowana obecnie sprawa zmiany herbu M. Białegostoku załatwiona będzie przez Komisarza Rządowego, a nie przez Radę Miejską, w której większość mogą posiadać Żydzi.

b/ L i t w i n i .

powiat Grodzieński.

W dniu 17 września prezes oddziału Towarzystwa Św. Kazimierza w Marcinkańcach urządził pochód w tej wsi członków Towarzystwa w liczbie około 30 osób. Biorący udział w pochodzie członkowie byli umundurowani i udekorowani niedozwołonymi odznakami litewskimi, aczkolwiek wcześniej jeszcze

władze uprzedziły ich, że odznak tych nosić nie wolno. Pochł
ten w zarodku został rozwiązany przez policję, przyczem czter
uczestnicy pochodu zostali ukarani w drodze administracyjno-
-karnej za noszenie niedozwolonych odznak.-

Powiat Suwalski.

Dnia 16 września w wsi Wojtokiemiach dla członków
miejscowego Towarzystwa Św. Kazimierza student-agronom wygłos
odczyt o uprawie roli /50/.-

Dnia 17 września we wsi Wiłkopedzie, a dnia 24
września we wsi Krejwianach staraniem Towarzystwa Św. Kazimie
rza wygłoszono odczyty o poległych lotnikach litewskich,
Darjusie i Girenasie.-

Nazwa organiza- cji.	I	II	III	IV	Ilość osób razem.	Rozpiętość od - do	Doch
Sjoniści ogólni	3	-	-	5	650	40 - 200	33
Sjoniści rewizjo- niści	2	-	-	-	400	100-300	
Posalej-Sjon Pra- wica	1	-	-	-	50		
Stow. Freiheit	1	-	-	1	170	70-100	58
E u n d	3	-	-	2	850	70-150	
Tarbuth	-	-	-	3	180	30- 90	
Kultur-Liga	1	-	-	1	140	50- 90	
Zjedn. Szkół Żyd.	-	-	-	1	70		
Hechaluc-Pionier	-	-	-	2	340	90-250	
Linias-Chacedek	1	-	-	-	40		

Gemikusz-Chesed	-	1	-	-	150	-	59 zł.
Towarzystwo Szkoły Białor.	-	-	-	-	-	-	
Litewskie T-wo Św. Kazimierza	-	2	-	-	430	180-250	

- I. Zebrania,
- II. Przedstawienia,
- III. Zabawy,
- IV. Odczyty.

:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr BP. 4049/33 T.

Sytuacyjne sprawozdanie
miesięczne Nr 11 za mie-
siąc październik 1933 r.

BIAŁYSTOK, dnia 16 listopada 1933 roku

TAJNE - B. PILNE!

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I. Polityczny

w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 11
z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za
miesiąc październik 1933 r.

Za Wojewodę

St. Modliński
(St. Modliński)

Naczelnik Wydziału Bezp. Publicznego.

Otrzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie
" " w Nowogrodku
" " w Brześciu nad Bugiem
" " w Warszawie
" " w Tarnopolu
" " w Stanisławowie
" " w Lublinie
" " w Łodzi
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie
" " " w Wilnie
" " " Okręgowego w Białymstoku
" " " w Grodnie
" " " w Łomży
" " " w Suwałkach
Samodzielny Referat Informacyjny DOK. III. w Grodnie
" " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem
" " " DOK. - w Warszawie
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku

H T.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. 4049/33. T.

Białystok, dn. 10/XI. 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 11.
za miesiąc październik 1933 r.

I. Sytuacja ogólna

Jak już podkreślono w poprzednim sprawozdaniu, działalność polskich stronnictw politycznych od września nastawiana była na przygotowania do udziału w wyborach do instytucyj samorządowych. Stronnictwa opozycyjne liczyły się z możliwością zarządzenia na grudzień pierwszego typu wyborów samorządowych, to jest wyborów do rad gromadzkich i w związku przyczynowym z tem wydały szereg zarządzeń organizacyjnych. Zarządzenie wyborów do rad gromadzkich w pierwszej połowie listopada było zatem dla tych stronnictw zaskoczeniem w ich obliczeniach wyborczych. Organa prasowe i poszczególni działacze stronnictw opozycyjnych szeroko rozwiniętej akcji propagandowej podkreślali konieczność jak najdalszego interesowania się przez ludność wyborami samorządowymi i jak najliczniejszego brania w nich udziału. Według podkreśleń prasy opozycyjnej, wybory samorządowe już na pierwszych szczeblach powinny być przynieść niemal kompletną porażkę obozowi prorządowemu i stać się widowym wykładnikiem nastrojów opozycyjnych panujących wśród ludności wiejskiej i mało-miasteczkowej. Spodziewane wybory samorządowe spowodowały wydane ożywienie działalności polskich stronnictw politycznych, z których na czoło pod tym względem wysunął

2 3 201 201

się w październiku BBWzR. Ogniu jego w większości powiatów Województwa zorganizowały szereg kursów samorządowych, zjazdów gospodarczych, zgromadzeń publicznych i konferencji, poświęconych głównie wyborom do samorządów, sytuacji polityczno-gospodarczych w kraju i orjentowaniu ludności co do poczynąń Rządu w dziedzinie przeciwdziałania kryzysowi gospodarczemu. Kursy te, zjazdy, konferencje i zgromadzenia, nie-zamknięte dla opozycji, która miała na nich możliwość występowania z krytyką i zapytaniem, przyczyniły się w dużym stopniu do rozszerzenia zasięgu wpływów politycznych i społecznych organizacji prorządowych. Orientując się na wybory samorządowe, Stronnictwo Narodowe w dość szybkim tempie penetrowało powiaty suwalski i augustowski, w których dostrzegało obok BBWzR. jako swego przeciwnika w płaszczyźnie wyborczej Stronnictwo Ludowe i organizowało sposobem demokratycznym kursy samorządowe w całej strefie swego działania. W akcji propagandowej podkreślało ono konieczność wprowadzenia ulg podatkowych dla gospodarstw rolnych, zmiany systemu podatkowego i trybu ściągania podatków, obniżenia taryfy kolejowej pasażerskiej i dla przewozu towarów i oddłużenia rolnictwa. Podobnie działało Polskie Stronnictwo Chrzescijańskiej Demokracji, którego organ prasowy, grodzieńskie "Nowe Życie" w artykule poświęconym piętnastej rocznicy Niepodległości Polski przyznawał, że obóz rządzący od maja 1926 roku zmienił wiele w Polsce na lepsze i, że w obozie tym kształtuje się coraz wyraźniej zdrowa myśl państwowa i polityczna. Zaskuguje na uwagę, że Stronnictwo Narodowe podjęło znów i to dość intensywnie pewnego rodzaju akcję dywersyjną w odniesieniu do Chrzescijańskiej Demokracji w Białymstoku oraz powiatach białostockim, sokólskim, grodzieńskim i

Na październik przypadł niemal całkowity zanik działalności Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, które w sposób co najmniej niezrozumiały wycofało się przed rozgrywką ze Stronnictwem Ludowym nawet z tych ośrodków wiejskich, w których istniały dla niego znaczne możliwości rozwoju organizacyjnego. Tłumaczyć to należy z jednej strony nie-skoordynowaniem przez to Stronnictwo działalności swego z BBWzR., z drugiej zaś oparciem się w chwili stawiania pierwszych kroków na terenie Województwa Białostockiego na ludziach mało-wartościowych i nierzadko skompromitowanych politycznie. Typowym tego przykładem było powołanie na stanowisko prezesa Zarządu Wojewódzkiego Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego b. działacza PSL. "Wyzwolenie" w powiecie ostrowskim, Romana Janowskiego, mającego obecnie wejść do Sejmu na miejsce zasądzonego w procesie brzeskim posła Stanisław Dubois. Wspomniany Roman Janowski, aczkolwiek jest prezesem zarządu wojewódzkiego Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, to jednakże pertraktuje ze Stronnictwem Ludowym w sprawie wejścia do jego klubu po uzyskaniu mandatu poselskiego.-

Stronnictwo Ludowe przechodziło okres depresji po nieudanej akcji bojkotu miast, w której wyniku wielu jego działaczy zostało aresztowanych za niedopuszczalną działalnośćⁱ osadzonych w więzieniu z mocy wyroków sądowych. Depresję tę pogłębia konflikt posła Adolfa Sawickiego z tymi działaczami Stronnictwa Ludowego, którzy orjentowali się na Kazimierza Bagińskiego, nieprzejednanego antagonistę posła Adolfa Sawickiego.

Wreszcie Polska Partja Socjalistyczna broniła swego stanu posiadania w bielskim okręgu przemysłu drzewnego, pomniejszanego widocznie przez prorządowe organizacje społeczne, polityczne i zawodowe, a także niesnaski pomiędzy poszczególnymi działaczami socjalistycznymi.

Ponadto PPS interesowała się białostockim okręgiem przemysłowym w którym nastąpiło pewne załamanie się koniunktury dla przemysłu włókienniczego i zaistniały możliwości unieruchomienia fabryk włókienniczych w takim czasie który nie pozwoliłby znacznej części robotników wypracować ustawowej ilości tygodni uprawniającej do pobierania zasiłków z Funduszu Bezrobocia. Taka ewentualność - według dopatrywań PPS - byłaby dla niej wielce szkodliwa, robotnicy bowiem mogliby nabrać przekonania, że długotrwały strajk w okresie letnia uniemożliwił im wypracowanie zasiłków, strajkiem tym zaś kierowała PPS. Ważnym momentem w układzie stosunków społeczno-politycznych było dostrzegalne powstrzymywanie się duchowieństwa diecezji łomżyńskiej od wystąpień przeciwko Rządowi i obozowi prorządowemu z ambon i przy zetknięciach się z ludnością. Taki zwrot w działalności duchowieństwa można tłumaczyć skutkami natychmiastowego reagowania przez właściwe czynniki na wszystkie wystąpienia poszczególnych księży wymierzone przeciwko Rządowi, wojsku i władzom a kolidujące z Kodeksem Karnym.

Do szczególniejszych wydarzeń o charakterze wyznaniowym należy zaliczyć dokonane dnia 15-go października ^{zażalenie} samowolne/przez ludność katolicką i proboszcza parafii rzymsko-katolickiej w Choroszczy powiatu białostockiego kaplicy ewangelicko-augsburskiej, które względnie łatwo mogło stworzyć precedes do podobnych gwałtów. Naskutek osobistej interwencji Pana Wojewody, pod koniec października został przywrócony pierwotny stan posiadania tej kaplicy.

Życie mniejszości narodowych nie nastąpiło specjalnych uwag jeżeli pominiemy rysujący się dodatnio proces asymilacji państwowej ludności białoruskiej na gruncie organizacji PPS i WF i ich wojskowych a szczególnie Związku Rezerwistów. W tej materji Urząd

Wojewódzki przedstawi Ministerstwu oddzielne sprawozdanie.

Ludność żydowska, jak w miesiącach poprzednich, interesowała się wydarzeniami w Niemczech i organizowała akcje bojkotu towarów niemieckich, która zresztą nie dała większych wyników z braku solidarności wśród społeczeństwa żydowskiego.

7 203
WŁADZA BIAŁOSTOCKI

BP. 4049/33.T

10 listopada 1933 r

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 11
za miesiąc październik 1933 r

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prozbudowa.

Przegląd Łomżyński

Stwierdzał nieznaczny poprawie lecz widoczną poprawę w obrocie gospodarczym i dowodził że okres stałego obniżania się ruchu gospodarczego minął już bezpowrotnie i, że kraj osiągnął "dno kryzysu" które powinno stale się podnosić. Podkreślał także, że nastąpiła pewna poprawa sytuacji w przemyśle, czego dowodem jest dość znaczny spadek bezrobocia i fakt, że przewozy kolejowe, które są wskaźnikiem rozmiaru zbytu wewnętrznego przestały się zmniejszać.

W związku ze spodziewanymi wyborami do instytucji samorządowych wyjaśniał, że organami życia politycznego w Państwie są - Rząd, Sejm i Senat, zaś samorząd lokalny, według nowej ustawy samorządowej, jest organem życia gospodarczego, a przeto wybory do ciał samorządowych powinny odbywać się na platformie gospodarczej nie zaś politycznej.

Prasa opozycyjna.

"Zycie i Praca"

Pismo domagało się obniżenia taryf kolejowych towarowej i osobowej co jego zdaniem można osiągnąć bez uszczerbku dla dochodów Skarbu drogą zastosowania oszczędności w kolejnictwie. Demaganie się swoje opierało na przesłance że obniżenie taryf kolejowych przyczyni się w pewnej mierze do ożywienia życia gospodarczego w kraju. W kilku artykułach wskazywało że powodzenie rozpoczętej przez Stronnictwo Narodowe akcji odżydzania życia gospodarczego Państwa zależy głównie od rolników którzy drogą zakładania spółdzielni i spółek mogą w tej płaszczyźnie zdziałać bardzo wiele. Omawiając wyroki sądów powszechnych w sprawach z oskarżenia przeciwko księżom katolickim, przeważnie za znieważenie Rządu, wojska i władz, pismo sugerowało że wytoczenie tym księżom spraw sądowych pozostaje w przy czynowym związku z określoną polityką obozu prorządowego.

Pozatem pismo propagowało prasę katolicką i walkę z bezbożnictwem i starało się ośmieszyć wychowanie państwowe przez przytaczanie różnych faktów dotyczących wykroczeń i przestępstw popełnionych przez członków prorządowych organizacji społecznych.

"Nowe Zycie"

W sprawie Pożyczki Narodowej pismo podkreślało że lwia część Pożyczki Narodowej subskrybowali urzędnicy i pracownicy państwowi że pieniądze wyciągnięte drogą pożyczki z życia gospodarczego powinny do niego jak najrychlej powrócić.

że Pożyczka Narodowa pozwoli Rządowi wyzbyć się na pewien czas kłopotów finansowych - wyzyskać go do przeprowadzenia ważnych reform w życiu państwowem i że wreszcie społeczeństwo domaga się od Rządu, ażeby użył Pożyczkę Narodową na takie cele któreby przyniosły ulgę życiu gospodarczemu i finansowemu. W jednym z numerów pismo rzuciło projekt podziału terytorjalno-administracyjnego Państwa w ten sposób, aby powstało pięć województw: jedno w dorzeczu Wisły, drugie zamykające dorzecze Warty, trzecie dorzecze Dniestru, czwarte dorzecze Prypeci, piąte dorzecze Niemna i Dźwiny. W artykule pisma Karola Wierczaka p.t. "Jak ratować wieś" - wypowiadało się za uporządkowaniem systemu ściągania podatków w ten sposób, ażeby wysyłane były każdemu rolnikowi dwa razy do roku wykazy wszystkich jego podatków i opłat państwowych, samorządowych i ubezpieczeniowych, które rolnik mógłby spłacać w równych ratach miesięcznych, oddłużenie^m gospodarstw rolnych przez obniżenie procentów od pożyczek w państwowych instytucjach kredytowych i rozłożenie^m spłaty tych pożyczek co najmniej na 30 lat i podniesienie cen na produkty wytwórczości rolnej. Traktując o wyborach do instytucji samorządowych, pismo wzywało rolników do wybierania do tych instytucji takich ludzi, którzyby przyczynili się do skierowania prac i sił samorządów ku podniesieniu stanu gospodarczego Państwa. W związku ze zbliżającą się jesienną sesją Sejmową, omawiało projekt klubu Chrześcijańskiej Demokracji, dotyczących komasacji i spłat ratami zaległości podatkowych. Wniosek tegoż klubu w sprawie nadmiernego szacowania obrotu i dochodu przy wymiarze podatków przez podatkowego i dochodowego i żądanie

2 - 8

W

Chrzescijańskiej Demokracji w kwestji ustawowego zwolnienia od obowiązku wykupywania świadectw przemysłowych rzemieślników w małych miasteczkach, pracujących samodzielnie. Omawiając procesy chłopskie przed sądami powszechnymi w województwach łódzkim i krakowskim, pismo pokreślało, że procesy te świadczą o niebezpiecznych nastrojach, jakie obecnie panują wśród ludności wiejskiej i, że omawiane nastroje są groźnym dla Państwa objawem, który należy zwalczać nie tylko za pomocą kar sądowych, ale przede wszystkim w drodze czuwania nad praworządnością i troski o polepszenie bytu ekonomicznego włościanstwa. Na łamach pisma poseł Karol Wierczak domagał się zdecydowanie zniesienia karteli przemysłowych oraz obniżenia cen na naftę, sól, zapalki, spityrus i tytoń, a więc towary, będące wyłącznie w ręku rządowym. W artykule poświęconym obchodowi piętnastej rocznicy odzyskania Niepodległości, redaktor naczelny pisma przyznawał, że aczkolwiek pismo jest przeciwnikiem obozu rządzącego i zwalcza jego politykę, to jednakże przyznać musi, że od maja 1926 roku wiele się zmieniło na lepsze i, że w obozie rządzącym coraz bardziej są widoczne przejawy zdrowej myśli politycznej.

"Zjednoczenie Katolickie".

Propagowało akcję walki z bezbożnictwem.

-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.4049/33.T.

Dnia 10listopada 1933 r.

17

205

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11.

za miesiąc październik 1933 r.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Okres sprawozdawczy wykazał znaczne nasilenie działalności BBWR, która wiązała się przyczynowo z wyborami do rad gromadzkich. W tym zakresie BBWR uzewnętrznił daleko posuniętą inicjatywę i akcję propagandową. Szereg odbytych zgromadzeń publicznych, na których rzeczowo przedstawiano zebranym istotny stan rzeczy z dziedziny sytuacji politycznej i gospodarczej oraz poczynania Rządu w kierunku zwalczania obecnej depresji gospodarczej, nie unikając przytem dyskusji i nie uchylając się od dawania istotnych wyjaśnień na zapytania zebranych, nierazko zwolenników stronnictw opozycyjnych - spowodował w znacznym stopniu przychylny nastrój w stosunku do BBWR znacznego odłamu ludności, która, ulegając wpływowi stronnictw opozycyjnych, była dotychczas, jeśli nie nieprzyjaźnie, to w każdym bądź razie obojętnie nastrojona do ugrupowań prorządowych, a konsekwentnie i do poczynania Rządu.

Urządzone przez BBWR w okresie sprawozdawczym zjazdy gospodarcze w Ostrołęce i Wołkowysku i powzięte na nich uchwały, skierowane do opanowania kryzysu, ze szczególnem uwzględnieniem spraw, dotyczących rolnictwa, były tym czynnikiem, który spowodował już zrozumienie i należyta ocenę przez ludność wysiłków Rządu, zmierzających ku poprawie w wielu dziedzinach gospodarki państwowej. Jako objaw zmiany nastrojów ludności w kierunku przychylnym Rządowi może służyć fakt nie-

udanego wiecu, zwołanego w dniu 22 października przez posłankę
Twelinę Pepłowską ze Stronnictwa Narodowego we wsi Czarnia w powie-
cie ostrołęckim.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat augu- stowski.

W październiku na terenie powiatu augustowskiego poseł Mi-
chał Łazarski urządził trzy zgromadzenia publiczne: jedno w Augusto-
wie /obecnych 40 osób/, drugie w Hołynce /obecnych 150 osób/ i trze-
cie we wsi Raczki /obecnych 60 osób/. Na zgromadzeniach tych poseł
Łazarski poddał krytyce obłądną i szkodliwą działalność stronnictw
opozycyjnych i podkreślił wysiłki Rządu, obliczone na opanowanie
sytuacji gospodarczej w Państwie. Byli na nich obecni również sym-
pacy Stronnictwa Ludowego, którzy, zwłaszcza w Hołynce, początkowo
usiłowali przeszkadzać przemówieniu posła Łazarskiego, który jednak-
że potrafił tak przekonująco przemówić do opozycjonistów, że wkoń-
cu poczęli oni zwracać się do niego o udzielenie im rad w swych oso-
bistych bolączkach.

Powiat łom- żyński.

Dnia 1 października BBWR zorganizował zgromadzenie publicz-
ne w Jedwabnem. Na zgromadzeniu tem przemawiał sekretarz Rady Powia-
towej BBWR w Łomży, Witold Raganowicz oraz sekretarz urzędu gminnego,
Romankiewicz. Raganowicz poruszył sprawy gospodarcze w ujęciu ustaw
i zarządzeń Rządu oraz sprawę Pożyczki Narodowej, Romankiewicz zaś
omówił znaczenie nowej ustawy samorządowej dla życia miast i wsi,
podkreślając, że ustawa ta wyeliminowuje całkiem z życia samorządu
uprawianie demagogicznej polityki, a natomiast wdraża radnych do
zajmowania się sprawami gospodarczymi życia samorządowego. /500/.

W dniu 8 października we wsi Szczepankowo odbyło się zgro-

madzenie publiczne, zorganizowane przez posła Stanisława Godlewskiego, który w przemówieniu swem omówił znaczenie najnowszych ustaw, dotyczących życia gospodarczego kraju, a następnie oświetlił politykę zagraniczną Rządu, podnosząc jej pokojowość i chęć nawiązania przyjaznych stosunków z sąsiadami. Po przemówieniu posła Godlewskiego wywiązała się dłuższa dyskusja na temat spraw podatkowych i warunków ekonomicznych wsi. Dyskusja była rzeczowa, nastrój panował poważny i dla mówcy przychylny. /300/.

Powiat ostrołęcki.

Na terenie powiatu ostrołęckiego BBWR urządził, licznie obelane, cztery zgromadzenia publiczne przy udziale posła Włodzimierza Bzowskiego i senatora Juliana-Wincentego Poczetowskiego, a mianowicie: dnia 15 października we wsi Czarnia /400 osób/, dnia 16 października w Myszyńcu /110 osób/ oraz dnia 22 października we wsi Zbójna /500 osób/ i we wsi Łyse /600 osób/. W przemówieniach na tych zgromadzeniach poruszano sprawy gospodarcze oraz podnoszono wysiłki Rządu, zmierzające ku opanowaniu kryzysu i ulżeniu ciężkiemu położeniu rolnictwa. Wszystkie te zgromadzenia i wygłoszone na nich przemówienia wywarły dodatnie wrażenie na ludności i wydatnie przyczyniły się do umocnienia wpływów BBWR.

Powiat suwalski.

Poseł Sławomir Dabulewicz urządził trzy zgromadzenia publiczne, a mianowicie: dnia 22 października w Filipowie /200 osób/ i 29 października w Berznikach /150 osób/ oraz w Gibach /100 osób/. Na zgromadzeniach tych poseł Dabulewicz informował zebranych o obecnej sytuacji politycznej i gospodarczej Państwa.

Powiat wysoko-mazowiecki.

Dnia 22 października w Wysokiem-Mazowieckiem senator Walerjusz Roman oraz posłowie Jan Borecki i Włodzimierz Bzowski urządzili zgromadzenie publiczne. Mówcy przedstawili we właściwym świetle obecną sytuację zarówno wewnętrzną, jak i zewnętrzną Państwa oraz

poczynania Rządu w kierunku zwalczania kryzysu gospodarczego i w porządku chronologicznym przedstawione zarządzenia Rządu głównie w sprawach gospodarczych znalazły szerokie zrozumienie wśród zebranych, to też i stosunek ludności do BBWR uległ zmianom na lepsze.
/700/ -

Zebrania zamknięte.

Powiat bia-
łostocki.

Dnia 18 października w Zabłudowie na posiedzeniu miejscowego koła BBWR postanowiono zorganizować w listopadzie b.r. odczyt o obecnej sytuacji politycznej w Niemczech.

Tamże w dniu 22 października nauczyciel Roman Glinka, staraniem koła BBWR, wygłosił odczyt na temat "Ustroje państwowe" /500/

Dnia 22 października we wsi Kalinówka-Kościelna odbyło się zebranie sympatyków i członków koła BBWR z udziałem posła Michała Jaroszewicza i sekretarki Rady Powiatowej BBWR w Białymstoku - Stermińskiej. /50/

Powiat biel-
ski.

Dnia 29 października w Bielaku-Podlaskim odbył się zjazd działaczy BBWR z poszczególnych gmin powiatu bielskiego. Na zjeździe tym zaznajomiono przybyłych z regulaminem wyborczym do rad gromadzkich oraz ustalone wytyczne co do techniki przeprowadzenia wyborów do tych rad. /106/

Niezależnie od tego zjazdu powiatowego, odbywały się poświęcone sprawom wyborczym zebrania mężów zaufania BBWR w poszczególnych gminach powiatu bielskiego.

Powiat
grodziński.

Sekretarz Rady Powiatowej BBWR w Grodnie kilkakrotnie wyjeżdżał w teren celem przeprowadzenia konferencji z miejscowymi działaczami BBWR w sprawie wyborów do ciał samorządowych. Na konferencjach tych szczególny nacisk kładziono na kwestię personalnej

obsady komisji wyborczych oraz na przeprowadzenie odpowiedniej agi-
tacji wśród ludności.

Powiat ostrow-
ki.

Dnia 4 października na zebraniu Rady Powiatowej BBWR do-
konano wyboru nowego zarządu.

W dniach 8, 15 i 28 października odbyły się w Ostrowi-Ma-
zowieckiej odprawy powiatowe delegatów gminnych BBWR do spraw sa-
morządowych, a równocześnie w dniu 15 października odbył się w Ostro-
wi-Mazowieckiej kurs samorządowy powiatowy dla działaczy BBWR przy
udziale 60 osób.

Niezależnie od tego kursu powiatowego, w czasie od 16 do
22 października odbyły się podobne kursy w poszczególnych gminach
powiatu.

Powiat
sokólski.

Dnia 24 października w Sokółce na posiedzeniu mężów zaufa-
nia BBWR szczegółowo mawiano prace przygotowawcze i technikę wybo-
rów do rad gromadzkich. Posiedzenie to odbyło się przy udziale
posła Jana Walewskiego i w obecności 50 osób.

Następnie, w tymże dniu na posiedzeniu Rady Powiatowej
BBWR dokonano uzupełniającego wyboru członka na miejsce przenie-
sionego z Sokółki Ludwika Wójcikiewicza. Równocześnie na tem po-
siedzeniu wykonała się sprawa wyboru prezesa Rady Powiatowej BBWR,
przyczem większość zebranych wypowiedziała się za obsadzeniem tego
stanowiska przez rolnika z uwagi na rolniczy charakter powiatu,
jednakże z uwagi na regulamin, według którego prezes Rady musi
zamieszkiwać w Sokółce, a miasto to rolników nie posiada, jedno-
głośnie wybrano na prezesa burmistrza m. Sokółki, Kazimierza Komara.

Dnia 1 października na zebraniu członków koła gminnego
BBWR w Janowie dokonano wyboru nowego zarządu koła. /20/.

Na podobnem zebraniu w tymże dniu członków koła gminnego

16

w osadzie Sidra omawiano sprawę subskrypcji Pożyczki Narodowej o
znaczenie nowoorganizowanego Koła Popierania Budowy Szkół Powsze-
nych /28/

Powiat su-
walski

Dnia 19 października w Suwałkach odbyło się zebranie
prezydentów kół gminnych BBWR poświęcone sprawom organizacyjnym
oraz omówieniu wyborów do rad gromadzkich. /20/

Powiat szczu-
czyński

Dnia 9 października we wsi Kroszowo, gminy Pruska, a
w dniu 10 października we wsi gminnej Wasosz odbyły się zebrania
członków kół gminnych BBWR celem dokonania wyborów nowych zarzą-
dów tych kół i omówienia spraw organizacyjnych.

Powiat wyso-
ko-mazowiec-
ki

W dniu 22 października w Wysokim-Mazowieckim na ple-
narnem posiedzeniu Rady Powiatowej BBWR dokonano wyborów prezydja
wspomnianej Rady. Ponadto w tymże dniu odbyła się konferencja z
przewodniczącymi sekcji samorządowych kół gminnych BBWR w sprawie
zbliżających się wyborów do rad gromadzkich.

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Liczba nowych członków
	Ilość	Frekwencja	Ilość	Frek- wencja			
	ogól- na	Roz- ciąg- łość					
Augustowski	3	250	40-150	-	-	-	-
Białostocki	-	-	-	3	575	-	-
Bielski	-	-	-	1	106	-	-
Łomżyński	2	800	300-500	-	-	-	-
Ostrołęcki	4	1600	100-600	-	-	-	-
Ostrowski	-	-	-	4	90	-	-
Sokółski	-	-	-	4	100	-	-
Suwałski	3	450	100-200	1	20	-	-
Szczuczynski	-	-	-	2	25	-	-
Wysoko-Mazow	1	700	700	1	25	-	-
Razem	13	3800	40-700	16	941	-	-

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Okres sprawozdawczy zaznaczył się całkowitym zanikiem działalności Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego. Zapowiedziany na 9 października zjazd powiatowy delegatów stronnictwa w Sokółce nie odbył się. Również nie odbyło się z powodu niesprzybycia posła Jana Działocha projektowane zgromadzenie publiczne w tymże mieście. Co prawda na początku października były kolportowane w niektórych miejscowościach odezwy traktowanego stronnictwa, wzywające wieśniaków do niedawania posłuchu agitacji Stronnictwa Ludowego w związku ze strajkiem rolnym, lecz żadnego oddźwięku one nie odniosły. Należy uważać, że na terenie województwa białostockiego w ostatnich miesiącach Chłopskie Stronnictwo Rolnicze niemal całkowicie wycofało się z pola walki ze Stronnictwem Ludowym, aczkolwiek w niektórych ośrodkach istnieją dla niego możliwości rozwoju organizacyjnego.

c/ Stronnictwo Narodowe.

Dostrzegano ogólnie intensywniejszą działalność zewnętrzną Stronnictwa Narodowego, które usiłuje obecnie zasięgiem swych wpływów objąć szczególnie powiaty augustowski i suwalski, gdzie dotychczas wielu zwolenników ma Stronnictwo Ludowe. Usiłowania te pozostawiały w związku ze spodziewanymi wyborami do ciał samorządowych, których terminem zresztą zarówno Stronnictwo Narodowe, jakoteż inne stronnictwa opozycyjne zostały zaskoczone. Mnożą się oznaki, że na niektórych dotychczas opanowanych przez Stronnictwo Narodowe terenach, jak np. powiat ostrołęcki, wpływy jego poczynają zanikać. Na terenie łomżyńskim Sekretarz Okręgowy Stronnictwa Narodowego zaleca swym członkom wstępowanie do Związku Strzeleckiego i do Związku Rezerwistów, aby w ten sposób rozbić te organizacje a prócz tego -

przemycić swych ludzi do ciał samorządowych. Poza tem w dalszym ciągu lansowano wieści mającym wkrótce nastąpić zamach stanu. W Grąjewie zastępca sekretarza koła Stronnictwa Narodowego, Hieronim Dobrzeniewski nosi się jakoby z zamiarem zakupu za uzyskane ze składek członkowskich pieniądze 4-5 rewolwerów, które mają być przemycane z Niemiec.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat Łom- żyński

Dnia 22 października poseł Witold Staniszkis próbował zorganizować w Łomży zgromadzenie publiczne celem omówienia wyborów do ciał samorządowych. Zgromadzenie to jednakże zostało rozwiązane przez władze administracyjne, z uwagi na to, że wielu z pośród obecnych na niem posiadało legitymacje wydane bezpośrednio na sali, często in blanco /bez daty i nazwiska posiadacza legitymacji/ i przekroczenie przez jego organizatorów przepisów ustawy o zgromadzeniach. "Obec takiego obrotu sprawy, poseł Staniszkis i sekretarz okręgowy tego Stronnictwa, Stefan Lniski, usiłowali dowieść, że jest to zjazd mężów zaufania i delegatów poszczególnych kół Stronnictwa Narodowego. Zwołujący jednakże nie znali nazwisk wielu obecnych na sali, natomiast dowiedziono im, że na rzekomy ten zjazd zapraszali ludność przed kościołem po odbytem nabożeństwie." W związku z powyższem niedopuszczeniem do odbycia zgromadzenia, poseł Staniszkis zapowiedział interpelację w Sejmie w sprawie bezprawia władz policyjnych.

Powiat su- wański

Dnia 8 października w Sejnach odbyło się zgromadzenie publiczne, w wyniku którego założono tam koło Stronnictwa Narodowego i wybrano zarząd koła. Zebranie organizacyjne zwołał poseł Jan Choroński przy udziale sekretarza Zarządu Wojewódzkiego Stronnictwa Narodowego w Białymstoku, Bolesława Pustelnika. Po przemówieniu po-

witalnem ks. Henryka Białokoziwieca, zabrał głos poseł Choromański, który poddał krytyce politykę gospodarczą Rządu, nadmienając że Pożyczka Narodowa wystarczy najwyżej na 9 miesięcy, nadto zarzucał Rządowi faworyzowanie żydów.

Następnie Pustelnik wystąpił przeciwko PS. Chrześcijańskiej Demokracji i Stronnictwu Ludowemu, agłównie przeciwko temu ostatniemu, podkreślając, że rekrutuje się ono z samych zdrajców, bowiem 7 posłów z tego Stronnictwa przeszło do BBWR. Na zebraniu tem na członków nowopowstałego koła zapisało się 68 osób.

Zabrania zamknięte.

Powiat augustowski.

Dnia 22 października w Sopoćkiniach odbyło się zebranie za zaproszeniami członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego przy udziale senatora Michała Sicińskiego i sekretarza Zarządu Wojewódzkiego tego Stronnictwa w Białymstoku, Bolesława Pustelnika. W przemówieniach swych, senator Siciński żalił się, że BBWR na terenie Sejmowym wcale nie liczy się z postulatami innych stronnictw politycznych, lecz zawsze wyłącznie przeprowadza swoje wnioski, następnie poddał krytyce projekt nowej Konstytucji. Pustelnik zaś poruszał głównie zagadnienie żydowskie oraz zarzucał posłom BBWR, że trwonią pieniądze narodowe i popierają złą gospodarkę państwową. W końcu zapowiedział, że za miesiąc odbędzie tamże powtórne także zebranie. /60/.

/Szczegółowe sprawozdanie przedłożono Ministerstwu dnia 2 listopada b.r. za Nr. BP.383B/33.T./.

Powiat kom-
żyński.

Dnia 22 października poseł Jan Choromański zwołał zebranie członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego we wsi

gminnej Przytuły. Na zebraniu ten poseł Choromański poruszył sprawę wyborów do ciał samorządowych i podkreślał konieczność opanowania ich przez zwolenników Stronnictwa Narodowego. Następnie utyskiwał, że rolnik jest zbyt obciążony wszelkiego rodzaju podatkami, nadmieniał, że wkrótce wprowadzony będzie nowy podatek od inwentarza żywego, po 2 złote od sztuki, podniósł, że Pożyczka Narodowa wystarczy najwyżej na pół roku, wreszcie poddał krytyce projekt nowej Konstytucji. Kończąc zaś swe przemówienie poseł Choromański przestrzegał przed zapisywaniem się do Związku Strzeleckiego, nazywając strzelców pacholkami żydowskimi. Na uwagę jednego z obecnych na zebraniu, że Stronnictwo Narodowe idzie z Hitlerem, poseł Choromański odparł: "Jak Hitler będzie w Polsce, to wszystkim będzie dobrze i zapanuje dobrobyt". Oświadczenie to oburzyło pewną grupę zebranej ludności, toteż poseł Choromański szybko rozwiązał zebranie /180/. /Szczegółowe sprawozdanie z omawianego zebrania przedłożono Ministerstwu w osobnym piśmie/.

Powiat ostro-
łęcki.

Dnia 22 października posłanka Ewelina Pepkowska zwołała zgromadzenie publiczne we wsi gminnej Ożarnia. O udzielenie lokalu na urządzenie zgromadzenia zwróciła się ona do miejscowego proboszcza, lecz spotkała się z odmową. Ta okoliczność, jak i też niezbyt przychylny nastrój ludności, jaki zauważyła, spowodowały posłankę Pepkowską do oświadczenia, że zgromadzenia publicznego nie będzie, a natomiast, że urządzone zostanie zebranie zamknięte, które istotnie rozpoczęło się przy udziale około 50 osób. Na zebraniu tem, gdy posłanka Pepkowska wspomniała, że rząd ponosi winę za pogłębianie się kryzysu, jeden z obecnych zabrał głos i wygłosił przemówienie, w którym zdemaskował obku-

o Stronnictwa Narodowego oraz wyraził życzenie, ażeby delegaci tego Stronnictwa nie zjawiali się więcej na terenie gminy Czarnia. Wynik tego przemówienia był taki, że posłanka Peplowska czempreszej rozwiązała zebranie i opuściła wieś Czarnię, przeprowadzana gwizdaniem i okrzykami "Precz z endecją" zebranej ludności.

Powiat
Szczyrzyński

Prezes koła Stronnictwa Narodowego we wsi Mirucie, gminy Bogusze, Kazimierz Gapski, w dniu 22 października zwołał w Grajewie zebranie członków i sympatyków tego stronnictwa. Ponieważ na zebraniu tem było kilka osób bez legitymacyj członkowskich i nieznanych z nazwisk przewodniczącemu, przeto zebranie to zostało rozwiązane przez organ bezpieczeństwa. /20/.

Ruch organizacyjny.

W drugiej połowie października zorganizowano koło Stronnictwa Narodowego we wsi Masosz. Ideowym kierownikiem koła ma być miejscowy ksiądz Ignacy Krysiak. Drugie takie koło utworzono w tym czasie staraniem miejscowego proboszcza ks. Stanisława Konstantynowicza we wsi Białaszewo. Koło to liczy 19 członków.

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zabrania		Ilość nowych komórek	Liczba nowych członków
	Frekwencja			Ilość Frekwencja			
	Ilość	Ogólna	Rozciągłość	Ilość	Frekwencja		
Augustowski	—	—	—	1	60	—	—
Bomżyński	1	30	—	1	180	—	—
Ostrołęcki	—	—	—	1	50	—	—
Suwałski	1	180	—	—	—	1	68
Szczuczynski	—	—	—	1	20	2	41
Razem	2	210	—	4	310	3	109

Działalność księży katolickich.

Powiat wysoko-

mazowiecki.

Proboszcz parafji w Tykocinie, ks. Sadowski za obrazę urzędu państwowego został skazany w drodze administracyjno-karnej na 50 złotych grzywny, zaś proboszcz w Sokołach, ks. Franciszek Staniewicz został zaskarżony do Sądu za zniewagę Sądu i Policji. Obaż oni, wydatnie działający na rzecz Stronnictwa Narodowego, obecnie znacznie przycichli w swych wystąpieniach - pierwszy z powodu ukarania go, drugi zaś wskutek przygotowywania się do obrony w swej sprawie przed Sądem Grodzkim.

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalność PS: Chrześcijańskiej Demokracji nie wykroczyła poza jej dotychczasową strefę. Ograniczyła się do zwołania dwóch zgromadzeń publicznych, jednego w powiecie białostockim i drugiego w powiecie grodzieńskim. Drugie z tych zgromadzeń nie miało charakteru politycznego, a raczej społecznego. Zapowiedziane zaś dwa zgromadzenia w powiecie sokólskim nie odbyły się: jedno wskutek nieuzyskania zezwolenia na urządzenie go, a drugie - z powodu nieprzybycia posła Wacława Bitnera, który miał przemawiać na tem zgromadzeniu. Również wskutek nieprzybycia posła Bitnera nie odbyło się jeszcze jedno zgromadzenie w powiecie białostockim.-

Zgromadzenia publiczne.

Powiat białostocki.

Dnia 1 października w Knyszynie poseł Wacław Bitner urządził zgromadzenie publiczne, na którem poruszał sprawy gospodarcze i poddał krytyce nowy projekt Konstytucji. Naogół całe przemówienie posła Bitnera utrzymane było w tonie umiarkowanym i powściągliwym, jeśli chodzi o krytykę działalności Rządu./120/.

211

Dnia 8 października w osadzie Wołpa posek P.S. Chrześci-
jańskiej Demokracji, Romuald Pułjan zwołał zgromadzenie publicz-
ne, na którym wygłosił przemówienie na temat: "Kryzys gospo-
darczy w świetle zasad katolickich". W przemówieniu swem posek
Pułjan momentów natury politycznej nie poruszał, lecz trzymał
się ściśle obranego tematu. /200/.

Stronnictwo Ludowe.

Jak już awizowano w sprawozdaniu za okres poprzedni, akcja
bojkotu miast, zorganizowana przez Stronnictwo Ludowe, zawiodła
na całej linii. Zatrzymanie i ukaranie w drodze administracyjnej
i przez Sady kilku działaczy tego Stronnictwa, propagujących
omawiany strajk, całkiem sparaliżowało akcję. Do Pożyczki Na-
rodowej posek Adolf Sawicki ustosunkował się negatywnie, a gdy
jeden z działaczy omawianego Stronnictwa na terenie powiatu
białostockiego, Jan Ostaszewski wysunął projekt przeznaczenia
100 złotych na Pożyczkę Narodową z sumy uzyskanej ze sprzedaży
wspólnego placu wiejskiego, to posek zwrócił mu na ^{ostrą} uwagę.
Na podkreślenie zasługuje wszczęta, zwłaszcza na terenie
powiatu wołkowyskiego usilna akcja za zbieraniem podpisów prze-
ciwko zmianie Konstytucji. Akcja ta odnosi mierne skutki. Posek
Sawicki zapowiedział utworzenie w Wołkowysku Sekretariatu Po-
wiatowego Stronnictwa Ludowego. W celu zrealizowania tego zamia-
ru w dniu 18 października odbyć się tam miał Powiatowy Zjazd
członków omawianego stronnictwa. Przygotowania do zjazdu były
poczynione i niektóre z kół wiejskich wybrały swych delegatów
na ten Zjazd, który jednakże nie doszedł do skutku wobec nie-
przybycia posła Adolfa Sawickiego, który w tym dniu miał być

rzekomo w Warszawie na posiedzeniu Klubu Sejmowego swego Stronnictwa. Fakt ten znacznie podważa autorytet posła Sawickiego wśród jego zwolenników, którzy zarzucają mu obecnie zbyt słabe zainteresowanie ich sprawami. Ruch organizacyjny w październiku nieco osłabł, głównie może z racji zatrzymania i ukarania niektórych ruchliwszych działaczy Stronnictwa Ludowego za propagowanie przez nich strajku rolnego. Niemniej jednakże ruch organizacyjny był kontynuowany: założono kilku nowych kół stronnictwa i zorganizowano w powiecie ostrowskim oddział Związku Zawodowego Rolników.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat gro-
dzieński.

Dnia 1 października we wsi Grandzieże, gminy Hoża odbyło się uroczyste wręczenie sztandaru miejscowemu kołu Stronnictwa Ludowego. Wręczenia dokonał b. senator Kulerski, który przy tej okazji wygłosił przemówienie, utrzymane w tonie umiarkowanym. Następnie przemawiał poseł Adolf Sawicki, który, utyskując na ciężkie położenie wsi, zarzucał policji, że gwałci ona prawo, szczególnie w odniesieniu do chłopów. Na uroczystości było ogółem około 700 osób, w tem około 60% stanowili delegaci z powiatu augustowskiego.

Było to pierwsze wystąpienie publiczne Stronnictwa Ludowego w powiecie grodzieńskim. W wyniku tej uroczystości zauważono spadek wpływów posła Sawickiego na tym terenie na rzecz jego przeciwników politycznych z tego samego obozu, których przedstawicielem jest prezes Zarządu Powiatowego Stronnictwa Ludowego w Grodnie, Bronisław Makarewicz. -

Powiat so-
kółki.

Dnia 22 października poseł Adolf Sawicki zwołał zgro-

212

W
 mądzenie publiczne prawosławnej wsi Jaczno, gminy Dąbrowa. Na wstępie w przemówieniu swem poseł Sawicki zaznaczył, że do wsi Jaczno o mieszkańcach prawosławnych przybył dlatego, że go jednakowo obchodzi los zarówno wieśniaków-katolików, jak i prawosławnych. Następnie zaznaczył, że dola wieśniaka jest ciężka z powodu niewspółmiernej rozpiętości cen między płodami rolnymi a wytworami skartelowanych fabryk. Zapowiedział, że obecny stan rzeczy potrwa jeszcze co najmniej kilka lat, podobnie jak i Rząd obecny również jest długotrwały. Wzywał do organizowania się wieśniaków, dowodząc, że gdy będą należycie zorganizowani, to wówczas władze muszą się z nimi bardziej liczyć. Całe przemówienie posła Sawickiego cechowała chaotyczność i brak jakiegokolwiek planu, przytem uderzało umiarkowanie i wstrzemięźliwość w krytykowaniu działalności Rządu, to też liczni z pośród zebranych słuchaczy wyrażali głośno swe mniemania, że chyba poseł Sawicki został pozyskany i przysłany przez BBWR. Na początku zgromadzenia było obecnych około 400 słuchaczy, a pod koniec pozostało zaledwie około 200 osób. /Sprawozdanie z powyższego zgromadzenia przedłożono Minist. crstwu osobno/.

Zebrańia zamknięte.

Powiat su-
 walski.

Dnia 29 października w Muwałkach odbyło się posiedzenie Zarządu Powiatowego Stronnictwa Ludowego. Na zebraniu tem miała być omawiana sprawa wyborów do rad gromadzkich, jednakże wobec nieotrzymania instrukcji z Centrali w Warszawie, kwestji tej nie poruszano. Natomiast podnoszono trudności finansowe z jakimi musi walczyć Zarząd Powiatowy, wskutek niewpływania składek członkowskich. Postanowiono, że ściągający składki będą pobierać pewien procent od sumy zainkasowanych składek.

Powiat wołko-
wyski

Wobec zapowiedzianego na dzień 18 października zjazdu członków Stronnictwa Ludowego do Wołkowyska celem utworzenia tam Sekretariatu Powiatowego /zjazd ten nie doszedł do skutku wobec nieprzybycia posła Adolfa Sawickiego/, w dniu 15 października odbyły się zebrania kół traktowanego Stronnictwa we wsiach Łuka i Tanica-Górna, gminy Tarnopol celem wybrania delegatów na omawiany zjazd powiatowy.

W ubiegłym miesiącu zauważam wzmożoną działalność instruktorów Stronnictwa Ludowego za zbieraniem podpisów przeciwko zmianie Konstytucji. W tym celu dnia 18 października instruktor Szczepan Zadela zwołał we wsi Łuplanka Stara, gminy Jałówka zebranie członków miejscowego koła traktowanego Stronnictwa. Po omówieniu spraw organizacyjnych Zadela doręczył jednemu z członków koła Władysławowi Kazbierukowi blankiet, na którym miano zbierać podpisy przeciwko zmianie Konstytucji. Nikt jednakże z członków petycji tej nie podpisał.

Takież zebranie odbyło się w dniu 22 października we wsi Ciwniki tejże gminy Jałówka, gdzie instruktor Szczepan Zadela zdołał zebrać 15 podpisów pod deklaracją przeciwko zmianie Konstytucji. Nadto polecił on prezesowi koła zebrać podpisy od innych mieszkańców wsi, nienależących do koła Stronnictwa Ludowego.

Dnia 27 października we wsi Pokujaki, gminy Izabelin, instruktor Juljan Kwiecieński zwołał zebranie rolników w celu założenia koła Stronnictwa Ludowego. Jednakże zebrani w liczbie 10 osób odmówili podpisania deklaracji członkowskich, oświadczając, że zapiszą się do Stronnictwa Ludowego tylko w tym wypadku, gdy koło zorganizowane będzie poza obrębem wioski.

Ruch organizacyjny.

Powiat augustowski.

Utworzono na terenie powiatu augustowskiego dwa nowe koła Stronnictwa Ludowego: jedno we wsi Jucziki, gminy Bargłów, gdzie na członków koła zapisali się wszyscy mieszkańcy tej wsi, prócz jednego sołtysa i we wsi Prolejki, gminy Hołynka, gdzie na członków zgłosiło się 21 osób.

Powiat ostrowski.

We wsi Wąsewo, gminy Komorowo, zorganizowano koło Związku Zawodowego Rolników.

Powiat szczeciński.

Zorganizowano koło Stronnictwa Ludowego we wsi Kroszówka, gminy Pruska. Na członków zapisało się 11 osób.

Powiat	Zgromadzenia publiczne		Zebranie		Ilość nowych komórek	Liczba nowych członków
	Ilość	Frekwencja	Ilość	Frekwencja		
		Ogólna		Rozciągłość		
augustowski	-	-	-	-	2	90
Grodzieński	1	700	-	-	-	-
Ostrowski	-	-	-	-	1	27
Sokółski	1	400	-	-	-	-
Suwalski	-	-	1	25	-	-
Szczytyński	-	-	-	-	1	11
Wołkowycki	-	-	5	120	-	-
Razem	2	1100	6	145	4	128

f/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

W dalszym ciągu pogłębiło się zanikanie wpływów PPS.CKW w ośrodkach robotniczych, zwłaszcza w okręgu puszczańskim w powiecie bielskim, gdzie do niedawna wpływy jej były bardzo znaczne. W niektórych ośrodkach robotniczych wspomnianego okręgu puszczańskiego, jak Nurzec, istnieją tendencje wśród członków PPS.CKW do całkowitego oderwania się od tej partji, zlikwidowania istniejącego tam Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego i zorganizowania na jego miejsce ZZZ. W białostockim okręgu przemysłowym wpływy PPS.CKW uległy częściowemu zredukowaniu na rzecz ZZZ.

Z zewnętrznych przejawów działalności PPS.CKW w październiku zasługuje jedynie na uwagę zebranie w dniu 20 października w Białymstoku Komitetu Miejskiego PPS.CKW przy udziale zaledwie 11 osób. Na zebraniu tem był również obecny poseł Stanisław Dubois, który scharakteryzował obecną sytuację polityczną w Polsce i przestrzegał przed tworzącą się obecnie Partją Narodowych Socjalistów, która, według słów posła Dubois, zdążyła do rozbicia Związków Zawodowych Robotników. Nadmieniał, że posłowie b.Centrolewu muszą wkrótce iść do więzienia i, że policja obserwuje go i "dąpcze mu po piętach". Wreszcie odczytał okólnik w sprawie protestu przeciwko wyrokowi w sprawie "Centrolewu" i polecił, by okólnik ten był omawiany i poruszany na każdym zebraniu.

Dnia 19 października Sąd Okręgowy w Białymstoku, za bluźnierstwo przeciw Bogu, skazał z art.172 K.K. na 6 miesięcy więzienia Jana Patera, sekretarza Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego w Hajnówce, powiatu bielskiego i wybitnego działacza PPS w tym powiecie.

29 219
WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. 4049(33T.

Dnia 1 listopada 1933 r.

bytuacyjne sprawozdanie miesię-
czne Nr. 11 za miesiąc paździer-
nik 1933 roku.

IV. Ruch wyznaniowy.

a) Kościół Rzymsko-Katolicki.

powiat białostocki.

Dnia 15 października ludność katolicka w Choroszczu samowolnie zajęła kaplicę kościoła ewangelicko-augsburskiego tamże pozostającą dotąd w użytkowaniu od roku 1910 parafji choroszezańsko-supraślskiej. Naskutek interwencji Pana Wojewody pod koniec października br. został przywrócony pierwotny stan posiadania tejże kaplicy. Szczegóły sprawy zostały przedstawione w specjalnych sprawozdaniach do Ministerstwa.

powiat sokólski.

Z okazji chwilowego pobytu w Majewie księdza Antoniego Czechowicza, o którym była mowa w kilku poprzednich sprawozdaniach miesięcznych, w dniu 22 było na odprawionem przez niego nabożeństwie około 500 osób, z których 100 przybyło z orkiestrą z Czarnej-Wsi, powiatu białostockiego. W wygłoszonym kazaniu ks. Czechowicz nadmienił, że przybył do Majewa w celu uregulowania długów parafjalnych i, że ma nadzieję wkrótce osiąść nastade w Majewie.

W dniu 23 października pr. ks. Czechowicz opuścił
jowo, udając się do Warszawy.

W październiku nabrany rozgłosu zatargi
parafjan z proboszczem we wsi Klimówka, gminy Odeł
ks. Edwardem Wojciechowskim, który zraził do siebie
ludność przez pobieranie zbyt wygórowanych opłat
posługi kościelne i szorstkie obchodzenie się z pa
rafjanami. Pozatem zarzucają mu parafianie sprzen
wierzenie 240 złotych, zebranych na tak zwaną "mi
sję". Ponieważ składane przez tych paraf
na ks. Wojciechowskiego do dziekana w Sokółce nie
ośniosły dotychczas skutku, przeto ostatnio były
zbierane podpisy pod zbiorową petycją, która ma
być wysłana do Metropolity, ks. Arcybiskupa Romual
Jałbrzykowskiego w Wilnie. W petycji tej ludność
Klimówki prosi o usunięcie z tejże parafji ks. Woj
ciechowskiego.

b) Cerkiew Prawosławna.

Powiat wołkowyski.

Dnia 8 października w Łyskowie odbyło się
poświęcenie nowowynbudowanej cerkwi prawosławnej. W
święcenia dokonał Arcybiskup prawosławny z Grodna
ks. Aleksy w otoczeniu licznej duchowieństwa i w
obecności około 3.000 wiernych.

c) Sekta Baptystów.

Powiat wołkowyski.

Dnia 8 października na rzece Ros obok wsi

Jatwież, gminy Biskupice, odbył się chrzest 3 nowo-
przyjętych baptystów. "Chrztu" dokonał prezbyter
zboru w Zelwie, Antoni Kirsun. Obrzędowi temu przy-
glądało się przeszło 100 osób.

za miesiąc październik 1933 r.

V. Mniejszości narodowe.

Zycie mniejszości żydowskiej w październiku było intensywniejsze w szczegółach, niż w miesiącach poprzednich. Wydatną ruchliwość wykazali Sjonisci-Rewizjonisci przez urządzenie szeregu odczytów w miastach i osadach. Tematy odczytów obracały się głównie koło odbytego XVIII Kongresu Sjonistycznego w Pradze Czeskiej. Również "Bund" uzewnętrzniał ożywioną działalność, głównie w ośrodkach robotniczych. Działalność jego opierała się z jednej strony na walce z sjonistami-rewizjonistami i z socjalistami ogólnymi, z drugiej zaś - na protestowaniu przeciwko rządowi hitlerowskiemu w Niemczech oraz na wzywaniu do bojkotu towarów pochodzenia niemieckiego i popierania moralnego i materialnego klasy robotniczej w Niemczech.

W poszczególnych powiatach i ośrodkach Województwa zapoczątkowana została dość silnie akcja organizowania się żydów, uczestników walk i Niepodległość Polski /Białystok, Łomża, Suwałki, Wołkowysk, Grodno/ i tworzenia samoistnych żydowskich organizacji pw. i wf., a także Związku Rezerwistów /sjonisci i sjonisci-rewizjoniści/.

Wystąpienie Niemiec z Ligi Narodów odbiło się głośnem
 echem wśród ludności żydowskiej, która w tem posunięciu Niemiec
 widziała zapowiedź wzmożenia teroru antysemitckiego tamże. -

Białokorusini urządzili jedynie obchód 5-ej rocznicy istnienia

jednego z kół Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w powiecie wołkowyskim i zorganizowali dwa przedstawienia amatorskie w powiecie białostockim.

Litwini rozpoczęli usilną akcję za zakładaniem bibliotek litewskich po wsiach w powiatach grodzieńskim i suwalskim.

a/ Z y d z i .

Życie polityczne.

oniści-rewi-

oniście

Z ramienia organizacji Sjonistów-Rewizjonistów urządzono szereg odczytów, tematem których było głównie omawianie uchwał XVIII. Kongresu Sjonistycznego i udawadnianie społeczeństwa żydowskiemu, że tylko ta organizacja konsekwentnie i po właściwych torach zmierza ku odbudowie Państwa żydowskiego w Palestynie.

und .

Również i Bund wykazał żywą ruchliwość głównie w ośrodkach o większem skupieniu żydowskiej warstwy robotniczej. Akcja Bundu polegała głównie na urządzeniu zbiorowych odczytów i dyskusyj w których z jednej strony zwalczano sjonistów wogóle a sjonistów-reewizjonistów w szczególności z drugiej zaś - potępiano rządy hitlerowskie w Niemczech i wzywano do ich zwalczania

zrachy.

Dnia 8 października w Grodnie odbyło się poświęcenie sztandaru organizacji "Mizrachi", połączone z pochodem licznymi zgromadzeniem w trzech miejscowych synagogach i akademią, na której program złożyły się przemówienia, pieśni narodowe żydowskie i część muzyczna. /400/

40 "Klub Myśli Państwo-
33 wej"
op

Dnia 14 października w Wołkowysku z inicjatywy mię-
wego żydowskiego "Klubu Myśli Państwowej" odbył się wiec
dyskusyjny, na który złożył się referat delegata General-
nego Sekretariatu BBWR. w Warszawie. Jana Roppa. Prele-
gent poruszył sprawę zmiany Konstytucji zaznaczając, że
parlamentaryzm w dobie obecnej przeżywa przesilenie, jed-
to nie znaczy, że Polska zdąży do faszyzmu. W kwestji hi-
ryzmu zaznaczył, że sfery miarodajne zdecydowane są do
stanowczego przeciwstawienia się tym prądem. Wreszcie we-
wał Klub Myśli Państwowej do szerzenia ideologii prorząd-
wej wśród szerokiego ogółu społeczeństwa żydowskiego dla
dobra i potęgi Rzeczypospolitej -

Życie społeczne.

Hechaluc-Pionier.

W dniach 20 i 21 października w Bielsku-Podlaskim
odbywał się zjazd członków organizacji "Hechaluc-Pionier"
ubiegających się o wyjazd do Palestyny. Celem tego
zjazdu było zakwalifikowanie kandydatów do emigracji
do Palestyny.-

Związek Rezerwi-
stów - Żydów

Dnia 21 października powstał w Wołkowysku przy orga-
nizacji sjonistów-rewizjonistów Związek Rezerwistów-Żydów
imienia Zabotyńskiego. Związek ten liczy obecnie 50 człon-
ków, jednak nie został jeszcze formalnie zorganizowany,
ponieważ nie posiada narazie zatwierdzonego statutu. -

Związek Żydów Uczest-
ników Walk o Niepod-
ległość Polski.

W dniu 17 października na zebraniu organizacyjnym
powstał w Wołkowysku oddział Związku Żydów Uczestników

35

217

Walk o Niepodległość Polski. Na zebraniu tem wykoniono zarząd
tego oddziału.-

Życie kulturalno-oświatowe.

Haszomer-Haleumi. W dniach 8 i 9 października odbył się w Łomży zlot
harcerzy żydowskich "Haszomer-Haleumi", w którym wzięło udział
130 harcerzy z powiatu łomżyńskiego. Na urządzanej z okazji
tego zlotu akademii przemawiali miejscowi działacze organizacji
"Hatechija".-

P R A S A . -:-:-:-:-

Żydowska prasa białostocka wiele uwagi poświęciła Pożyczce
Narodowej, podkreślając z dumą, że ludność żydowska gremjalnie
bierze udział w subskrybowaniu tej Pożyczki. Pozatem na uwagę
zasługuje artykuł p.t. "Faszystowskie powitania na ulicach
Białegostoku", zamieszczony w numerze 226 dziennika "Unzer Lebn"
z dnia 2 października b.r. Autor artykułu, nawiązując do odbyte-
go w Białymstoku zjazdu okręgowego Legjonu Młodych, z przekąsem
pisał, że zarówno uniform członków Legjonu Młodych jak i sposób
salutowania przypominają całkiem faszystów, czem ludność miała
być bardzo zdziwniona. Tendencją tego artykułu było wykazanie,
że "Legjon Młodych" nie jest niezbędny. Tem sam dziennik w nu-
merze z dnia 24 października b.r. w artykule p.t. "Białystok
uchyla się od pomocy ofiarom hitleryzmu" skonstatował, że
50-tysięczna ludność żydowska Białegostoku na rzecz ofiar
hitleryzmu złożyła dotychczas zaledwie 3354 złotych. Kwota
ta, zdaniem dziennika, świadczy o ubóstwie moralnem żydów Bia-
łegostoku. Kończąc zaś swoje oburzenie z tej racji, dziennik dał

wyraz nadziei, że teraz Żydzi pośpieszą z wydatniejszą pomocą na rzecz prześladowanych swych rodaków. -

Organ Bundu w Grodnie, "Grodner Sztyme" w artykule, zatytułowanym "Plucie w twarz czy deszcz", podkreśla to, że w nowo zamianowym zarządzie tego miasta niema ani jednego Ławnika Żyda pokpiwał sobie z zajętego przez frakcję żydowską w zarządzie miasta stanowisk^a wyczekującego co miało właśnie spowodować, że przy obsadzaniu stanowisk Ławników nie liczono w ogóle z frakcją żydowską. Skończyło zaś pismo zgryźliwe swe uwagi pod adresem frakcji żydowskiej podkreśleniem że frakcja ta nie wie "czy napluto jej w twarz czy też wilgoć na jej twarzy pochodzi od deszczu" -

b/ Białorusini

Powiat Wołkowyski.

Dnia 1 października we wsi Hrynki-Wielkie gminy Swisłocz odbyło się zebranie członków miejscowego koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Na zebraniu tem złożono sprawozdanie z dotychczasowej działalności zarządu koła i postanowiono prowadzić wieczorowe kursy dokształcające w języku białoruskim oraz wezwano członków koła do intensywniej pracy w kierunku organizacyjnym. -

Dnia 22 października we wsi Hrynkach gminy Swisłocz obchodzona była uroczystość 5-ta rocznica istnienia koła T S B. Na uroczystość tę przybył delegat Zarządu Głównego T S B z Wilna, Szyrma. Obecnych było około 300 osób. Na urządzonej z racji obchodu akademii odczytano list dyrektora gimnazjum białoruskiego, Pawłowicza, który złożył podziękowanie członkom

koła za gorliwą pracę na polu organizacyjnym. Następnie obszerny referat p. t. "Literatura i sztuka białoruska w życiu białoruskiem" wygłosił delegat Szyrma, który zaznaczył, że cały świat, a zwłaszcza Anglicy i Francuzi zachwycają się melodją pieśni białoruskich i stale proszą o dostarczenie im tych melodyj dla kompozycji. Nadmieniał, że dzięki zainteresowaniu się literaturą i jej znajomością Państwa zdobywają niepodległość, wobec czego i białorusini muszą wykazać zainteresowanie do literatury białoruskiej. Na zakończenie odegrano sztukę p. t. "Leki i lekarze". Na koszt podróży Szyrmy zarządzono doraźną zbiórke wśród członków koła.

c/ L i t w i n i .

iat Grodzieński. Litewskie Towarzystwo "Rytas" rozpoczęło zakładanie bibliotek i czytelni ludowych na terenie gminy Marcinkańce. Ostatnio założono takie biblioteki we wsiach Marcinkańce, Derzele i Rotnica. Na kierowników bibliotek wyznaczono przeważnie byłych nauczycieli litewskich.

iat Suwalski. Wspomniane Towarzystwo "Rytas" zgłosiło do Starostwa Powiatowego otwarcie bibliotek-czytelni we wsiach Puńsk i Wilkopedzie gminy Sejwy i Radziuchę, gminy Krasnowo. Zgłoszeń tych jednak nie przyjęto do wiadomości z uwagi na opinie zaproponowanych kierowników bibliotek-czytelni, ponadto co do Puńska, ze względu na mające nastąpić wkrótce otwarcie tamże Domu Ludowego, który ma być zaopatrzony w bibliotekę polsko-litewską.

d/ Rosjanie

iat Grodzieński. Dnia 22 października odbyło się w Grodnie zebranie miejsc

wego oddziału Rosyjskiego Zjednoczenia Narodowego poświęcon
 sprawie założenia tam szkoły rosyjskiej. Z uwagi na słabą fre
 wencję na zebraniu /28 osób/, żadnych uchwał nie powzięto i
 postanowiono zwołać ponowne zebranie.

Nazwa organizacji.	I	II	III	IV.	Ilość osób razem.	Rozpiętość		Dochód
						od	do	
Sjonisci ogólni	3	2	-	5	1460	40	500	38 z
Sjonisci-rewizjon.	1	-	-	3	885	85	300	-
Pocalej-Sjon Prawica	1	-	1	1	688	38	600	25 z
B u n d	1	-	-	6	690	40	250	-
Mizrachi	1	-	-	2	090	150	400	-
Stow. Freiheit	-	-	1	1	185	70	115	120
Liga Pomocy Prac. w Pal.	-	-	-	2	300	-	-	-
Brith-Trumpeldor	-	-	1	1	172	22	150	22 z
Kultur-Liga	-	-	1	1	35	-	-	-
Tarbuth	-	1	1	2	600	100	250	114
Hechaluc-Pioner	1	1	-	3	1120	100	300	-
Tow. "Ort"	-	-	-	1	155	-	-	-
Linas Chacedek	-	1	1	-	200	-	-	66
Makabi	-	1	-	-	80	-	-	32
Gemilus Chesed	-	-	2	-	158	70	88	65
Towarzystwo Szk. Biał.	2	2	-	-	770	120	300	139
Litewskie Towarzystwo	-	-	-	-	-	-	-	-
Sw. Kazimierza	-	3	-	-	230	50	100	-

- I. zebrania,
 II. przedstawienia,
 III. zabawy,
 IV. odczyty.

WŁADA BIAŁOSTOCKI

BIAŁYSTOK, dnia 14 grudnia 1933 roku

219

EP 4405/33 T

sytuacyjne sprawozda-
nie miesięczne Nr. 12
za miesiąc listopad
1933 r.

TAJNE - B PILNE!

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I Polityczny

w Warszawie

21 / XII 1933

h

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 12
z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za
miesiąc listopad 1933 r.

Za Wojewodę

/A. Wysokiński/

Przyjmują do wiadomości:

wz. Naczelnika Wydziału Bezp. Publicznego

Pan Wojewoda w Wilnie
" " w Nowogrodku
" " w Brześciu n/B.
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi.

Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie.

Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku
" " " " w Grodnie,
" " " " w Łomży.

Samodzielny Referat Informacyjny DOK. III w Grodnie
" " " " DOK. IX w Brześciu n/B.
" " " " DOK. I w Warszawie.

K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego.

Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12.

Nr.BP.4405/33.T.

za miesiąc listopad 1933 r.

Białystok, dn.10 /XII. 1933 r.

I. Sytuacja ogólna.
-:-:-:-:-

Działalność polskich Stronnictw politycznych wiązała się niemal całkowicie z wyborami do rad gromadzkich. Zaabsorbowane nimi stronnictwa polityczne mniej niż w innych miesiącach poświęcały uwagi pracy organizacyjnej i propagandowej w terenie. Stronnictwa opozycyjne, zaskoczzone wyborami do rad gromadzkich, zaśledwie w ostatniej chwili zdołały podjąć akcję przedwyborczą, która jednakże nie wiele zaważyła na wynikach tych wyborów, zobrazowanych w szeregu oddzielnych sprawozdań do Ministerstwa. Wyniki te obok zilustrowanego w poprzednich sprawozdaniach przebiegu subskrypcji Pożyczki Narodowej stanowią najważniejszy i najbardziej dosadny wykładnik nastrojów ludności w terenie i jej stosunku do Rządu i organizacji prorządowych, które prowadziły akcję wyborczą do rad gromadzkich, a uprzednio propagowały Pożyczkę Narodową. Doznawszy klęski w wyborach do rad gromadzkich, stronnictwa opozycyjne, a zwłaszcza Stronnictwo Narodowe i Stronnictwo Ludowe w celu ratowania własnej sytuacji podjęły bezpośrednio po tych wyborach tendencyjną i kłamliwą akcję protestacyjną przeciwko wyborom w formie sztucznego preparowania całego szeregu protestów, których lwia część mimo jak najbardziej

liberalnego ich po traktowaniu przez Starostów, w myśl zaleceń Pana Wojewody, musiała być oddalona z braku istotnych podstaw prawnych i formalnych do uwzględnienia. Poza wyborami stronnictwa opozycyjne w nieznacznym stopniu interesowały się zagadnieniami ogólnopaństwowymi, a szczególnie sytuacją gospodarczą, którą jak zwykle dotąd starały się przedstawić w najciemniejszych barwach, aby czerpać stąd generalizowane zarzuty przeciwko Rządowi. Zasluguje na podkreślenie rozpoczęcie przez Stronnictwo Narodowe akcji organizacyjnej w powiatach sokólskim i grodzieńskim, w których dotąd niepodzielnie działała Chrzescijańska Demokracja, rosnąca w Stronnictwie Ludowym opozycja przeciwko posłowi Adolfowi Sawickiemu i stałe zanikanie wpływów PPS. w bielskim okręgu przemysłu drzewnego, w którym po uwięzieniu b. posła Stanisława Dubois kieruje działalnością partji Edward Bryniewicz, reprezentujący radykalną grupę w PPS.

Zycie mniejszości narodowych nie nastąpiło w listopadzie bardziej charakterystycznych uwag, jeżeli pominąć właśnie i tarcia wśród organizacji żydowskich na tle ich ustosunkowania się do akcji odbudowy Palestyny i wydarzeń w Niemczech. Na marginesie tych tarc należy zauważyć, że społeczeństwo żydowskie zaangażowało się w swej akcji bojkotowej Niemiec hitlerowskich pod względem gospodarczym i coraz częściej wysuwa żądanie, ażeby Rząd stosował środki odwetowe w odniesieniu do obywateli niemieckich w Polsce na prześladowanie w Niemczech żydów, obywateli polskich, względnie pochodzących z Polski. Podkreślić również trzeba zaostrzającą się wśród społeczeństwa żydowskiego opozycję względem polityki posła Grünbauma, szczególnie w Białymstoku, którego delegaci na zjeździe sjonistycznym w Warszawie najsilniej przeciwko Grünbaumowi występowali.-

Dnia 10 grudnia 1933 r.

II. Przegląd prasy.

-:-:-:-:-

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

Stwierdzał, że przez nową ustawę samorządową i nowe wybory uzdrowiony od postaw będzie samorząd, który dotychczas stanowił domenę wpływów często wzajemnie zwalczających się różnych ugrupowań politycznych. Wywodził, że z ducha nowej ustawy wynika, iż nie przynależność do tej lub innej partji politycznej, lecz jedynie kwalifikacje moralne i fachowe będą tym sprawdzianem, który zadecyduje o wyborach danej osoby na radnego. Omawiając wyniki wyborów, zaznaczał, że walory te znalazły uznanie na wsi, która też wybrała ludzi, po których można się spodziewać, że skierują swe wysiłki i doświadczenia ku uzdrowieniu zabagnionego przez różne kategoryjki samorządu, odrzucając na-bok wszelką politykę.-

Witając z uznaniem powstanie Funduszu Inwestycyjnego, "Przegląd Łomżyński" podkreślał, że niemniej doniosłem od samego powstania Funduszu, jest wybór prac inwestycyjnych, których naczelną zasadą winna być ich rentowność, t.j. pewność, że w najkrótszym czasie po ich wykonaniu i oddaniu do użytku społeczeństwa zaczną one przynosić dochody i w ten sposób amortyzować poczynione w nie wkłady.-

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca".

W 15-stą rocznicę odzyskania Niepodległości pisało, że chociaż różnymi drogami szedł naród polski do wolności, że chociaż ci i owi z jego przewodców schodzili na błędne drogi, nie mniej jednak i co błędzili myśleli o Polsce i dla dobra Jej pracowali, to też wszystkim im należy się szacunek. Wskazywało dalej pismo, że z uwagi na idące ze Wschodu bezbożnictwo, a z Zachodu znów grożące niebezpieczeństwo wojny, winna zapanować jedność i zgoda w Państwie, aby tem skuteczniej stawić czoło niebezpieczeństwom. Charakterystycznym jest, że cały omawiany artykuł napisany był w tonie wybitnie pojednawczym. Następnie pismo podkreślało, że wskutek obciążeń podatkowych, praca na wsi obecnie wcale nie popłaca się i, że rolnicy są rozdrażnieni i czekają rychłego ratunku.-

"Nowe Życie".

Pisząc o obchodzie ku czci króla Stefana Batorego, podkreślało, że król ten, aczkolwiek żądał zupełnego posłuchu dla siebie i nie chciał być tylko "królem malowanym", niemniej jednak zawsze uznawał opozycję i przestrzegał ram konstytucyjnych.

Wyrażało pochwały dla społeczeństwa w Poznańskim i na Pomorzu, które w wyborach do rad gromadzkich przeprowadziło kandydatów - narodowców i podkreślało, że na podobne zwycięstwo narodowców w innych dzielnicach nie można liczyć, bowiem na pomoc ugrupowaniom prorządowym przybędą Żydzi. Wreszcie zastanawiało się nad sposobami wybrnięcia z obecnej depresji i dochodziło do wniosku, że ani ugrupowanie prorządowe, ani obóz narodowy

05
rud

40

Woj
Nr.
Śc
Oni

lat
lat

Raganowicz, skarbnikiem Stanisław Sadowski, wójt gminy Miastko
wo, kierownikiem sekcji kulturalno-oświatowej - dyrektor Józef
Chmiel, kierownikiem sekcji społecznej - Stanisław Rawski, go-
spodarczej - dyrektor Henryk Mejer i wreszcie prasowej - redak-
tor Konstanty Piotrowski.-

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Podobnie jak w okresie poprzednim, w listopadzie Chłopskie
Stronnictwo Rolnicze, poza zwołaniem Zjazdu delegatów do Grodn
nie przejawiało żywszej działalności, przytem i wpływy jego są
bardzo niskie, o czem świadczą wyniki wyborów do rad gromadzkich
w powiecie sokólskim, kolebce traktowanego Stronnictwa, gdzie
na ogólną liczbę 2.202 radnych gromadzkich, Stronnictwo to zdo-
bało zaledwie 17 mandatów. Sam zjazd grodzieński również nie
przyczynił się do ożywienia działalności. Czynione również były
przez delegata Chłopskiego Stronnictwa próby założenia komórek
i na terenie powiatu ostrołęckiego, lecz nie dały one pożądanego
rezultatów. Powodem, dla którego wysiłki tego Stronnictwa nie
przynoszą dodatnich wyników, jest może w znacznym stopniu ta
liczność, że działacze jego nieumiejętnie, a często nawet nie-
fortunnie zabierają się do sprawy.-

- - - o o o - - -

Powiat grodzieński. Dnia 12 listopada w Grodnie odbył się zjazd delegatów k
wiejskich Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego w powiecie grodzień-
skim. Na zjazd przybyło ogółem 30 delegatów. Obecny na zjeździe
poseł Jan Dzikowski wygłosił dłuższe przemówienie, zachęcając do
ranych do organizowania się w szeregach Chłopskiego Stronnictwa
Rolniczego. W końcu wybrano tymczasowy zarząd powiatowy tego
Stronnictwa. Do zarządu weszli: Adolf Basel - jako prezes,

Wacław Janulewicz - jako sekretarz i Chmielewski - jako skarbnik. Na członków zaś wybrano Stefana Lutkiewicza, Filipa Myszko i Bolesława Kisielewskiego.-

Stronnictwo Narodowe.

Pożądanie jak i innych ugrupowań politycznych, nastawienie akcji Stronnictwa Narodowego w listopadzie szło po linii przygotowań do wyborów do rad gromadzkich i głównie pod tym kątem widzenia należy rozpatrywać działalność tego Stronnictwa.

Wyborami gromadzkimi Stronnictwo Narodowe, zresztą jak wszystkie i inne stronnictwa opozycyjne, było zaskoczone, to też i akcja jego w terenie, podjęta w ostatniej chwili nie przyniosła mu poważniejszych efektów. Zgromadzeń publicznych w listopadzie Stronnictwo Narodowe nie zwoływało, natomiast urządzono szereg zebrań członków i mężów zaufania. Na zebraniach tych poruszano głównie sprawy wyborcze.-

Okres sprawozdawczy odsłonił dalsze dążenie Stronnictwa Narodowego do obejmowania swymi wpływami coraz szerszych kręgów. Tak np. rozwinęło ono usilną akcję w kierunku opanowania powiatów suwalskiego i augustowskiego, a głównie ostatniego. Akcja ta nie pozostała bez wyniku. Wiele okoliczności wskazuje, że obecnie Stronnictwo Narodowe zmierza do tworzenia swych komórek i na terenie powiatu sokólskiego, gdzie jakiegokolwiek zdobycze Stronnictwa Narodowego mogą się odbywać kosztem P.S. Chrześcijańskiej Demokracji. Był nawet zapowiedziany w Sokółce wiec Stronnictwa Narodowego, który nie doszedł do skutku ze względów natury czysto technicznej /brak odpowiedniej sali/.-

Równolegle z tworzeniem kół Stronnictwa Narodowego, powoływane są do życia organizacje Młodych Narodowców, grupujące ele-

ment młody i bardziej czynny a także skory do wystąpień bądź antyrządowych, bądź też - antysemitycznych. Wystąpienia takie miały miejsce w Sopoćkiniach, powiatu augustowskiego, co w konsekwencji doprowadziło do zatrzymania trzech czołowych działaczy Młodych Narodowców, z których dwóch osadzono w areszcie, a trzeciego zwolniono pod dozór policji. Aresztowania te wpłynęły hamując na pozostałych członków organizacji Młodych Narodowców, którzy na terenie augustowskim wstrzymują się narazie od dalszych ekscesów.-

Ruch organizacyjny i zebrania.

Powiat augustowski.

Dnia 19 listopada we wsi Teolin, gminy Sopoćkinie, odbyło się zebranie organizacyjne Stronnictwa Narodowego. Zebranie to zwołał kierownik Organizacji Młodzieży Narodowej, Antoni Zajko przy udziale sekretarza Zarządu Powiatowego Stronnictwa Narodowego w Suwałkach, Witolda Szulca. Na zebraniu tem byli obecni tylko ludzie zaufani, których uprzednio zaopatrzone w legitymacje członkowskie, na wypadek ewentualnej interwencji policji. W wyniku zebrania utworzono w Teolinie koło Stronnictwa Narodowego. W ostatnim czasie zauważano na terenie powiatu augustowskiego silną akcję, zmierzającą do tworzenia kół Stronnictwa Narodowego i Organizacji Młodych Narodowców. Akcja ta jest inspirowana z Suwałk i z Białegostoku.-

Członkowie Organizacji Młodych Narodowców w listopadzie poczęli wkraczać na tory teoretyczne głównie w stosunku do ludności żydowskiej, a pozatem kolportowali oni ulotki antyrządowe. W związku z tem w dniu 19 listopada w Sopoćkiniach zostali zatrzymani, wspomniani wyżej, Antoni Zajko, sekretarz organizacji Młodych Narodowców w Sopoćkiniach - Władysław Zarębiński i bawiący w Sopoćkiniach sekretarz Zarządu Powiatowego Stronnictwa Naro-

dowego w Suwałkach - Witold Szulc. W stosunku do pierwszych dwóch zatrzymanych władze sądowe zastosowały bezwzględny areszt, Szulca zaś zwolniono pod dozór policyjny.-

Powiat białostocki. Dnia 7 listopada odbyło się w Białymstoku zebranie delegatów kół i mężów zaufania Stronnictwa Narodowego. Na zebraniu tem senator Michał Siciński i prezes zarządu okręgowego tegoż Stronnictwa, Marjan Oktawiec nawoływali obecnych do zajęcia się sprawą wyborów do rad gromadzkich oraz rozdawali odpowiednie druki z pouczeniami.-

Drugie także zebranie odbyło się w dniu 20 listopada.

Następnie, w dniu 27 listopada odbył się w Białymstoku Powiatowy Zjazd Stronnictwa Narodowego z udziałem senatora Michała Sicińskiego oraz posłów Karola Wierczaka i Witolda Staniszkisa.-

Na zjeździe tym dokonano wyborów Zarządów okręgowego i powiatowego struktowanego Stronnictwa.-

Na początku listopada zaobserwowano wysiłki w kierunku założenia w Wasilkowie Sekcji Młodych Stronnictwa Narodowego. W tym celu wyjeżdżali tam z Białegostoku Zygmunt Halicki, Henryk Badowski i Aleksander Kowalski, którzy odbyli w Wasilkowie konferencję z członkami tamtejszego S.M.P. w celu założenia wspomnianej wyżej Sekcji Młodych. Konferencja ta wyników dodatnich nie dała, gdyż członkowie S.M.P. zastrzeegli sobie czas do namysłu i zorientowania się w sytuacji.-

W Choroszezy ostatnio prowadzona była akcja ze strony Stronnictwa Narodowego w kierunku usunięcia ze stanowiska tamtejszego burmistrza, Lichtensztejna i rozpisania nowych wyborów.-

Lat Łomżyński. Dnia 6 listopada posłanka Ewelina Pepłowska urządziła zebranie w Wiźnie, na którem omawiano sprawy wyborów do rad gromadzkich.

Nadto Pepłowska poruszyła sprawę żydowską oraz kwestję Pożyczki Narodowej, nazywając ją upozorowaniem rzekomego zaufania społeczeństwa do Rządu, podczas gdy w istocie Pożyczka ta była przymusowa i zgóry nakazana /30/.-

Dnia następnego posłanka Pepłowska bawiła we wsiach Kubra i Obrytki, gdzie urządziła zebrania, poświęcone głównie sprawie wyborów do rad gromadzkich. Przy okazji poddała też krytyce posunięcia Rządu w dziedzinie gospodarczej.-

Powiat szczuczynski. W dniu 5 listopada poseł Witold Staniszkis urządził zebrania członków Stronnictwa Narodowego w Rajgrodzie a następnie w Grajewie. Na obu tych zebraniach, poruszano wyłącznie sprawy wyborów do rad gromadzkich.-

W dniu 10 listopada wywieszono w Grajewie i w Radziłowie klepsydry z okazji rocznicy śmierci ś.p. Wacławskiego o. W klepsydrach tych, które wykonane były ręcznie, wspomniano też Grotkowskiego ze Lwowa, Stefana Kłotczyka z Warszawy oraz czterech poległych rolników podczas zajść w Radziłowie w marcu b.r. Za spokój dusz wymienionych wyżej poległych odprawiono nabożeństwo w kościołach w Grajewie, Rajgrodzie i w Łasoszu.-

Dnia 11 listopada w Grajewie na przewodach telefonicznych wywieszono transparent z białego płótna z wypisanem na nim czarnymi literami następującym hasłem: "Precz z żydami i ich parobkami".-

Na terenie kilku gmin powiatu szczuczynskiego poczęli zbierać członkowie Stronnictwa Narodowego podpisy ludności na protestach przeciwko rzekomo niesprawiedliwym wyborom do rad gromadzkich. Petycje z tymi podpisami, według oświadczenia członków działaczy Stronnictwa Narodowego, mają być przesłane bezpośrednio Panu Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a nie do Starosty

Powiatowego, bowiem działacze ci mniemają, że Starosta Powiatowy nad tymi protestami przejdzie do porządku dziennego, nie zwracając na nie uwagi.-

Sprawa awizowanego w poprzednim sprawozdaniu sytuacyjnem zakupu broni przedstawia się obecnie w ten sposób, że zebrane na ten cel 150 złotych doręczono Antoniemu Rydzewskiemu, który jednak broni nie dostarczył i odmówił zwrotu pieniędzy. W związku z tem istnieje zamiar pobicia Rydzewskiego przez członków Stronnictwa Narodowego.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

W listopadzie Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej demokracji wykazało wyjątkowo ożywioną działalność na terenie powiatu sokólskiego. Działalność ta z jednej strony z mierzaka ku pozyskaniu w wyborach gromadzkich jak największej liczby mandatów, z drugiej zaś - do pogłębiania wpływów tego Stronnictwa, które na tym terenie ostatnio zostały poważnie zagrożone przez Stronnictwo Narodowe, usiłujące przerzucić swoje wpływy na teren powiatu sokólskiego. Akcja w tym kierunku ze strony Ch.D. prowadzona była w wielu wypadkach systemem domokrażnym przez mężów zaufania Stronnictwa. Niezależnie od tego, poseł Wacław Bitner na terenie powiatu sokólskiego w listopadzie urządził dwa zgromadzenia publiczne. Charakterystycznym jest, że duchowieństwo katolickie w powiecie sokólskim wykazało wyjątkową wstrzeźliwość w akcji przedwyborczej Chrześcijańskiej Demokracji, podczas gdy do tej pory popierało zazwyczaj wszelkie jej poczynania.-

W powiecie białostockim ograniczono się do urządzenia w Kalinówce-Kościelnej zgromadzenia publicznego przy udziale posła Wacława Bitnera i do założenia tamże koła Chrześcijańskiej

226

Demokracji. Na członków do nowopowstałego koła zapisało się 20 osób.--

Zgromadzenia publiczne.

Powiat białostocki.

W Kalinówce-Kościelnej poseł Wacław Bitner zwołał zgromadzenie publiczne przy udziale około 250 osób. Po zgromadzeniu utworzono tam koło Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji, do którego na członków zapisało się 20 osób. /Sprawozdanie z przebiegu tego zgromadzenia przedłożono do Ministerstwa dnia 18 listopada b.r. za Nr.BP.4117/33.P./.-

Powiat sokólski.

Na urządzonych w listopadzie w powiecie sokólskim dwóch zgromadzeniach publicznych, jednym dnia 19 listopada w Sokółce, a drugim dnia 26 listopada w Sokolanach przemawiał poseł Wacław Bitner, którego przemówienia, utrzymane w tonie umiarkowanym, obracały się głównie dokoła sprawy wyborów do rad gromadzkich.

e/ Stronnictwo Ludowe.

W listopadzie działalność Stronnictwa Ludowego na wioną była głównie na wybory do rad gromadzkich.--

Wybory te jednak nie dały Stronnictwu tych wyników, na jakie ono liczyło. W okresie tym intensywnie pracował Sekretariat Wojewódzki Stronnictwa Ludowego w Białymstoku, rozsyłając okólnik Nr.9 w sprawie wyborów.--

Nadto w Sekretarjacie tym pisano protesty od mieszkańców kilku wiosek w powiecie białostockim w sprawie wyborów do rad gromadzkich.-- Poseł Adolf Sawicki w rozmowach prywatnych nader sceptycznie zapatrywał się na skutki tego rodzaju protestów, mimo to jednak dowodził, że protesty te należy składać na dowód,

że ludność widzi nadużycia wyborcze i niemi się oburza. Poza-
tem radzono w Sekretarjacie nad sprawą przyszłego wojewódzkiego zjazdu
statutowego Stronnictwa Ludowego, przyczem jako termin tego zjaz-
du, wysuwano dzień 15 grudnia, jednakże konkretnych decyzji w tej
sprawie nie powzięto. Zaufanie ludności do posła Sawickiego
stopniowo maleje. Wólnie zarzucają mu zbyt skąpe interesowanie
się swymi wyborcami. Jakrawym tego przykładem były wybory w po-
wiecie sokólskim, gdzie działacze Stronnictwa Ludowego, przed
wyborami do rad gromadzkich prowadzili ożywioną pokątną agitację
co do kandydatów na radnych, a poniosły porażkę podczas samych
wyborów, winę swego niepowodzenia przypisali posłowi Adolfowi
Sawickiemu, zarzucając mu, że podczas gorączkowej pracy przedwy-
borczej ani razu nie pokazał się na terenie powiatu sokólskiego
celem pouczenia ludności o sposobie głosowania. Równolegle z
zanikaniem zaufania do posła Sawickiego postępowało nieuchronnie
występowanie poszczególnych członków, a nawet całych wiosek ze
Stronnictwa Ludowego, jak to miało miejsce w powiecie augustow-
skim. Niemniej jednak Stronnictwo Ludowe prowadziło dalszą akcję
z mniejszym lub większym powodzeniem w kierunku zakładania no-
wych kół wiejskich swego Stronnictwa. Akcję tą obserwowano głów-
nie na terenie powiatów komżyńskiego i szczuczyńskiego.-

Niżej w kolejności powiatów podane są przejawy działalności
Stronnictwa Ludowego, które w okresie sprawozdawczym nie zwoła-
ło żadnego zgromadzenia publicznego.-

- - - - - o o o o - - - - -

powiat augustowski. Dnia 6 listopada członkowie Stronnictwa Ludowego ze wsi

Horużowce złożyli swe legitymacje członkowskie na Posterunek P.P.
w Lipsku, oświadczając, że występują ze Stronnictwa i zrywają z
nim wszelką łączność.-

Podobnie postąpiła też większość członków koła Stronnictwa Ludowego we wsi Rygówka.-

W dniu 12 listopada zatrzymano za kolportaż ulotek, nawołujących do strajku rolnego mieszkańca wsi Szembielowce, gminy Bałta-Wielka, Józefa Małyszko, który pełnił funkcje sekretarza koła Stronnictwa Ludowego w swej wsi. Małyszko osadzono w więzieniu śledczym.

Powiat białostocki.

Dnia 7 listopada działacz Stronnictwa Ludowego, dr. Władysław Gogolewski w mieszkaniu podsokłtysa we wsi Fasty wypowiedział się, że obecny Rząd jest gorszy od zaborczego, że będzie pisał zażalenie do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i do Wojewody o to, że nie umieszczono go na liście wyborców, że spowoduje unieważnienie wyborów do rad gromadzkich, że urząd gminy rozpędzi, jeśli nie w drodze pokoju, to w drodze rewolucji i, że przewodniczącego komisji wyborczej, duchownego Gapanowicza wypędzi siłą. Nadmieniał, że jako prezes Zarządu Powiatowego Stronnictwa Ludowego, liczącego 150.000 członków, zajmuje stanowisko równe Staroście i, że z członkami Stronnictwa Ludowego, przedstawiającymi poważną siłę, władze muszą liczyć się, w przeciwnym razie siłę tę można poprowadzić do zbrojnej walki z Rządem i władzami.-

Zwolnionemu z więzienia instruktorowi Stronnictwa Ludowego, Wacławowi Karwowskiemu, który odbywał karę za akcję antypodatkową, Naczelny Sekretarjat Stronnictwa Ludowego przyznał, tytułem wynagrodzenia, 90 złotych, przytem w uznaniu jego zasług dla Stronnictwa, postawiono dać mu posadę płatną w jednym z Sekretarjatów Wojewódzkich Stronnictwa.-

Powiat łomżyński.

W dniu 13 listopada mieszkaniec wsi Nowa-Wieś w powiecie białostockim, Antoni Piechowski, usiłował zwołać zebrania

organizacyjne we wsiach Biodry, Szostaki i Burzyn, powiatu łomżyńskiego, celem założenia tam kół Stronnictwa Ludowego. Nikt jednak z pośród ludności tych wiosek nie wyraził gotowości należenia do Stronnictwa, a przeciwnie, członkowie Zarządu Strzeleckiego we wsiach Szostaki i Burzyn poradzili Piechowskiemu, ażeby jak najprędzej opuścić te tereny.

miat szczuczyński.

W listopadzie założono koło Stronnictwa Ludowego we wsi Wierzbowo, gminy Bogusze. Koło to liczy obecnie 37 członków.

Dnia 5 listopada we wsi Barszczewo z inicjatywy prezesa Zarządu Powiatowego Stronnictwa Ludowego w Grajewie, Władysława Ostrowskiego odbyło się zebranie delegatów poszczególnych kół wspomnianego Stronnictwa. Na zebraniu tem informowano o przepisach wyborczych /19 osób/.

f/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

W listopadzie zarysowało się silniej zwięzanie się wpływów PPS.CKW w bielskim okręgu przemysłu drzewnego, gdzie znajduje znaczne możliwości rozwoju organizacyjnego Z.Z.Z.

Działalność zewnętrzna PPS.CKW w listopadzie wyczerpywała się odbytą w dniu 9 listopada w Bielsku-Podlaskim konferencją PKR.PPS.CKW pod przewodnictwem przybyłego z Warszawy Edwarda Hryniewicza oraz odbytem w dniu 12 listopada w Łomży zebraniem członków i sympatyków oddziału Związku Zawodowego Małorolnych, pozostającego pod wpływami PPS.CKW. Na zebraniu tem przemawiał poseł Władysław Baranowski i Bronisław Załęski z Łomży. Poseł Baranowski podkreślił, że Rząd kokietuje kartele kosztem rolników i wogóle proletariatu rolnego.

Załęski zaś podniósł, że strajk rolni zainicjowany przez Stronnictwo Ludowe, dlatego nie udał się, że zabrano się do niego bez

małorolnych, a przytem Rząd zastosował silne represje, uwięziono przeszło 100 osób. Następnie poddał krytyce wybory do rad gromadkich i wybranych radnych /40/.

Janie ci złożyli już nawet petycję do Arcybiskupa w Wilnie, prosząc o usunięcie z Korycina ks. Walentynowicza, a przydzielenie na jego miejsce b. proboszcza Moczulskiego, za którego czasów zbudowano kościół w Korycinie.

b/ Sekta "Proroka Eljasza z Grzybowa".

Powiat bielski.

W dniu 14 listopada podczas nabożeństwa w cerkwi prawosławnej we wsi Ryboły, gdy duchowny Kałubowski poruszył na kazaniu sprawę sekty "Proroka Eljasza z Grzybowa", kilku obecnych na nabożeństwie zwolenników tej sekty poczęło wznosić okrzyki przeciwko przemawiającemu duchownemu, zarzucając mu, że fałszywie interpretuje Pismo Święte. Awanturujący się sekciarze zostali usunięci z cerkwi przez wiernych prawosławnych.-

Podobne zajście miało również miejsce w dniu 21 listopada w cerkwi prawosławnej we wsi Trześcianka, podczas nabożeństwa odprawianego przez duchownego Mikołaja Krukowskiego.-

00000

22 230
WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. 4405/33. T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 12
za miesiąc listopad 1933 roku.

Dnia 10 grudnia 1933 roku.

V. Mniejszości narodowe.

W życiu mniejszości narodowych w listopadzie b.r. nie było momentów, zasługujących na specjalne podkreślenie.

Silne podniecenie umysłów ludności żydowskiej w okresie sprawozdawczym wywołały wypadki palestyńskie, a jeszcze w większym stopniu - zarządzenia rządu brytyjskiego, ograniczające imigrację żydów do Palestyny. Obserwowano pewne nasilenie walk politycznych pomiędzy sjonistami - rewizjonistami, a członkami organizacji "Hechaluc-Pioner".

Bardzo nikła była akcja białorusinów, którzy w okresie sprawozdawczym ograniczyli się do utworzenia kursów doszkalających przy kołach T.S.B. w dwóch miejscowościach powiatu wołkowyskiego.

Na odcinku życia mniejszości litewskiej nie zauważono takich objawów, któreby wymagały omówienia.

a/ Ż y d z

Życie polityczne.

Sjoniści ogólni.

Dnia 11 listopada w Gródku, powiatu białostockiego z inicjatywy organizacji sjonistycznej miał się odbyć w miejscowej synagodze odczyt na temat: "Budowa pomnika ku czci dr. Arlozowicza". Na odczyt przybyło około 200 osób. Kiedy jednak prelegent, Nochimowski z Białegostoku rozpoczął swój referat, obecni w synagodze członkowie organizacji "Bejtar" rozpoczęli gawłasy i awantury, wobec czego odczyt został odłożony.

Sjoność rewizjonistów.

Dnia 29 listopada odbyło się w Grodnie zebranie sjonistów-rewizjonistów, poświęcone sprawie ograniczenia przez Anglię imigracji żydów do Palestyny. Szereg mówców na tem zebraniu nawoływało do organizowania akcji protestacyjnej przeciwko zarządzeniom rządu angielskiego. /400/.

W Wołkowysku przy organizacji sjonistów-Rewizjonistów powstał Związek Rezerwistów żydów, liczący 50 członków i Przysposobienie Wojskowe z 32 członkami. Organizacje te nie są narażone na zalegalizowanie.

"Hechaluc Pionier"

W dniu 18 listopada w Krynkach, powiatu grodzieńskiego, staraniem organizacji "Hechaluc-Pionier" wygłoszony został przez Szczepakiewicza z Białegostoku odczyt na temat: "Droga odbudowy Palestyny". W odczycie tym prelegent wzywał do zaniechania walki partyjnej i do skierowania wszystkich wysiłków ku odbudowie Palestyny. /300/.

Żydowski Klub

"Myśli Państwowej"

Dnia 3 listopada Żydowski Klub "Myśli Państwowej"

-----w Wołkowysku urządził wieczór dyskusyjny na temat: "Wychowanie obywatelsko-państwowe w dobie obecnej". Mówcy udawadniali, że zadaniem wspomnianego wyżej klubu winno być wychowywanie obywateli polskich narodowości żydowskiej na pełnowartościowych obywateli, a obowiązkiem każdego takiego pełnowartościowego obywatela-żyda jest branie czynnego udziału we wszystkich pracach, zmierzających do utrwalania potęgi Rzeczypospolitej Polskiej. /40/.

P r a s a :

Z prasy żydowskiej białostockiej zasługują na uwagę artykuły, zamieszczone w dzienniku "Piąta Rano" w Białymstoku". Pismo to w numerze 145 z dnia 23 listopada w artykule zatytułowanym "Staatsfeindliche Einstellung", rozważając nad przeciwdziałaniem wydalania żydów, obywateli polskich z Niemiec, wysunęło wniosek, aby strona polska zastosowała pewnego rodzaju "wymianę", polegającą na tem, że za każdego wydalonego z Niemiec obywatela polskiego, winna odyłać tam jednego, zamieszkującego tutaj, obywatela niemieckiego. Pismo dodaje, że nikt nie jest bez skazy, a zatem powód do wydalenia kogoś z obywateli niemieckich zawsze się może znaleźć. Następnie w numerze 158 w artykule "Zagrożone resztki posiadania" tenże dziennik podkreślił, że z tym rzekomym żydowski-m stanem posiadania we wszelkich hierarchjach etatowych życia publicznego w Polsce zachodzi tragiczne nieporozumienie, a zatem w naszych stosunkach propagowana przez pewne polskie odczyny skrajnie-nacjonalistyczne podobna do

hitlerowskiej ideologii, wyniszczenia żydów jest zgóry skazana na fiasco. Bo gdy w Niemczech żydzi odgrywali w życiu społecznym bardzo wydatną rolę, to w Polsce tworzą oni jedynie kadry najwytrwalszych płatników podatkowych. Wywodził dalej autor artykułu, że pomimo tak skromnych wpływów żydów na życie społeczne i polityczne Polski, jednak stopniowo i konsekwentnie ruguje się ich ze wszystkich, nielicznych zresztą placówek, zajmowanych przez żydów. Ostatnio wskutek reorganizacji kas chorych takim rugom mieli podlegać lekarze żydzi, zatrudnieni w tych kasach. Autor wzywał do zdecydowanej obrony dotychczasowego stanu posiadania żydów.

W artykule "Potępieniec swary", dziennik zaznaczył, że należy raz wreszcie skończyć ze swarami w łonie organizacji żydowskich o prawicową czy lewicową ideologię w odbudowie Palestyny, a natomiast wszystkie wysiłki skierować na walkę z niebezpieczeństwem hitlerowskim, które istotnie jest groźne.

Z racji uroczystości Batorowych w Grodnie, czasopismo grodzieńskie "Grodner Moment" w artykule, umieszczonym w numerze 41, a zatytułowanym: "Był kiedyś król", snuło z przekąsem refleksje, że "cichy, spokojny Niemen podmywa uparcie wysokie brzegi podłoża Zamku Królewskiego w Grodnie, jak gdyby chciał znieść z powierzchni ziemi resztki "królewskiego" zamku, pamiątkę panowania królewskiego". Dalej autor tego artykułu zaznaczał, że pewne daty historyczne odbchodzą się u nas z wielką pompą, podczas gdy inne, może nie mniej doniosłe, albo się całkiem pomijają, albo umieszczają się o nich tylko krótkie wzmianki w prasie.

Wychodzący w Łódce "Łódzysker Leb'n", nawiązując do nowej ustawy samorządowej i do wyborów do rad gromadzkich,

piśa, że przyszłe rady miejskie przekształcą się w instytucje czysto dekoratywne, bez żadnego wpływu na życie gospodarcze miasta, niemniej jednak żydzi winni walczyć o zdobycie mandatów na radnych, gdyż rada miejska jest jednym z tych nielicznych form publicznych, gdzie mogą oni walczyć o byt i równouprawnienie.

b/ B i a ł o r u s i n i .

miat wołkowyski.

Koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w wsiach Jelcowszczyzna i Uleżki zorganizowały kursy wieczorowe dla analfabetów. Na kursy w Jelcowszczyźnie uczęszcza 16 osób, a w Uleżkach 24 osoby, obojga płci. Kursy odbywają się co drugi dzień. Wykłady prowadzone są w języku białoruskim, przez miejscowych działaczy białoruskich.

c/ R o s j a n i e .

miat grodzieński.

Dnia 11 listopada w Grodnie działacz rosyjski, Włodzimierz Grynienko wygłosił odczyt p.t. "Ruś Czerwona". Prelegent dowodził, że język, jakim posługuje się ludność w Małopolsce wschodniej nie jest językiem ukraińskim, a południowo-rosyjskim, gdyż posiada on pierwiastki języka rosyjskiego, a zatem i narodowości ukraińskiej niema, a zamieszkują tam zwykli rośjanie. Nadmienił, że narodowość ukraińska wytworzona została sztucznie, głównie przez Niemców, którym chodziło o rozbicie Rusinów, zamieszkających w b. Galicji, rząd zaś austriacki starał się zjednywać ukraińców, a prześladował rusinów, uważających siebie za rośjan. Dodał, że ci właśnie stworzeni sztucznie

przez b. Austrię ukraińcy i obecnie prowadzą podstępnie walkę z Polską. 270/.

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość		Doch
						od	do	
Sjoniści ogólni	4	1	-	5	1050	50	200	
Sjoniści-rewizjoniści	3	-	-	2	1200	100	500	
Poalej-Sjon Prawica	1	-	1	1	196	40	70	
Bund	2	-	-	-	100	40	60	
Mizrachi	-	-	-	2	350	150	200	
Stow. "Freiheit"	-	-	1	1	85	25	60	12
Liga Pomocy Pracuj. w Palestynie	-	-	-	1	75	-	-	
Kultur-Liga	-	-	-	1	50	-	-	
Brith Trumpeldor	-	1	-	-	120	-	-	
Tarbut	1	-	-	2	320	80	140	
Hechaluc-Pionier	1	1	-	3	910	60	350	
Linas Chacedek	1	1	-	-	275	90	185	64
Gemikusz Chaced	-	-	2	-	260	80	183	104
T-wo Szkoły Białoruskiej	-	-	-	-	-	-	-	
Litewskie Towarzystwo Świętego Kazimierza	-	4	-	-	-	-	-	

I zebrania,

II przedstawienia,

III zabawy,

IV odczyty

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.104/34T.

1 14 233
BIAŁYSTOK, dnia.....stycznia 1934 r.

Sytuacyjne sprawozdanie
miesięczne Nr.1 za miesiąc
grudzień 1933 roku

TAJNE - B. P I L N E

D o

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.1 z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodow-
ciowych za miesiąc grudzień 1933 r.-

Za w o j e w o d ę

/A.Wysokiński/

wz.Naczelnika Wych.Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

Pan "ojewoda w "ilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu N/B.,
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi,

Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " w "ilnie,

Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku,

" " " w Grodnie,

" " " w Łomży,

Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,

" " " DOK.IX. w Brześciu N/B.

" " " DOK. I. w Warszawie,

K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,

Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi

Województwa Białostockiego

Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,

Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,

Pan Naczelnik Urzędu Sledczego w Białymstoku.

Rep.100.T.Nr:

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP.104/34.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1933 r.

Białystok, dnia 10.I.1934 roku.

I. Sytuacja ogólna.

Omówiona w części szczegółowej sprawozdania działalność polskich stronnictw politycznych w grudniu nie wprowadziła większych zmian do ogólnego układu stosunków społeczno-politycznych na terenie województwa Białostockiego. Stronnictwo Narodowe i Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji nastawiały swą działalność organizacyjną i propagandową na wybory samorządowe. Działalność ta szła głównie w dwóch kierunkach, a mianowicie w kierunku generalizowania zarzutów co do rzekomych nadużyć wyborczych BB zR. i władz administracji ogólnej oraz montowania własnych aparatów dla celów akcji wyborczej do samorządów na dalszych szczeblach. Oceniając ogólnie tę działalność, należy zauważyć, że mniejszy, niżby się spodziewać należało brako w niej udział duchowieństwo katolickie, które w wielu wypadkach zgoła widocznie powstrzymywało się od czynnej działalności politycznej. Poza akcją wyborczą działalność obu stronnictw była taka sama, jak w poprzednich miesiącach. Streszczała się ona do bezwzględnej krytyki wszelkich poczynąń Rządu i przekonywania społeczeństwa, że tylko zmiana systemu rządzenia Państwem doprowadzi do uzdrowienia życia gospodarczego kraju. Jeżeli chodzi o Stronnictwo Ludowe, to rozpoczęło ono akcję odnawiania zarządów swych ogniw w terenie. W akcji tej uwidoczniła się znaczna utrata

jego wpływów, spowodowana najczęściej odpadaniem od niego wybitniejszych działaczy w poszczególnych powiatach Województwa i tarciami wewnętrznymi, których istotne przyczyny zostały omówione w poprzednich sprawozdaniach. W ciągu ubiegłego miesiąca zarysowała się silniejsza opozycja przeciwko posłowi Adolfowi Sawickiemu w zarządzie wojewódzkim oraz ogniwach Stronnictwa w powiatach grodzieńskim, augustowskim i białostockim.

Polska Partja Socjalistyczna rozpoczęła przygotowania do mającego się odbyć w pierwszych dniach lutego w Warszawie 23 Kongresu partyjnego. Z przygotowań tych zasługuje na szczególną uwagę odbyta w powiecie bielskim dnia 16 grudnia ub. roku konferencja okręgowa, na której dyskutowano projekt ogólnopolitycznej rezolucji na wspomniany Kongres. W rezolucji tej umieszczono jako zalecenia Kongresu dla CKW.PPS. - dążenie do nawiązania współpracy organizacji PPS. z organizacjami innych partij socjalistycznych i partji komunistycznej oraz powołanie do życia sekcji białoruskiej PPS., która miałaby na celu opracowanie programu pracy partyjnej wśród ludności białoruskiej, dotychczas przez partję zaniedbywanej.-

Działalność polskich stowarzyszeń i związków nie nastręcza Urzędowi Wojewódzkiemu wymagających omówienia spostrzeżeń, jeżeli pominąć wysuwane na gruncie poszczególnych organizacji społecznych zagadnienie konsolidacji pryncypalnego ruchu społecznego tak ażeby ruch ten nie ulegał dalszemu zróżniczkowaniu, ażeby dokonało się rozgraniczenie stref działalności dla poszczególnych organizacji i wreszcie, by organizacje społeczne wykorzystywały celowo i z jak największym pożytkiem ^{dla} pozytywnej pracy państwowej ofiarności publiczną społeczeństwa.

Z życia mniejszości narodowych należy podkreślić odbyty w Białymstoku zjazd okręgowy delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, który uwidocznił trwające w Towarzystwie tarcia pomiędzy grupą umiarkowaną i czynnikami komunistycznymi i całkowitą bezsilność Zarządu Głównego T.B. w oddziaływaniu na kierunek i charakter działalności kół Towarzystwa w terenie. Nadto zjazd ten podniósł, że jedną z bolączek ludności białoruskiej jest wadliwa organizacja roku szkolnego, niedostosowana do potrzeb wsi i brak szkół-powszechnych w całym szeregu miejscowości, odbijający się w okresie zimowym na zdrowotności dzieci, a temsamem stwarzający wśród tej ludności dążenie do zakładania prywatnych szkół białoruskich.

Ludność żydowską interesowały głównie spodziewane wybory do rad miejskich i ograniczenie emigracji do Palestyny. Ważniejszym wydarzeniem w życiu ludności litewskiej było ustawienie na miejscu publicznym przed kościołem w Marcinkańcach, powiatu grodzieńskiego dnia 6 grudnia ub.r. Witoldowego krzyża-pomnika, dwuramiennego, o dużych rozmiarach i pomalowanego na barwy państwowe litewskie. Trzyż ten tostał ze wspomnianego miejsca usunięty, a niedopuszczono do powtórnego wkopania go na tem miejscu. Wydarzenie to zostało oświetlone fałszywie w komunikatach kowieńskiej stacji radiowej, a także w wileńskiej prasie litewskiej, która wydarzeniu tem dopatrywała się przejawów walki władz państwowych z wyznaniowym ruchem litewskim.-

Sytuacja gospodarcza w Województwie, biorąc ogólnie, poważniejszym zmianom nie uległa. Przemysł garbarski i włókienniczy miał nadal dobrą konjunkturę, zaś na terenie wiejskim sytuacja gospodarcza utrzymywała się na dotychczasowym poziomie.-

5

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.104/34.T.

Dnia 10 stycznia 1934 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.

za miesiąc październik 1933 r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

Dowodził, że drogą odbywających się obecnie wyborów samorządowych odbywa się przebudowa samorządu od podstaw i, że samorzady zmieniane są z ekspozytur partij politycznych na warsztaty zbiorowej pracy społeczeństwa, w której mogą brać udział wszyscy ludzie uczciwi, znający lokalne stosunki, bez względu na to, czy należą do BB.ZR., lub nie. Odpowiadając na zarzuty prasy opozycyjnej co do rzekomych nadużyć wyborczych na korzyść BB.ZR., stwierdzał, że istotnie BB.ZR. w wyborach do rad gromadzkich osiągnął olbrzymi sukces, gdyż jako kandydatów na radnych wysunął ludzi najbardziej wartościowych w gromadach i w sferze wyborczej posługiwał się takimi hasłami realnymi, jakie rzeczywiście odpowiadają całkowicie wsi i są jej wyrazem prawdziwych potrzeb. W dalszych artykułach omawiał zamierzenia funduszu pracy na okres wiosenny i wzywał do mobilizacji opinii publicznej w celu stworzenia gruntu do zrealizowania tych zamierzeń. Następnie publikował szczegóły procesu wileńskiego Stronnictwa Narodowego przeciwko żydowi Frydmanowi, który ujawnił niewybredność moralną wileńskich działaczy tego Stronnictwa. Pozatem szczegółowo rozważał przedstawiony przez BB.ZR. projekt zmiany Konstytucji.

Pismo ^{poza to} wskazywało na konieczność dokonania zmian w formach pracy organizacji społecznych w drodze ograniczenia zakresu ich działalności tak, ażeby kilka organizacji nie prowadziło jednej i tej samej pracy, gdyż rozprasza to siły społeczne, powoduje nieproduktywne zużycie ofiarności publicznej społeczeństwa i doprowadza do szkodliwego zróżniczkowania życia społecznego.-

b/ Prasa opozycyjna.

Życie i Praca".

Pismo zapytywało Rząd, czy myśli o prześladowanych i dręczonych za swoje przekonania religijne obywatelach polskich i mniejszości polskiej, zamieszkujących w Rosji Sowieckiej. W artykule "U góry i u dołu" zaznaczał, że społeczeństwo spodziewa się wiele od Sejmu, zapomina jednak, że prace Sejmu winny mieć odpowiednik w równoległych pracach społeczeństwa od dołu. Dodawało przytem, że główna praca społeczeństwa iść winna w kierunku naprawy życia gospodarczego i, że naprawę tę osiągnąć można drogą przejęcia przez rolników handlu zbożem, bydłem i wszystkimi innymi produktami rolnymi w swoje ręce. Przyznawało, że na konieczną rozbudowę spółdzielczych organizacji rolniczych brak jest wprowadzić pieniędzy, niemniej jednakże ludność rolnicza pieniądze te może osiąść, jeżeli będzie się powstrzymywała od picia wódki i palenia tytoniu, a oszczędności przeznaczająca na cele spółdzielcze. Ponadto w poszczególnych artykułach pismo domagało się zamknięcia granicy dla przywozu produktów rolnych z zagranicy^z propagowało Akcję Katolicką, wzywało społeczeństwo do popierania prasy katolickiej i walki z bezbożnictwem, p. zyczm

wiele miejsca poświęcało krytycznej ocenie polityki państw europejskich za ich współżycie gospodarcze z Rosją Sowiecką. -

"Nowe Życie"

Pismo domagało się, ażeby wszędzie tam, gdzie wybory do rad gromedzkich, przeprowadzone nieprawidłowo, wywoływały wielkie poruszenie wsi - dla jej uspokojenia i zgodnie z żądaniami wyborców zostały zarządzane nowe wybory, oparte na kontroli i na przyzwoitem przeprowadzeniu głosowania. Podobnie jak "Życie i Praca", domagało się wprowadzenia zakazu wwozu do Polski zboża i produktów wytwórczości rolniczej. Dementując informacje prasy prorządowej o rozłamie Chrześcijańskiej Demokracji, starało się dowieść, że Stronnictwo to konsoliduje się i zyskuje na siłach. Równocześnie wyjaśniało jego opozycyjny stosunek do Rządu i zaznaczało, że dopóki obóz sanacyjny niezrozumie własnych błędów i nie pójdzie po linii działania, opartej na zasadach elementarnej przyzwoitości, dopóty obóz chrześcijańsko-społeczny nie będzie mógł zmienić frontu. Zastrzegało się przytem, że Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji nie uprawia opozycji dla opozycji, ale działa z uwzględnieniem żywo-nych interesów Państwa. Omawiając przedstawiony Sejmowi przez Rząd budżet, pismo nazywało go budżetem wybitnie personalno-wegetacyjnym, w którym pomimo wszystko konieczne są i możliwe znaczne oszczędności zarówno w wydatkach administracyjnych jako też w wydatkach rzeczowych. Pozatem pismo podnosiło konieczność podjęcia walki z bezrobociem na wsi, w pierwszym rzędzie przez popieranie drobnego wytwórstwa dla dostarczenia biedocie wiejskiej zarobku pieniężnego. -

Ze spraw samorządowych pismo podnosiło szczególnie sprawy jak najdalej idących oszczędności przy układaniu budżetów samorządów gminnych i powiatowych, które powinny być układane z całą świadomością ciężkiego położenia wsi. Wreszcie żądało pismo dokonania oszczędności w budżecie Państwa i zapewnienia rolnictwu tańszego kredytu.-

-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.104/34.T.

Dnia 10 stycznia 1934 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Podobnie do okresu poprzedniego, w grudniu BBWZR. największą uwagę poświęcił wyborom. Akcja wyborcza do samorządów, w jednych miejscowościach bardziej nasilona, w innych znów mniej, przyniosła jednak dodatnie skutki, co wykazały wyniki wyborów, z których wyszli ludzie bądź w większości wypadków o poglądach prorządowych, bądź też bezpartyjni, skłonni jednak do ścisłej współpracy z władzami administracyjnymi na gruncie podniesienia dobrobytu ludności.

Nadto w okresie sprawozdawczym urządzono dwa zgromadzenia publiczne oraz odbyło kilka zebrań członków i sympatyków BBWZR.-

Zgromadzenia publiczne.

Powiat Białostocki. Dnia 17 grudnia w Choroszczy poseł Michał Łazarski, urządził zgromadzenie publiczne, na którym wygłosił dłuższe przemówienie. /Sprawozdanie z tego zgromadzenia przedłożono Ministerstwu w oddzielnym piśmie dnia 30 grudnia 1933 r. za Nr.BP.30/58/33/

Powiat Grodzieński. W Druskienikach w dniu 17 grudnia na zgromadzeniu publicznym w lokalu zamkniętym wygłoszono trzy referaty na następujące tematy: " O ideologii i zadaniach BBWZR.", "O projekcie nowej Konstytucji" i " O nowej ustawie samorządowej". /160/-

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. Dnia 7 grudnia na posiedzeniu Koła Miejskiego BBWZR. w Choroszczy dokonano wyborów nowego zarządu, w skład którego weszli:

Paweł Markowski - prezes, Teofil Średziński - I. wiceprezes, Henryk Raczkowski - II. wiceprezes, Jakób Licht - III. wiceprezes, Leon Kozłowski - skarbnik, Paweł Anisiewicz - sekretarz.-

powiat łomżyński. Dnia 17 grudnia w miasteczku odbyło się posiedzenie lokalnego Komitetu gminnego BBWzR., na którym dokonano wyborów prezydenta tego Komitetu. Wybrani zostali: Tomasz Galiński, Bolesław Stankiewicz, Józef Sroka i Józef Tyszk. Nadto na temże posiedzeniu poruszano sprawy lokalne oraz zagadnienia gospodarcze ogólnopowiatowe /60/.-

powiat suwalski. Na zebraniu we wsi Jeleniewo utworzono koło gminne BBWzR. i wybrano zarząd, w skład którego weszli: Antoni Śledziwski - prezes, Stanisław Makowski i Aleksander Makarewicz - wiceprezesi, Bolesław Bogdan - sekretarz i Franciszek Bobrowski - skarbnik. Na członków koła zapisało się 27 osób.-

Powiat.	Zgromadzenia publi- czne			Zebrania		Ilość nowych komó- rek.	Liczba nowych człon- ków.
	Ilość	Frekwencja	Ogólna Rozciąg- łość:	Ilość	Frek- wen- cja.		
Białostocki	1	400	-	1	17	-	-
Grodzieński	1	160	-	-	-	-	-
Łomżyński	-	-	-	1	60	-	-
Suwalski	-	-	-	1	30	1	27
Razem	2	560	160-400	3	107	1	27

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Działalność Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego prawie, że nie była widoczną. Były czynione próby zakładania kół w powiecie grodzieńskim i w tym celu prezes zarządu powiatowego tego Stronnictwa w Grodnie, Adolf Bazel objeżdżał w grudniu teren gminy Zydomla, jednakże nie zdołał założyć tam ani jednego koła. Na terenie powiatu sokólskiego działacze traktowanego Stronnictwa czynili wysiłki w kierunku używatnienia istniejących kół, założonych w poprzednich miesiącach. Efektownych rezultatów jednakże wysiłki te nie wydały.-

c/ Stronnictwo Narodowe.

W związku z akcją wyborczą do instytucyj samorządowych, w grudniu Stronnictwo Narodowe przejawiało silną akcję w szeregu powiatów. Grudniowa nasilenia tej akcji podług powiatów przedstawia się następująco: łomżyński, szczuczyński, białostocki, suwalski, augustowski i sokólski. Poza akcją wyborczą działalność Stronnictwa Narodowego szła po linii zjednywania sobie nowych zwolenników i zakładania ogniw organizacyjnych. Awizowane w poprzednim sprawozdaniu wysiłki w kierunku opanowania swymi wpływami powiatu sokólskiego były kontynuowane i w grudniu.-

Szczególłą ruchliwość organizacyjną na terenie powiatu sokólskiego, jak i suwalskiego oraz augustowskiego, wykazuje sekretarz zarządu Okręgowego Stronnictwa Narodowego w Białymstoku, Bolesław Pustelnik, który próbował nawet urządzić zebranie organizacyjne w Sokółce, które jednak nie doszło do skutku wobec nie uzyskania odpowiedniego lokalu, bowiem kilku sympatyków omawianego Stronnictwa w Sokółce odmówiło udzielenia swych mieszkań na urządzenie zebrania.-

Na terenie łomżyńskim ożywioną akcję rozwija Józef Przybyszewski, skazany przez Sąd Okręgowy w Łomży w procesie o zajęcia w Radziłowie - na więzienie, a następnie przez Sąd Apelacyjny uniewinniony. W grudniu wyjeżdżał on kilkakrotnie w teren, gdzie urządzał legalne i nielegalne zebrania. -

Nadto w grudniu wiele uwagi poświęcano pozyskiwaniu młodzieży głównie zrzeszonej w Stowarzyszeniach Młodzieży Polskiej, oraz tworzone organizacje Młodych Narodowców na wzór b.O..P. -

Zebrania zamknięte.

powiat Białostocki. Choroszczy dnia 2 grudnia na zebraniu kilku członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego omawiano sprawę przyszłych wyborów do Rady Miejskiej i zastanawiano się nad wystawieniem kandydatów. rezultacie postanowiono sprawę tę omówić z miejscowym proboszczem, ks. Pięściukiem, z którym narady odbyły się w dniu 9 grudnia

powiat Łomżyński. Dnia 9 grudnia odbyło się w Łomży zebranie Zarządu Okręgowego Stronnictwa Narodowego przy udziale posła Witolda Staniszkisa. Zebranie to poświęcone było omówieniu taktyki wyborczej do samorządu. Postanowiono pracę prowadzić w sposób konspiracyjny i przy pomocy zaufanych i pewnych działaczy, za jakich uważa się członków b. O..P.

Dla omówienia sprawy wyborów samorządowych odbyło się w dniu 18 grudnia również zebranie członków Stronnictwa Narodowego, przy udziale posłanki Eweliny Pepłowskiej, w Kolnie.

Nadto w tejże materji Józef Przybyszewski, który w dniu 1 stycznia b.r. objął oficjalnie funkcje sekretarza Okręgowego Stronnictwa Narodowego w Łomży, konferował w dniu 22 grudnia z 6 członkami b.O..P.

Tenże Przybyszewski zwołał nielegalne zebrania dnia 21 grudnia we wsi Mieczki, gminy Stawiski i dnia 26 grudnia - we wsi Ragi, gminy Przytuły. Zebrania te miały charakter zamaskowanych zgromadzeń publicznych, gdyż wstęp na te zebrania był nieograniczony. Na obu zebraniach przemawiał Przybyszewski, który podnosił znaczenie wyborów do ciał samorządowych, podkreślił rzekome złe traktowanie rolników i ich upośledzenie przez rządy pomajowe, oraz zapowiedział rychły upadek tych rządów. /80 i 100 osób/.

Zebranie we wsi Mieczki rozwiązane zostało przez policję, a Przybyszewski pociągnięty do odpowiedzialności karno-administracyjnej i w dniu 29 grudnia skazany został na 6 tygodni aresztu bezwzględneho.

Powiat Suwalski.

Na terenie powiatu suwalskiego Stronni two Narodowe przejawiało ożywioną działalność przez sekretarza Zarządu Powiatowego traktowanego Stronnictwa w Suwałkach, Witolda Szulca, który kilkakrotnie w celach organizacyjnych wyjeżdżał na teren powiatu, gdzie nawiązywał łączność z sympatykami Stronnictwa Narodowego i organizował konspiracyjne zebrania. Jednakże koła omawianego Stronnictwa nigdzie nie założył.

Powiat Szczuczynski.

Dnia 10 grudnia w Grajewie odbyło się zebranie członków Stronnictwa Narodowego. Na zebraniu tem Kazimierz Gapski, prezes koła tego Stronnictwa we wsi Mierucie, gminy Bogusze, dzielił się wrażeniami z pobytu swego na wystawie drobiu w Prostkach /Prusy Wschodnie/, przyczem podkreślał karność i zdyscyplinowanie organizacji narodowo-socjalistycznej w Niemczech i zaznaczył, że w Polsce narodowcy winni brać przykład z tej organizacji niemieckiej. Następnie omawiano sprawę wszczęcia agitacji w związku z wyborami do

instytucyj samorządowych /20/.-

Drugie podobne zebranie odbyło się także w dniu 31 grudnia. Celem tego zebrania było omówienie spraw organizacyjnych, wyrażające się w podziale pracy pomiędzy starszych i młodych narodów oraz w zorganizowaniu akcji młodych na tych zasadach, na jakich działał b.O.P. /15/.-

Dnia 21 grudnia na zebraniu organizacyjnym we wsi gminnej Łuda utworzono koło Stronnictwa Narodowego oraz wybrano zarząd w skład którego weszli: Julian Rzochowski - prezes, Piotr Janiszewski - sekretarz, Sylwester Zimkowski - skarbnik oraz Dominik Łępek i Dominik Łojewski - członkowie. Na członków zapisało się 20 osób /30/.-

powiat wysoko-mazowiecki. Dnia 18 grudnia w Wysokiem-Mazowieckiem odbyło się zebranie członków i zwolenników Stronnictwa Narodowego przy udziale p. Zygmunta Berezowskiego, który wygłosił przemówienie, podając krótko w formie powściągliwej system nakładania i ściągania podatków. Następnie zarzucił rządowi nieudolność w prowadzeniu gospodarki państwowej oraz zapowiedział rychły upadek rządów pomajowych. Na końcu zaznaczył, że nadal podobnych do obecnego zebrań zwoływać on nie będzie, natomiast zalecił urządzenie periodycznych zebrań mężów zaufania Stronnictwa Narodowego i na zebraniach takich przyobieczał od czasu do czasu przybywać. /100/.-

Powiat	Zgromadzenia publi- czne			Zebrania		Ilość nowych komó- rek.	Liczba nowych człon- ków.
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frek- wencja.		
		Ogólna	Względna				
		Ilość					
		głosów.					
Białostocki	-	-	-	2	47	-	-
Łomżyński	-	-	-	4	240	-	-

Szczuczynski	-	-	-	3	65	1	20
Wysoko-Mazow.	-	-	-	1	100	-	-
R a z e m	-	-	-	10	452	1	20

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Po znacznie ożywionej akcji przedwyborczej w listopadzie działalność Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji w grudniu była mniej intensywna. Zapowiedziane przez posła Wackawa Bitnera dwa wiece: jeden w powiecie białostockim, a drugi - w sokólskim nie odbyły się wskutek nieprzybycia samego posła. W okresie sprawozdawczym odbyło się tylko jedno zebranie o charakterze politycznym w Białymstoku, zaś posek Romuald Pułjan wygłosił dwa o identycznej treści odczyty w powiecie suwalskim. Odczyty te wygłaszał wzmiankowany posek i w poprzednich miesiącach w różnych miejscowościach, przyczem nie zawierały one momentów wybitnie politycznych.

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. Dnia 3 grudnia odbyło się w Białymstoku zebranie członków Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji. Na zebraniu tem przemawiał posek Romuald Pułjan zamiast nieobecnego z powodu choroby posła Wackawa Bitnera. Mówca poruszał wyłącznie sprawę wyborów do ciał samorządowych, podnosząc, że niedawne wybory do rad gromadzkich przeprowadzone były sposobem oszukańczym, gdyż zbyt późno podano do wiadomości społeczeństwa nową ustawę wyborczą, wobec czego ludność bardzo często nieświadomie głosowała na listę Nr.1. Następnie posek Pułjan, cytując poszczególne ustępy z nowej ustawy o wyborach do samorządu, pouczał zebranych o sposobie głosowania przy przyszłych wyborach do samorządu miasta

Białegostoku i wezwał zgromadzonych do głębszego zainteresowania się tymi wyborami.-

Po referacie posła Pułjana, krótkie przemówienie wygłosił nieznanym bliżej pracownik kolejowy, który podkreślił, że rzeczą Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji jest zająć się sprawą poprawy bytu pracowników i sprawą przestrzegania ustawy o 8-godzinnym dniu pracy, zaś co do wyborów, to ludność będzie sama wiedziała, jak ma się zachować.

W końcu sekretarz Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego, Mikołaj Korbut zaowiedział, że odbędzie się jeszcze kilka zebrań przedwyborczych, które jednak w grudniu do skutku nie doszły /200/.-

powiat Suwalski.

Dnia 8 grudnia we wsi Ligry, gminy Huta, a dnia 18 grudnia w Suwałkach poseł Romuald Pułjan wygłosił odczyty na temat: "Kryzys gospodarczy w świetle zasad katolickich". Momenty wybitnie polityczne w odczytach tych nie były poruszane. /Sprawozdanie z tych odczytów przedłożono Ministerstwu oddzielnie dnia 30 grudnia 1933 roku za Nr.BP.30/57/33/.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

W grudniu zainteresowanie działaczy Stronnictwa Ludowego skierowane było głównie na wybory samorządowe. Wskazywano na te trudności, jakie w akcji tej panowały, a mianowicie: chaotyczność i brak wytycznych, po którychby cała ta działalność kroczyła. Brak koordynacji wynika z niedoboru ludzi do pracy oraz słabej inteligencji samych działaczy stronnictwa. Nadto częste tarcia wewnętrzne, zarówno w łonie zarządu powiatowego w Białymstoku, jak i w kołach wiejskich spowodowały, że niektóre jednostki usunęły się od pracy. Z tej racji w wielu kołach jakakolwiek akcja polityczna całkiem zanikła co

doprowadziło nawet do zlikwidowania dwóch kół w powiecie suwalskim. Nadto na terenie powiatów augustowskiego i suwalskiego znaczną dywersję wśród ludowców urządza obecnie Stronnictwa Narodowe.

W okresie sprawozdawczym Zarząd Wojewódzki Stronnictwa Ludowego w Białymstoku rozesłał do wszystkich kół wiejskich oraz zarządów powiatowych okólnik, polecający odbycie zebrań celem wyborów nowych zarządów.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. Dnia 28 grudnia w Białymstoku odbyło się posiedzenie zarządu powiatowego Stronnictwa Ludowego przy udziale posła Adolfa Sawickiego, który na wstępie posiedzenia wygłosił referat o sytuacji politycznej w Europie i w Polsce. Następnie dowodził, że w Polsce największe ciężary podatkowe ponosi rolnik przy niezwykle niskich cenach na swe produkty rolne, a niepomiarne wysokich cenach produktów przemysłowych. Wspomniał, że podczas ostatnich wyborów do rad gromadzkich dąży się nadużycia i, że przypisać to należy nieznajomości przepisów przez większość ludności wiejskiej. Wreszcie wezwał, by przy wyborach do Rad Gminnych członkowie Stronnictwa Ludowego rozwinęli usilną agitację celem przeprowadzenia jak największej liczby ludowców.-

Z kolei zabrał głos skarbnik Zarządu Powiatowego traktowanego Stronnictwa, Jan Ostaszewski, który wspomniawszy, że podczas wyborów gromadzkich miały miejsce nadużycia, wezwał zebranych do usilnej akcji organizacyjnej i do zakładania nowych kół, przyczem zaznaczył, że z uwagi na mogące wyniknąć zmiany Rządu w Polsce, ludowcy winni być przygotowani do objęcia władzy, przeciwstawiając się czy to socjalistom lub komunistom, czy też innym stronnictwom politycznym, gdyby one usiłowały objąć władzę w Państwie.-

Następnie dr. Władysław Gogolewski, podkreślił konieczność częstego zwoływania posiedzeń członków kół wiejskich, organizowania odczytów i dążenia wszelkimi siłami do zjednywania nowych członków. Nadto zapowiedział na początek lutego b.r. zwołanie do Białego stoku wojewódzkiego Zjazdu Stronnictwa Ludowego.-

Po Gogolewskim znów przemawiał poseł Sawicki, który narzekał na brak solidarności u chłopów, na jego przeciążenie pracą z tego tytułu, że na terenie województwa Białostockiego jest on prawie sam jeden oraz, że starania jego w Zarządzie Głównym Stronnictwa Ludowego o przydzielenie na teren białostocki jeszcze jednej posła spotkały się z odmową.-

W wolnych wnioskach omawiano sprawę zmiany Konstytucji oraz przy tej okazji wyrażono przypuszczenie, że na wiosnę b.r. odbędą się wybory do Sejmu i Senatu, ażeby ten nowy Sejm mógł uchwalić nową Konstytucję, bowiem w obecnych ciążach prawodawczych, Rząd mimo wysiłków, nie uzyska 2/3 głosów dla swego projektu Konstytucji.-

Postanowiono zawiesić na czas nieograniczony w prawach członka Szymańskiego, który na posiedzeniu Sejmiku Powiatowego w Białymstoku wystąpił z wnioskiem o odrzucenie skarg i protestów wyborczych w związku z wyborami do rad gromadzkich.-

Reszcie uchwalono wysłać depesze z życzeniami noworocznymi do Wilińskiego, Kiernika i Bagińskiego. Po dyskusji nad tą ostatnią sprawą, postanowiono w końcu życzenia te pomieścić w prasie ludowej, zaś samej depeszy nie wysyłać, a to z uwagi na możliwość jej konfiskaty /20/.-

Łomży.

Dnia 19 grudnia w Łomży bawił poseł Jan Nosek, który występował tutaj przed Sądem Okręgowym w charakterze obrońcy Aleksandra Kołodziejskiego, oskarżonego o prowadzenie akcji strajkowej pod-

czas ostatniego strajku rolnego. Kołodziejski został uniewinniony. Po rozprawie sądowej poseł Ncsek odbył konie. encję z członkami kół Stronnictwa Ludowego głównie z terenu gmin Kupiski i Rutki. Omawiano sprawę wyborów samorządowych oraz kwestję reorganizacji Sekretariatu Powiatowego w Łomży. W wyniku tych obrad, kierownikiem wspomnianego Sekretariatu Powiatowego zamianowano Leona Rosiaka, na miejsce zwolnionego Władysława Kempki.-

at Suwalski. W grudniu na mocy uchwał swych członków rozwiązały się koła Stronnictwa Ludowego we wsi Czerwonka, gminy Jeleniewo i we wsi Zielone Królewskie, gminy Kuków.-

Prezes Zarządu Powiatowego Stronnictwa Ludowego w Suwałkach Antoni Trochim zwołał trzy zebrania kół wiejskich we wsiach Bachanowo, Przerośl i Kłajpeda. Zebrania te miały charakter instrukcyjny w sprawie wyborów do instytucji samorządowych /40/.-

Powiat	Zgromadzenia publi- czne.			Zebrania		Ilość nowych komó- rek.	Liczba nowych człon- ków.
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frek- wencja		
		Ogólna	Rozcią- głość.				
Białostocki	-	-	-	1	20	-	-
Suwalski	-	-	-	3	40	-	-
R a z e m	-	-	-	4	60	-	-

f/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

Notowany w poprzednich sprawozdaniach proces zwięzania się wpływów PPS.CKW. w bielskim okręgu przemysłu drzewnego, przyjął w grudniu formy bardziej realne. Wyrazem tych przemian w nastrojach robotniczych było rozwiązanie w Nurcu Związku Zawodowego Ro-

robotników Przemysłu Drzewnego, pozostającego pod niepodzielnymi wpływami PPS.CK. i utworzenie na jego miejsce Z.Z.Z.

Zaniepokojone objawami utraty wpływów jednostki kierownicze PPS.CK. przystąpiły do uintensywniania prac organizacyjnych, oraz publicznych wystąpień zewnętrznych w ośrodkach przemysłowych powiatu bielskiego, które jednak znalazły tylko częściowy oddźwięk na terenie Hajnówki i to wyłącznie wśród robotników tartaku państwowego.-

Zapoczątkowaniem tej akcji była Okręgowa Konferencja, odbyta w dniu 16 grudnia w Hajnówce z udziałem posła Stanisława Karpińskiego i Edwarda Hryniewicza oraz odbyty w tymże dniu i tamże wiec.-

Konferencja.

Wspomniana konferencja miała charakter ściśle poufny. Wzięło w niej udział 26 delegatów PPS. z powiatów bielskiego, wysoko-mazowieckiego i ostrowskiego, a zatem z czwartego okręgu wyborczego, w którym po uwięzieniu b.posła Stanisława Dubois kierownictwo partyjne objął Edward Hryniewicz z Warszawy, reprezentujący radykalny odłam PPS., gwałtownie wyrażający się do komunizmu. Stwierdzona została obecność na konferencji posła Stanisława Karpińskiego, Edwarda Hryniewicza, Mikołaja Pietruczuka, Karola Zaorskiego, Aleksandra Chomickiego z Bielska-Podlaskiego, Ady Kowskiej, Jana Patera, Aleksandra Falkiewicza, Stanisława Mrozowski, Siennickiego, Witczaka, Stefana Chibnera, Jana Marca, Pomorskiego, Wasiluka, Pieczko i Swiata /przedstawiciel ZZK. z Czeremchy/ i innych.

Przewodniczył K.Wasiluk z Hajnówki, sekretarzował Siennicki. Przed rozpoczęciem konferencji ustalono, że z uwagi na jej charakter poufny nie będzie sporządzany protokół i, że niedopuszczalne są jakiekolwiek notatki z obrad przez uczestników. Konferencja

trwała od godziny 18-ej dnia 16 b.m. do godziny nie al 4-ej dnia 17 b.m.

Sprawozdanie z działalności Powiatowego Komitetu Robotniczego n powiat bielski złożył Edward Hryniewicz, który stwierdzał, że szczególnie w powiecie bielskim istnieją silne nastroje rewolucyjne ludności robotniczej, zwłaszcza w obrębie Puszczy Białowieskiej. Według oświadczenia Hryniewicza, czynnikiem, który stworzył takie nastroje był oddział Związku Zawodowego Makorolnych w Bielsku-Podlaskim, który prowadził intensywną propagandę wśród robotników puszczańskich, rozszerzył i ugruntował zasięg wpływów PPS. ogólnie w powiecie bielskim i wciągnął w ich orbitę chłopskie masy białoruskie. Oddział ten został zawieszony przez władze administracji ogólnej w jego działalności, wobec czego działalność tę muszą kontynuować lokalne komitety robotnicze PPS., których zadaniem jest tworzenie wiejskich oddziałów partyjnych dla celów wykorzystywania rewolucyjnych nastrojów mas chłopskich w kierunku wywołania rozruchów przeciwko władzom i Rządowi. Następnie Edward Hryniewicz poinformował zebranych, że w związku z uwięzieniem b. posła Stanisława Dubois zorganizowało się w Warszawie specjalne grono przyjaciół powiatu bielskiego, złożone z wybitnych działaczy społecznych i politycznych, posłów, profesorów, adwokatów i publicystów, które postanowiło urządzić masowe wiece manifestacyjne w dniach 6 i 7 stycznia, mające na celu podkreślenie siły proletariatu w powiecie bielskim i jego gotowości do podjęcia walki rewolucyjnej. Odbyć się ma 1. tego rodzaju wieców w powiecie bielskim, obesłanych przez adwokata Rohna z Warszawy, Baranowskiego, Sekretarza Generalnego Związku Zawodowego Makorolnych, adwokata Benkla, Obarskiego, aplikanta adwokackiego Kisielewskiego /aplikuje u adwokata Murata/, posłów Barcikowskiego i Pawlaka, redaktora "Goli Ludu" i in.

Hryniewicz zaznaczył, że lokalne komitety robotnicze PPS. obowiązane są złożyć wymienionym sprawozdania co do gotowości bojowej mas w poszczególnych miejscowościach, w granicach poszczególnych miejscowych komitetów robotniczych, oraz ilości i jakości posiadanej broni. Przybywający na wiece członkowie wspomnianego grona przyjaciół powiatu bielskiego, mają przywieść ze sobą instrukcję CKW. PPS. co do organizacji sposobu i charakteru wystąpień masowych PPS. i przekazać je lokalnym organizacjom PPS. Traktowane wiece mają być równocześnie przygotowawczymi do zapowiedzianego na dzień 2 lutego 1934 roku w Warszawie 23 Kongresu PPS. Hryniewicz apelował, ażeby na Kongres zostali wysłani jako delegaci ludzie całkowicie pewni i zdecydowani, nie jest bowiem wykluczone, że Kongres ten zostanie przekształcony na demonstrację uliczną, poczem zaznaczył że nadszedł już czas współpracy PPS. z partją komunistyczną w płaszczyźnie walki rewolucyjnej. Dodał przytem, że jest on sekretarzem Akademickiego Związku Młodzieży Komunistycznej w Warszawie którego praca rewolucyjna została postawiona na wysokim poziomie. Nawiązując do sprawozdania Hryniewicza, poseł Karpiński dawał szereg dyrektyw, traktujących o podziale wypróbowanych członków partji w terenie na piątki bojowe, które najpóźniej w ciągu tygodnia od chwili rzucenia hasła muszą stanąć w pogotowiu bojowym. Dalej poseł Karpiński wygłosił obszerny referat polityczny o charakterze ogólnym, oparty na broszurce p.t. "Gospodarka - polityka - taktyka - organizacja socjalizmu" /wydawnictwo "Płomieni"/. W referacie podkreślał szczególnie konieczność rewolucyjnego przeobrażenia chłopów i młodzieży, których prawdopodobnie w lutym 1934 roku PPS. powoła do czynnych wystąpień. Nadmieniał, że powiat bielski jest podminowany przez PPS., że na niego zwrócone są oc

proletariatu całej Polski. Referat swój zakończył poseł Karpiński okrzykiem "Niech żyje rewolucja robotniczo-chłopska".-

Z kolei jako delegatów na 23 Kongres PPS. wybrano Edwarda Hryniewicza z Warszawy, Jana Patera z Hajnówki i na zastępcę ich Siennickiego z Siemiatycz, powiatu bielskiego.-

Po wyborach delegatów odczytany został projekt rezolucji polityczno-politycznej na Kongres PPS. w redakcji Edwarda Hryniewicza i posła Karpińskiego.-

Projekt ten, którego odpis został przekazany Ministerstwu przy piśmie z dnia 15 b.m. Nr.BP.4454/33 T., zawiera dwa charakterystyczne ustępy, a mianowicie:

" 1/Partja socjalistyczna, prowadząc samodzielną politykę klasową, zdobywając dla socjalizmu masy chłopstwa, drobnomieszczaństwa i inteligencji pracującej, poprowadzi rewolucyjną walkę o zdobycie władzy, o rząd robotników i chłopów. Podstawowym warunkiem powodzenia tej walki jest stworzenie jednolitego frontu całego proletariatu, zarówno w formie porozumienia Międzynarodówek Socjalistycznej i Komunistycznej na platformie walki klasowo-rewolucyjnej i polityki, jak w drodze porozumienia poszczególnych partij socjalistycznych i komunistycznych oraz lokalnych organizacji tych partij na tle konkretnych potrzeb codziennej walki. Jednolity front całego proletariatu winien objąć również i te partje klasowo-rewolucyjne, które chwilowo znajdują się poza obrębem obu Międzynarodówek.-

2/ W celu skoordynowania walki, prowadzonej przez poszczególne partje socjalistyczne mniejszości narodowych w Polsce, Kongres poleca CK PPS. zainicjowanie stałej komisji porozumiewawczej z udziałem wszystkich działających w Polsce partij socjalistycznych. Obec tego, że na terenie białoruskim dotychczas nie istnieje partja socjalistyczna, Kongres poleca CK zorganizowanie sekcji biał-

biłoruskiej PPS. w porozumieniu z pozostałymi partjami socjalistycznymi w Polsce. Celem sekcji biłoruskiej PPS. będzie polityczne zorganizowanie biłorusinów i odpowiednie opracowanie zarysu programu. Biłorusini stanowią dziś olbrzymią siłę potencjonalną, głuchą narażoną na hasła szowinistyczne, lecz już niejednokrotnie uruchomianą przez socjalizm. Zorganizowanie tej siły na podstawie socjalistycznego programu, w momencie precyzowania się światopoglądu społecznego tego narodu, stanowi jedno z naczelných wskazań organizacyjnych".-

Oba te ustępy wskazują na istnienie wśród PPS. reprezentowanej przez Edwarda Hryniewicza grupy radykalnej, która usiłuje doprowadzić do porozumienia pomiędzy PPS. i partją komunistyczną z jednej strony, a z drugiej narzucić PPS. metody działania organizacyjnego i politycznego w odniesieniu do ludności biłoruskiej jakimi posługuje się partja komunistyczna. W zrozumieniu tej grupy sekcja biłoruska PPS. byłaby odpowiednikiem KPZB.

W dyskusji nad projektem rezolucji Stefan Hibner wystąpił z wnioskiem o skreślenie ustępu co do stworzenia jednolitego frontu PPS. z komunistami. Wniosek ten po dość burzwej wymianie zdań poddany został pod głosowanie, w którego wyniku za skreśleniem wypowiedziało się 23 uczestników w konferencji, przeciwko skreśleniu - Edward Hryniewicz i Mikołaj Pietruczuk, zaś poseł Karpiński wstrzymał się od głosowania.- Hibner zażądał także skreślenia ustępu rezolucji, dotyczącej zorganizowania sekcji biłoruskiej PPS. Ponieważ wniosek Hibnera w tej materji został poparty przez wpływowego Jana Patera i większość uczestników konferencji, przeto poseł Karpiński przerwał dyskusję nad nim, nie pozwalając na głosowanie. Równocześnie poseł Karpiński uprzedził Patera, że jeśli jego stanowisko w odniesieniu do obu przytoczonych

nych ustępów rezolucji nie ulegnie zmianie, ^{to} zostanie skreślony z listy delegatów na Kongres, gdyż tego wymagają interesy grupy lewicowej PPS., reprezentowanej przez niego, posła Karpińskiego i Edwarda Hryniewicza. W odpowiedzi na uprzedzenie posła Karpińskiego, Pater Jan wystąpił z wnioskiem o zmiany na Kongresie nazwy PPS. na "Socjalistyczne Partje Polski", aby w ten sposób ułatwić partjom socjalistycznym zgrupowanie się w jedną całość i uchronić skomasowaną organizację od pozorów nacjonalistycznych. Wniosek ten przeszedł 13-ma głosami.-

W dyskusji ogólnej delegat Witteczak z Czerlanki w powiecie bielskim podkreślał konieczność nabywania broni przez członków partji, zaznaczając, że w roku 1934 musi być rozpoczęte kopanie okopów.-

Na wniosek Edwarda Hryniewicza konferencja uchwaliła utworzyć OKR.PPS.OKR. na powiaty bielski, ostrowski i wysoko-mazowiecki z siedzibą w Hajnówce, przy czem do komitetu tego wybrano: K. Wasiluka-przewodniczący, Edwarda Hryniewicza - viceprzewodniczącym, Jana Patera-sekretarz, Mikołaja Pietruczuka-zastępcę sekretarza, Pomorski-skarbnik, Stanisław Siennicki z Siemiatycz, Witteczak z Czerlanki, Świat z Czeremchy, Sokoła z Bielska-Podlaskiego i Róblewskiego z Hajnówki i Hibnera z Nurca - członkowie.-

Omówiona konferencja wskazuje, zdaniem Urzędu Wojewódzkiego, wyraźnie na pewne, nieokreślone jeszcze dążenia niektórych czynników z PPS. do zazębienia działalności dołów PPS. z działalnością dołów partji komunistycznej i wywołanie na tej płaszczyźnie zamieszek w powiecie bielskim.-

i e c .

Wice urządził poseł Stanisław Karpiński, który, omawiając obecny kryzys gospodarczy, położył krytykę metody rządu w zwalczaniu tego kryzysu. Nadmieniał, że rząd mimo obywateli w czasie wybo-

rów, wydał szereg dekretów, godzących w przywileje robotnicze. Następnie podkreślił konieczność wspólnej walki mas robotniczych z masami włościańskimi o polepszenie bytu i o rząd robotniczo-chłopski /700/.

W tymże dniu odbyła się w Hajnówce akademja, urządzona przez TUR. Na akademji tej przewodniczący PKR.PPS.CKW. w Bielsku-Podlaskim, Edward Hryniewicz wygłosił referat o kulturze i wychowaniu socjalistycznem młodzieży, poddając równocześnie krytyce sfery urzędnicze, którym zarzucił brak ideologii oraz uległość.

W-końcu wezwał do kupowania w cenie 5 groszy za sztukę, które miały być następnie przesłane z noworocznymi życzeniami przebywającemu w więzieniu b.posłowi, Stanisławowi Dubois/400/.-

1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 2729 2730 2731 2732 2733 2734 2735 2736 2737 2738 2739 2740 2741 2742 2743 2744 2745 2746 2747 2748 2749 2750 2751 2752 2753 2754 2755 2756 2757 2758 2759 2760 2761 2762 2763 2764 2765 2766 2767 2768 2769 2770 2771 2772 2773 2774 2775 2776 2777 2778 2779 2780 2781 2782 2783 2784 2785 2786 2787 2788 2789 2790 2791 2792 2793 2794 2795 2796 2797 2798 2799 2800 2801 2802 2803 2804 2805 2806 2807 2808

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.104/34T.

Dnia 10 stycznia 1934r.

27
Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr.1 za miesiąc grudzień 1933 roku.

IV. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

Powiat sokólski.

Sprawa obsadzenia parafji w Majewie po księdzu Antonim Czechowiczu, o którym były wzmianki w kilku ostatnich sprawozdaniach miesięcznych, dotychczas nie została załatwiona.

W dniu 23 grudnia udali się do Majewa dziekan białostocki, ks.Aleksander Chodyko i dziekan sokólski, ks.Józef Marcinkiewicz celem odprawienia nabożeństwa, spożycia pozostających w Kościele SS.Sakramentów i zamknięcia samego kościoła. Obu dziekanom towarzyszył Starosta Powiatowy w Sokółce i Komendant Powiatowy P.P. z kilkunastu szeregowymi P.P. w charakterze asysty, o udzielenie której zwrócił się do Pana Wojewody ks.Arcybiskup Romuald Jałbrzykowski z powołaniem się na Konkordat.

Po przybyciu na miejsce, kościół został otoczony kordonem policji na wypadek, gdyby tłum usiłował przeszkodzić w łamaniu zamka, którym był zamknięty kościół.

Po wejściu do kościoła przy pomocy ślusarza, który wyłamał zamek, przybyli księża poczęli odprawiać nabożeństwo, na które nikt ze zgromadzonych przed kościołem parafian nie był wpuszczony do kościoła. Przyby-

wając stale przed kościoł ludność w pewnej chwili usiłowała zaatakować policję i wkroczyć do kościoła. Atakujący tłum został jednak rozproszony przez policję przy użyciu pałek gumowych.

Po nabożeństwie, które odbyło się bez przeszkód, księża dziekani zamknęli kościół na swoje kłódki i odjechali.

W parę dni potem skonstatowano, że nieujawnieni sprawcy kłódki te złamali.

Wkońcu grudnia przybył do Komendanta Powiatowego P.P. w Sokółce pewien zakonnik z Wilna, który prosił Komendanta Powiatowego P.P. o dodanie mu jednego policjanta, przy pomocy którego mógłby w nocy zabrać z kościoła w Majewie wciąż jeszcze znajdujące się tam SS.Sakramenta /komunikanty/. Spotkał się jednak z odmową.

ooooo-000-ooooo

Dnia 10 stycznia 1934r.

29

V. Mniejszości narodowe.

Mniejszość narodu żydowska w grudniu zaabsorbowana była w pewnym stopniu dopatrywanymi wyborami do Rad miejskich w poszczególnych miastach i osadach. Na czoło jednak życia żydowskiego w okresie sprawozdawczym wysuwała się sprawa ograniczeń imigracyjnych do Palestyny, zarządzonych przez rząd brytyjski. Z racji tej urządzono szereg zebrań protestacyjnych, na których stanowczo domagano się otwarcia granic Palestyny dla emigrantów żydowskich. Zebrania protestacyjne zwoływali przeważnie sjonisci-rewizjoniści, przyczem były wypadki zakłócenia takich zebrań przez członków żydowskich ugrupowań lewicowych.

Pozatem urządzono szereg odczytów, na których poruszono w lwiej mierze zagadnienia palestyńskie. Życie kulturalno-oświatowe było bardziej ruchliwe, niż w okresie poprzednim.

Z życia ludności białoruskiej należy podkreślić odbyty w Białymstoku Okręgowy Zjazd Towarzystwa Szkoły Białoruskiej i otwarcie szkoły początkowej dla dzieci białoruskich w powiecie białostockim. Innych momentów w życiu białoruskiem, wymagających omówienia, nie było.

Pewne podniecenie wśród ludności litewskiej na terenie powiatu grodzieńskiego wywołało ustawienie przez nią w Marcinkach, a następnie usunięcie z polecenia władz administracyjnych krzyża-pomnika, pomalowanego na barwy państwowe litewskie.

a/ Ż y d z i.

Życie polityczne.

Żydowski Klub "Myśli Państwowej".

Żydowski Klub "Myśli Państwowej" w Wołkowysku, w związku ze zbliżającymi się wyborami do rady miejskiej, wysunął projekt zblokowania się ludności żydowskiej z polską i pójścia do urny wyborczej pod znakiem wzajemnego porozumienia i zgody. Z tej racji w dniu 12 grudnia odbyło się w Wołkowysku zebranie przedstawicieli wszystkich żydowskich ugrupowań politycznych, społecznych i gospodarczych przy udziale członków miejscowego klubu BBWR. Na zebraniu tem obrońca sądowy Efros, poruszając kwestję przyszłych wyborów do rady miejskiej, zaznaczył, że w interesie społeczeństwa żydowskiego leży, by utworzona była jednolita lista polsko-żydowska, z tem jednak zastrzeżeniem, aby żydom zapewniona była odpowiednia ilość mandatów stosownie do ich liczebności.

Ugrupowania żydowskie, pozostające pod wpływami organizacji sjonistycznej, a zwłaszcza działacza tej organizacji Efroima Barasza, były początkowo przeciwnie temu blokowi. Jednakże na ponownem zebraniu w dniu 17 grudnia nastąpiło pewne porozumienie co do wystawienia wspólnej listy przy wyborach do rady miejskiej. Porozumienia tego nie należy jednak uważać za trwałe, a raczej traktować je można jako posunięcie taktyczne Barasza celem przeprowadzenia w wyborach do rady miejskiej jak największej liczby swoich zwolenników.

Sjonisti-Rewizjoniści.

Dnia 9 grudnia organizacja Sjonistów - Rewizjonistów w Indurze, powiatu grodzieńskiego zwołała zgromadzenie w celu zaprotestowania przeciwko ograniczeniom imigracyjnym do Palestyny. Obecni na sali członkowie żydowskich ugrupowań lewicowych okrzykami i gwizdaniem nie dopuścili jednak do głosu ani przewodniczącego zebrania, Feldmana, ani też przybyłego z Grodna działacza Sjonistów - Rewizjonistów, dr. Czertoka. Zachowanie się opozycji doprowadziło do bójki, wskutek czego zebranie zostało rozwiązane. /200/.

Mizrachi.

Dnia 6 grudnia z inicjatywy organizacji "Mizrachi" urządzono w Grajewie odczyt zbiorowy na temat: "Ograniczenie emigracji żydowskiej do Palestyny i o teraźniejszej policji w Palestynie" w czasie odczytu członkowie organizacji "Hechazuc-Pionier" zakłócili spokój przez wznoszenie wrogich okrzyków. Z tej racji sporządzono na nich 6 doniesień karnych. /150/.

Liga Pomocy Pracującym w Palestynie.

Dnia 16 grudnia w Grodnie odbył się pochód członków Ligi Pomocy Pracującym w Palestynie w celu zaprotestowania przeciwko zarządzonej przez rząd brytyjski ograniczeniom imigracyjnym do Palestyny. W pochodzie wzięło udział około 80 osób. Następnie w tejże materji odbyło się zebranie, na którym przemawiał Łazarz Palnicki i inni.

P r a s a .

Prasa żydowska w grudniu nie zamieściła artykułów^w zasługujących na uwagę. Jedynie dziennik "Grodner Mo-

ment" w artykule, zatytułowanym: "Kto jest odpowiedzialny za tak wysoki wymiar składek na rzecz gminy - Komisja wymiarowa, czy Zarząd Gminy", podkreślał, że ostatnie wymiary składek na rzecz gminy wyznaniowej żydowskiej w Grodnie były bardzo wysokie i, że wywołało to wśród ludności żydowskiej w tem mieście silne oburzenie, przy wymierzaniu bowiem składek nie liczone się wcale z położeniem materialnem tej ludności. Według traktowanego dziennika, w lokalu zarządu gminy odbywają się codziennie awantury, pokrzywdzonych płatników.

b/ Białorusini.

Pełenat białostocki.

Dnia 17XII w Białymstoku w lokalu "Makkabi" odbył się doroczny zjazd okręgowy delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej z powiatów białostockiego, sokólskiego, grodzieńskiego i wołkowyskiego oraz m. Białegostoku. Na zjazd przybyło 65 delegatów wraz z przedstawicielami Zarządu Głównego TSB. Feliksem Steckiewiczem z Wilna i Filipem Kiziewiczem z Białegostoku, Porządek dzienny zjazdu obejmował: wybory prezydium, odczytanie protokołu z poprzedniego zjazdu, sprawozdania przedstawicieli Zarządu Głównego i Okręgowego T.S.B. oraz delegatów poszczególnych kół, sprawy kulturalno-oświatowe, wybory Zarządu Okręgowego i wolne wnioski. Przewodniczył obradom zjazdu Aleksander Sołowiej z gminy Gródek w powiecie białostockim. W dyskusji nad odczytanym protokołem zjazdu okręgowego, odbytego dnia 20 listopada 1932 r. /pismo Urzędu Wojewódzkiego z dnia 21 listopada 1932 roku Nr.BP.4585/32P./ - Józef Grześ, prezes koła TSB.

w Pieszczanikach, gminy Gródek w powiecie białostockim oświadczył, że protokół ten nie jest ścisły i, że pominięto w nim cały szereg faktów. Na tle oświadczenia Józefa Grzesia doszło do wymiany zdań pomiędzy prezydjum zjazdu i Bazylim Łukaszykiem, sekretarzem zjazdu w roku 1932. Wymiana tych zdań pozwoliła obecnym na zjeździe delegatom wojewódzkiego wydziału bezpieczeństwa stwierdzić, że następstwa kampanji, jako rozpoczęła KC.KPZB. na zjeździe okręgowym TSB. w Białymstoku w listopadzie 1932 r. / sprawozdanie Urzędu Wojewódzkiego z dnia 28 stycznia ub.r. Nr.BP.364/33P./, Bazylim Łukaszykiem sfałszował protokół zjazdu w części dotyczącej wykluczenia z TSB. działacza komunistycznego Szymona Kuźmina i rezolucji, zgłoszonej przez dra Mikołaja Marcińczyka, przedstawiciela Zarządu Głównego TSB., a dotyczącej współpracy TSB. z organizacjami polskimi. W rezolucji tej podkreślono, że Towarzystwo Szkoły Białoruskiej nie może odgrażać się murem chińskim od społecznych organizacji polskich o celach pokrewnych i zalecono kołom TSB. współpracę z temi organizacjami oraz unikanie przez te koła stwarzania momentów zadrażnień narodowościowych i społecznych. Rezolucja została podana szczegółowo w piśmie Urzędu Wojewódzkiego z dnia 21 listopada 1932 r. Nr.BP.4585/32P. Po zakończeniu dyskusji nad protokołem obecny na zjeździe zastępca naczelnika wojewódzkiego wydziału bezpieczeństwa oświadczył zjazdowi, że protokół poprzedniego zjazdu został przez Bazylego Łukaszyka sfałszowany i, że z faktu tego władze administracji ogólnej wyciągną odpowiednie, prawem przewidziane konsekwencje, nie mogą bowiem dopuścić do tego, ażeby prawomocnie powzięte przez zjazd uchwały były przez jednostki

fakszowane.

Następnie złożył sprawozdanie Feliks Steckiewicz z działalności Zarządu Głównego T.S.B.. W sprawozdaniu tem stwierdził onpżywienie się działalności T.S.B. w województwach wileńskim i nowogródzkim i pewne polepszenie się sytuacji dla T.S.B. w województwie poleskim oraz pogorszenie się stosunku władz administracji ogólnej do T.S.B. w powiecie wołkowyskim. Sprawozdania Zarządu Okręgowego i komisji rewizyjnej nie zawierały bardziej charakterystycznych momentów poza stwierdzeniem faktu, że Zarząd Okręgowy nie utrzymywał w ciągu roku należytego kontaktu z kółkami T.S.B. w terenie i, że było to skutkiem ciężkiej sytuacji finansowej tego Zarządu. Na wniosek komisji rewizyjnej uchwalono absolutorjum następującemu Zarządowi Głównemu. W dyskusji nadpunktem porządku dziennego, traktującym o sprawach oświatowych i szkolnych, podkreślono istnienie małej ilości szkół powszechnych, wskutek czego dzieci ludności białoruskiej zmuszone są w czasie silnych mrozów chodzić do szkół, odległych o kilka i kilkanaście nawet kilometrów od miejsca ich zamieszkania. Ponieważ wpływa to ujemnie na zdrowotność dzieci, wśród których procent zachorowania podczas silnych mrozów dochodził do 60, a żądania ludności białoruskiej w kwestji otwarcia państwowych szkół z językiem białoruskim nie zostaną rychło uwzględnione, przeto zjazd przyjął do wiadomości oświadczenie delegatów niektórych kół TSB., że będą one inicjowały zakładanie prywatnych szkół białoruskich. Ze szczegółów dyskusji nad sprawami szkolnymi wynika, że obowiązująca ustawa o organizacji roku szkolnego w szkołach powszechnych, zdaniem ludności białoruskiej, nieodpowiada wymogom

życiowym wsi, która pragnie, ażeby dzieci jej w okresie jesiennym i zimowym uczyły się bez przerwy i, ażeby mogły wcześniej rozpocząć ferie letnie, gdyż dla im to możność pracy w polu, względnie w obrębie gospodarstwa.

Z kolei zjazd przystąpił do wyborów zarządu Okręgowego, komisji rewizyjnej i delegatów na zjazd walny. Zostali wybrani 1/ do Zarządu Okręgowego - Aleksander Tożuć, Paderziew Leszko, Julian Ciszewski, Jan Karpowicz, Julian Leszczyński, Wasyl Jurowiec, Antoni Konecki, Antoni Zajkowski i Jan Wasilewski, 2/ do komisji rewizyjnej - Aleksander Sienkiewicz, Konstanty Zubrycki, Feliks Kiziewicz, Józef Grześ, Michał Denisiuk i Arkadiusz Dubatówka, 3/ jako delegaci na zjazd walny - Paderziew Leszko, Filip Koziewicz, Aleksander Sienkiewicz i Grześ Józef.-

Skład nowowybranego zarządu świadczy o pogłębiających się w TSB. wpływach czynników umiarkowanych, które na zjeździe wysunęły cały szereg zarzutów przeciwko komunizującemu Bazylemu Łukaszukowi i spowodowały wcześniejsze wykluczenie go przez koło w Białymstoku z Towarzystwa Szkoły Białoruskiej.

W wolnych wnioskach została poruszona przez kilku delegatów kół sprawa współpracy Towarzystwa Szkoły Białoruskiej z organizacjami polskimi. Podkreślono, że współpracę tę utrudnia niezrozumiałe dla Towarzystwa ustosunkowanie się do niego organizacyj polskich, które nie tylko na tę współpracę nie idą, lecz nawet przekreślają jej możliwości. Zjazd zakończono odśpiewaniem pieśni "Od wieków my spali".

Dnia 20 grudnia we wsi Nowosiółki, gminy Gródek

miejscowe koło Towarzystwa Szkoły Białoruskiej otworzyło szkołę białoruską, do której uczęszcza 14 dzieci w wieku od 7-15 lat. Wykłady dla dziewcząt i chłopców odbywają się osobno. Wykłada w szkole Tatjana Łukaszyk z Białegostoku, która wynagrodzenia za nauczanie pobierać nie chce, natomiast żąda wyżywienia, mieszkania i kilku sukienek w ciągu roku.

W końcu grudnia we wsiach o ludności białoruskiej na terenie powiatu białostockiego kolportowano ulotkę jednociómkę pt. "Zasiew", która wzywa do składek na cele kulturalno-oświatowe ludności białoruskiej.

at wołkowyski.

Koło TSB. w Swiętocy w dniu 10 grudnia i we wsi Jelcowszczyzna, gminy Izabelin w dniu 17 grudnia urządziły zebrania swych członków. Na zebraniach tych dokonano wyboru delegatów na Okręgowy Zjazd TSB. w Białymstoku.

Dnia 31 grudnia we wspomnianej już wyżej wsi Jelcowszczyzna, odbyło się ponowne zebranie członków koła TSB. Uchwalono wysłać delegację do Starosty Powiatowego w Wołkowysku z prośbą o zezwolenie na urządzenie przedstawień.-

c/ Litwini.

iat grodzieński.

W Marcinkanćach ludność litewska postawiła na placu przed miejscowym kościołem krzyż, pomalowany na barwy państwowe litewskie. Na polecenie Starosty Powiatowego w Grodnie, dnia 7 grudnia szeregowi P.P. krzyż ten przenieśli na miejscowy omentarz grzebalny. W nocy na 8 grudnia mieszkańcy Marcinkańc z powrotem wkopali ten krzyż przed kościołem. Ostatecznie krzyż władze administracyjne usunęły z przed kościoła, a winnych oporu pociągnięto do odpowiedzialności.

d/ Ukraińcy.

Powiat augustowski.

Dnia 10 grudnia w Augustowie odbyła się akademja, urządzona przez zamieszkałych tutaj emigrantów-kozaków. Akademja poświęcona była obchodowi święta narodowego kozackiego./20/.

Nazwa organizacji	I.	II.	III.	IV.	Ilość osób razem	Rozpiętość od - do	Doch.
Sjoniści ogólni	1	-	3	5	900	100-200	65.
Sjoniści-Rewizjoniści	3	2	2	6	1190	28-200	
Palej-Sjon Prawica	1	-	-	1	73	35- 38	
B u n d	1	-	-	1	85	25- 60	2.
Liga Pom.Prac. w Palestynie.	2	6	-	1	540	20-100	
Mizrachi	-	-	1	1	250	100-150	38.5
Stow."Freiheit"	-	3	-	-	250	75-100	55.5
Kultur-Liga	-	-	2	2	240	25- 80	
Brith-Trumpeldor	1	-	2	2	695	25-300	32.0
Hechaluc-Pionier	1	1	-	-	150	70-80	
Tarbuth	-	4	1	1	410	90-200	33.0
O r t	-	-	-	1	180	-	
Linias Chacedek	-	2	-	-	205	100-105	82.70
Linias-Chajlim	-	-	1	-	100	-	
Gemikus-Chesed	-	5	-	-	410	35-150	195.0
T-wo Szkoły Białoruskiej	3	-	-	-	45	12- 21	
Litewskie T-wo Sw.	-	-	-	-	-	-	
Kazimierza	-	3	7	-	450	45- 90	
Centralny Ukraiński Komitet w Polsce	1	-	-	-	20	-	

- I - zebrania,
II - przedstawienia,
III - zabawy,
IV - odczyty.

---000 0 000---

